Merknader til forslag til ny lov om elektronisk kommunikasjon (ekomloven)

Til kapittel 1 Innledende bestemmelser

Til § 1-1 Formål

Forslag til formålsbestemmelse er i hovedsak en videreføring av gjeldende rett § 1-1. Bestemmelsen gjennomfører også ekomdirektivet artikkel 3. Departementet foreslår enkelte justeringer i ordlyden som følge av forslaget om å synliggjøre i bestemmelsens ordlyd at elektroniske kommunikasjonstjenester skal leveres med forsvarlig sikkerhet.
Loven skal bidra til å sikre oppfyllelse av nasjonale behov for elektronisk kommunikasjon. Lovens formål er å sikre brukerne over hele landet gode, rimelige og fremtidsrettede tjenester for elektronisk kommunikasjon med forsvarlig sikkerhet ved å legge til rette for effektiv bruk av samfunnets ressurser (samfunnsøkonomisk effektivitet) og bærekraftig konkurranse. Formålsbestemmelsen må forstås slik at den tar høyde for den tekniske, markedsmessige og samfunnsmessige utviklingen vi har hatt siden 2003. Blant annet har brukernes behov og forståelse av hva som er gode, rimelige og fremtidsrettede tjenester endret seg.
Begrepet «bruker» omfatter både profesjonelle og private brukere, jf. forslag til § 1-5 nummer 25. Henvisningen til «brukere» innebærer også at forbrukere med nedsatt funksjonsevne skal ha tilgang til behovstilpassede tjenester på så gode vilkår som mulig. Tilbyderne skal gi disse brukerne likeverdig tilgang til elektroniske kommunikasjonstjenester, jf. § 4-16.
I tillegg til at loven tar sikte på å ivareta brukernes behov, skal den også legge forholdene til rette slik at tilbyderne av elektroniske kommunikasjonstjenester gis anledning til å tilby og videreutvikle sine tjenester. Loven skal blant annet fremme:

- elektronisk kommunikasjon med forsvarlig sikkerhet, jf. forslag til § 3-6. Det er et hovedformål i loven at kommunikasjon skal fungere i vanlige situasjoner, inkludert i dårlig vær og uforutsette hendelser, så vel som under fredskrise, krise og krig. For å understreke viktigheten av at elektroniske kommunikasjonsnett- og tjenester leveres med forsvarlig sikkerhet foreslås dette presisert i bestemmelsens ordlyd. Dette medfører blant annet at loven skal fremme opprettholdelse av sikkerhet og integritet i nettene både med tanke på militære og sivile sikkerhetsangrep.
- kommunikasjonsvernet, herunder sletting av personopplysninger i forbindelse med tilbud av elektroniske kommunikasjonsnett som anvendes til offentlige elektroniske kommunikasjonstjenester og slik tjeneste så langt dette er mulig. Det er et lovformål å verne kommunikasjon mot uautorisert tilgang, og mot at innholdet som kommuniseres endres eller kommer på avveie.
- sluttbrukeres tilgang til grunnleggende leveringspliktige tjenester, jf. § 5-1. Alle brukere skal ha mulighet til å benytte seg av disse basistjenestene. Innholdet i de leveringspliktige tjenestene har endret seg over tid, og omfatter i dag talekommunikasjonstjenesten. Departementet foreslår i tillegg at alle skal ha tilgang til bredbånd med en viss minimumskapasitet som kan endre seg over tid. Dette skal gjøres på en måte som så langt som mulig tar hensyn til at loven også skal legge til rette for at tilbyderne kan bygge ut elektroniske kommunikasjonsnett med svært høy kapasitet.

- forbrukerhensyn innenfor området for elektronisk kommunikasjon for å legge til rette for gode tjenester der forbrukerhensyn blir ivaretatt. Dette gjelder forbrukerhensyn i et vidt perspektiv og gjelder både på hvilke vilkår tjenestene skal tilbys, og at kommunikasjon mellom sluttbrukere uavhengig av hvilken tilbyder de er tilknyttet blir ivaretatt.
- brukernes tilgang til nett og tjenester av så god kvalitet som mulig. Loven skal legge forholdene til rette for å sikre kvaliteten på nett og tjenester. Lovformålet omfatter blant annet sikring av teknisk kvalitet og medfører at alt radio- og terminalutstyr bør fungere tilfredsstillende etter sin hensikt i et harmonisert elektromagnetisk miljø. Det er dermed et lovformål å fremme elektromagnetisk kompatibilitet for å sikre så god sameksistens mellom utstyr og nett som mulig.
- å sikre hensiktsmessig bruk av det elektromagnetiske frekvensspekteret, herunder å hindre skadelig interferens. Loven skal legge til rette for god forvaltning av frekvenser. Loven skal også legge til rette for god forvaltning av nummer, navn og adresser. Det er viktig å sikre tilbyderne nødvendig tilgang til disse naturressursene på gode vilkår, slik at tilbyderne får anledning til å tilby tjenestene sine til sluttbrukerne.
- brukernes valgmuligheter. Loven skal legge forholdene til rette for tilbydere innenfor sektoren slik at brukerne skal kunne velge hvilke tilbydere de ønsker å kjøpe tjenester hos. Kundene skal så langt som mulig få tilgang til alle tilbydere av ulike tjenester og kunne sette sammen sitt eget forbruk av tjenester på en måte som er hensiktsmessig for den enkelte, selv om det involverer sammensetning av leveranser fra ulike tilbydere av nett eller tjenester.
- Kommunikasjon med andre land. «Gode tjenester» innebærer at brukerne skal kunne kommunisere med brukere over landets grenser. Det er derfor formålstjenlig å etablere og utvikle harmoniserte regler for elektronisk kommunikasjon innenfor det europeiske økonomiske fellesskapet, Den Internasjonale Teleunionen (ITU), samt i regi av verdens handelsorganisasjon WTO.

Målet om rimelige tjenester fremheves for å sikre at prisene for elektronisk kommunikasjon er så lave som mulig både for forbrukere og næringsliv. Prisene bør imidlertid holde et nivå som legger til rette for at det samtidig stimuleres til næringsutvikling og innovasjon. Det skal legges opp til å finne et balansepunkt som ivaretar begge hensynene.
Konkurranse anses for å være det beste virkemiddel til å skaffe alle brukere et bredt og rimelig utvalg av elektroniske tjenester. Bærekraftig konkurranse anses som et viktig virkemiddel for å fremme effektiv bruk og hensiktsmessig administrering av ressursene. Begrepet bærekraftig konkurranse vil ha et dynamisk innhold basert på utviklingen i markedet. Bærekraftig konkurranse som virkemiddel innebærer imidlertid at forholdene skal legges til rette for en langsiktig virksom konkurranse i markedet når det er mulig. Dette medfører at i valg mellom reguleringsformer med ulike egenskaper på kort og lang sikt tilsier lovens formål at alternativene skal vurderes for å finne det som gir den gunstigste løsningen sett over tid. Dette medfører at det skal legges til rette for flere konkurrerende infrastrukturer når dette er mulig.
Bærekraftig konkurranse er på denne bakgrunn et virkemiddel for å bedre utnyttelsen av samfunnets ressurser og gi høyere verdiskapning. Loven skal bidra til at det legges til rette for effektiv bruk av samfunnets ressurser. Det er et mål å oppnå effektiv bruk og hensiktsmessig administrering av knappe ressurser, herunder det elektromagnetiske

frekvensspekteret og nasjonal nummer-/adresseplan. Det er sentralt for en effektiv ressursanvendelse at det frembringes samfunnsøkonomisk ønskelige endringer både i form av nye produkter og produksjonsprosesser. Forholdene må legges til rette for å sikre at ressursene brukes til å skape et mangfold av gode og fremtidsrettede tjenester. Effektiv bruk og hensiktsmessig administrering av ressurser omfatter også så god utnyttelse som mulig av master, bygninger og andre flaskehalsfasiliteter. Hensynet til effektiv bruk skal også fremme effektiv investering i infrastruktur og valg av fremtidsrettet teknologi som fører til en samlet optimal infrastrukturutvikling, som igjen danner grunnlag for opprettholdelse og utviklingen av gode tjenester. Det skal også presiseres at målet om samfunnsøkonomisk effektiv ressursbruk, ikke medfører lovmessige skranker mot etableringer som skulle vise seg verken å være samfunnsøkonomisk eller bedriftsøkonomisk lønnsomme. Nasjonens sikkerhet går foran effektiv ressursbruk.

Håndtering av klima- og miljøutfordringer er en viktig oppgave for samfunnet. FNs bærekrafts-mål danner fundamentet for å ta tak i en av vår tids største nasjonale og globale utfordringer. Derfor er det i lovens formålsbestemmelse også åpnet for at det ved lovanvendelsen tas hensyn til klima- og miljøaspekter ved elektronisk kommunikasjon. Smart utnyttelse av ekomteknologi, -nett og -tjenester kan bidra til å redusere negativ miljøpåvirkning i mange næringer og medvirke til vesentlig reduksjon i klimagassutslipp. Radiofrekvenser er en grunnleggende innsatsfaktor for mange aktiviteter som er viktige i klima- og miljøsammenheng, og det skal ved forvaltning av denne essensielle ressursen så langt mulig tas hensyn til klima- og miljøaspekter. Formålet vil også kunne ha relevans for ekomsektorens egen ressursbruk og positive bidrag til å redusere klimaavtrykket innenfor ekomsektoren.

Loven tar også sikte på å fremme innovasjon og fremtidsrettede tjenester. Loven legger dermed til rette for å støtte innovasjonspregede investeringer i markedet og fremtidsrettet drift. Dette medfører for eksempel at det skal gis tillatelser til prøvedrift av frekvensressurser når dette er mulig og hensiktsmessig.

Loven søker videre å opprettholde prinsippet om teknologinøytralitet. Teknologinøytralitet medfører at myndigheten verken favoriserer eller diskriminerer en bestemt teknologi. Det er imidlertid rom for å legge forholdene til rette for enkelte teknologier når det er forholdsmessig og berettiget for eksempel av hensyn til frekvenseffektivitet.

Lovens formålsbestemmelse innebærer ikke at andre hensyn utelukkes ved tolkningen, særlig ikke i den grad andre hensyn og politikkområder kommer til uttrykk i enkeltbestemmelser i loven. Ved avveiningen av hensyn ved tolkningen av lov om elektronisk kommunikasjon, vil hensynet til brukeren normalt veie tyngst med mindre den enkelte bestemmelse gir uttrykk for noen annet.

Til § 1-2 Saklig virkeområde

Den foreslåtte bestemmelsen regulerer lovens saklige virkeområde og foreslås videreført fra gjeldende rett § 1-2. Loven vil omfatte alle typer virksomhet i tilknytning til elektronisk kommunikasjon, og myndighetsutøvelse i forbindelse med bruk og utvikling av slik kommunikasjon. Bestemmelsen tar hensyn til sammensmeltingen mellom teknologier (tele, IT og media) som har funnet sted i de senere år. Loven omfatter all virksomhet som gjelder tilrettelegging, formidling, tilbud og bruk av elektronisk kommunikasjonsnett, elektronisk kommunikasjonstjeneste, tilhørende fasiliteter, tilhørende tjenester, utstyr og installasjoner innenfor området elektronisk kommunikasjon. Dette gjelder uten hensyn til hvilken teknologi

virksomheten tar utgangspunkt i. Dermed omfattes eksempelvis internettjenester, bakkenett for overføring av digital kringkasting og bruk av elektriske anlegg og el-forsyningsnett til elektronisk kommunikasjon. Et annet eksempel er at den som bestemmer midler og formål for lagring eller henting av informasjon i informasjonskapsler omfattes av ekomloven.
Loven bygger på denne måten i utgangspunktet på prinsippet om teknologinøytralitet. Dette medfører at teknologien som benyttes i utgangspunktet ikke vil være avgjørende for valg av reguleringsmåte.
Bestemmelsen angir spesielt at lovens virkeområde omfatter forvaltning og bruk av det elektromagnetiske frekvensspekteret. Presiseringen har sammenheng med at enkelte aspekter ved det elektroniske frekvensspekteret kan omfatte forhold som går utenfor den alminnelige forståelsen av begrepet «elektronisk kommunikasjon». Dette gjelder blant annet bruk av radar, visse former for fjernmåling (for eksempel radioastronomi) og utstyr som uten å være elektronisk kommunikasjonsutstyr nytter mikrobølger. Det er derfor behov for å tydeliggjøre lovens virkeområde når det gjelder frekvensforvaltning. Behovet for å effektivisere frekvensforvaltningen og bruken av samfunnets frekvensressurser medfører også at det er behov for å presisere dette i forbindelse med tilsiktet og utilsiktet utstråling ved bruk av frekvensspekteret. Loven vil omfatte all tilsiktet utstråling av elektromagnetiske bølger, utilsiktet utstråling fra elektronisk kommunikasjonsutstyr og annen utstråling som kan forstyrre elektronisk kommunikasjon. Slik utstråling fra annet enn utstyr for elektronisk kommunikasjon omfattes imidlertid bare i den utstrekning den er egnet til å forstyrre elektronisk kommunikasjon, fordi annen utstråling og andre aktiviteter vil være regulert gjennom annen lovgivning. Dette innebærer at også utilsiktet utstråling som forstyrrer kringkastingsmottaking skal omfattes.
Både frekvenser brukt i radiokommunikasjon (i fritt rom) og frekvensbruk i kabler brukt som overføringsmedium omfattes av lovens saklige virkeområde. Reguleringen av frekvensbruk i kabler har kommet til som følge av et økende antall tilbydere benytter ressursene i samme kabel, og at det dermed har oppstått behov for å oppnå best mulig kvalitet og valgfrihet for forbrukerne. I tillegg foreslås det videreført fra gjeldende virkeområde at loven omfatter forvaltning og bruk av nummer, navn og adresser. Begrepet «navn» i gjeldende rett omfatter blant annet domenenavn. Dette foreslås tydeliggjort både her og i kapittel 12 i den nye loven for å unngå misforståelser.
Videre foreslås det videreført i bestemmelsens ordlyd at innholdstjenester som faktureres sammen med elektronisk kommunikasjonstjeneste inngår i lovens saklige virkeområde. Reglene om fellesfakturert tjeneste medfører at enkelte innholdsmessige aspekter faller inn under loven.
Annet ledd foreslå videreført slik at Kongen ved enkeltvedtak eller forskrift har hjemmel til å avgjøre hva som faller innenfor lovens saklige virkeområde. Kongen vil dermed ha kompetanse til å avgjøre hva som faller inn under loven i tvilstilfeller og vil også kunne unnta tjenester som er elektroniske kommunikasjonstjenester fra virkeområdet for regelverket om elektronisk kommunikasjon.
Bakgrunnen for forslaget er blant annet et behov for en hjemmel for å unnta tjenester fra ekomregelverket når hovedelementet i tjenesten ikke er elektronisk kommunikasjon, og tjenesten er tilfredsstillende regulert i annet regelverk. I vurderingen av om tjenesten er tilfredsstillende regulert vil blant annet forbrukerhensyn måtte overveies nøye.
Bestemmelsen kan også være aktuell å bruke i andre tilfeller. For å sikre rettsenhet og harmoniserte løsninger, vil det ved vurderingen av om hjemmelen skal anvendes være av

sentral betydning hvordan tilsvarende tjeneste/tjenestekategori er regulert i de øvrige nordiske land og i EØS for øvrig.

Til § 1-3 Geografisk virkeområde

Forslag til bestemmelse videreføre gjeldende § 1-3. Det følger implisitt av gjeldende rett at loven gjelder i Norge, og foreslås synliggjort bedre i den nye loven. Med Norge menes norsk land-, luft og sjøterritorium, og ellers det som folkerettslig kan regnes som Norge. Loven får virkning også for Svalbard, jf. lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard § 3. Bestemmelser om særlige retter for visse grunneiere til bruk av radioutstyr i private anliggender uten tillatelse i Svalbard-traktaten artikkel 4 forutsette videreført i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til folkeretten.
Det foreslås også å videreføre at anlegg og innretninger av enhver art med tilknytning til petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen eller for utnyttelse av fornybare energiressurser til havs innenfor havenergilovas virkeområde, er inkludert i lovens virkeområde. Med fornybare energiressurser menes for eksempel vind, bølger og tidevann. Myndigheten kan med andre ord også gi frekvenstillatelser til bruk på anlegg i disse områdene.

Tillatelsen til energiproduksjonsanlegget gis etter lov 4. juni 2010 nr. 21 om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova). Etter havenergilova gjelder loven på norsk sjøterritorium utenfor grunnlinjene og på kontinentalsokkelen. Havenergilovas virkeområde kan utvides i enkelte tilfeller, herunder har Kongen adgang til å bestemme at loven skal gjelde i jurisdiksjonsområder opprettet etter den økonomiske soneloven. Eventuelle utvidelser av havenergilovas virkeområde medfører en tilsvarende utvidelse av ekomlovens virkeområde, uten at det er nødvendig med egne endringer i ekomloven. Den rettslige situasjonen for Jan Mayen og de norske bilandene er en annen enn for Svalbard, og det foreslås at anvendelsen for Jan Mayen og bilandene, fastsettes av Kongen. Behovet for å fastsette forskriftsbestemmelser om lovens geografiske virkeområde vil også gjelde i forhold til Antarktis og det er derfor inntatt i annet ledd at Kongens myndighet også omfatter Antarktis. Kongen kan i forskrift gi bestemmelser som begrenser eller presiserer det geografiske virkeområdet for enkelte bestemmelser i loven i tilknytning til bestemt virksomhet. Forskriftskompetansen omfatter også rett til å gi regler som er nødvendige for å ivareta internasjonalt samarbeid og Norges internasjonale forpliktelser i tilknytning til frekvensforvaltning og bruk av satellittbaneposisjoner. Dette gjelder også satellittbaneposisjoner, og frekvensforvaltning som er initiert gjennom norske myndigheter, men drives utenfor territoriet i den utstrekning Norge i samsvar med alminnelig folkerett, har jurisdiksjon.

I *tredje ledd* er myndigheten lagt til Kongen. Begrepet «territorialfarvann» omfatter både de indre farvann og den tilstøtende sone til territoriets yttergrense.

Til § 1-4 Myndighet etter loven

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldene § 1-4, men Post- og teletilsynets navnebytte til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet synliggjøres i lovteksten. Myndighet etter

loven er Kongen, departementet, Nasjonal kommunikasjonsmyndighet og den foreslåtte klagenemnda for elektronisk kommunikasjon. Klagenemnda for elektronisk kommunikasjon er en frittstående nemnd, jf. § 16-6. Nærmere funksjonsfordeling innen myndigheten vil bli fastlagt av Kongen.
Delegering til private er tatt med for å sikre et behov for å kunne tillegge private myndighet på begrensede områder. Videre åpner bestemmelsen for å delegere myndighet til andre offentlige organer. Denne delen av bestemmelsen kan i praksis også sies å følge av regjeringens alminnelige rett til selv å organisere forvaltningen

Til § 1-5 Definisjoner

1. *elektronisk kommunikasjon:* den foreslåtte definisjonen videreføres i sin helhet fra gjeldende rett § 1-5 nummer 1. Elektronisk kommunikasjon omfatter overføring som skjer ved hjelp av elektromagnetiske signaler generelt. Det vil si at både lys og radiosignaler så vel som andre aktuelle elektroniske signaler, er omfattet. Med lys menes i denne sammenheng lys brukt i optiske overføringsmedier for kommunikasjon.

2. *elektronisk kommunikasjonsnett:* Den foreslåtte definisjonen viderefører i stor grad gjeldende § 1-5 nummer 2, men det presiseres at definisjonen dekker system for signaltransport, uansett om dette er basert på permanent infrastruktur eller sentralisert styringsfunksjon, i tråd med justeringen av den tilsvarende definisjonen i ekomdirektivet artikkel 2 nummer 1. Tillegget om en permanent infrastruktur eller en sentralisert styringsfunksjon klargjør at dette også omfatter egenanvendelse av radiofrekvenser for nett som utelukkende utgjøres av autonome system av mobilt radioutstyr som er oppkoblet uten noen sentral forvaltning eller sentralisert tilbyder, og som ikke nødvendigvis inngår i utøvelsen av økonomisk virksomhet. System for signaltransport inkluderer dermed også systemer med direkte terminal-til-terminal-kommunikasjon, for eksempel kommunikasjon mellom to jaktradioer. Ordlyden i definisjonen er noe modernisert og erstatter «dirigering» med «ruting», men dette er ikke ment å endre innholdet i begrepet.

   Overføring ved hjelp av elektromagnetiske signaler i fritt rom eller kabel omfatter fastnett (linje- og pakkesvitsjede nett, inklusive internett), mobilnett, satellittnett, strømnett i den grad disse brukes til overføring av signaler, kabel-tv-nett, fibernett, samt nett for kringkasting av radio og tv.

3. *nett med svært høy kapasitet:* Den foreslåtte definisjonen er ny og tilsvarer ekomdirektivet artikkel 2 nummer 2. Med nett med svært høy kapasitet mens kommunikasjonsnett som består utelukkende av fiberoptiske elementer eller et elektronisk kommunikasjonsnett som under normale forhold med stor trafikk kan levere liknende nedstrøms- og opplastingshastighet, motstandsdyktighet, parameter knyttet til feil og forsinkelse og variasjoner av det. Som en forbindelse som består utelukkende av fiberoptiske elementer regnes et bredbåndsnett der den optiske fiberen strekker seg minst til forgreningspunktet på leveringssted; nettytelsen kan anses som liknende uansett om sluttbrukerens opplevelse av det varierer som følge av ulike egenskaper i mediet som nettet i siste instans tilkoples netterminering spunktet med.

4. *elektronisk kommunikasjonstjeneste:* Den foreslåtte definisjonen innebærer en endring i gjeldende § 1-5 nummer 4 i tråd med ekomdirektivet artikkel 2 nummer 4. Elektronisk kommunikasjonstjeneste skal i større grad defineres ut fra tjenestens funksjon enn de tekniske løsningene som ligger bak. Definisjonen utvider begrepet elektronisk kommunikasjonstjeneste og

inkluderer en større krets av tjenester i tillegg til tradisjonelle telefontjenester, som en rekke nummeruavhengige tjenester, herunder chattetjenester, tale over IP og alle former for e-post. Overføring av signaler er fortsatt et sentralt moment i en elektronisk kommunikasjonstjeneste, men bestemmelsen inneholder også en videre gruppe av tjenester som muliggjør kommunikasjon.

Elektronisk kommunikasjonstjeneste er en tjeneste som normalt leveres mot betaling. Dette omfatter alminnelige betalingsformer, herunder abonnementsavgifter og leiepriser. Det er imidlertid ikke et krav at brukeren selv betaler for tjenesten, tredjepartsbetaling er likestilt med direkte betaling. Videre skal tjenester som for brukeren tilsynelatende er gratis, men finansieres ved at brukeren ser reklame, også anses som tjeneste levert mot betaling. Dette er videreføring av gjeldende praksis. I tillegg skal også tjenester der aktøren innhenter opplysninger eller data omfattes så lenge innhentingen av opplysningene brukes til å oppnå økonomisk gevinst for aktøren. I den digitale økonomien er det ikke lenger kun betaling i form av penger som gir inntekter for aktørene. Eksempler er tjenester der brukeren i stedet godtar avtale om at informasjon, herunder personopplysninger, samles inn.

Tjenesten skal etter bestemmelsens første setning tilbys i et elektronisk kommunikasjonsnett. Tjenestene beskrevet i bokstav a til c beskriver omfanget av begrepet ved hjelp av ulike former for elektronisk kommunikasjonstjenester, og disse kan være noe overlappende.

Bokstav a viser til internettilgangstjenester. Internettilgangstjeneste er definert i forordning (EU) 2015/2120 artikkel 2.2. Forordningen er inkorporert i norsk rett i ekomloven § 2-16, jf. ekomforskriften § 1-12. Internettilgangstjeneste er definert i tråd med dette i en ny bestemmelse i ekomloven § 1-5 nummer 8.

Bokstav b viser til person-til-person-kommunikasjonstjenester som er foreslått definert i ekomloven § 1-5 nummer 5.

Bokstav c viser til tjenester som helt eller i det vesentlige omfatter overføring av signaler. Eksempler på dette er overføringstjeneste som brukes av maskin-til-maskin-kommunikasjon og kringkasting. Overføring av signaler behøver ikke skje i tilbyders eget nett, det vesentlige er om tilbyderen er ansvarlig overfor sine brukere.

Tjenester som faller inn under a til c omfattes av definisjonen av elektronisk kommunikasjonstjeneste. Det gjøres unntak for innholdstjenester og redaktøransvar over innhold.

5. *person-til-person-kommunikasjonstjeneste:* Den foreslåtte definisjonen av person-til-person-kommunikasjonstjeneste er ny og baseres på definisjonen i ekomdirektivet artikkel 2 nummer 5. Tjenesten omfatter interaktiv utveksling av informasjon mellom personer via elektronisk kommunikasjonsnett. Definisjonen innebærer at svært mange former for mer «*direkte*» kommunikasjon mellom bestemte mennesker omfattes av definisjonen, herunder tradisjonell tale over telefonnettet via nummertjenester, IP-telefoni, e-post, meldingstjenester som WhatsApp og Facebook Messenger, samt videosamtaletjenester som Skype mm.
Også person-til-person-kommunikasjonstjeneste ytes normalt mot vederlag, se merknaden til elektronisk kommunikasjonstjeneste i nummer 4 for nærmere forklaring av dette.

   Tjenesten innebærer kommunikasjon mellom personer. For at dette vilkåret skal være oppfylt kreves det for eksempel for juridiske personer at fysiske personer opptrer på deres vegne, i det minste på enten avsender- eller mottakersiden. Videre skal person-til-

person-kommunikasjonstjenesten muliggjøre interaktiv utveksling av informasjon. At tjenesten er interaktiv betyr at mottaker skal ha mulighet til å svare.

En person-til-person-kommunikasjonstjeneste gjelder kommunikasjon til én person eller en avgrenset gruppe personer. Sending av kommunikasjon til et ubegrenset antall personer vil falle utenfor definisjonen av person-til-person-kommunikasjonstjeneste. Det er den som innleder eller som deltar i kommunikasjonen som bestemmer hvem som er mottakere av informasjonen.

Tjenester som ikke tilbyr interaktiv kommunikasjon mellom personer, og dermed faller utenfor definisjonen vil blant annet være kringkasting, alminnelige nettsider, sosiale nettverk, blogger, strømmetjenester eller maskin-til-maskin-kommunikasjon.

Tjenester som muliggjør interaktiv kommunikasjon mellom personer som en underordnet funksjon eller støttefunksjon av mindre betydning og som er tett knyttet til en annen tjeneste, faller også utenfor definisjonens virkeområde. Dette må ses som en snever unntaksregel der interaktiv kommunikasjon mellom personer ikke kan tilbys uten den andre tjenesten, og deres sammenknytning ikke er for å omgå plikter i ekomregelverket. Eksempel på en tjeneste som kan falle utenfor definisjonen er der spillere kan kommunisere med hverandre underveis i en spilltjeneste eller en chatte-funksjon i videokonferanser.

6. *nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjeneste:* Den foreslåtte definisjonen av nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjeneste er ny og tilsvarer definisjonen i ekomdirektivet artikkel 2 nummer 5. Definisjonen omfatter tjenester som er avhengig av nummer for å opprette kommunikasjon mellom deltakerne. Disse tjenestene bruker nummer basert på ITU-T sin anbefaling E.164 som spesifiserer nummerplanen som gjør det mulig å ringe og bli oppringt i hele verden.

   Dersom sluttbruker anvender nummer for å benytte tjenesten, anses den for å være nummerbasert, selv om nummeret kun er en identifikasjonsmarkør fra tilbyder side. Nummerbasert person-til-person -kommunikasjonstjeneste omfatter for eksempel IP-telefoni og annen internettbasert telefontjeneste som anvender nummer til dirigering av et oppkall, et eksempel på dette er Skype out.

7. *nummeruavhengig person-til-person-kommunikasjonstjeneste:* Den foreslåtte definisjonen er ment som et motstykke til de nummerbaserte person-til-person-kommunikasjonstjenestene. Definisjonen tilsvarer ekomdirektivet artikkel 2 nummer 7. En tjeneste er nummeruavhengig der kommunikasjonen ikke avhenger av nummer på verken avsender- eller mottakersiden. Tjeneste som bruker andre identifikatorer enn nummer til å etablere forbindelse, for eksempel brukernavn eller e-postadresse, vil typisk være en nummeruavhengig person-til-person-kommunikasjonstjeneste. Ofte vil kommunikasjonen kun være mulig mellom personer som bruker den samme tjenesten.

8. *internettilgangstjeneste:* Den foreslåtte definisjonen av internettilgangstjeneste er ny i ekomloven. Definisjonen tilsvarer gjeldende definisjon av internettilgangstjeneste i forordning (EU) 2015/2120 artikkel 2.2. Denne tas også inn i ekomloven for å øke tilgjengeligheten og forståelsen.

Ordlyden er vid og omfatter alle former for tilgang til internett. Bestemmelsen er også teknologinøytral, slik at det ikke har betydning hva slags teknologi eller utstyr som brukes for å gi tilgang til internett.

Internettilgangstjenester som tilbys i det norske markedet er pålagt å følge bestemmelsene i forordning (EU) 2015/2120. Slike tjenester skal derfor gi mulighet for oppkobling til praktisk talt ethvert endepunkt på internett, selv om tjenesten i utgangspunktet skulle gi mulighet for oppkobling til alle endepunkt. I og med at tilbydere av internettilgangstjeneste ikke vil være i stand til å kontrollere alle forhold ved tjenesten, for eksempel på grunn av vilkår eller retningslinjer hos andre tilbydere eller rettslige pålegg, vil enkelte endepunkt på internett kunne være utilgjengelige.

9. *offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste:* Den foreslåtte definisjonen viderefører i sin helhet gjeldene ekomlov § 1-5 nummer 4. Begrepet er ikke definert i ekomdirektivet, men ordlyden «publicly available electronic communications service» brukes både i direktivet og i ekomloven. Departementet foreslår derfor å videreføre definisjonen. En elektronisk kommunikasjonstjeneste er offentlig når den er tilgjengelig for eller beregnet til bruk for allmennheten.

10. *offentlig elektronisk kommunikasjonsnett:* Bestemmelsen svarer til ekomdirektivet artikkel 2 nummer 8. Offentlig elektronisk kommunikasjonsnett defineres som elektronisk kommunikasjonsnett som helt eller i det vesentlige brukes til å tilby offentlig elektroniske kommunikasjonstjeneste og som støtter overføring av informasjon mellom nettermineringspunkter.

I tråd med definisjonen av nettermineringspunkt, beskriver definisjonen av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett at når sluttbrukere gis tilgang til nettet, vil disse kunne overføre informasjon seg imellom via sine respektive nettermineringspunkter.

Det er bruken av nettet som utløser plikter etter loven. Når nettet brukes til å tilby tjenester som er tilgjengelig for eller er ment for bruk for allmennheten, anses nettet som et offentlig nett. I gjeldende lov brukes begrepet «Tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett som anvendes til offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste». Å definere offentlig elektronisk kommunikasjonsnett vil først og fremst forenkle begrepsbruken.

11. *tilbyder:* den foreslåtte definisjonen videreføres i sin helhet fra gjeldende rett og tilsvarer definisjon § 1-5 nummer 16 i ekomloven. Begrepet «tilbyder» omfatter alle typer tilbydere som tilbyr tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjeneste. Dette innebærer at det er en rekke forskjellige aktiviteter som kan utøves av en tilbyder. Denne virksomhet kan variere fra eksempelvis et vertikalt integrert selskap som selger samtrafikk, overføringskapasitet, sluttbrukertjenester etc., til rene videreselgere av typiske sluttbrukertjenester med mer eller mindre verdiøkning. Felles for dem er at de alle i en eller annen form tilbyr slik tilgang til eksterne fysiske eller juridiske personer. Dersom en virksomhet utelukkende leverer slik tilgang innad i egen virksomhet er ikke virksomheten å anse som en tilbyder i denne sammenheng. Unntak fra dette er eksempelvis tilfeller hvor det gjelder vertikalt integrerte konsern, og hvor «internomsetning» er en forutsetning for en tjeneste som leveres andre senere i verdikjeden, og hvor tilgang til slike internt omsatte tjenester er en forutsetning for at andre kan konkurrere med det vertikalt integrerte selskap på dette punkt lenger ute i verdikjeden. I slike tilfeller vil internomsetning kunne utløse plikt til å gi eksterne tilbydere tilsvarende tjenester og det vertikalt

integrerte selskapet vil være å anse som tilbyder også i denne sammenheng. En tilbyder vil være å anse som en bruker i det omfang vedkommende gjør bruk av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett og -tjeneste fra andre tilbydere.

12. *nettermineringspunkt*: Den foreslåtte definisjonen viderefører gjeldende § 1-5 nummer 8, men det foreslås ordlydsmessig endringer for å gjøre definisjonen mer i tråd med ekomdirektivet artikkel 2 nummer 9. Selv om ordlyden er endret, er det ikke ment å endre innholdet i begrepet. Når sluttbruker gis tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett, gjøres dette i praksis ved tilkobling via kabel eller trådløs tilknytning mellom sluttbrukers terminalutstyr og offentlig elektronisk kommunikasjonsnett.

13. *tilhørende fasilitet:* den foreslåtte definisjonen videreføres i sin helhet fra gjeldende rett og tilsvarer definisjon nummer 6 i gjeldende ekomlov. Begrepet inkluderer element som inngår i, foranlediger eller understøtter etablering og drift av elektroniske kommunikasjonsnett og produksjon og leveranse av elektroniske kommunikasjonstjenester, men som ikke utgjør sentrale deler av elektroniske kommunikasjonsnett og elektroniske kommunikasjonstjenester.

    Definisjonen omfatter blant annet fasilitet som har potensial til å muliggjøre/understøtte tilbud av elektroniske kommunikasjonsnett og/eller -tjenester. Eksempelvis omfattes bygninger eller tilgang til bygninger, kabling i bygninger, kummer, kabinetter, grøfter, føringsveier, tårn og master og antenner. Opplistingen er ikke uttømmende.

    Begrepet «tilhørende» signaliserer ikke eierskapstilhørighet, men en tilknytning til nett- eller tjenestefasiliteten.

    Den forslåtte definisjonen tilsvarer ekomdirektivet artikkel 2 nummer 10.

14. tilhørende tjeneste: den foreslåtte definisjonen videreføres i sin helhet fra gjeldende rett og tilsvarer definisjon nummer 7 i gjeldende ekomlov. Begrepet «tilhørende» signaliserer ikke eierskapstilhørighet, men en tilknytning til nett- eller tjenestefasiliteten. Tilhørende tjeneste inkluderer blant annet nummeroversetting og systemer som tilbyr tilsvarende funksjonalitet, adgangskontrollsystemer og elektroniske programoversikter og andre tjenester slik som identitets-, lokasjons- og nærværstjenester. Opplistingen er ikke uttømmende. Med «identitetstjenester» menes tjenester knyttet til administrasjon og anvendelse av elektronisk identitetsinformasjon, eksempelvis i tilknytning til transaksjoner eller lignende der pålitelig kunnskap om identiteten til den det kommuniseres med er påkrevet. Med «lokasjonstjenester» menes tjenester ofte i tilknytning til mobile nett som utnytter kunnskap om geografisk posisjon til terminalutstyret. Med «nærværstjenester» forstås tjeneste som gir informasjon til omverdenen om hvem som er tilgjengelig for kommunikasjon. Med «nummeroversetting og systemer som tilbyr tilsvarende funksjonalitet» menes blant annet ENUM (databaseløsninger som oversetter telefonnumre til internettdomenenavn) og liknende nummeroversettingsstandarder, samt lokasjonsservertjenester som støtter bredbåndstelefontjenester.

    Den forslåtte definisjonen tilsvarer ekomdirektivet artikkel 2 nummer 11.

15. *radioutstyr:* den foreslåtte definisjonen videreføres i sin helhet fra gjeldende rett og tilsvarer definisjon nummer 9 i gjeldende ekomlov. Alle typer radiosendere og/eller -mottakere er i utgangspunktet omfattet av definisjonen, med unntak av rene kringkastingsmottakere. Alle typer

mottakere som bare mottar kringkasting er unntatt, uavhengig av om de er beregnet for mottak av analoge eller digitale signaler.

16. *terminalutstyr:* den foreslåtte definisjonen viderefører i sin helhet gjeldende ekomlov § 1-5 nummer 12. Definisjonen tilsvarer ekomdirektivet nummer 41.

17. *skadelig interferens:* den foreslåtte definisjonen videreføres i sin helhet fra gjeldende rett og tilsvarer definisjon nummer 10 i gjeldende ekomlov og ekomdirektivet artikkel 2 nummer 20. Begrepet omfatter forstyrrelser av elektroniske kommunikasjonstjenester, andre (radio)tjenester og systemer som benytter det elektromagnetiske frekvensspekteret i henhold til fastsatte vilkår, blant annet til mobilkommunikasjon, bakkenett for kringkasting, navigasjons- og posisjoneringstjenester (for eksempel GPS), satellittkommunikasjon og -kringkasting, radiolinjesystemer, fjernstyringssystemer mv. Videre omfattes forstyrrelser av utsending eller mottak av radiosignaler, uavhengig av hvilken kilde forstyrrelsen kommer fra.

    Med «fastsatte krav» menes krav fastsatt i norske lover og regler (forskrift, frekvenstillatelse eller andre enkeltvedtak) eller krav som fremgår av internasjonale avtaler for eksempel regler som følger av ITUs Radioreglement.

18. *samlokalisering:* Definisjonen av samlokalisering omfatter også «virtuell samlokalisering». Dette innebærer at når det ikke er plass til utstyret til tilknyttende tilbyder i eksisterende lokaler, skal det legges til rette for andre løsninger. Andre løsninger kan for eksempel være samlokalisering i et nabobygg med kabeltilknytning eller i container utenfor lokalet.

    Utstyr for elektronisk kommunikasjon omfatter utover radio- og terminalutstyr også nettkomponenter og annet utstyr som inngår i infrastruktur i elektronisk kommunikasjonsnett, herunder svitsjer, rutere, annet koblings- og dirigeringsutstyr, transmisjonsutstyr og konsentratorer.

19. *samtrafikk:* den foreslåtte definisjonen viderefører i sin helhet gjeldende ekomlov § 1-5 nummer 13 og tilsvarer ekomdirektivet artikkel 2 nummer 28. Samtrafikk innebærer at sluttbrukere skal ha tilgang til offentlige elektroniske kommunikasjonstjenester og mulighet til å kommunisere med andre uavhengig av hvilken tilbyder sluttbrukeren er kunde hos. Samtrafikk er ikke nødvendigvis gjensidig, formidling av trafikk behøver ikke gå i begge retninger, og kan for eksempel begrenses til for eksempel terminering av trafikk hos en tilbyder av internettilgangstjeneste uten at trafikk går i motsatt retning.

20. *talekommunikasjonstjeneste:* Begrepet talekommunikasjonstjeneste er nytt i loven og defineres som en offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste for opprettelse eller mottak, direkte eller indirekte, av nasjonale eller nasjonale og internasjonale anrop via ett eller flere numre i en nasjonal eller internasjonal nummerplan. Definisjonen svarer til definisjonen av «voice communications service» i ekomdirektivet artikkel 2 nummer 32. «Anrop» er i direktivet definert som to-veis talekommunikasjon, det vil si at begge parter kan kommunisere. Ekomloven definerer ikke «anrop», men begrepet har samme mening som i direktivet når det anvendes i ekomloven.

    Talekommunikasjonstjeneste erstatter uttrykket offentlig telefontjeneste. Av fortalen punkt 14 i ekomdirektivet fremgår det at formålet med endringen er å bruke et uttrykk som er teknologinøytralt og mer i samsvar med den teknologiske utviklingen.

Teknologiutviklingen har ført til overgang fra linjesvitsjing til pakkesvitsjing, herunder bruk av IP-teknologi («Internet Protocol»), som har gitt sluttbrukerne flere konkurrerende tilbydere av talekommunikasjonstjenester. Definisjonen omfatter all talekommunikasjon uavhengig av hvilken teknisk løsning som brukes for å levere tjenesten, såfremt opprettelse og mottak er avhengig av nummer.

Begrepet talekommunikasjonstjeneste omfatter også kommunikasjonsformer som erstatter taleanrop og som er særlig beregnet på sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne som bruker teksttelefon eller totalkonversasjonstjenester.

21. *sikkerhet i nett og tjenester:* Definisjonen av sikkerhet i nett og tjenester implementerer ekomdirektivet artikkel 2 nummer 21 og er ny.

Den norske definisjonen er vid og omfatter både driftssikkerhet, beskyttelse av innholdet i kommunikasjonen, samt person-, trafikk- og lokaliseringsdata som behandles hos tilbyderne. I norsk ekomforvaltning legger man allerede i dag til grunn at sikkerhet i nett og tjenester omfatter beskyttelse av tilgjengelighet, integritet og konfidensialitet. Innføringen av autentisitet er nytt.

Tilgjengelighet innebærer at nett og tjenester er tilgjengelig. Integritet innebærer at kommunikasjon og data er fullstendig, nøyaktig og gyldig, med andre ord at kommunikasjon og data ikke blir endret utilsiktet eller av uvedkommende. Med konfidensialitet menes at kommunikasjon og data ikke blir kjent for uvedkommende. Autentisitet betyr at kommunikasjon og data er opprinnelig og ekte.

22. *sikkerhetshendelse:* Definisjonen av sikkerhetshendelse implementerer ekomdirektivet artikkel 2 nummer 42 og er ny.

Definisjonen av sikkerhetshendelse viderefører gjeldende praksis etter ekomloven, som er noe strengere enn etter ekomdirektivet ordlyd. Hensikten er å avdekke sikkerhetssårbarheter bredt, uansett angrepsvektor, før det påvirker tjenestens funksjon. Det betyr også at hendelser, som bare reduserer redundansen i et nettverk eller en tjeneste faller inn under definisjonen. Et eksempel på dette er en hendelse der det skjer brudd i én av to redundante kabler.

23. *trafikkdata:* den foreslåtte definisjonen av trafikkdata er ny på lovnivå, og viderefører og presiserer definisjonen av trafikkdata i gjeldende ekomforskrift § 7-1. Bestemmelsen gjennomfører kommunikasjonsverndirektivet (2002/58/EF) artikkel 2. Med trafikkdata menes data som er nødvendig for å overføre kommunikasjon i et elektronisk kommunikasjonsnett eller for fakturering av slik overføring. Hva som er nødvendig for overføring av kommunikasjon eller for fakturering vil kunne endre seg over tid, og dermed vil også innholdet i trafikkdata i definisjonen i bestemmelsen kunne endre seg.
Eksempler på trafikkdata kan være kommunikasjonens opphavssted og bestemmelsessted, rute, klokkeslett, dato, omfang, varighet og underliggende tjeneste.

I trafikkdata vil det også være elementer av lokaliseringsdata. Dette vil være hvilken basestasjon brukeren er tilknyttet når vedkommende gjennomfører en samtale, eller den lokalisering som skjer når brukeren eller applikasjoner på brukerens mobiltelefon laster ned data fra nettet.

24. *lokaliseringsdata:* Definisjonen er flyttet fra gjeldende ekomforskrift § 7-1 annet ledd og er presisert. Bestemmelsen gjennomfører kommunikasjonsverndirektivet (2002/58/EF) artikkel 2. Med lokaliseringsdata menes data fra et elektronisk kommunikasjonsnett som angir geografisk lokalisering av terminalutstyr til en sluttbruker av offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste.

    Forslaget innebærer en videreføring og forenkling av gjeldende rett, men ingen materielle endringer. Departementet ser ikke lenger behov for å ha en egen definisjon av signaleringsdata idet definisjonen av lokaliseringsdata må anses for å omfatte alle relevante signaleringsdata.

    Lokaliseringsdata er data som indikerer geografisk posisjon. I mobilnett omfatter lokaliseringsdata blant annet data om hvilke basestasjoner terminalen har vært tilknyttet. I fastnett vil lokaliseringsdata typisk være data om nettermineringspunktets fysiske adresse.

    Noen lokaliseringsdata vil også være trafikkdata. Trafikkdata som også angir lokalisering, kan for eksempel være hvilken basestasjon som brukeren er tilknyttet når vedkommende gjennomfører en samtale eller når brukeren eller applikasjoner på brukerens mobiltelefon laster ned data fra nettet.

    Hvorvidt slik lokaliseringsdata kommer fra en aktiv handling fra sluttbrukeren eller om terminalen oppdaterer seg automatisk uavhengig av aktiv bruk, kan være vanskelig å skille på med dagens teknologi.

    Den foreslåtte definisjonen tilsvarer ekomdirektivet artikkel 2 nummer 40.

25. *bruker:* den foreslåtte definisjonen tilsvarer gjeldene § 1-5 nummer 14. Ordlyden i definisjonen er endret og er mer i tråd med definisjonen av «user» i ekomdirektivet artikkel 2 nummer 13. Selv om ordlyden er endret, er det ikke ment å endre innholdet i begrepet. Definisjonen omfatter, som etter gjeldende definisjon, alle brukere av offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste eller offentlig elektronisk kommunikasjonsnett, det vil si både til egen bruk og som innsatsfaktor for produksjon av andre tjenester. Det er ingen forutsetning at det foreligger direkte avtale med tilbyder for at en fysisk eller juridisk person er å anse som bruker. En person som ringer nødetatenes nødnummer, og hvor det ikke foreligger avtale om bruk er altså også å anse som bruker i lovens forstand.

    Gjeldende definisjon av «bruker» inkluderer, i tillegg til bruk av elektronisk kommunikasjonstjeneste, også bruk at elektronisk kommunikasjonsnett. Dette videreføres og definisjonen avviker derfor noe fra definisjonen i ekomdirektivet. Departementet anser det logisk å inkludere tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett, når man ser denne definisjonen i sammenheng med definisjonen av sluttbruker. En sluttbruker er en bruker som ikke tilbyr andre offentlige elektroniske kommunikasjonsnett eller offentlig tilgjengelige elektroniske kommunikasjonstjenester.

    Definisjonen presiserer at bruken må gjelde «offentlig» elektronisk kommunikasjonstjeneste. Dette innebærer ingen realitetsendring, men presiserer bare at man anses som bruker i lovens forstand bare i tilfeller der det dreier seg om en elektronisk kommunikasjonstjeneste eller et elektronisk kommunikasjonsnett som er tilgjengelig for allmennheten. Eiere av private elektroniske kommunikasjonsnett pålegges ikke samme forpliktelser som netteiere som tilbyr elektronisk kommunikasjonsnett til allmennheten.

26. *sluttbruker:* den foreslåtte ordlyden i definisjonen av sluttbruker er ny, og er ordlydsmessig mer i tråd med definisjonen i ekomdirektivet artikkel 2 nummer 14 som sier at en sluttbruker er en bruker som ikke tilbyr offentlige elektroniske kommunikasjonsnett eller offentlig tilgjengelige elektroniske kommunikasjonstjenester. I lovens definisjon er det imidlertid, som tidligere, tatt inn en presisering om at sluttbruker er den som har inngått avtale om bruken av tjenesten.

    Selv om ordlyden er endret, er det ikke ment å endre innholdet i begrepet. At sluttbruker er en bruker som ikke tilbyr andre tilgang til nett eller tjeneste, tilsvarer ordlyden i gjeldende definisjon om at sluttbruker bruker tjenesten til eget bruk eller utlån. Eksempel på det sistnevnte kan være en arbeidsgiver som lar ansatte bruke mobiltelefontjeneste som arbeidsgiver har inngått avtale om.

27. *forbruker*: omfatter enhver fysisk person som bruker eller anmoder om en offentlig tilgjengelig elektronisk kommunikasjonstjeneste til formål som ikke er knyttet til vedkommende forretnings-, håndverks- eller yrkesvirksomhet. Mikroforetak, små foretak og ideelle organisasjoner regnes i utgangspunktet også som forbruker.

28. *små foretak:* Den foreslåtte definisjonen er ny og definerer små foretak som foretak med færre enn 50 ansatte med en årlig omsetning som ikke må overstige 100 millioner kroner, alternativt at årlig balanse ikke overstiger 100 millioner kroner. Foretak skal defineres i henhold til Kommisjonsrekommandasjon 2003/361/EF av 6. mai 2003 om definisjonen av mikroforetak og små og mellomstore bedrifter.

29. *mikroforetak:* den foreslåtte definisjonen er ny og definerer mikroforetak som foretak med færre enn ti ansatte med en årlig omsetning under 20 millioner kroner, alternativ at årlig balanse ikke overstiger 20 millioner kroner Foretak skal defineres i henhold til Kommisjonsrekommandasjon 2003/361/EF av 6. mai 2003 om definisjonen av mikroforetak og små og mellomstore bedrifter.

30. *registerenhet:* Registerenheten har ansvar for registreringstjenesten og navnetjenesten for toppdomenet. Registerenheter som forvalter norske landkodetoppdomener eller domenenavn av nasjonal betydning skal offentliggjøre sine tildelingsregler og gjøre disse oppdaterte og tilgjengelige. Norid driver registeret for det norske landkodetoppdomenet .no. Registerenhet kan etter hvert også være andre dersom de forvalter domenenavn av nasjonal betydning.

31. *fellesfakturert tjeneste:* Den foreslåtte definisjonen er utvidet sammenliknet med gjeldende § 1-5 nummer 18. I tillegg til de tradisjonelle fellesfakturerte innholdstjenestene levert over elektronisk kommunikasjonsnett, omfatter slik tjeneste alt kjøp av varer og tjenester som faktureres sammen med elektroniske kommunikasjonstjenester. Definisjonen omfatter det som er kjent som tredjepartfakturering i ekomdirektivet, altså der en annen enn tilbyderen med avtaleforholdet fakturerer tjenester over samme faktura som den elektroniske kommunikasjonstjenesten. Definisjonen omfatter således all fakturering hvor tredjepart mottar vederlag for varer og tjenester som faktureres sammen med elektronisk kommunikasjonstjeneste. Bakgrunnen for å inkludere også varer og tjenester er at hensynene til forbrukerbeskyttelse er lik uavhengig av om det er varer, tjenester eller innholdstjenester som betales over telefonregningen. Definisjonen ivaretar kravet i ekomdirektivet om at sluttbruker skal ha adgang til å hindre muligheten for såkalt tredjepartsfakturering.

32. *Identitetsfanging*: Identitetsfanging er en teknikk der offentlig mobilkommunikasjon manipuleres slik at det blir mulig å finne den elektroniske identiteten til brukerutstyr som anvendes i mobilnett. Manipuleringen kan innebære jamming, men den kan også være rent passiv ved at trafikk og signalering i mobilnettet observeres slik at de elektroniske identiteter etter hvert fremkommer. En slik passiv løsning innebærer ofte anvendelse av det som kalles en «falsk basestasjon»; en enhet som av brukerutstyret oppfattes å være en basestasjon i mobilnettet, men som i realiteten hekter seg på kommunikasjonen mellom brukerutstyr og nettet, alternativt overtar for nettet. Jamming knytter seg til aktiv utsendelse av radiosignaler fra en «støysender» som fører til at radiokommunikasjonssystemer og -utstyr i et begrenset område ikke kan virke som tilsiktet; de blir forhindret fra å motta nødvendige radiosignaler fra og nå frem med nødvendige radiosignaler til et nettverk. Jamming har nettopp til hensikt å «slå ut» radiokommunikasjonsløsninger i et avgrenset område, for et kortere eller lengre tidsrom.

33. *småcellebasestasjon*: er et kompakt trådløst utstyr med lav utgangseffekt, begrenset dekningsområde, med én eller flere antenner som har lav visuell påvirkning og som bruker radiofrekvenser for å gi brukerne tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett, uavhengig av om den underliggende nettverkstopologien er mobil- eller fastnettbasert. Den forslåtte definisjonen er ny og tilsvarer ekomdirektivet artikkel 2 nummer 23.

Til kapittel 2 Krav til tilbyder av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester

Til § 2-1 Registreringsplikt

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende ekomforskrift § 1-2 som er hjemlet i gjeldende ekomloven § 2-1. Bestemmelsen gjennomfører ekomdirektivet artikkel 12 nummer 3 og 4, og artikkel 14. Formålet med bestemmelsen er å gi myndigheten en oversikt over hvilke aktører som er tilstede i markedet. Dette er nødvendig av flere grunner, blant annet i Nasjonal kommunikasjonsmyndighets tilsynsvirksomhet.

Av bestemmelsens *første ledd* framgår hvilke virksomheter som er registreringspliktige. Registreringsplikten gjelder tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett, tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste med unntak av nummeruavhengig person-til-person kommunikasjonstjeneste, tilbyder av overføringskapasitet og tilbyder av tilgang til nett for kringkastingsformål. Registreringsplikten gjelder med andre ord også tilbydere som kjøper tilgang i nett og tilbyr egne tjenester, herunder internettilgangstjenester, jf. forslag til § 1-5 nummer 4.

Tilbydere av nummeruavhengige elektroniske kommunikasjonstjenester er ikke registreringspliktige. Slike tilbydere legger ikke beslag på offentlige nummerressurser og er heller ikke en del av økosystemet som disse tilrettelegger, og er derfor etter ekomdirektivet unntatt en generell tillatelsesordning, og dermed også unntatt fra registreringsplikt. Registreringsplikten gjelder også tilbydere som er tilgangskjøpere av de nevnte nett og tjenester hos netteier eller andre og/eller som videreselger tjenester til sluttbrukere.

Tilbyder som registrerer seg kan be om svar fra myndigheten, slikt svar skal gis innen én uke. Svaret skal bekrefte at foretaket har inngitt de nødvendige opplysninger, og skal gi nærmere informasjon om under hvilke omstendigheter ethvert foretak som tilbyr elektroniske

kommunikasjonsnett eller -tjenester i henhold til den generelle tillatelsen, har rett til å søke om rettigheter til å installere ressurser, forhandle om samtrafikk og oppnå tilgang eller samtrafikk med sikte på å gjøre det lettere å utøve disse rettighetene, for eksempel på andre forvaltningsområder eller overfor andre foretak.
I henhold til ekomdirektivet Artikkel 12 skal BEREC drive en database med oversikt over alle lands registrerte tilbydere. Denne databasen har fått navnet General Authorization Database (GADB). Informasjonen som den nasjonale reguleringsmyndigheten får inn i sammenheng med registreringen skal videre registreres i GADB. I dette systemet skal hver tilbyder registreres med tilsvarende informasjon som i nasjonal oversikt, inkludert en ID. Det vil være opp til den nasjonale reguleringsmyndigheten å bestemme hvor mye av informasjonen som registreres i systemet som skal være offentlig og åpent for andre. Det skal kunne differensieres mellom hva publikum, andre myndigheter og reguleringsmyndigheten selv ser. BEREC utarbeider en mal for registering inn i GABD. Ettersom ekomdirektivet Artikkel 12 setter begrensninger for hvilken informasjon som skal samles inn ved nasjonal registrering, vil informasjonen om tilbyderne være lik i nasjonal database som i GADB.
Forslag til a*nnet ledd* har regler om hva en registreringsmelding skal inneholde og er i tråd med ekomdirektivet artikkel 12 nummer 4. Registreringsmeldingen skal omfatte en erklæring fra en fysisk eller juridisk person om at vedkommende har til hensikt å begynne å tilby elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester og de minsteopplysningene som kreves for at det skal kunne føres et register eller en liste over tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester. Myndigheten, det vil i praksis si Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, kan fastsette et standard meldingsskjema som skal brukes til registreringen. BEREC arbeider for tiden med å lage standardiserte skjema for registrering, og det vil være hensiktsmessig at et eventuelt skjema fastsettes i tråd med dette.
Det følger av *tredje ledd* at tilbyder skal melde fra om endringer i de registrerte opplysningene snarest mulig slik at registeret er så oppdatert som mulig. Dette gjelder også opplysninger om at virksomheten legges ned.
I *fjerde ledd* gis myndigheten hjemmel til å gi forskrifter om registrering.

Til § 2-2 Krav til registrering ved maritim oppgjørsvirksomhet

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende § 2-13.
I bestemmelsen stilles det krav til at tilbyder av avregning og betalingsformidling for bruk av elektronisk kommunikasjonstjeneste fra skip (maritim oppgjørsvirksomhet), skal registrere seg hos myndigheten for å kunne foreta avregning og betalingsformidling for radiokommunikasjon fra skip som har fått tillatelse fra norske myndigheter til bruk av radioutstyr i den maritime mobile tjeneste.
Avregning og oppgjør mellom skip og tilbyder for elektronisk kommunikasjon fra skip via satellitt eller direkte til jordbundet nett, krever omfattende administrativt arbeid. Arbeidet omfatter blant annet identifisering av anrop, ofte avregning mot et stort antall tilbydere verden over og omregning til ulike valutaer. Slik avregning tilbys av særskilte enheter som tradisjonelt betegnes «maritim avregningsselskap». Disse virksomhetene utgjør et faktureringsledd mellom tilbyder og skip.
De internasjonale reglene om maritim oppgjørsvirksomhet følger av Den internasjonale teleunions Radio Regulations (Radioreglementet, RR) og International Telecommunications Regulations (ITR) 1988 Vedlegg 2. Den internasjonale teleunion har videre utarbeidet en rekommandasjon, ITU-T Rec D. 90, om «Charging, billing, international accounting and

settlement in the maritime mobile service.» Denne har nærmere bestemmelser om godkjenning, registrering, tildeling av AAIC (Accouting Authority Identification Code) og notifisering til ITU. ITU utarbeidet i 2012 en ny ITR. Den nye ITR 2012 opphever ikke den gamle, men gjelder parallelt med ITR 1988. Norge er ikke tilsluttet ITR 2012. Dette er uten juridisk betydning for maritim oppgjørsvirksomhet.
Etter ITR vedlegg 2 skal myndighetene i de enkelte land sikre betalingsformidling fra skip de har gitt tillatelse til å bruke radioutstyr i den maritime mobile tjeneste. Betalingsformidlingen kan bli utført av den myndighet som har gitt tillatelsen selv, godkjent privat foretak eller annet utpekt organ. I Norge foretas betalingsformidlingen av registrerte private foretak.
I bestemmelsens *første ledd* stilles det krav om at maritim oppgjørsvirksomhet for norskregistrert skip skal være registrert hos myndigheten for å kunne utføre betalingsformidling for skip som har fått tillatelse fra norske myndigheter til bruk av radioutstyr i den maritime mobile tjeneste.
Myndigheten skal registrere og tildele AAIC kode til oppgjørsselskap etablert i Norge, det vil si registrert i foretaksregisteret her.
Maritim oppgjørsvirksomhet som er registrert i andre land og har fått tildelt AAIC ved denne registreringen, må også registreres av myndigheten for å kunne foreta avregning og betalingsformidling for norskregistrerte skip.
Registrering av nye oppgjørsselskap skjer i dag ved søknad til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, som foretar registreringen, tildeler AAIC og rapporterer tildeling til ITU. Utenlandske virksomheter er i utgangspunktet registrert til 31. desember 2020, men vil ikke bli endret før Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har gjort en ny gjennomgang i 2021.
Utover å gi grunnleggende informasjon om virksomheten ved registrering, stilles det krav om at virksomheten skal stille sikkerhet for ansvar de måtte pådra seg for trafikkinntekter, slik det følger av ITU-T Rec D. 90, vedlegg A, punkt A.1.2. Vedlegg A.2.4 anbefaler at antallet registrerte avregningsvirksomheter begrenses, og bestemmelsen gir hjemmel for å gi forskrifter om begrensninger for antall tilbydere som kan registreres.
Bestemmelsens *annet ledd* gir myndigheten hjemmel til å gi forskrifter om registrering og om utøvelse av virksomheten. Det kan gis nærmere forskrifter om hvilke krav som må være tilfredsstilt for registrering og krav til utøvelse av virksomheten som for eksempel pålegg om sikkerhetsstillelse for ansvar som foretaket kan pådra seg under utøvelse av virksomheten. Videre kan det gis forskrifter om begrensning i antall selskaper som kan registreres og tidsbegrensing av registreringen.

Til § 2-3 Alle-til-alle kommunikasjon og samvirke mellom tjenester

Den foreslåtte bestemmelsen gjennomfører ekomdirektivet artikkel 60 nummer 1 og 61 nummer 2 bokstav c. Samvirkningsevne mellom tjenester er til nytte for sluttbrukerne og et overordnet mål i ekomdirektivet, jf. artikkel 1 nummer 2 bokstav a).
Første ledd viderefører gjeldende ekomlov § 4-2 første ledd. De fleste tilbydere i en nettverksbransje har egeninteresse i å ha samtrafikk med andre og dermed bidra til å sikre alle-til-alle- kommunikasjon. Utgangspunktet er derfor at samtrafikk bør baseres på kommersielle avtaler mellom tilbyderne. Bestemmelsen gir alle tilbyder både en rett og en plikt til å forhandle om samtrafikk. Samtrafikk er definert i § 1-5 nummer 19.
Annet ledd viderefører gjeldende ekomlov § 4-2 annet ledd og hjemler myndighetens kompetanse til å kunne pålegge tilbydere å inngå avtale om samtrafikk. Slike pålegg kan

gjøres på eget initiativ eller etter klage. Behov for slik inngrep kan for eksempel oppstå for å sikre alle-til-alle kommunikasjon for tilbydere som kontrollerer tilgang til sluttbrukere. I tilfeller hvor ingen av partene har plikt til å inngå avtale, men en av partene ønsker det må myndigheten vurdere om pålegg om inngåelse av avtale er nødvendig for å sikre alle-til-alle-kommunikasjon. Dette gjelder ikke nummeruavhengige person-til-person kommunikasjonstjenester som det etter tredje ledd er en høyere terskel for å pålegge samvirke for tjenester.
Tredje ledd gir hjemmel for å kunne pålegge tilbydere av nummeruavhengige person-til - person kommunikasjonstjenester å endre sine tjenester slik at de samvirker med andre tilsvarende tjenester (det vil si at det er interoperabilitet mellom tjenestene). Nummeruavhengige person-til-person kommunikasjonstjenester er definert i ekomloven § 1-5. Denne bestemmelsen er ny.
Det mer spesifikke formålet med artikkel 61 nummer 2 bokstav c) er å sikre alle-til-alle kommunikasjon og tilgang til nødmeldingstjeneste.
Bestemmelsen må ses i sammenheng med en mulig utvikling som innebærer økt bruk av nummeruavhengige person-til-person kommunikasjonstjenester samtidig som nummeravhengige person-til-person kommunikasjonstjenester reduseres. Dette kan føre til manglende samvirke mellom tjenester i lys av at nummeruavhengige tjenester normalt ikke vil kunne samvirke med andre nummeruavhengige tjenester. En slik utvikling vil også kunne medføre redusert tilgang til nødmeldingstjeneste ettersom tilgang til denne tjenesten er nummerbasert.
Begrepet betydelig i tredje ledd bør tolkes slik at den aktuelle tilbyderens geografiske dekning og antall sluttbrukere utgjør en kritisk masse sett i sammenheng med målet om å sikre sluttbrukerne alle-til-alle kommunikasjon.
Bakgrunnen for bestemmelsens *fjerde ledd* er at manglende samvirke mellom tjenester er en grenseoverskridende problemstilling. Det følger derfor av ekomdirektivet artikkel nummer 2 annet ledd ii) at samvirkeforpliktelser bare skal pålegges dersom Kommisjonen, etter å ha rådført seg med BEREC, har vedtatt gjennomføringstiltak som angir arten og omfanget av eventuelle forpliktelser som kan pålegges. Før dette må Kommisjonen fastslå en alvorlig trussel mot alle-til-alle kommunikasjon i hele Unionen eller i minst tre medlemsstater.
Det må på denne bakgrunn foreligge en relevant gjennomføringsrettsakt som enten er innlemmet i EØS-avtalen eller vedtatt av EFTAs overvåkingsorgan, før norske myndigheter kan pålegge plikt til å gjøre tjenester samvirkende med andre tjenester etter annet ledd, jf. fjerde ledd.

Til § 2-4 Krav til nett, tjeneste, tilhørende utstyr og standarder

Forslag til bestemmelse viderefører langt på vei gjeldende rett § 2-3 og gir hjemmel for myndigheten til å stille krav til kvaliteten på elektronisk kommunikasjon. Krav kan for eksempel stilles for å sikre et minimumsnivå på tjenestene som tilbys over nettet.
Henvisning til standarder i første ledd stammer fra ekomdirektivet artikkel 39. Artikkel 39 omhandler standardisering, og bygger på hensyn om å fremme et harmonisert tilbud av elektroniske kommunikasjonsnett og elektroniske kommunikasjonstjenester med tilhørende ressurser og tilhørende tjenester. Bestemmelsen gjelder i hovedsak teknisk standardisering som metode for harmonisering.

Kvalitetskrav vil ha betydning både ved normal bruk av nettet og ved sikkerhetshendelser jf. § 3-7 sikkerhet i nett og tjenester. Departementet presiserer at kvalitetskrav som stilles til nettet også kan gjelde tonesignalering og nummervisning.
Bestemmelsen presiserer videre i *første ledd* at det vil kunne være hensiktsmessig å stille krav til tilhørende utstyr og installasjoner som ikke uten videre vil være dekket av utstyrskrav eller andre relevante krav. Slike krav kan også være nødvendig for å sikre liv, helse eller for å sikre elektromagnetisk kompatibilitet. Det er viktig å kunne stille krav til utstyr og installasjoner fordi kombinasjonen av utstyr i installasjoner kan skape systemer som forårsaker elektromagnetiske forstyrrelser eller som kan medføre fare, eksempelvis i forhold til elektrisk sikkerhet, selv om enkeltutstyr tilfredsstiller utstyrskrav i standarder eller forskrifter.
Brukeres valgmulighet i forhold til elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester står sentralt, jf. § 4-2 om nettnøytralitet, og bestemmelsen gjelder også bruk av bestemte standarder og spesifikasjoner dersom myndigheten ser behov for å forbedre brukernes valgmuligheter.
Bestemmelsen gir hjemmel for at myndigheten kan stille krav til bruk av frekvenser og signalstyrker også i faste elektroniske kommunikasjonsnett for å hindre skadelig interferens der flere tilbydere benytter samme nett, eller for å hindre forstyrrelser mellom signaloverføringen i kablene og radiosamband. Slike forstyrrelser kan forekomme selv om gjeldende standarder blir fulgt, fordi netteiere tar i bruk nye bredbånds overføringssystemer for å kunne utnytte faste elektroniske kommunikasjonsnett mer effektivt. Med dette forstås frekvensbruk i annet overføringsmedium enn fritt rom, det vil si frekvensbruk i ulike former for kabelforbindelser i faste nett. Alle kabeltyper omfattes, herunder koaksial-, fiber- og parkabel. Det kan også oppstå behov for regulering av frekvensbruk i aksessnett i relasjon til at konkurrerende tilbydere til eier av et aksessnett gis leierett til faste tilknytningslinjer i slikt nett (Local Loop Unbundling – LLUB) for å sikre at det etableres reell konkurranse mellom tilbydere og at sluttbruker har valgfrihet og sikres et best mulig tjenestetilbud. For å oppnå dette må regelverket forhindre at ikke-kompatible systemer koples til kabel og dermed forårsaker kommunikasjonsproblemer for eksisterende og nye brukere og medvirke til at den potensielle kapasitet i en kabel kan utnyttes mest mulig effektivt.
På denne bakgrunn er det både for å sikre sameksistens mellom radiosamband og faste elektroniske kommunikasjonsnett og bidra til økt valgfrihet og konkurranse på levering av tjenester i slike nett, nødvendig å standardisere bruken av frekvenser og signalstyrker for eksempel i aksessnett eller i kabel-TV-nett. Den nærmere regulering gjøres mest hensiktsmessig i forskrift, og myndigheten gis derfor hjemmel til blant annet å fastsette forskrifter om frekvensbruk i faste elektroniske kommunikasjonsnett.
I henhold til *annet ledd* kan myndigheten for å sikre et godt kvalitets- og kapasitetsnivå på elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at tilbyder skal gjennomføre nærmere angitte tiltak som forebygger eller begrenser mengden av massedistribuert elektroniske meldinger, ondartet programvare og lignende i elektroniske kommunikasjonsnett. Bestemmelsen vil for eksempel gi hjemmel til i forskrift å pålegge alle ISPer å tilby anti-spam programvare til sine kunder.
Om en melding er massedistribuert vurderes i det enkelte tilfelle basert på omfang og sendemåte. Meldingens innhold er uten betydning. Det vil ikke nødvendigvis være sammenfall mellom de tilfeller av spam som vil omfattes av bestemmelsen og markedsføringslovens bestemmelse om uoppfordret elektronisk post. Det er for eksempel

ikke et krav i ekomloven at henvendelsen skal være rettet i markedsføringsøyemed til fysiske personer.
Begrepet «ondartet programvare» skal forstås som enhver uønsket dataprogramkode som er egnet til å gjøre skade på elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste.

Til § 2-5 Taushetsplikt ved tilgang og samtrafikk

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører § 4-13, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 60 nummer 2. Det foreslås endringer i bestemmelsen slik at det fremkommer tydeligere at plikten til å bevare taushet også gjelder for de opplysninger tilbyderen avgir i løpet av hele avtaleperioden. Bestemmelsen fastslår at enhver tilbyder har taushetsplikt om opplysninger som utveksles mellom tilbydere ved forhandling, inngåelse og gjennomføring av avtaler om tilgang og samtrafikk. Bestemmelsen fastslår videre at tilbyder har taushetsplikt om opplysninger han mottar fra annen tilbyder underveis i avtaleforholdet. Opplysninger som det vil være aktuelt å bevare taushet om er i hovedsak drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den andre tilbyderen. Foretakene skal til enhver tid respektere at de overførte og lagrede opplysningene skal behandles fortrolig. Opplysningene skal kun brukes til det formål de er gitt, og skal ikke videreformidles til annen part, datterforetak og partnere, og heller ikke til andre avdelinger eller enheter i eget foretak. For å sikre at mottaker bevarer taushet om andres forretningssituasjon underveis i kundeforholdets løpetid, foreslås det inntatt ett nytt siste punktum i bestemmelsen.
Plikten til å bevare taushet etter bestemmelsen er begrunnet i at tilbydere under forhandlinger om og i avtale om kjøp av, tilgang, vil måtte utveksle opplysninger som kan utnyttes av den annen part i konkurranseøyemed. Markedene for elektronisk kommunikasjon er ofte kjennetegnet av vertikalt integrerte tilbydere, det vil si tilbydere som selv produserer grossisttilgang til sin egen sluttbrukervirksomhet. Der en slik tilbyder også selger tilgang til eksterne tilgangskjøpere, vil tilgangsselgeren kunne ha insentiv og mulighet til å utnytte informasjonen han mottar fra den eksterne kjøperen til fordel for sin egen sluttbrukervirksomhet. Markedene for elektronisk kommunikasjon er videre ofte kjennetegnet av et ujevnt styrkeforhold mellom kjøper og selger av tilgang og informasjonsskjevhet. For å understøtte konkurransen i markeder for elektronisk kommunikasjon, er det derfor behov for å fastslå tilbyders taushetsplikt direkte i loven. Taushetsplikten etter denne bestemmelsen er likevel ikke avgrenset til å gjelde tilbyder med sterk markedsstilling, men gjelder også den som forhandler om eller kjøper tilgang, og for enhver tilbyder som inngår samtrafikkavtaler. Taushetsplikten retter seg mot tilbyder som foretak. Plikten innebærer at opplysningene skal behandles fortrolig og at tilbyder utelukkende skal benytte opplysninger som framkommer fra annen tilbyder i forbindelse med tilgang- eller samtrafikk avtaler til det formål de er avgitt. Tilbyder er også ansvarlig for at opplysningene ikke gis videre til andre, herunder andre i egen virksomhet som er opplysningene uvedkommende, datterselskaper eller partnere. Gjeldende lov påla tilbyder taushetsplikt om opplysninger har mottar før, under og etter forhandlinger om tilgangs- eller samtrafikkavtaler. I den nye bestemmelsen er det funnet grunn til å la taushetsplikten også omfatte opplysninger tilbyder mottar underveis i avtaleforholdet.

Til § 2-6 Måling og informasjon om kvalitet

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende § 2-2 annet ledd og ekomforskrift § 1-6 om kvalitet. Bestemmelsen foreslås endret for å gjennomføre ekomdirektivet artikkel 104 nummer 1 og nummer 2 som både viderefører enkelte krav fra gjeldende rett og inneholder nye elementer, herunder blant annet at tilbyderne av internettilgangstjenester og offentlige person-til-person kommunikasjonstjenester også kan pålegges å informere om hvilke tiltak som er truffet for å sikre likeverdig tilgang til tjenestene for sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne. Bestemmelsen tar også opp i seg og gjør overflødig gjeldende ekomforskrift § 1-6 om at informasjonen om kvalitet skal offentliggjøres.

I *første ledd* foreslås det at myndigheten kan pålegge tilbyder av internettilgangstjenester og offentlig tilgjengelig person-til-person tjenester å måle og offentliggjøre kvaliteten på tjenesten på en måte som er uttømmende, sammenlignbar, pålitelig, brukervennlig og oppdatert. I tillegg foreslås det i første ledd å pålegge en plikt for tilbyder av internettilgangstjenester og offentlig tilgjengelig person-til-person tjenester å informere om hvilke tiltak tilbyder har igangsatt for å sikre lik tilgang til sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne som for andre tilbydere, jf. forslag til § 4-16 om krav til likeverdig tilgang og utvalg for sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne.

Plikten til å offentliggjøre informasjon gjelder tilbydere som i det minste har kontroll over deler av nettet, enten direkte eller i henhold til en avtale om tjenestenivå (Service Level Agreement - SLA).

Annet ledd er nytt og gir myndigheten kompetanse til å kreve at tilbyder skal informere sluttbruker om hvorvidt kvaliteten på tjenesten beror på eksterne faktorer, for eksempel kontroll over signaloverføringen eller oppkoblingens kvalitet. Dette kan være aktuelt der faktorer utenfor tilbyderens kontroll kan spille inn på sluttbrukers opplevde kapasitet i nettet.

Tredje ledd presiserer at myndigheten kan kreve å få se informasjonen før den offentliggjøres. Myndigheten skal angi hvilke parametre for tjenestekvalitet som skal måles, gjeldende målemetoder og innholdet, formen og på hvilken måte opplysningene offentliggjøres, herunder mulige ordninger for kvalitetssertifisering. Myndigheten skal i dette arbeidet støtte seg på relevante retningslinjer fra BEREC.

Myndigheten kan ved behov benytte parametrene, definisjonene og målemetodene som følger (av direktivet vedlegg X):

PARAMETRER FOR TJENESTEKVALITET

Parametrer for tjenestekvalitet, definisjoner og målemetoder nevnt i artikkel 104

For foretak som tilbyr tilgang til et offentlig kommunikasjonsnett

PARAMETER (merknad 1)	DEFINISJON	MÅLEMETODE
Leveringstid for førstegangstilknytning	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Feilprosent per aksesslinje	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Feilrettingstid	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057

For tilbydere av interpersonelle kommunikasjonstjenester som utøver kontroll over minst noen elementer av nettet eller har en tjenestenivåavtale for dette formål med foretak som tilbyr tilgang til nett

PARAMETER (merknad 2)	DEFINISJON	MÅLEMETODE
Oppsettingstid for samtaler	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Klage på regning	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Kvalitet på taleforbindelse	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Prosent mislykkede anrop	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Prosent mislykkede anrop (merknad 2)	ETSI EG 202 057	ETSI EG 202 057
Sannsynlighet for svikt		
Forsinkelser i anropssignal		

Versjon 1.3.1 av ETSI EG 202 057-1 (juli 2008)

For tilbydere av internettilgangstjenester

PARAMETER	DEFINISJON	MÅLEMETODE
Ventetid (forsinkelse)	ITU-T Y.2617	ITU-T Y.2617
Ustabilitet	ITU-T Y.2617	ITU-T Y.2617
Pakketap	ITU-T Y.2617	ITU-T Y.2617

Merknad 1

Parametrene skal gjøre det mulig å analysere ytelsen på regionalt nivå (dvs. ikke under nivå 2 i nomenklaturen over regionale statistikkenheter (NUTS), utarbeidet av Eurostat).

Merknad 2

Medlemsstatene kan beslutte ikke å kreve ajourførte opplysninger med hensyn til ytelse for disse to parametrene dersom det foreligger bevis på at ytelsen på disse to områdene er tilfredsstillende.

Fjerde ledd viderefører forskriftshjemmelen i gjeldende § 2-2, og presiserer myndighetens kompetanse til å fatte enkeltvedtak.

Til § 2-7 Prosjektering, installasjon, vedlikehold og sammenkobling av elektronisk kommunikasjonsnett

Forslag til ny bestemmelse reviderer gjeldende § 2-14 om installatør. Formålet med autorisasjonsordningen (tillatelsesordningen) er å sikre at elektronisk kommunikasjonsnett installeres og vedlikeholdes slik at krav til elektrisk sikkerhet, elektromagnetisk kompatibilitet, frekvensbruk og kvalitet blir ivaretatt. Kravene skal sikre riktige kvalifikasjoner og kvalitet fra planleggingsfasen av et elektronisk kommunikasjonsnett, selve installasjonen og til vedlikehold i etterkant av ferdigstillelse.

Første ledd foreslår at det settes krav til at virksomhet som er ansvarlig for prosjektering, installasjon, vedlikehold eller sammenkobling av elektronisk kommunikasjonsnett skal ha tillatelse fra myndigheten. Virksomheter som er ansvarlig for arbeid med prosjektering og arbeid med bygging av elektronisk kommunikasjonsnett skal være kvalifisert for oppgaven, slik at arbeidet kan utføres på en faglig forsvarlig måte. Videre foreslås at virksomheten skal sikre og dokumentere at det elektroniske kommunikasjonsnettet bygges på en faglig forsvarlig måte og med tilfredsstillende kvalitet.

I forkant av arbeidet med installasjon, vedlikehold og sammenkobling av elektroniske kommunikasjonsnett vil det i de fleste tilfeller være en prosess med prosjektering eller planlegging av prosjektet. Forslaget medfører at kravene også skal gjelde i prosjekteringsfasen. Dette er et nytt krav. Bakgrunnen for forslaget er at feil i prosjekteringsfasen som skyldes manglende kvalifikasjoner kan være svært dyrt og krevende å rette opp. Ansvarlig virksomhet skal sørge for dokumentasjon av det elektroniske kommunikasjonsnettet i henhold til fastsatte krav slik at dette kan overleveres til eier eller tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett når arbeidet er ferdigstilt. Med ansvarlig virksomhet menes den som er juridisk ansvarlig for at arbeidet er utført i henhold til fastsatte krav i de ulike stadiene fra prosjektering til ferdigstillelse.

Bestemmelsens *annet ledd* setter krav om at eier av elektronisk kommunikasjonsnett skal nytte virksomhet som innehar tillatelse etter første ledd ved prosjektering, installasjon, vedlikehold og sammenkobling av elektronisk kommunikasjonsnett. Eier vil være den juridiske eieren av det elektroniske kommunikasjonsnettet. Eier skal også kunne dokumentere at nettet er bygget på en faglig forsvarlig måte og med tilfredsstillende kvalitet. Det vil dermed være den dokumentasjonen som ansvarlig virksomhet skal utarbeide i henhold til første ledd og forskriftsverket som eier skal kunne legge frem for eksempel ved tilsyn.

Nærmere krav til hvor lenge dokumentasjonen skal oppbevares og kunne legges frem vil framgå av forskriftene som er hjemlet i bestemmelsen. Eksempelvis er det i gjeldende forskrift om elsikkerhet i elektronisk kommunikasjonsnett satt krav om at dokumentasjon på

at nettet oppfyller sikkerhetskrav skal oppbevares så lenge nettet er i drift, og at dokumentasjonen skal være tilgjengelig ved tilsyn. I gjeldende autorisasjonsforskrift er kravet at autorisert virksomhet som har utført installasjon, drift eller vedlikehold, skal oppbevare kopi av dokumentasjon i minst fem år.
Tredje ledd gir myndigheten hjemmel til å gi forskrifter om krav til virksomhet som er ansvarlig for prosjektering, installasjon, vedlikehold eller sammenkobling av elektronisk kommunikasjonsnett, blant annet slik at det kan settes konkrete krav til utdanning og erfaring for virksomhetens ansvarlige kvalifiserte person. Det vil også være behov for å fastsette i forskrift krav til kompetansen hos virksomhetens øvrige personale som arbeider med dette. I tillegg gis det hjemmel til å gi unntak, i den grad reglene skulle gi uønskede eller urimelige utslag. Videre gir bestemmelsens tredje ledd hjemmel til å gi forskrifter om krav til dokumentasjon, jf. ovenfor.

Til § 2-8 Entydig identifisering av sluttbruker

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende § 2-4, annet ledd. Ordlyden er imidlertid justert slik at den harmonerer med forslag til nye definisjoner i § 1-5. Tilbyder av «offentlig telefontjeneste» er byttet ut med «offentlig nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjeneste». Selv om ordlyden er foreslått endret innebærer ikke dette materielle endringer sammenliknet med gjeldende regelverk.
Tilbydere av offentlig nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjeneste plikter i medhold av første ledd å sikre entydig identifisering av sluttbrukere ved inngåelse, endring og opphør av avtale. Kravet gjelder også ved portering av telefonnummer (overføring av sluttbrukers telefonnummer fra én tilbyder til en annen). Formålet med dette er å sikre at den reelle identiteten til sluttbruker knyttes til telefonnummeret, herunder å redusere omfanget av forveksling, misbruk av andres identitet, og identitetstyveri.
Offentlig nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjeneste skal ikke kunne benyttes før sluttbruker er registrert på en entydig måte. Tilbyder har ansvaret for at kravet er oppfylt og skal kunne dokumentere på hvilken måte identitetskontrollen er foretatt.
Myndighet til å gi forskrift om krav om entydig identifisering av sluttbruker hjemles i annet ledd. I ny utforming av hjemmel til å gi forskrift presiseres det at myndigheten også kan stille krav til identitetskontroll. Denne klargjøringen av hjemmelen sammenfaller godt med endringene som er foreslått i ekomforskriften §§ 1-7 og 1-8 om metode for entydig å identifisere sluttbruker.

Til § 2-9 Register over sluttbrukere

Den foreslåtte bestemmelsen er en videreføring av innholdet i gjeldende ekomforskrift § 6-2 første ledd. Departementet mener en slik plikt bør framgå av loven og har derfor flyttet bestemmelsen til kapittelet som regulerer tilbydernes plikter.
Pliktsubjektet er endret til tilbyder av nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjeneste i tråd med nye definisjoner av ulike elektroniske kommunikasjonstjenester. Begrepet entydig er tatt ut av bestemmelsen for å gjøre det klart at identifisering her har et annet innhold enn «entydig identifisering» i § 2-8. Bestemmelsen må likevel ses i sammenheng med § 2-8 om Entydig identifisering av sluttbruker da denne beskriver metode for å sikre at informasjon i registeret er korrekt. Det er imidlertid ikke slik at all informasjon benyttet til entydig identifisering av sluttbruker nødvendigvis skal lagres i et register over sluttbrukere.

Tilbyder av nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjeneste skal etter den foreslåtte bestemmelsen føre oversikt over sluttbrukers navn, adresse og nummer/adresser for tjenesten. For tilbyder av mobilkommunikasjon innebærer dette en plikt til også å føre oversikt over kontantkortabonnenter. Opplysningene mellom tilbydere skal blant annet gis på rimelige og ikke-diskriminerende vilkår og til kostnadsorienterte priser, jf. fortalen punkt 299.

Til § 2-10 Anrop til nødmeldingstjeneste og geografisk lokalisering av nødanrop

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende § 2-6, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 109.

Nødnummeret 112 er felles europeisk nødnummer som Norge også har implementert til bruk for politiet. Det er i tillegg innført egne nødnummer for henholdsvis brann (110) og ambulanse/legetjeneste (113). Begge disse numrene kan også nås ved nå ringe 112. Løsningen, som fungerer selv om sluttbruker har hemmelig nummer eller har reservert seg for visning av sitt nummer til den vedkommende ringer til, kalles opprinnelsesmarkering. Videre er det innført et eget nødnummer for teksttelefonbrukere, 1412.

Forslaget fastslår i *første ledd* at alle tilbydere av offentlig tilgjengelig nummerbasert kommunikasjon-til-kommunikasjonstjeneste skal ha plikt til å formidle anrop til nødnummer. Private nett, herunder internt i bedrifter, offentlig virksomhet eller boligselskap o.l. og som er tilknyttet til offentlig telefontjeneste, er omfattet. Alle tilbydere som tilbyr en elektronisk kommunikasjonstjeneste som gir mulighet for å foreta innenlandsk anrop til ett eller flere nummer i den nasjonale nummerplanen, plikter å understøtte anrop til nødmeldingstjeneste. Artikkel 109 har et nytt krav om at nødkommunikasjon skal rutes til den beste egnede nødmeldingssentralen. Norske tilbydere praktiser imidlertid allerede geografisk ruting av nødanrop, jf. også forarbeidene til endringer i ekomloven § 2-6 (Prop. 69 L (2012–2013). Departementet foreslår likevel at det presiseres i ett nytt punktum at tilbyder skal rute nødkommunikasjonen til nærmeste nødmeldingssentral når annet ikke er fastsatt.

Det følger av *annet ledd* at sluttbruker skal kunne ringe til nødnummer uten kostnader for brukeren. Tilbyder skal med andre ord ikke kreve betaling fra sluttbruker for anrop til nødnummer. Departementet foreslår å videreføre annet ledd annet punktum om at nødnumrene skal være god synlig ved allment tilgjengelige telefoner, selv om dette er mindre praktisk viktig i dag.

Plikten til å tilby opprinnelsesmarkering til nødetatene omfatter både tilbyder av offentlig tilgjengelig nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjeneste og tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett, jf. *tredje ledd.* Artikkel 109 har også nye regler om posisjonering av nødanrop. Blant annet skal medlemslandene overføre nettverksbasert posisjonering og, der det er tilgjengelig, håndsettbasert posisjonering. Forsterkede krav til posisjonering ble i 2018 tatt inn i norsk rett (ekomforskriften § 6-2a). Bestemmelsen regulerer blant annet overføring av geografisk lokalisering av nødanrop utregnet av systemer utviklet av operativsystemleverandører. Departementet legger opp til å videreføre dette i forskrift og anser dermed at reguleringen om nødkommunikasjon dekker innholdet i direktivet på dette punkt.

Bestemmelsen presiserer at tilbyderne skal stille lokaliseringsinformasjon «gratis» tilgjengelig for nødetaten straks oppringingen når frem til nødetaten. Tilbydernes plikt til å overføre lokaliseringsdata for egen regning til nødetatene omfatter imidlertid ikke foredling av dataene. Det er rådata i henhold til et avtalt format mellom tilbyderen og nødetatene som skal leveres gratis til nødetatene. Nødetatene må på denne bakgrunn selv dekke kostnadene

til dataprogrammer, for eksempel kartapplikasjoner, som er nødvendige for å kunne lese av og presentere lokaliseringsdataene. Det er imidlertid behov for at opprinnelsesmarkeringen gjøres så nøyaktig som mulig, og det legges derfor opp til at det tas i bruk nye tekniske løsninger når dette er hensiktsmessig.
Omfanget av plikten til å tilby opprinnelsesmarkering må ses i lys av reglene om personvern. Selv om taushetsplikt etter § 3-1 i utgangspunktet også gjelder overfor nødetatene, må taushetsplikten settes til side så langt det er nødvendig for å ivareta liv og helse. Begrunnelsen for dette er den samme som begrunner unntaket i gjeldende rett. Hensynet til en effektiv samfunnsinnsats fra ambulanse og brannvesen og liv og helse må i slike tilfeller veie tyngre enn hensynet bak taushetsplikten. Nødetaten vil imidlertid ikke ha krav på innsyn på forhånd eller i ettertid, det vil si utover det som følger av opprinnelsesmarkeringen i forbindelse med nødmeldingen.
Det følger egne regler for sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne i *fjerde ledd*. Artikkel 109 nummer 5 gir plikt til å sikre sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne tilgang til nødtjenester gjennom nødkommunikasjon. Tjenestene skal være likeverdige med det som tilbys andre sluttbrukere og i samsvar med EU-retten hva gjelder tilgjengelighetskrav for varer og tjenester. Dette skal også gjelde for sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne som gjester i norske nett, og dersom mulig, uten forhåndsregistrering. Hvilke tjenester som tilbys for nødkommunikasjon vil kunne utvikle seg over tid.
Det er allerede innført mulighet for døve og hørselshemmede å sende SMS og MMS til nødnummer. Brukergruppen i ekomdirektivet er favner imidlertid videre, og det vil være aktuelt å forskriftsfeste nærmere regler.
Sjette ledd viderefører forskriftshjemmelen. Nødkommunikasjon omfatter i gjeldende rett ikke bare talekommunikasjon, men også SMS. SMS-tilgang er i dag inkludert for særlige brukergrupper gjennom forskrift. Forskriftshjemmelen kan brukes til å inkludere meldinger, andre typer kommunikasjon som for eksempel direkte- eller sanntidstekstmeldinger, teksttelefontjenester vil kreve tilrettelegging både fra nødsentralene og tilbyder, hvert som det blir aktuelt.
Det foreslås også tatt inntatt en eksplisitt hjemme for myndighetene til å regulere nødkommunikasjon fra private nett i forskrift. Bakgrunnen for bestemmelsen er ekomdirektivets artikkel 109 og plikten for medlemslandene å promotere løsninger for tilgang til nødtjenester fra private nett. Det gis blant annet forskriftshjemmel til å sikre at tilbyder eller eier av private nett samarbeider med tilbyder av offentlige elektroniske kommunikasjonsnett for å sikre nødkommunikasjon. Samarbeidsplikten vil gjelde blant annet tilgang til nødnumre og overføring av opprinnelsesmarkering.

Til § 2-11 eCall

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende § 2-6 første ledd om eCall.
eCall er et felleseuropeisk system for automatisk eller manuell varsling av trafikkulykker eller andre nødsituasjoner fra kjøretøy til en mottakssentral valgt av myndigheten, i tråd med den felleseuropeiske standard. eCall er obligatorisk i hele EØS (og også mange steder utenfor) for nye personbiler og lette nyttekjøretøy. Når eCall er installert vil sensorer i bilen automatisk utløse et eCall-anrop (en 112-taleforbindelse) og sende nøkkelinformasjon om ulykken, for eksempel tid, sted og kjøreretning (Minimum Data Set, MSD) til nødmeldingssentral. eCall kan også aktiveres manuelt. I EU må bilprodusenter overholde eCall-forordningen for å få gyldige EU-typegodkjenninger for kjøretøyene sine. Mobiltilbydere har implementert eCall-

flagget i sine nettverk i samsvar med eCall-anbefalingen. eCall er definert i forordning (EU) 2015/758.

Første ledd regulerer tilbyders plikt til å sikre at det kan foretas nødanrop fra kjøretøy til mottakssentral ved bruk av eCall enten automatisk eller manuelt. eCall er et nødanrop og skal derfor behandles på samme måte som andre nødanrop. Myndigheten vil utpeke mottakssentral for førstelinjemottak av eCall. eCall skal installeres i alle nye kjøretøy typegodkjent etter 1. mars 2018.

eCall-regulering suppleres med Kommisjonens gjennomføringsforordning (EU) 2017/78 og 2017/79 som gir ytterligere tekniske krav og testprosedyrer. Foreløpig refererer disse bare til tekniske krav og standarder som eCall-funksjonaliteten må levere over GSM/UMTS, det vil si 2G og 3G, linjesvitsjede nettverk. eCall leveres derfor i dag over et telefontjeneste-grensesnitt og fungerer over 2G- og 3G-nettet. Det pågår fremdeles et arbeid for å utvikle eCall til på sikt også å fungere over 4G og 5G-nettet. Som følge av den teknologiske utviklingen har European Telecommunications Standards Institute (ETSI) og European Committee for Standardization (CEN) utviklet felles standarder for distribusjon av eCall over pakkesvitsjede nett (4G/5G), også kjent som NG eCall. Implementering av NG eCall har allerede startet, og interoperable brikkesett (for både 2G/3G eCall og NG eCall) er nå tilgjengelige.

Departementet understreker at bestemmelsen er teknologinøytral, selv om plikten til å tilby eCall i praksis foreløpig retter seg mot tilbydere som har et 2G- eller 3G-nett som er tilgjengelig for allmennheten eller beregnet til bruk for allmennheten. Bestemmelsen vil gi plikter også for tilbyder av 4G og 5G nett, så snart det er teknisk mulig.

Innføringen av eCall følger felleseuropeiske standarder, dette inkluderer tekniske spesifikasjoner knyttet til eksempelvis nettverksinitiert overføring av data. Nærmere operasjonelle krav følger derfor av felleseuropeiske standarder. eCall inneholder imidlertid ikke regler for teknologiovergang. I den grad det kommer felleseuropeiske ordninger om teknologioverganger vil norske myndigheter vurdere om disse skal legges til grunn. I denne vurderingen må det ses hen til at overgangen er teknisk mulig og tilstrekkelig sikker.

Plikten etter *annet ledd* gjelder overføring av datasett ved eCall til valgt mottakssentral for nødkommunikasjon. Dette er en parallell plikt til § 2-10 første ledd. Ved en ulykke vil det automatisk overføres til mottakssentralen et standardisert datasett med opplysninger om ulykken som for eksempel tidspunkt, lokalisering og kjøretøyets posisjon samtidig som en taleforbindelse etableres mellom kjøretøyet og mottakssentralen. eCall kan også utløses manuelt av personer inne i kjøretøyet i en nødsituasjon.

Tredje ledd skal sikre myndigheten mulighet til å gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om eCall, og gi regler om en videre utviklet eCall basert på internasjonale standarder. Det kan foretas tilpasninger basert på internasjonale standarder og europeisk samarbeid, slik at de til enhver tid benyttede aksessteknologier kan brukes til varsling av trafikkulykker eller oppkall av mottakssentral. Det vil også være aktuelt å gi nærmere forskriftsbestemmelser om plikten til å tilby eCall, herunder for eksempel om innholdet i varslingen. Videre kan det gis forskrift om fordelingen av kostnader ved eCall. Det foreslås i tillegg en hjemmel til i forskrift eller enkeltvedtak i særlige tilfeller å kunne gjøre unntak fra plikten til å rute eCall.

Kostnader ved håndtering av eCall skal ikke belastes brukerne. Dette er i tråd med prinsippene for formidling av andre nødanrop. Det er ekomtilbyderne med eget nett som skal bekoste oppgradering og tilrettelegging av sine systemer slik at informasjonen kan overføres fra kjøretøyet via eCall til valgt mottakssentral. Myndigheten kan gi forskrift om kostnader.

Til § 2-12 Sikring av fortsatt levering ved konkurs hos tilbyder mv.

Den foreslåtte bestemmelsen er en videreføring av gjeldende § 2-11 om sikring av fortsatt levering dersom tilbyder går konkurs, det åpnes gjeldsforhandling eller som følge av betalingsinnstilling. Formålet med bestemmelsen er å sikre brukerne fortsatt tilgang til elektronisk kommunikasjon hvor tilbydere av elektronisk kommunikasjon går konkurs. Bestemmelsen skal bidra til å sikre interessene til virksomhetsutøvere som er særlig avhengig av kontinuerlig tilgang til elektronisk kommunikasjon, og til alminnelige forbrukere, uten behov for statlig garantistillelse for å hindre kommunikasjonsavbrudd.

I bestemmelsens *første ledd* pålegges enhver som tilbyr nett eller tjenester med unntak av tilbyder av nummeruavhengige tjenester, å lage en beredskapsplan som skal sørge for at de som kjøper kapasitet eller tjeneste fra tilbyderen skal kunne opprettholde sin kommunikasjon i minimum to uker etter en eventuell konkursåpning hos tilbyderen. Presiseringen av tilbyderbegrepet i forhold til gjeldende rett følger av at definisjonen av elektronisk kommunikasjonstjeneste er endret, jf. § 1-5 nummer 4. Endringen innebærer ingen materiell endring og tilbyderne som er pliktsubjekter etter bestemmelsen er de samme som før endringen.

Planen skal også dekke situasjoner hvor driftsstans inntrer som følge av åpning av gjeldsforhandling etter reglene i konkursloven eller som følge av at tilbyderen innstiller sine betalinger. Det er opp til den enkelte tilbyder hvordan kundenes kommunikasjon skal sikres. Den enkelte tilbyder må selv avgjøre hvilke typer beredskapsplaner som er best egnet i forhold til egen virksomhet og egne kunder. Bestemmelsen er avgrenset til å omfatte tilbyderens egne kunder.

I lovteksten angis eksempler på elementer som kan inngå i planleggingen. Eksemplene klargjør at den enkelte kan inngå avtaler med en konkurrent med sikte på at konkurrenten skal overta kundemassen i tilfelle selskapet går konkurs. Dersom denne løsningen velges, vil et eventuelt konkursbo siden det i utgangspunktet ikke er bundet av tilbyderens avtaler, måtte velge å tre inn i en slik avtale for å unngå at myndigheten skal fatte pålegg etter annet ledd. Bestemmelsen viser også til at det vil være mulig for tilbyderne å gå sammen om å lage en frivillig, uavhengig fondsordning for å ivareta brukernes interesser i tilfelle av konkurs. En eventuell fondsordning vil måtte være frivillig mellom de tilbydere som mener at dette er en hensiktsmessig måte å imøtekomme forpliktelsene på. En slik fondsordning vil kunne være bransjedrevet, og en god ordning vil kunne føre til at myndighetens behov for å gjøre inngrep blir mindre. Med forsikringsordninger menes i første rekke privatrettslige forsikringer. Bestemmelsen åpner for at tilbyderne kan komme opp med andre ordningen enn de opplistede.

Annet ledd fastslår at myndigheten fører tilsyn med planene og eventuelle endringer i disse. Myndigheten kan kreve konkursplanene fremlagt i forbindelse med ordinært tilsynsarbeid. Tilsynet kan sette krav til innholdet i planene, herunder å utarbeide ny plan, helt eller delvis. Slike pålegg vil være enkeltvedtak.

Bestemmelsen dekker både nett som anvendes til offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste og private nett. Behovet for sikring av fortsatt levering ved konkurs vil neppe være like stort for alle nett og tjenester. Myndigheten gis derfor kompetanse til å unnta tilbydere fra plikten til å utarbeide planer. Det forutsettes at myndigheten unntar tilbydere fra plikten til å utarbeide planer når pålegg om planer ikke vil være forholdsmessig i forhold til tilbyderens kunder og virksomhet for øvrig.

Tredje ledd presiserer at myndigheten må informeres så snart en konkurs kan bli reell, enten det dreier seg om generell betalingsinnstilling, gjeldsforhandling, konkursbegjæring eller konkursåpning. Informasjonsplikten påhviler i første omgang tilbyderen. Bestemmelsen pålegger imidlertid også tingretten en informasjonsplikt ovenfor myndigheten dersom det faktisk åpnes gjeldsforhandling eller konkurs hos en tilbyder.
Fjerde ledd inneholder en særbestemmelse som bare kan benyttes når beredskapsplanene ikke er tilstrekkelig til å ivareta bestemmelsens formål. Fristlengden på to uker tilsier for øvrig i seg selv at det bare er unntaksvis at denne regelen vil bli benyttet. Denne unntaksregelen innebærer en ordning som bryter med alminnelig konkursrett i den forstand at det her kan pålegges drift i inntil to uker. Pålegg om fortsatt drift vil kunne medføre at virksomheten fortsetter helt eller delvis på kreditorenes regning i den pålagte periode. Dette forhold vil ikke være til hinder for et eventuelt pålegg etter annet ledd idet de samfunnsmessige hensynene bak denne bestemmelsen må anses for å være sterkere enn hensynene som tradisjonelt taler mot en slik bestemmelse. Bakgrunnen for dette er at en rekke brukere av kommunikasjon forvalter vitale samfunnsmessige funksjoner. Det vil kunne ha store samfunnsmessige konsekvenser om slike brukere plutselig avskjæres fra sin kommunikasjon fordi det inntrer driftsstans eller fare for driftsstans som følge av at tilbyderen de er tilknyttet går konkurs eller det åpnes gjeldsforhandling etter reglene i konkursloven. For å hindre store samfunnsmessige skadevirkninger, gis derfor myndigheten kompetanse til i særlige tilfeller å pålegge videre drift av det konkursrammede selskapet i inntil to uker. Også i tilfeller hvor tilbyderen innstiller sine betalinger kan det oppstå driftsstans. Som regel vil en slik situasjon raskt gå over i gjeldsforhandling/konkurs. Det anses derfor ikke nødvendig å la påleggskompetansen omfatte driftsstans som følge av at tilbyderen innstiller sine betalinger. Krav som påløper i pålagt driftsperiode i inntil to uker vil være massekrav. Det vil være en fordel for kreditorene at virksomheten opprettholdes, forutsatt at det er mulig å selge boet som et såkalt «going concern». Det forutsettes at myndigheten i vurderingen av om pålegg skal gis, tar hensyn til forholdsmessighet – det vil si at myndigheten skal vurdere de samfunnsmessige fordelene ved et pålegg til å være større enn de privatrettslige ulempene. I en slik vurdering vil også hensynet til forbrukernes behov for kommunikasjon spille inn. Myndigheten skal i vurderingen også ta hensyn til boets likviditet med sikte på å unngå massekonkurs.
Denne ordningen går foran de relevante reglene i dekningsloven, herunder de ekstraordinære oppsigelsesfristene i dekningsloven § 7-6 som regulerer situasjonen når et konkursbo trer inn i debitors løpende avtaler. Avtalefestet oppsigelsestid og frister for oppsigelse i dekningsloven § 7-6 første ledd er ikke til hinder for at pålegg om å tre inn i løpende avtale gis for en periode som angitt i annet ledd. Bakgrunnen for dette er at oppsigelsesfristene i dekningsloven anses for å være noe upraktiske ved bruk innenfor denne sektoren. Det eksisterer tilsynelatende ingen sedvanemessig varslingsfrist, og tre måneders oppsigelsesfrist må antas å være for lenge for de fleste konkursbo som håndterer konkurser innenfor sektoren for elektronisk kommunikasjon. Pålegg etter *fjerde ledd* om å tre inn i skyldners avtaler gjelder bare for pålagt tidsrom oppad begrenset til to uker. Pålegg etter denne ordningen setter ikke boet i ansvar etter dekningsloven § 7-4 første ledd, første punktum utover det tidsrom pålegget gjelder for. Dette medfører at når boet blir pålagt å tre inn i skyldners avtale for et tidsrom på for eksempel en uke, så vil boet være berettiget og forpliktet på avtalens vilkår i den uken. Når uken er utløpt, vil boet i henhold til dekningsloven § 7-3 stå fritt til å velge om det vil tre inn i skyldners avtaler eller ikke. Fjerde ledd gjør

således ingen innskrenkning i boets frihet etter dekningsloven § 7-3. Når det pålagte tidsrom utløper, gjelder dekningsloven § 7-3 tilsvarende.
Myndigheten kan på forespørsel fra konkurs- eller gjeldsforhandlingsboet bistå med fagkompetanse for å sikre brukernes interesser best mulig. Formålet med dette er å sikre brukernes interesser ytterligere.

Til kapittel 3 Kommunikasjonsvern og sikkerhet

Til § 3-1 Vern av kommunikasjon og data

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører i hovedsak gjeldende rett § 2-7 første, annet, tredje, fjerde og sjette ledd. Bestemmelsen gjennomfører direktiv 2002/58 artikkel 4, og deler av ekomdirektivet artikkel 40. Etter bestemmelsen er det ikke bare kommunikasjonen som skal vernes, men også dataene som framkommer i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester. Tilbyderbegrepet er presisert som følge av at ekomdirektivet endrer begrepet kommunikasjonstjeneste. Plikten til å verne kommunikasjon og data gjelder derfor også for de nummeruavhengige tjenestene.
Første ledd fastsetter krav til tilbyder vedrørende sikring av konfidensialitet, både av den kommunikasjon som overføres, og av informasjon om selve overføringen, det vil si at det ikke bare er kommunikasjonen som skal vernes, men også dataene som fremkommer i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester. Med kommunikasjon menes i denne sammenheng enhver informasjon, for eksempel tekst, bilder og lyd, som utveksles eller overføres mellom et begrenset antall personer via en offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste. Kommunikasjon som overføres som en del av kringkastingstjeneste er ikke omfattet, med mindre kommunikasjonen kan relateres til identifiserbar abonnent eller bruker som mottaker av kommunikasjonen, for eksempel filmleie-tjenester (såkalt «video-on-demand»).
I første ledd pålegges tilbyder å iverksette nødvendige sikkerhetstiltak for å sikre kommunikasjon som overføres via sine elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester. Kommunikasjons- og personvernet er særdeles viktig innenfor elektronisk kommunikasjon, og bestemmelsen verner både kommunikasjonen, persondata og andre data. Med «andre data» menes data som måtte fremkomme ved produksjon og bruk av elektronisk kommunikasjon, og som er viktig for å ivareta sikkerheten, integriteten og funksjonaliteten for nett og tjenester. Dette medfører at kommunikasjonen og dataenes integritet skal beskyttes, og at konfidensialiteten til innholdet i kommunikasjon og data skal sikres.
Med «nødvendige sikkerhetstiltak til vern av kommunikasjon og data», menes i denne bestemmelsen organisatoriske og tekniske tiltak som skal ivareta sikkerheten til kommunikasjonen og data. Ved vurderingen av hva som er nødvendig sikkerhetstiltak skal det ses hen til hva som er den beste løsning på markedet til enhver tid («state of the art») og kostnadene ved iverksettelse av denne løsningen. I vurderingen av hvilken sikkerhet som skal tilbys gjelder med andre ord prinsippet om forholdsmessighet mellom kostnadene og sikkerheten som oppnås. På bakgrunn av dette skal tilbyder yte en sikkerhet som er tilpasset risikoen. Om nødvendig må tilbyder av nett og tilbyder av tjeneste samarbeide om sikkerheten.
Kommunikasjonsvern omfatter rettslig og faktisk beskyttelse av informasjon i transitt, på vei fra et sted til et annet, og verner informasjonen også etter at slik kommunikasjon har funnet

sted. Kommunikasjonsvern omfatter også opplysninger om slik informasjon eller kommunikasjon, såkalt metadata. Kommunikasjonsvernet anses imidlertid langt på vei som en del av det videre begrepet personvern, siden man vanskelig kan tenke seg et effektivt personvern uten at også kommunikasjonen mellom to eller flere parter kan være fortrolig. Etter bestemmelsen er det altså ikke bare kommunikasjonen som skal vernes, men også dataene som fremkommer i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester.
I tråd med ekomdirektivet artikkel 40 er det i første ledd andre punktum presisert at tilbyder også har en plikt til å treffe egnede tiltak for å forebygge og minimere virkningen av sikkerhetshendelser, når disse har oppstått. Herunder skal tilbyder også varsle brukerne om eventuelle vernetiltak eller avhjelpende tiltak som brukerne selv kan treffe, jf. artikkel 40 nr. 3. Departementet foreslår ikke en tilsvarende bestemmelse som i artikkel 40 nr.1 om at det eventuelt skal treffes tiltak om kryptering, da det bør være opp til tilbyderne å vurdere hvilket tiltak som er best egnet.
Bestemmelsens *annet ledd* oppstiller varslingsplikt til abonnent eller bruker, og regulerer i hvilke tilfeller tilbyders varslingsplikt inntrer. Tilbyder plikter å varsle abonnent eller bruker uten ugrunnet opphold og senest innen 24 timer etter at tilbyder har fått kunnskap om sikkerhetsbruddet. Dette innebærer at varslingsplikten skal inntre når tilbyder har fått kunnskap om sikkerhetsbruddet, med det innvilges en noe større fleksibilitet med hensyn til hvilken grad av kvalifisert kunnskap om sikkerhetsbruddet tilbyder har, før det skal gis varsel. Bakgrunnen for dette er å unngå unødige varsler. Kriteriet «uten ugrunnet opphold» er et skjønnsmessig begrep og vil kunne variere fra sak til sak. Tilbyder skal imidlertid handle i tråd med regelens formål som er å sikre at bruker eller abonnent får tilstrekkelig informasjon på et tidligst mulig tidspunkt til å kunne handle med tanke på å sikre sin egen personsensitive informasjon og data.
Et sikkerhetsbrudd vil kunne skade eller ødelegge lagrede data eksempelvis når mangel på rask og tilstrekkelig utbedring vil kunne føre til at dataene manipuleres eller går tapt. Tilsvarende kan sikkerhetsbrudd virke krenkende på personvernet dersom det kan føre til økonomisk tap, identitetstyveri, bedrageri, ærekrenkelse, grov ydmykelse, annen skade eller lignende for abonnent eller bruker.
Etter annet ledd nummer 1 skal tilbyder varsle abonnent eller bruker ved særlig risiko for sikkerhetsbrudd. Dette innebærer at tilbyder skal varsle forebyggende når det er særlig grunn til å tro at det foreligger en særlig risiko for brudd på sikkerheten, og dersom sikkerhetsbruddet vil kunne skade eller ødelegge lagrede data eller krenke personvernet til abonnent eller bruker. Særlig risiko kan for eksempel oppstå ved elektronisk kommunikasjonstjeneste over et åpent nettverk, slik som internett eller analog mobiltelefoni. Tilbyder må aktivt informere hver enkelt abonnent. Passiv informering, for eksempel via en informasjonsside på internett, vil ikke være nok til å oppfylle plikten. Der bruker er en annen enn abonnenten bør også bruker informeres så langt det er mulig. Informasjonen som gis må være så klar og fullstendig som mulig. Videre må informasjonen være gratis, eller tilnærmet gratis, for abonnenten. Med tilnærmet gratis siktes til minimale kostnader som belastes abonnenten, for eksempel hvis informasjonen gis ved e-post som abonnenten må laste ned. Hvis risikoen ligger utenfor det området som tilbyder plikter å ivareta sikkerhet for, plikter tilbyder å informere om risikoen og hvordan denne kan forebygges, eventuelt hvilke kostnader som er forbundet ved dette. Oppfyllelse av informasjonsplikten fører ikke til at tilbyderen fritas for plikten til å sørge for tilstrekkelig sikkerhet etter første punktum eller til at plikten begrenses.

Etter annet ledd nummer 2 skal tilbyder varsle abonnent eller bruker dersom det foreligger sikkerhetsbrudd som har skadet eller ødelagt lagrede data.
Etter annet ledd nummer 3 skal tilbyder varsle abonnent eller bruker dersom det foreligger sikkerhetsbrudd som har krenket personvernet og/eller kommunikasjonsvernet til abonnent eller bruker. Det vil i første rekke være kompromittering av personopplysninger i form av trafikk- og lokasjonsdata og innholdet i elektronisk kommunikasjon som omfattes av varslingsplikten etter nummer 3.
I *tredje ledd* gjøres det unntak fra varslingsplikten etter annet ledd nummer 3 når tilbyder overfor myndigheten har dokumentert at tilfredsstillende tekniske beskyttelsestiltak er gjennomført for dataene omfattet av sikkerhetsbruddet. I dette ligger det at tilbyder skal kunne dokumentere at personvernet er ivaretatt og at opplysninger ikke kan misbrukes.
Fjerde ledd slår fast at tilbyder skal varsle myndigheten «straks» i tilfeller omfattet av annet ledd nummer 1 og 3. Tilbyders varslingsplikt i disse tilfellene er også ment å ivareta nasjonale sikkerhetsaspekter knyttet til konfidensialitet, jf. for eksempel § 3-6. Myndigheten har oppgaver både av koordinerende og operativ art knyttet til nasjonal sikkerhet som ofte vil utløses av varsel om sikkerhetsbrudd til myndigheten. Varslingsplikt til myndigheten følger også av EUs forordning 611/2013/EU av 24. juni 2013 om tiltak som skal anvendes ved varsling av brudd på person- og datasikkerhet. Det følger av forordningen artikkel 2 nummer 1 at «[t]he provider shall notify all personal data breaches to the competent national authority». Forpliktelsen om at tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett og -tjenester skal varsle nasjonal kompetent myndighet om brudd på kommunkasjonsvernreglene etter kommunikasjonsverndirektivet 2002/58/EF følger allerede av gjeldende regelverk. Forordningen fastsetter kun nærmere krav til når og hvordan tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett og -tjenester skal varsle nasjonal kompetent myndighet, og i visse tilfeller også abonnent eller bruker, om slike brudd. Da det er kompromittering av personopplysninger i form av trafikk- og lokasjonsdata og innholdet i elektronisk kommunikasjon, jf. definisjonen i kommunikasjonsverndirektivet artikkel 2 og gjeldende ekomforskrift § 7-1, som hovedsakelig omfattes av varslingsplikten, vil Nasjonal kommunikasjonsmyndighet være kompetent myndighet etter forordningen. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal fortløpende informere Datatilsynet når de mottar varsler som kan ligge innenfor Datatilsynets kompetanseområde.
Det følger av personopplysningsregelverket at kompetent myndighet skal varsles ved sikkerhetsbrudd og dersom personopplysninger kommer på avveie, jf. personopplysningsforskriften § 2-6 tredje ledd.
I *femte ledd* gis myndigheten kompetanse til å gi forskrift om kommunikasjonsvern. Slike bestemmelser kan for eksempel være bestemmelser som har til hensikt å sikre konfidensialitet ved kommunikasjon via elektronisk kommunikasjonsnett og -tjeneste, verne mot endring, ødeleggelse eller annen manipulering av kommunikasjon eller av informasjon om overføring av kommunikasjon. Det kan dessuten gis bestemmelser om vern mot uanmodet kommunikasjon. Forskriftsbestemmelsene vil for eksempel kunne omfatte nærmere bestemmelser om sikkerhetstiltak, sikring og behandling av trafikkdata og lokaliseringsdata (data som behandles i et elektronisk kommunikasjonsnett og som angir den geografiske posisjonen for terminalutstyret til brukeren av en offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste), og bestemmelser om fakturering, nummervisning, abonnementsregistre og viderekobling.

Til § 3-2 Taushetsplikt

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører langt på vei gjeldende § 2-9, med noen endringer som følge av endrede definisjoner og noen endringer i tredje ledd om tilgang til IP-adresser. *Første ledd* oppstiller taushetsplikt for tilbydere og installatører. I og med at definisjonen av elektronisk kommunikasjonstjeneste er endret, omfatter bestemmelsen nye pliktsubjekter, jf. definisjonen i § 1-5 nummer 2, 4 og 30. Som følge av dette er for eksempel nummeruavhengig person-til-person kommunikasjonstjenester omfattet.

Disse plikter å bevare taushet om innholdet i elektronisk kommunikasjon. Videre omfatter taushetsplikten også opplysninger om tekniske innretninger og fremgangsmåter. Det er altså ikke bare innholdet i kommunikasjonen som omfattes, men også opplysninger som genereres rundt kommunikasjonen. Taushetsplikten gjelder «andres bruk» av elektronisk kommunikasjon. Det motsatte av andres bruk, er egen bruk. Den som er part i elektronisk kommunikasjon, kan fortsatt gi opplysninger om trafikk til og fra seg selv, uten hinder av taushetspliktbestemmelsen.I henhold til første ledd siste punktum kan tilbyder benytte opplysninger som lagres i nett og tjeneste i egen virksomhet til formål som er i henhold til § 3-3, eller bestemmelser gitt i medhold av personopplysningsregelverket. Dette innebærer at visse behandlingsformål, der opplysningene benyttes i tilbyders virksomhet, er lovlige. Dette gjelder blant annet for tilbyders behandling av opplysninger i kommunikasjons- og faktureringsøyemed, som i henhold til § 3-3 første ledd er å anse for lovlig behandlingsformål. Også annen bruk av dataene i virksomheten vil være å anses som lovlig dersom denne bruken er forutsett eller følger av andre bestemmelser i ekomregelverket. Det fremgår av ekomforskriften at det faller innenfor tilbyders lovlige behandling av trafikkdata å benytte de lagrede opplysningene til fakturering, trafikkstyring, kundeforespørsler, markedsføring av elektronisk kommunikasjonstjeneste og avsløring av urettmessig bruk av elektronisk kommunikasjon.

Dersom tilbyder ønsker å benytte taushetsbelagte opplysninger for å avsløre urettmessig bruk av nett eller tjenester vil dette være å anse for en rettmessig behandling som ikke krever samtykke fra bruker, forutsatt at dette ligger innenfor bruken av kommunikasjonstjenesten. Et eksempel på dette fremkommer i samarbeidet mellom en rekke norske tilbydere om en bransjenorm for felles innsats mot spam. Av bransjenormen følger det at ISPene (Internet Service Provider) er forpliktet til å sikre at deres abonnementsvilkår er utformet slik at det er mulig å gripe inn overfor kunder som sender spam. Tilbyders behandling av taushetsbelagte opplysninger til bruk for varsling av kunder som sender ut spam eller på annen måte utsetter nettets integritet eller stabilitet for fare faller innenfor det lovlige behandlingsformålet som fremgår av ekomloven. I tillegg vil bruk av opplysninger til sikkerhets- og feilrettingsformål kunne være lovlig behandlingsformål, se også Personvernnemdas avgjørelse PVN-2014-10.

Det kan i noen tilfeller være komplisert å avgjøre hva som ligger innenfor tilbyders «lovlige behandlingsformål». Et eksempel er spørsmålet om opplysninger omfattet av taushetsplikten kan nyttes til å videresende varselbrev til brukere av nett eller tjenester som mistenkes for å benytte opplysningene i forbindelse med opphavsrettslige krenkelser. Tilbyders anvendelse av opplysninger om IP-adresse til bruk for videreformidling av et rent «informasjonsskriv» til sine egne sluttbrukere om mulig misbruk av deres internettilknytning, vil ikke være å anse som videreformidling av taushetsbelagt informasjon til uvedkommende og vil i utgangspunktet ikke være i strid med bestemmelsen. Tilbyder har imidlertid ingen plikt etter ekomloven til å videreformidle denne type brev. Motsatt vil det innebære en videreformidling

av taushetsbelagt informasjon til uvedkommende i strid med bestemmelsen, dersom tilbyderen samtidig med videresending av et informasjonsskriv avslører identiteten på sluttbrukeren overfor uvedkommende, eller utfører en handling på vegne av rettighetshaver som gir inntrykk av at sluttbrukers identitet er kjent for rettighetshaver.
Som det fremgår av § 1-5 nummer 4 foreslås definisjonen av elektronisk kommunikasjonstjeneste utvidet til å også å omfatte nummeruavhengig person-til-person-kommunikasjonstjenester, jf. forslag til ny § 1-5 nummer 5 og 7. Bestemmelsen om taushetsplikt vil dermed også omfatte nummeruavhengige person-til-person-kommunikasjonstjenester. Dette innebærer at nye pliktsubjekter som for eksempel WhatsApp og Facebook vil bli omfattet av taushetsplikten. En slik endring får betydning for de prosessuelle bevisforbudene i straffeprosessloven og tvisteloven.
Straffeprosessloven § 118 slår fast at retten ikke uten samtykke fra departementet må ta imot forklaring som vitnet ikke kan gi uten å krenke lovbestemt taushetsplikt han har som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune. Tilsvarende gjelder for vitne som har taushetsplikt som følge av tjeneste eller arbeid for familievernkontor, tilbyder av posttjenester, tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller elektronisk kommunikasjonstjeneste, elektronisk kommunikasjonsinstallatør, eller statens lufthavnselskap. Etter tvisteloven § 22-3 første ledd kan det ikke føres bevis når dette vil krenke lovbestemt taushetsplikt for den som har opplysningene som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune, familievernkontor, tilbyder av posttjenester, tilbyder eller installatør av elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste, teknisk kontrollorgan eller statens lufthavnselskap. En endring i ekomloven vil også få betydning for adgangen for politiet til å oppta forklaring fra vitner, jf. straffeprosessloven § 230 fjerde ledd. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet er delegert fullmakt til å gi fritak fra taushetsplikten. Forslag til endringen av definisjonen av elektronisk kommunikasjonstjeneste vil innebære at de nye pliktsubjektene som omfattes av bestemmelsen ikke kan gi informasjon til politiet eller retten uten at det foreligger fritak fra taushetsplikten fra Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, med mindre det foreligger unntak fra taushetsplikten fastsatt i lov, se for eksempel forslag til tredje ledd. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet behandlet i 2020 over 2 400 saker. Det er antatt at en endring vil få betydning for politiets innhenting av bevis, hvilke bevis som kan fremlegges i retten, og at Nasjonal kommunikasjonsmyndighet vil få en økning i antall anmodninger om fritak.
Departementet ber særlig om høringsinstansenes kommentarer og innspill til konsekvensen endringen av definisjonen av elektronisk kommunikasjonstjeneste vil få, slik forslaget nå ligger, for strpl. § 118, jf. også § 230, og tvisteloven § 22-3. Det understrekes at det på nåværende tidspunkt ikke er utredet eller foretatt en grundig vurdering av om man i norsk rett er forpliktet til å la utvidelsen av definisjonen av elektronisk kommunikasjonstjeneste i ekomloven, basert på ekomdirektivet, komme til anvendelse også for de prosessuelle bevisforbudene.
Taushetsplikten i *annet ledd* gjelder uavhengig av om det dreier seg om fast ansettelse eller et kortvarig oppdrag.
Bestemmelsene i *tredje ledd* viderefører gjeldende rett § 2-9 tredje ledd, med unntak av at henvisningen til først ledd rettes til første punktum og dermed gjenspeiler den reelle rettstilstanden. Tredje ledd innskrenker og opphever taushetsplikten i visse tilfeller.
Når det gjelder opplysninger som kan gis til påtalemyndigheten og politiet, er det særskilt angitt i første ledd første punktum at også opplysninger om elektronisk

kommunikasjonsadresse omfattes. I henhold til dette kan påtalemyndigheten eller politiet få informasjon om navn, adresse og telefonnummer tilknyttet en elektronisk kommunikasjonsadresse. Bestemmelsen må sees på bakgrunn av Høyesteretts dom i Rt-1999-1944 der det ble avgjort at opplysninger om hvilket telefonnummer et e-postabonnement er opprettet fra også omfattes av unntaket fra taushetsplikten.
Også annen informasjon som bare gir opplysninger om bruker av et abonnement eller en telefon omfattes av tredje ledd, da dette er opplysninger som kan sammenlignes med opplysninger om hemmelig telefonnummer. Dette vil for eksempel gjelde opplysninger om:

- hvilke SIM-kort som kan knyttes til et IMEI-nummer (det vil si hvilke telefonnummer kan knyttes til et telefonapparat) og hvilke andre SIM-kort som har blitt benyttet i disse telefonapparatene.
- hvilket telefonnummer som hører til et SIM-kortnummer. SIM-kortnummeret er et identitetsnummer som er påtrykt selve SIM-kortet, og er ikke identisk med selve telefonnummeret
- hvilket SIM-kort, og dermed telefonnummer, som kan knyttes til en oppladning, uavhengig av lademetoden.
- IMSI-nummeret til et SIM-kort. IMSI står for «International Mobile Subscriber Identity», og er et eget nummer for hvert GSM-abonnement. Nummeret er unikt for hvert SIM-kort. Opplysninger om IMSI-nummeret har den operatøren som har utstedt SIM-kortet. Utenlandsk operatør må få tilgang til IMSI-nummeret for å kunne identifisere GSM-abonnementet i sitt nett dersom et norsk mobilabonnement har blitt benyttet i utlandet.

Alle mobiltelefoner har et eget serienummer, IMEI-nummer, som er påført apparatet fysisk. Ved enkle tastetrykk kan det også vises i displayet. Det føres ingen registre over tildelte IMEI-nummer, slik som det gjøres for telefonnummer. Tilbydere av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett kan imidlertid ved hjelp av IMEI-nummeret finne frem til hvilke SIM-kort som har blitt benyttet i et telefonapparat.
Det foreslås på nåværende tidspunkt ingen endringer i at også IP-adresser som er lagret til tilbyders egen drift omfattes av unntaket i tredje ledd. Unntaket i taushetsplikten for opplysning til påtalemyndigheten og politiet som angitt i tredje ledd er ikke begrenset til å gjelde i forbindelse med etterforskning av en straffesak, jf. Ot.prp. nr. 31 (1997–1998). Dette innebærer at slike opplysninger fortsatt kan utleveres til politiet uten at det er nødvendig med forutgående kjennelse fra retten eller Nasjonal kommunikasjonsmyndighets fritak fra taushetsplikten. Det samme gjelder tredje ledd andre punktum om vitnemål for retten der det heller ikke er nødvendig å innhente fritak. Et unntak fra dette er tvisteloven § 22-3 slik at det i sivile tvistemål må innhentes fritak fra departementet før opplysninger omfattet av første punktum kan tillates fremlagt som bevis for retten.
Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger om avtalebasert hemmelig telefonnummer eller andre abonnementsopplysninger, samt elektronisk kommunikasjonsadresse kan gis til annen myndighet i medhold av lov. Merk at dette ikke gjelder IP-adresser som er lagret etter § 3-4. En IP-adresse kan ikke lengre uten videre sammenliknes med abonnementsopplysninger til en fasttelefon. Bruken av IP-adresse har vokst i takt med digitaliseringen av samfunnet. Vi omgir oss med utstyr – pc, smartklokker, mobiler, biler etc. som tildeles forskjellige IP-adresser basert på hvilket nettverk og hvordan en er koplet til internett. Tildelt IP-adresse, navn og tidspunkt kan derfor i noen grad også gi opplysninger om bevegelser når de settes i sammenheng over et gitt tidsrom. Denne

informasjonen er derfor mer sensitiv i dag enn den var i 2003 når ekomloven ble vedtatt. Dette kommer også til utrykk i de nylige avsagte EU-dommene Digital Rights/Quadrature. Omfanget av opplysningsplikten vil måtte framgå av vedkommende hjemmelslov. Som eksempel på en slik situasjon vises til tvangsfullbyrdelsesloven § 7-12. Det er bare identifikasjonsdata nevnt i tredje ledd første punktum som uavhengig av taushetsplikten i § 3-2 første ledd kan utleveres til andre myndigheter i medhold av lov. For andre taushetsbelagte opplysninger etter bestemmelsen enn de som er nevnt i tredje ledd første punktum, kan det følgelig ikke bestemmes i annen lov at plikten til å gi opplysninger til offentlig kontrollorgan skal gå foran taushetsplikten, med mindre denne loven fastsetter at taushetsplikten etter ekomloven ikke skal gjelde. . Videre kan retten fortsatt med hjemmel i tvisteloven kreve at denne type data utleveres av tilbyder til bruk som bevis under sivile søksmål innenfor rammer som følger av EMD, EFTA-domstolen og EU-domstolen.
Fjerde ledd presiserer at anmodninger fra politi eller påtalemyndighet i utgangspunktet skal etterkommes, med mindre det foreligger særlige forhold som gjør det utilrådelig.
Etter *femte ledd* kan myndigheten gi forskrift om taushetsplikten, herunder gjøre unntak fra taushetsplikten for å ivareta hensynet til effektiv ruting av trafikk. Bakgrunnen for regelen er at trafikk som både origineres og termineres innenfor landets grenser i dag ofte sendes i transitt gjennom andre land. Når nasjonal elektronisk kommunikasjon blir rutet i transitt gjennom et land som har vedtatt slike regler vil det kunne føre til at tilbyder bryter taushetsplikten etter ekomloven. Forskriftshjemmelen skal sikre tilbyders lovlige drift, samt sikre at det kan stilles vilkår til tjenester hvor trafikken rutes i transitt gjennom andre land. Slike vilkår vil for eksempel kunne være at det kun gjøres unntak når brukeren informeres om at slike unntak er gitt. Videre vil det på bakgrunn av hensynene bak taushetsplikten være mest aktuelt å gi begrensede unntak fra taushetsplikten. Myndigheten kan også gi forskrift om behandling av personopplysninger og andre data i tilknytning til levering av nummeruavhengige person-til-person kommunikasjonstjenester som har som formål å bekjempe seksuelt misbruk av barn. EU-kommisjonen foreslår at det på nærmere vilkår gjøres et midlertidig unntak for forpliktelsen i artikkel 5 nummer 1 om taushetsplikt i kommunikasjonsverndirektivet, hva gjelder behandling av data i tilknytning til levering av nummeruavhengige kommunikasjonstjenester. Forutsetningen er at behandlingen av dataene må være strengt nødvendige for bruk av teknologi med det ene formål å fjerne materiale om seksuelt misbruk av barn, og oppdage eller rapportere seksuelt misbruk av barn online til politimyndigheter og til organisasjoner som handler i offentlig interesse mot seksuelt misbruk av barn. Departementet foreslår derfor at det tas inn en egen forskriftshjemmel i lovbestemmelsen, slik at den midlertidige forordningen kan inkorporeres gjennom forskrift.
Sjette ledd presiserer at annen lovbestemt taushetsplikt gjelder i tillegg til taushetsplikten i bestemmelsens første ledd.

Til § 3-3 Sletting av data

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører deler av § 2-7 femte ledd og gjennomfører direktiv 2002/58/EC artikkel 6.1 og 6.2. Dette er en sentral bestemmelse i vernet av kommunikasjonsdata.
Første ledd regulerer behandling av trafikkdata, herunder lokaliseringsdata og data nødvendig for å identifisere abonnenten eller brukeren, og slår fast hovedregelen om sletteplikt for slike data. Trafikkdata er data som er nødvendig for overføring av

kommunikasjon i et elektronisk kommunikasjonsnett eller for fakturering av slik overføring. Med trafikkdata menes for eksempel data som angir kommunikasjonens opphavssted, bestemmelsessted, rute, klokkeslett, dato, omfang, varighet og underliggende tjeneste. Med behandling menes enhver bruk av trafikkdata, som for eksempel innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering, eller en kombinasjon av slike bruksmåter. Definisjonen av behandling må sees med bakgrunn i definisjonen av behandling av personopplysninger i personvernforordningen artikkel 4 nummer 2. Trafikkdata knyttet til juridiske personer er omfattet av bestemmelsen.

Sletteplikten gjelder også for lokaliseringsdata som ikke er trafikkdata, og for data som er nødvendige for å identifisere abonnenten eller brukeren når slike data ikke er nødvendig av kommunikasjons- eller faktureringsformål. Sletteplikten gjelder ikke for telefonnummer, og faste IP-adresser. Telefonnummer og faste IP-adresser er eksempler på identifiseringsdata som er nødvendige både for kommunikasjonsformål og/eller for faktureringsformål.

Som hovedregel skal trafikkdata slettes eller anonymiseres med en gang kommunikasjonen er avsluttet og behandling ikke lenger er nødvendig for kommunikasjons- eller faktureringsformål. For å avgjøre når kommunikasjonen er avsluttet må man ta utgangspunkt i hva slags elektronisk kommunikasjonstjeneste som benyttes. For eksempel vil overføring av telefontjenesten anses avsluttet med en gang en av brukerne bryter forbindelsen. For e-post vil overføringen måtte anses avsluttet så snart mottaker har lastet ned meldingen, typisk fra tjenestetilbyderens server. Trafikkdata som er nødvendig for fakturering kan behandles til betaling har funnet sted eller fordringen av annen årsak ikke lenger kan inndrives, for eksempel på grunn av foreldelse.

Etter første ledd siste punktum krever annen behandling av trafikkdata samtykke fra bruker, med mindre annet er bestemt i lov eller i medhold av lov. Samtykket må være klart, aktivt og gitt før behandlingen finner sted, jf. personvernforordningen artikkel 4 nummer 11. Dessuten må det være gitt på bakgrunn av eksakt og utfyllende informasjon fra tilbyder. Samtykket kan ikke utgjøre en del av tilbyders standardvilkår for levering, slik at det fremstår som en betingelse for levering, med mindre dette er helt nødvendig pga. ytelsens art, for eksempel ved lokaliseringstjenester. Samtykket må til enhver tid kunne trekkes tilbake.

Annet ledd gir myndigheten hjemmel til å fastsette forskrifter. Europakommisjonen foreslår at det på nærmere vilkår gjøres et midlertidig unntak for forpliktelsen i artikkel 6 om sletteplikt i kommunikasjonsverndirektivet, hva gjelder behandling av data i tilknytning til levering av nummeruavhengige kommunikasjonstjenester. Forutsetningen er at behandlingen av dataene må være strengt nødvendige for bruk av teknologi med det ene formål å fjerne materiale om seksuelt misbruk av barn, og oppdage eller rapportere seksuelt misbruk av barn online til politimyndigheter og til organisasjoner som handler i offentlig interesse mot seksuelt misbruk av barn. Departementet foreslår derfor at det tas inn en egen forskriftshjemmel i lovbestemmelsen, slik at den midlertidige forordningen kan inkorporeres gjennom forskrift. Videre foreslår departementet at det åpnes for å gi forskrifter med nærmere regler for sletteplikten og det også kan gis forskrifter om avgrensede unntak fra sletteplikten. Herunder kan det gis unntak for tjenester der det etter en helhetsvurdering fremstår som hensiktsmessig å tillate lagring når dette ikke går særlig utover kommunikasjonsvernet.

Til § 3-4 Plikt til lagring av IP-adresser

Bestemmelsen viderefører gjeldende § 2-8a som Stortinget vedtok 11. juni 2021. Bestemmelsen er med andre ord nettopp hørt og vedtatt.

Første ledd pålegger tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett som anvendes til offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste, og tilbyder av slik tjeneste, å lagre opplysninger som er nødvendige for å identifisere abonnenter som er gitt tilgang til ekomtjenester. Formålet med bestemmelsen er at de lagrede opplysningene skal kunne brukes til å identifisere personer ved etterforsking av alvorlig kriminalitet.

Plikten påhviler tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett som anvendes til offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste, og tilbyder av slik tjeneste. Dette omfatter store og små bedrifter som tilbyr andre tilgang til offentlig elektronisk kommunikasjonsnett eller tjenester som helt eller i det vesentlige består av fremføring eller dirigering av signaler i et elektronisk kommunikasjonsnett og som normalt tilbys mot vederlag, jf. § 1-5.

Rekkevidden av lagringsplikten er presisert ved at det er angitt i bestemmelsen hvilke opplysninger abonnenten skal kunne identifiseres ut ifra. Med dette siktes det til opplysninger som fremlegges for tilbyder ved en forespørsel om identifisering av en abonnent. Dersom en IP-adresse ikke deles mellom flere, skal tilbyder lagre de opplysninger som er nødvendige for å identifisere abonnenten ut ifra offentlig IP-adresse og et tidspunkt for kommunikasjon, jf. nummer 1. Dette vil omfatte opplysninger om hvilke IP-adresser abonnentene har disponert, og i hvilket tidsrom. Dersom samme IP-adresse tildeles flere abonnenter samtidig, skal tilbyder i tillegg lagre de opplysninger som er nødvendige for å identifisere en enkelt abonnent med utgangspunkt i portnummer, jf. nummer 2.

Kravet om nødvendighet innebærer at det ikke skal lagres flere opplysninger enn det formålet krever. Det er presisert i bestemmelsen at formålet med lagringen er etterforsking av alvorlig kriminalitet. Etter første ledd siste punktum går det klart frem at lagringsplikten ikke omfatter destinasjonsinformasjon. Med destinasjonsinformasjon menes informasjon om offentlig IP-adresse og portnummer tilhørende abonnentens kommunikasjonsmotpart, det vil si informasjon om hvem det kommuniseres med. Kravet legger kun føringer på hva som ikke skal lagres, og ikke føringer på de tekniske løsningene som benyttes. Dette betyr blant annet at dersom det anvendes NAT-løsninger som også differensierer mellom ulike abonnenter ved hjelp av kommunikasjonsmotpartens IP-adresse og portnummer, skal slikt informasjon ikke lagres. Konsekvensen av en eventuell bruk av NAT-løsninger som også anvender informasjon om kommunikasjonsmotparten for å skape en entydig binding, er at man ikke kan identifisere en enkelt abonnent, men kun flere abonnenter som har delt samme IP-adresse og portnummer på abonnementssiden på samme tidspunkt.

Det skal heller ikke lagres opplysninger om innholdet i abonnentens internettkommunikasjon. Det følger av an*net* ledd at opplysningene skal lagres i tolv måneder fra den dagen kommunikasjonen avsluttes. Opplysningene skal lagres uavhengig av om abonnentens kundeforhold avsluttes før utløpet av lagringstiden.

Tredje ledd regulerer kostnadsfordelingsmodellen. Tilbyder må selv dekke investerings- og driftskostnader som påløper for å oppfylle lagringsplikten. Staten dekker kostnadene for utlevering av informasjon etter § 3-5 første ledd. Investeringskostnader er normalt merkostnader til anskaffelse og oppgradering av maskinvare og programvare for å kunne oppfylle lagringsplikten. Faste driftskostnader omfatter drift, vedlikehold, testing, avskriving av investeringer, lisens- og supportkostnader, leiekostnader og tilhørende personellkostnader. Kostnader for utlevering av informasjon omfatter kostnader knyttet til

selve uthentingen av data, og inkluderer blant annet personell- og administrasjonskostnaden for behandling av utleveringsbegjæringer.
Fjerde ledd gir hjemmel for ytterligere regulering i forskrift om lagringsplikten og om kostnader for tilbyderne. Det kan blant annet gis bestemmelser som presiserer nærmere hvilke opplysninger som er omfattet av lagringsplikten og nærmere om fordelingen av merkostnader ved IP-lagringen. I tillegg kan det gis forskrift om revisorbekreftede regnskaper for kostnader som staten skal dekke dersom det viser seg å bli nødvendig. Det kan også gjøres unntak fra lagringsplikten ved enkeltvedtak eller forskrift dersom lagringsplikten ikke er hensiktsmessig, for eksempel for tilbydere som ikke tilbyr tjenester til sluttbruker.

Til § 3-5 Utlevering av IP-adresser

Bestemmelsen viderefører gjeldende § 2-8b som Stortinget vedtok 11. juni 2021. Bestemmelsen er med andre ord nettopp hørt og vedtatt.
Bestemmelsens første ledd gir regler om utlevering av opplysninger lagret etter § 3-4. Bestemmelsen åpner kun for utlevering til politi og påtalemyndighet. Opplysninger kan utleveres både med utgangspunkt i IP-adresser mv. og abonnenter. Det vil si at det både kan innhentes opplysninger om hvilken abonnent som var tildelt en gitt IP-adresse på et gitt tidspunkt, og om hvilke IP-adresser en gitt abonnent var tildelt i en tidsperiode og eventuelt om benyttede portnumre i perioden.
Når vilkårene for utlevering er oppfylt, plikter tilbyder å utlevere opplysningene etter skriftlig anmodning fra politiet eller påtalemyndigheten, uten hensyn til taushetsplikt etter § 3-2. Det ligger til politiet eller påtalemyndigheten å ta stilling til om vilkårene for utlevering er oppfylt i det enkelte tilfellet, herunder kravet til nødvendighet. Tilbyder skal derfor ikke foreta noen selvstendig vurdering av vilkårene i bestemmelsen.
Bestemmelsens første ledd oppstiller et generelt nødvendighetskrav, og angir uttømmende hvilke formål opplysningene kan utleveres til. Kravet om nødvendighet innebærer at det ikke kan innhentes flere opplysninger enn det som trengs for formålet i det enkelte tilfellet. Vilkåret skal ikke tolkes så strengt at utlevering av opplysningene må være den eneste løsningen. På den annen side vil det ikke være tilstrekkelig at opplysningene bare vil kunne lette arbeidet. Det må foretas en konkret vurdering av behovet for opplysningene, som må veies mot hensynet til kommunikasjonsvernet. Dette kan innebære at vurderingen kan falle forskjellig ut avhengig av inngrepet i kommunikasjonsvernet i den enkelte sak.
Opplysningene skal utleveres når det er nødvendig for å etterforske en handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i tre år eller mer. Strafferammekravet innebærer at saken må inkludere minst én handling som alene kan medføre denne straffen. Bestemmelsen omfatter straffebud som åpner for fengsel «inntil» tre år. Forhøyelse av strafferammen som følge av gjentakelse, jf. straffeloven § 79 første ledd bokstav b, kommer ikke i betraktning. Forhøyelse av strafferammen som følge av at samme handling bryter flere straffebud (idealkonkurrens), vil derimot komme i betraktning, jf. straffeloven § 79 første ledd bokstav a. Det samme gjelder dersom handlingen er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, jf. bokstav c.
I tillegg åpnes det for at opplysninger kan utleveres for å etterforske nærmere angitte straffebud med lavere strafferamme enn fengsel i tre år. De angitte straffebudene er lovbrudd der IP-data er av særlig stor betydning for etterforskingen. Opplistingen av straffebud med lavere strafferamme er uttømmende.

Det understrekes at abonnementsinformasjon kan være nødvendig i en etterforsking for andre formål enn å identifisere ukjente gjerningspersoner. Informasjonen kan også være nødvendig blant annet for å identifisere eventuelle fornærmede og vitner, for analyse og annen bearbeiding av innhentet kommunikasjonsdata eller for å muliggjøre innhenting av ytterligere materiale, for eksempel gjennom beslag og utleveringspålegg.
Bestemmelsens an*net* ledd oppstiller krav til anmodningen. Anmodninger om utlevering av opplysninger skal være skriftlige, og skal så vidt mulig opplyse om hva saken gjelder, formålet med anmodningen og hva den omfatter. Begrensningen «så vidt mulig» tar høyde for at det i enkelte tilfeller ikke vil kunne gis fullstendige opplysninger, for eksempel av etterforskingshensyn eller fordi opplysningene er graderte. Vurderingen av hvilke opplysninger som kan gis ved den enkelte anmodningen ligger til politiet og påtalemyndigheten. Det skal fremgå av anmodningen at kravet om nødvendighet etter første ledd er vurdert. Dette kravet gjelder ubetinget. Kravene til anmodningen gjør at det kan etableres et enhetlig system for utforming av anmodningene, og at det går klart frem at vilkårene for utlevering er tilstrekkelig vurdert i forkant av anmodningen. Både politiet og påtalemyndigheten kan anmode om utlevering av opplysninger etter bestemmelsen.
Det følger av tredje ledd at politiet og påtalemyndigheten skal sende en årlig rapport om uthentingen av IP-data til myndigheten. Det kan gis nærmere regler i forskrift om rapporteringen, herunder for eksempel om hensiktsmessig nivå og format på rapporteringen, jf. femte ledd.
Fjerde ledd presiserer at opplysninger fra IP-lageret etter § 3-4 ikke skal utleveres til andre enn politi og påtalemyndighet til formål som er angitt i første ledd. Dette utgjør et unntak fra muligheten til bevisføring av IP-adresser i tvisteloven § 22-3 andre og tredje ledd og åndsverkloven § 87. Unntaket i fjerde ledd medfører at det ikke skal uthentes IP-data fra det nye lageret i medhold av disse lovene. Fjerde ledd presiserer også at det heller ikke kan utgis data fra det nye lageret i medhold av andre lover eller i andre tilfeller enn det som er angitt i første ledd. Dette innebærer at kravene for utlevering til politi- og påtalemyndighet i første ledd, må være oppfylt for utlevering av IP-data lagret i medhold av § 3-4. Bakgrunnen for dette er at det nye lageret av IP-adresser etableres kun for å bekjempe kriminalitet som angitt i bestemmelsen her.
Det følger av femte ledd at myndigheten kan gi forskrift om utlevering av data. Forskriftshjemmelen kan blant annet benyttes for å presisere rekkevidden av utleveringsplikten eller til å fastsette nærmere bestemmelser om hvordan utlevering skal skje.

Til § 3-6 Tilrettelegging for lovbestemt tilgang til informasjon

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører i hovedsak § 2-8 i gjeldende ekomlov om at tilbyder skal tilrettelegge nett og tjeneste slik at lovbestemt tilgang til informasjon om sluttbruker og elektronisk kommunikasjon sikres. Bestemmelsen er i tråd med kommunikasjonsverndirektivet artikkel 15 nummer 1 som fastsetter at medlemsstatene på nærmere vilkår kan vedta lovgivningstiltak for å begrense rekkevidden av nærmere angitte forpliktelser og rettigheter i direktivet. Plikten til å tilrettelegge for lovbestemt tilgang til informasjon vil i tråd med endringene i definisjonsbestemmelsene i forslaget til ny lov også gjelde for de nummeruavhengige person-til-person kommunikasjonstjenestene.
Første ledd innebærer en plikt for tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett og tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste til å tilrettelegge nett og tjeneste for

kommunikasjonskontroll som gjennomføres av politiet etter reglene i straffeprosessloven kapittel 16a. Hva som menes med kommunikasjonskontroll fremgår av straffeprosessloven §§ 216 a og b. Både selve innholdet i kommunikasjonen og trafikkdata vedrørende kommunikasjonen omfattes. Tilretteleggingsplikten omfatter også tilrettelegging for oppfylling av utleveringspålegg etter straffeprosessloven § 210 når utleveringspålegget gjelder informasjon om sluttbruker og elektronisk kommunikasjon.
For at formålet med kommunikasjonskontroll mv. skal oppnås bør tilretteleggingen innebære 100 prosent dekningsgrad og lavest mulig oppdagbarhet. «Dekningsgrad» er i denne sammenheng knyttet til hvor stor andel av kommunikasjonen som det er mulig å gjennomføre kommunikasjonskontroll av. Målet er at all kommunikasjon hos alle tilbydere skal kunne kontrolleres, det vil si en dekningsgrad på 100 prosent. Er en slik dekningsgrad teknisk mulig, vil dette være kravet. For ulike nett og kommunikasjons-tjenester kan det være utfordrende å gjennomføre kommunikasjonskontroll på en hensiktsmessig måte, uten at det koster for mye, samtidig som tilbyder også oppfyller kravet om at det skal være vanskelig å avsløre at slik kontroll gjennomføres. Det er tilbyder som er ansvarlig for å vurdere hvilken teknisk løsning som er best, og velge denne. Tilretteleggingsplikten innebærer at systemene for kommunikasjonskontroll mv. må oppdateres jevnlig i takt med den teknologiske utviklingen. Den til enhver tid høyest mulige dekningsgrad skal tilbys.
Etter *annet ledd* skal tilbyders driftskostnader knyttet til oppfyllelse av tilretteleggingsplikten dekkes av staten for de merkostnader som følger av disse tjenestene, mens tilbyder selv skal dekke investeringskostnader. Politiets uthentingskostnader forutsettes dekket av staten.
Etter *tredje ledd* kan nærmere bestemmelser om tilretteleggingsplikten fastsettes i forskrift. Dette vil omfatte mulighet til å fastsette forskrifter om unntak fra tilretteleggingsplikten. Det vil blant annet kunne være aktuelt å fravike i forskrift kravet om 100 prosent dekningsgrad og/eller kravet om lavest mulig oppdagbarhet dersom kostnadene ved tilretteleggingen fremstår som urimelig tyngende, selv hensett til de viktige samfunnsinteressene som begrunner adgangen til kommunikasjonskontroll.
Departementet ser at det kan være behov for å fastsette mer spesifikke regler om den nærmere fordelingen av kostnadene i henhold til annet ledd, og foreslår å utvide forskriftshjemmelen i tredje ledd til også å omfatte bestemmelser om kostnader. Forskriftshjemmelen åpner også for at myndigheten kan gi nærmere regler om tilbyders beregning av kostnader de er påført som følge av å yte konvensjonspliktig bistand til fremmed stat. Slike regler vil bidra til ensartet praksis blant tilbyderne.

Til § 3-7 Bruk av informasjonskapsler

Den foreslåtte bestemmelsen er i hovedsak en videreføring av gjeldende § 2-7 b, og gjennomfører direktiv 2002/58/EC artikkel 5.3. Bestemmelsen foreslås endret ved at det i *første punktum* er tatt inn en presisering av at bruker skal ha *gitt sitt samtykke* til bruk av informasjonskapsler. I *andre punktum* foreslås det tatt inn en presisering av at et samtykke skal være en enhver frivillig, spesifikk, informert og utvetydig viljesytring gitt ved en erklæring eller en tydelig bekreftelse. Denne definisjonen er i samsvar med hvordan samtykke skal forstås i kommunikasjonsverndirektivet og personvernforordningen artikkel 4 nummer 11. Et samtykke er ikke gyldig avgitt når det er gitt gjennom et på forhånd avkrysset/forhåndsutfylt felt som brukeren kan velge å fjerne. Det at en bruker klikker for å delta i en konkurranse, spørreundersøkelse eller liknende vil heller ikke være tilstrekkelig for å legge til grunn at brukeren har gitt samtykke til plassering av informasjonskapsler.

Kravet til samtykke vil etter departementets syn fremdeles være oppfylt ved at sluttbruker benytter en teknisk innstilling i nettleser eller tilsvarende i de tilfeller der dette er teknisk mulig. Uavhengig av hvordan samtykket innhentes, og om dette skjer gjennom for eksempel innstillinger i nettleser, en fane eller et pop-up-vindu, må imidlertid det gis gjennom et aktivt valg av brukeren. Et samtykke kan aldri gis ved at tilbyderen av nettleseren eller nettsiden har en opt-out-løsning som standardinnstilling. Det skal også være mulig å trekke tilbake samtykket like lett som det ble gitt.

Til § 3-8 Sikkerhet i nett og tjenester

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende § 2-10, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 40 og 41. Bestemmelsen er også ment å sikre oppfyllelse av artikkel 108. Overskrift er endret til sikkerhet *i nett og tjenester* i tråd med ordlyden i ekomdirektivet.
Første ledd første punktum viderefører kravet om forsvarlig sikkerhet. Med begrepet «forsvarlig» menes at nett og tjenester skal være tilgjengelige og at integriteten, autentisiteten og konfidensialiteten skal beskyttes. Begrepet autentisitet er nytt med ekomdirektivet, men innebærer kun en presisering og ingen endring av innholdet i forsvarlig sikkerhet. Innholdet i begrepet autensitet er langt på vei det samme som i begrepet integritet. Det er tilbyders ansvar at tjenestene som tilbys holder et forsvarlighetsnivå. I dette ligger også blant annet at tilbyder skal treffe alle nødvendige tiltak for å sikre størst mulig tilgjengelighet for talekommunikasjons- og internettilgangstjenester, også i tilfelle av nettsammenbrudd eller force majeure hendelser.
Første ledd *annet punktum* foreslås endret slik at tilbyder skal opprettholde forsvarlig beredskap i nett og tjenester. Endringen innebærer at forsvarlighetsnivået skal høynes fra «nødvendig» til «forsvarlig» i tråd med viktigheten av elektronisk kommunikasjon for samfunnet. Dette reflekteres også i myndighetens kompetanse til å fatte enkeltvedtak i tredje punktum. Kravet til at viktige samfunnsaktører skal prioriteres ved behov videreføres. Kravet til at kostnadene ved første ledd dekkes av tilbyder videreføres også.
Kravet om at tilbyder skal formidle viktig melding fra statsmyndighet i gjeldende § 2-10 første ledd tredje punktum er flyttet til en ny bestemmelse § 3-10.
Annet ledd er nytt. *Første punktum utvider og synliggjør* kravet om systematisk oppfølging av sikkerhet og beredskap i nett og tjenester, og skjerper dokumentasjonskravet. Forslaget innebærer at tilbyder i tillegg til å dokumentere sikkerhets- og sårbarhetsanalyser, jf. ekomforskriften § 8-2, også skal dokumentere andre sikkerhetsmessige vurderinger av betydning. *Annet punktum* presiserer at vurderingen av hvorvidt sikkerhetsnivået innfrir krav til forsvarlighet skal ta hensyn til beste tilgjengelige tekniske løsning på markedet, kostnadene og nytteverdi ved tiltaket, nettes eller tjenestens betydning og anerkjente standarder. Endringen skal tydeliggjøre hvilke momenter som skal vektlegges i vurderingen av forsvarlig sikkerhet. Listen over momenter er ikke uttømmende. Best tilgjengelig løsning vil variere over tid, og utviklingen vil føre til at det jevnlig må foretas forsvarlighetsvurderinger og påfølgende oppgraderinger. Tilbyder skal vurdere kompenserende tiltak dersom den valgte tekniske løsningen som systemet bygger på inneholder kjente svakheter. Kravet skjerpes jo viktigere tjenester nettet bærer. Det fremgår ikke eksplisitt av ordlyden at sikkerhetstiltakene skal være forholdsmessige, men dette kravet følger av forvaltningsretten. Forholdsmessigheten må vurderes konkret i det enkelte tilfelle. Med forholdsmessig menes at kostnadene et tiltak påfører virksomheten må ses i sammenheng med tjenestenes betydning og tiltakets nytteverdi. Kostnader som langt overstiger tiltakets nytteverdi eller

tjenestens betydning må anses som uforholdsmessige. Tiltakene skal også være egnede for å oppnå formålet.

Tredje ledd første, annet og tredje punktum viderefører og utvider § 2-10 annet ledd og myndighetens vedtakskompetanse og mulighet for å inngå avtaler med en utvidet krets av aktører for å gjennomføre tiltak som sikrer nasjonale behov for sikkerhet, beredskap og funksjonalitet, ut over det som dekkes av forsvarlig sikkerhet. Dette ligger blant annet til grunn for beredskapsavtalene som hittil er inngått. Tredje ledd utvider gjeldende virkeområde for bestemmelsen fra å gjelde tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste til også å omfatte virksomhet som tilbyr tilhørende utstyr, fasiliteter og tjenester. Eksempler på virksomheter som vil falle inn under tredje ledd vil være slike som har ansvar for felles funksjoner i nett og tjeneste, samtrafikkpunkt, datasentre, virksomhet som har ansvar for passiv infrastruktur som bygg, anlegg, master osv. Datasentre utgjør en stadig mer sentral og integrert del av den digitale grunnmuren. Departementet mener at det er hensiktsmessig å synliggjøre dette ved å nevne datasenter særskilt i bestemmelsen. Dette tydeliggjør at myndigheten har kompetanse til å følge opp den samlede risikoen og sårbarheten hos en datasenteraktør som samler og drifter aktivitet fra flere ulike virksomheter.

I fjerde punktum foreslås at myndigheten skal ha en mulighet til å kreve refundert unødvendige kostnader fra virksomhet som nevnt i tredje ledd dersom anskaffelsen som virksomhet har foretatt for å sikre oppfyllelse av nasjonale behov for sikkerhet, beredskap og funksjonalitet i elektronisk kommunikasjonsnett og -tjeneste etter første punktum, medfører kostnader som er høyere enn de med rimelighet burde være. Hensikten med regelen er å gi virksomheten et sterkere insitament til å fremforhandle anskaffelser som er kostnadseffektive også når staten kompenserer alle kostnadene. Vurderingen av kostnadene når det er aktuelt å benytte regelen vil bli gjort på bakgrunn av dokumentasjonen som fremlegges, erfaringer med sammenlignbare kostnader, standardpris og priser som andre aktører melder inn.

Fjerde ledd er ny og innebærer at myndigheten i særlig tilfelle kan pålegge tilbyder å tilby elektronisk kommunikasjonstjeneste for å sikre viktige eller samfunnskritiske funksjoner av nasjonal betydning for samfunnet i tilfeller der tilbyder ikke velger å inngå avtale av kommersielle grunner. Tatt i betraktning av at ekomtjenester blir stadig viktigere i dagens digitaliserte samfunn, er formålet med denne bestemmelsen å sikre at det finnes tilstrekkelige elektroniske kommunikasjonstjenester tilgjengelig hvor dette er særlig viktig for samfunnet. Det fremgår av bestemmelsen at det kun er i særlige tilfeller at myndigheten kan pålegge tilbyderne å tilby nett og tjenester. Dette innebærer at det skal være en høy terskel for å pålegge et slikt krav og at bestemmelsen kun skal brukes unntaksvis. Det legges til grunn av det skal være gjort forsøk på å inngå kommersielle avtaler. Hva som er viktige funksjoner av nasjonal betydning for samfunnet, vil bero på skjønn og kunne utvikles over tid. Også funksjoner som er lokalisert regionalt kan i noen tilfeller ha nasjonal betydning. Ved vurdering av hva som er samfunnskritiske funksjoner vil Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskaps (DSB) oversikt over samfunnets kritiske funksjoner gi veiledning. Det må imidlertid foretas en konkret vurdering av den enkelte funksjon opp mot bestemmelsens formål. Det kan ikke utelukkes at noen funksjoner i DSBs oversikt ikke faller inn under bestemmelsen, eventuelt at andre funksjoner som ikke er en del av oversikten, kan falle inn under ordlyden. Den som bestiller tjenesten og nyter godt av denne skal betale på vanlig måte. For å sikre at tjenestene ikke prises så høyt at pålegg om levering blir uten innhold, foreslås imidlertid at myndigheten skal kunne pålegge prisforpliktelser på tilbyders tjenester,

herunder fastsette prisen. Slike prisforpliktelser skal sørge for at tilbyders kostnader skal dekkes.
Femte ledd viderefører muligheten til å pålegge tilbydere å inngå samarbeid med andre virksomheter nasjonalt eller internasjonalt når dette følger av internasjonal avtale. Det foreslås inntatt i bestemmelsen at myndigheten også har mulighet til å pålegge tilbydere å inngå avtale med nasjonale eller internasjonale virksomheter når dette følger av viktige nasjonale hensyn til sikkerhet.
Sjette ledd viderefører myndighetens forskriftskompetanse i noe utvidet form. Det er presisert at forskriftskompetanse også omfatter nasjonal autonomi ved å innta dette direkte i lovteksten. Ekomforskriften har hatt en bestemmelse om nasjonal autonomi og justeringen innebærer derfor ingen materiell endring. I tillegg foreslås det presisert at myndigheten kan gi forskrift om sikkerhetsrevisjon slik at myndigheten blant annet kan pålegge tilbyder å underlegges en sikkerhetsrevisjon av et eksternt revisjonsfirma. Sikkerhetsrevisjon er nærmere omtalt i høringsdokumentet kapittel 3.43, og departementet viser til dette. Videre foreslås det at myndigheten kan gi forskrift for å sikre trafikken sendes i flere føringsveier både nasjonalt og ut av landet (redundante føringsveier). Behovet for flere føringsveier for transportnett (sentrale deler av nettet) nasjonalt er omtalt i ROBIN 1 rapporten. Tilsvarende gjelder behovet for at internett-trafikken fra Norge av sikkerhetshensyn sendes gjennom mer enn en føringsvei ut av landet.
Videre foreslås det videreført at myndigheten kan gi forskrift om finansiering. Myndigheten kan blant annet i forskrift pålegge tilbyder å dekke kostnadene med uavhengig sikkerhetsrevisjon.
I *sjette ledd siste punktum* gis myndigheten hjemmel i forskrift eller ved enkeltvedtak å fastsette at bestemmelsen gjelder andre enn tilbydere, samt å gjøre unntak fra bestemmelsen for tilbydere eller tjenester. Ekomdirektivets definisjon av ekomtjeneste gjennomføres i ekomloven. Dette får betydning for gjeldende tilbyderbegrep og vil gjennomgående medføre at nye aktører blir pliktsubjekt etter loven. Det kan imidlertid likevel være behov for å sikre at også tilbydere av tilhørende fasiliteter underlegges en eller flere av pliktene som følger av bestemmelsen. Siden alle tilbydere som omfattes av den nye definisjonen av ekomtjenester i utgangspunktet vil omfattes av bestemmelsen om sikkerhet i nett og tjenester, og behovet for sikkerhetsnivå ikke nødvendigvis vil være det samme for alle tilbydere og tjenester, kan det være aktuelt å unnta enkelte tilbydere fra ett eller flere krav i bestemmelsen helt eller delvis.
I *sjuende ledd* gis myndigheten forskriftskompetanse for å sikre oppfyllelse av plikter etter EØS-avtalen og andre internasjonale avtaler. Det vil i første omgang være aktuelt å inkorporere den nye forordning 2019/881 om ENISA (den europeiske unions byrå for nett- og informasjonssikkerhet) og om cybersikkerhetssertifisering av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Denne forordningen opphever forordning nr. 526/2013 om ENISA som er inkorporert i gjeldende ekomforskrift § 8-7. Norske myndigheter er medlem uten stemmerett i ENISA.
I tillegg kan bestemmelsen benyttes til å gjennomføre annet EØS- og internasjonalt regelverk som Norge slutter seg til.

Til § 3-9 Krav om politiattest

Den foreslåtte bestemmelsen er ny, og forslaget er basert på nasjonale behov. Det følger av forskrift 20. september 2013 nummer 1097 om behandling av opplysninger i politiet og

påtalemyndigheten (politiregisterforskriften) § 36-1 at politiattest kan utstedes til person som har fått tilbud om eller er innstilt til en konkret stilling, virksomhet, aktivitet eller annen funksjon. Nye krav om innhenting og fremlegges av politiattest vil som følge av dette bare gjelde ved nyansettelser.
Første ledd gir tilbyderne mulighet til å stille krav om ordinær politiattest. Krav om politiattest kan være et viktig sikkerhetstiltak for personer som skal ha tilgang til ekomsektorens informasjon, elektroniske kommunikasjonsnett, tilhørende fasiliteter, utstyr eller systemer med vesentlig betydning for sikkerheten i nett og tjenester. Beskrivelse av ordinær politiattest følger av politiregisterloven § 40. Med vesentlig betydning menes at det som skal vernes må være av særlig viktighet for offentlig elektroniske kommunikasjonstjenester, jf. blant annet klassifiseringsforskrifta § 4. Dette kan for eksempel være nettutstyr som er kritisk for samtrafikk med elektroniske kommunikasjonsnett i eller utenfor landet. Krav om politiattest vil bare være hensiktsmessig for særlige grupper av ansatte etter en konkret vurdering.
Det følger av *annet ledd* at dersom vedkommende er sikkerhetsklarert eller innehar adgangsklarering fra Sivil klareringsmyndighet, vil det ikke stilles krav om politiattest. Bakgrunnen for dette er at den som er sikkerhetsklarert eller som har adgangsklarering, allerede har vært gjennom en mer omfattende personkontroll enn den som gjøres ved utstedelse av ordinær politiattest.
Det foreslås i *tredje ledd* at myndigheten kan gi nærmere bestemmelser om fremleggelse av politiattest. Ytterligere avgrensning av når politiattest kan kreves kan således gjøres i forskrift. I tillegg kan tilbydernes betalingsforpliktelser for politiattestene forskriftsfestes, jf. første ledd som gir tilbyderne selv anledning til å kreve fremleggelse av politiattest.

Til § 3-10 Befolkningsvarsling og formidling av viktig melding

Den foreslåtte bestemmelsen er flyttet fra gjeldende § 2-10 første ledd, og viderefører tilbydernes plikt til å formidle viktig melding fra myndighetene. I tillegg åpner bestemmelsen opp for at myndigheten kan pålegge tilbyder å benytte mobil teknologi for befolkningsvarsling, og pålegges å dekke en andel av kostnadene ved dette. Bestemmelsen gjennomfører på dette punkt ekomdirektivet artikkel 110 om offentlig varslingssystem (befolkningsvarsling).
Begrepet «statsmyndighet» i *første ledd* foreslås videreført fra gjeldende rett. Statsmyndighet må i utgangspunktet forstås som offentlige organer som regjering, statlige etater, tilsyn og direktorater. Ordlyden «statsmyndighet» avgrenser mot regionale og kommunale organer som fylkeskommuner og kommuner. En slik forståelse støttes av lignende bestemmelser i annet regelverk.
Hva som ligger i begrepet «viktig melding» vil måtte bero på en konkret vurdering i den enkelte situasjon og bestemmes av vedkommende statsmyndighet. Terskelen for hva som er viktig melding er høy, og må forstås som melding som er av vesentlig betydning for å håndtere og redusere skadevirkninger av uønskede hendelser som kan føre til betydelig skade på eller tap av verdier, eller fare for liv og helse. I dette ligger det at befolkningsvarsling via ekomtilbyderne må være egnet for situasjonen, det vil si at det foreligger et visst akutt behov for informasjonsspredning og at varslingen må nå ut til mange personer så raskt som mulig, det vil si tidskritisk varsling og hvor slik varsling anses som egnet for situasjonen.
Det kan foreligge både behov for landsdekkende eller større regional varsling og mindre regionalt eller lokalt behov. Dette vil for eksempel være typisk ved akutt fare for ras i et

mindre geografisk område, brann eller lignende. Varslingsplikten som pålegges tilbyderne i bestemmelsen avgrenses mot meldinger som ikke medfører fare for liv og helse, eller betydelig skade på eller tap av verdier, som for eksempel normal værvarsling og flomvarsling, kommunale informasjonsbehov som snøbrøyting, søppeltømming, forbud mot opphold i hyttekommuner under epidemier o.l.
Annet ledd inneholder en hjemmel for myndigheten til å gi forskrift og enkeltvedtak om formidling av viktig melding. Det finnes ulike tekniske løsninger for å formidle befolkningsvarsling. Den teknologiske utviklingen vil kunne medføre at myndigheten vil stille krav i forskrift eller ved enkeltvedtak om at varsling skal skje ved bruk av en særskilt teknologi som anses hensiktsmessig. Det kan for eksempel bli aktuelt å stille krav om umiddelbar varsling. Det kan også gis forskrift om tilbyders plikt til å tilrettelegge for varslingssystemet, samt plikt til å aktivere varslingsfunksjonen i terminalutstyret på brukersiden slik at sluttbruker kan motta slike meldinger.
Tredje ledd gir myndigheten kompetanse til å gi andre tilbydere plikt til formidling av viktig melding. Myndigheten kan også pålegge tilbyder å dekke deler av kostnadene, for eksempel deler av investeringskostnadene og/eller driftskostnadene for varslingssystemet.
Løsninger for befolkningsvarsling er i sterk utvikling. Ekomdirektivet artikkel 110 nummer 2 åpner for at varsel sendes gjennom også nummeruavhengige person-til-person tjenester, med unntak av kringkastingstjenester, eller gjennom en app som baserer seg på tilgang til internett. Bestemmelsen er derfor formulert som en dynamisk hjemmel, slik at befolkningen får viktig melding på den mest hensiktsmessige måten og på en måte som gjør det enkelt for sluttbrukerne å motta meldingen.

Til § 3-11 Begrensninger i markedsadgang

Forslag til bestemmelse er en videreføring av gjeldende § 2-10 tredje ledd. *Første ledd* fastslår at tilbyder kan nektes tilgang til markedet i tilfeller hvor dette er nødvendig av hensyn til nasjonal sikkerhet og viktige samfunnsinteresser. Det kan være aktuelt å nekte adgang til markedet både ved oppstart av virksomhet og ved løpende virksomhet dersom det avdekkes forhold som tilsier at tilbyder bør nektes adgang til markedet. En lignende bestemmelse finnes i petroleumsforskriften § 10 fjerde ledd hvor departementet av hensyn til nasjonal sikkerhet kan nekte en søker eller rettighetshaver adgang til og utøvelse av petroleumsvirksomhet på visse vilkår.
Bestemmelsen er ment å være en sikkerhetsventil for særlige tilfeller og terskelen for å nekte noen adgang til markedet vil være høy. Bestemmelsen vil kun benyttes unntaksvis når det er nødvendig og det ikke foreligger andre alternativer. Det er tilbydere som kan nektes adgang til markedet. «Markedet» er markedet for elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester som faller inn under ekomlovens virkeområde.
Bestemmelsen må også ses i sammenheng med sikkerhetsloven § 2-5 om vedtak ved risiko for skadevirkninger for nasjonale sikkerhetsinteresser slik disse er definert i sikkerhetsloven § 1-5. Ekomloven § 3-11 vil imidlertid omfatte sikkerhet ut over nasjonale sikkerhetsinteresser slik dette er definert i sikkerhetsloven. Departementet legger til grunn at begrepet nasjonal sikkerhet favner vidt, og omfatter både offentlig sikkerhet, helse eller andre særlige forhold. Det vil kunne forekomme situasjoner hvor det kan være aktuelt å fatte vedtak etter sikkerhetsloven § 2-5 og vedtak om å nekte adgang til markedet etter ekomloven § 3-11.

Bestemmelsens *annet ledd* er ny, og slår fast at det bør innhentes rådgivende uttalelser fra relevante myndigheter før det fattes vedtak om at tilbyder nektes adgang til markedet. Innhenting av slike uttalelser vil sikre at eventuelle vedtak er grundig vurdert. Det vil særlig være aktuelt å innhente uttalelse fra sikkerhets- og helsemyndigheter, men det kan være relevant å innhente uttalelser også fra andre myndigheter.
I bestemmelsens *tredje ledd* er det tatt inn en forskriftshjemmel slik at myndighetene kan gi nærmere bestemmelser om begrensninger i markedsadgang.

Til § 3-12 Tillatte bruksbegrensninger

Forslag til bestemmelse viderefører § 2-5 i gjeldende ekomlov. Bestemmelsen regulerer tilbyders adgang til å gjennomføre bruksbegrensninger i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester og gir myndigheten kompetanse til å pålegge tilbyder å gjennomføre nødvendige bruksbegrensninger. Formålet med bestemmelsen er å sikre kontinuitet i brukerens elektroniske kommunikasjon og at bruksbegrensningene som foretas er nødvendige og forholdsmessige.
Ekomdirektivet artikkel 12 nummer 1 åpner for at nasjonalstaten kan gi regler om begrensninger i adgangen til å tilby elektroniske kommunikasjonsnett og – tjenester når dette er nødvendig av grunner som følger av TEUV artikkel 52 nummer 1 (liv eller helse, nasjonal sikkerhet eller offentlig orden). Artikkel 40 og 41 gir regler om sikkerhet i nett og tjenester, og artikkel 45 nummer 4 fastslår at statene kan fastsette rimelige begrensinger i teknologibruken blant annet når det er nødvendig for å unngå skadelig interferens og sikre tjenestenes tekniske kvalitet. *Første ledd* gir myndigheten kompetanse til å gi tilbyder pålegg om å gjennomføre bruksbegrensninger. Slike pålegg kan gis av hensyn til nasjonalsikkerhet og andre viktige samfunnsinteresser. Myndigheten må ta hensyn til at sluttbruker ved bruksbegrensninger vil kunne bli stående uten kommunikasjonstjenester i en mellomperiode. Det er med andre ord en viss terskel for å pålegge bruksbegrensninger. Første ledd legger opp til at myndigheten skal forta en konkret vurdering i det enkelte tilfellet. Pålegge etter første ledd skal begrunnes, og notifiseres hos EFTAs overvåkingsorgan.
Annet ledd pålegger tilbyder å gjennomføre nødvendige bruksbegrensninger i nødsituasjoner. Når det gjelder de opplistede nødsituasjonene som gir tilbyder plikt til å innføre bruksbegrensninger, forutsettes det at tilbyder selv tar stilling til om det foreligger fare for sabotasje mot nett eller tjenester. Når det gjelder alvorlige trusler mot liv eller helse så kan tilbyder selv ta stilling til dette, eller det kan skje i samarbeid med myndigheter. Tilbyder kan også ta selvstendig stilling til åpenbare tilfeller av trusler mot offentlig sikkerhet eller offentlig orden, men det vil i de fleste tilfeller være praktisk for tilbyder å foreta bruksbegrensninger som skyldes slike forhold i samråd med myndigheten.
Etter *tredje ledd* kan tilbyder straks frakople radio- og terminalutstyr når det er nødvendig av hensyn til kommunikasjonssikkerhet eller nettets integritet, og dersom tilbyder uten forsinkelse tilbyr alternativ løsning. Dersom det ikke kan tilbys alternativ løsning skal det innhentes tillatelse fra myndigheten, jf. sjette ledd. Kostnadene med å tilby alternativ løsning bæres av tilbyder fordi nettets integritet er tilbyders ansvar.
I henhold til *fjerde ledd* kan myndigheten gi tilbyder tillatelse til å nekte tilkobling eller å frakople radio- og terminalutstyr som ikke tilfredsstiller krav etter § 13-1, eller som forårsaker skadelig interferens eller alvorlig skade på nettet. Dette representerer et unntak fra prinsippet i nettnøytralitetsreglene i § 4-2 om at sluttbruker skal kunne bruke terminalutstyr etter eget valg, men er i tråd med BERECs retningslinjer om nettnøytralitet.

Forslag til *femte ledd* fastslår at bruksbegrensning ved betalingsmislighold ikke krever tillatelse fra myndigheten. Men bruksbegrensningen må være forholdsmessig og ikke-diskriminerende. Dette følger av gjeldende ekomforskrift § 1-11 for så vidt gjelder sluttbrukere, og foreslås presisert i § 4-11. Heller ikke betalingsmislighold fra annen tilbyder krever tillatelse. Dette ansees som et privatrettslig spørsmål. Bruksbegrensning ved betalingsmislighold fra en ekomtilbyder behandles likt med stengning rettet mot en sluttbruker, med unntak av at myndigheten fortsatt skal varsles når bruksbegrensning planlegges gjennomført overfor annen tilbyder, jf. sjuende ledd. Dette innebærer også at tilbyder som leverer tilgang til ekomnett og -tjeneste til et konkursbo ikke må søke ekommyndigheten om tillatelse til bruksbegrensning før stengning kan gjennomføres. Men myndigheten skal varsles i tide til at myndigheten etter § 2-12 fjerde ledd kan pålegge konkursboet fortsatt drift dersom viktige samfunnsinteresser vil kunne bli skadelidende som følge av konkursåpning og påfølgende mulighet for hurtig stengning av tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett og -tjeneste.
Sjette ledd gjelder situasjoner hvor ekomtilbyder ønsker å stenge tilgang til annen tilbyder på annet grunnlag enn betalingsmislighold, samt forhold angitt i annet og tredje ledd. Bestemmelsen fastslår at det i slike tilfeller er nødvendig med tillatelse fra ekommyndigheten. Bakgrunnen for dette er konkurranse- og sluttbrukerhensyn.
Forslaget til *sjuende ledd* første punktum presiserer at både frakobling og andre bruksbegrensninger enn frakobling skal varsles til myndigheten. Tilbyders plikt til å varsle myndigheten inntrer straks tilbyder får kunnskap om at det vil bli foretatt en frakobling eller annen bruksbegrensning. Annet punktum innebærer at tilbyder som gjennomfører bruksbegrensningen som følge av betalingsmislighold snarest mulig og senest én måned før frakobling skal varsle tilbyder som bruksbegrensningen rettes mot. Hensynet bak dette er tilbyders plikt til å varsle egne kunder, jf. § 4-6. Av tredje punktum følger at tilbyder som bruksbegrensningen rettes mot straks skal varsle andre berørte tilbydere og egne sluttbrukere. Med begrepet «straks» forstås at varslingsplikten inntrer fra det tidspunktet tilbyder får kunnskap om at det vil bli foretatt en bruksbegrensning. Fjerde punktum presiserer myndighetens kompetanse til å varsle berørte tilbydere og sluttbrukere i tilfeller hvor ikke tilbyder selv varsler på en klar og tilstrekkelig måte innen fristen. Slikt varsel kan for eksempel gjennomføres ved bruk av massemedia, eller på annen egnet måte for å nå berørte sluttbrukere med informasjon.
Plikten til å avbryte bruksbegrensningen etter annet ledd så snart nødsituasjonen er over følger av *åttende ledd*. Videre fastsettes en plikt for tilbyder til å avbryte bruksbegrensningen etter tredje og fjerde ledd når sluttbruker har godtgjort at det foreligger nødvendig tillatelse eller at ulovlig terminalutstyr er frakoblet nettet. Slik godtgjøring skal skje på egnet måte, eventuelt ved dokumentasjon når dette er mulig.
I *niende ledd* foreslås forskriftshjemmelen i gjeldende rett videreført.

Til kapittel 4 Rettigheter for sluttbrukere

Til § 4-1 Likebehandling

Den foreslåtte bestemmelsen er ny og speiler prinsippet i ekomdirektivet artikkel 99 om ikke-diskriminering av sluttbrukere. Det følger av bestemmelsen at tilbyder av elektroniske

kommunikasjonsnett eller -tjeneste kan ikke stille krav eller alminnelige avtalevilkår som diskriminerer sluttbrukere på grunnlag av statsborgerskap, bosted eller etableringssted. Ved brudd på bestemmelsen vil myndigheten pålegge retting med hjemmel i ekomloven § 15-5 eller ugyldighet i medhold av § 16-7. Myndigheten kan også pålegge sanksjoner etter kapittel 15.

Til § 4-2 Nettnøytralitet

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende lov § 2-16 og gir hjemmel til å gjennomføre regler om nettnøytralitet i forskrift, i første omgang forordning (EU) nr. 2015/2120. Begrepet «nettnøytralitet» foreslås definert i bestemmelsen som «all internettrafikk skal behandles likt uavhengig av avsender, mottaker, utstyr, applikasjon, tjeneste eller innhold». Det nærmere innholdet i dette vil fremgå av forskrift.
Bakgrunnen for reglene om nettnøytralitet er målsetningen om å sikre at internett forblir en velfungerende, åpen og ikke-diskriminerende plattform for alle typer kommunikasjon og distribusjon av lovlig innhold. Prinsippet om nettnøytralitet medfører blant annet at sluttkunder kan velge innhold og utstyr uavhengig av hvilket ekomnett de er tilknyttet.

Til § 4-3 Leveringsvilkår og offentliggjøring

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører i hovedsak gjeldende lov § 2-4 første ledd, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 103. Hensikten med bestemmelsen er at sluttbrukerne skal kunne ta velinformerte valg av tjeneste og vil også kunne bidra til å fremme bærekraftig konkurranse. *Første ledd* pålegger tilbyder av internettilgangstjeneste (jf. § 1-5 nummer 8) eller offentlig tilgjengelig person-til-person kommunikasjonstjeneste(jf. § 1-5 nummer 5), å utarbeide og offentliggjøre leveringsvilkår. Med person-til person kommunikasjonstjeneste menes både nummeruavhengige og nummerbaserte.
Offentliggjøring innebærer publisering på nettsider eller lignende, enkelt tilgjengelig for sluttbrukeren. Kravet om å utarbeide og offentliggjøre leveringsvilkår gjelder ikke for mikroforetak som kun tilbyr nummeruavhengige person-til-person kommunikasjonstjenester, jf. § 4-19.
Etter *annet ledd* kan myndigheten kreve at informasjon som offentliggjøres med bakgrunn i første ledd skal sendes til myndigheten før offentliggjøring.
Tredje ledd gir myndigheten forskriftshjemmel for nærmere regulering av innholdskrav, blant annet til å sette konkrete krav til innholdet i leveringsvilkårene og offentliggjøring. Krav til hvilke informasjon som det er aktuelt å fastsette i forskrift at skal offentliggjøres fremgår av bilag 9 til ekomdirektivet, og omfatter blant annet informasjon om tilbyders navn og adresse, beskrivelse av tjenester og priser (inkludert pris for databruk, samtaleminutter, meldinger), informasjon om vedlikehold og kundeservice, standard avtalevilkår (avtalens løpetid, bruddgebyrer og rettigheter knyttet til heving), opplysninger om eventuell tilgang til nødmeldingstjenester og lokalisering av anrop, tjenester for sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne og tvisteløsningsordninger.

Til § 4-4 Opplysningskrav før avtaletilbud

Den foreslåtte bestemmelsen er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 102 nummer 1.
Første ledd hjemler at tilbyder av andre offentlig tilgjengelige elektroniske kommunikasjonstjenester enn overføringstjenester som brukes til levering av maskin-til-maskin-tjenester skal gi de opplysninger som er nødvendige for at forbruker, inkludert

mikroforetak, små foretak og ideelle organisasjoner, skal ta et kvalifisert valg av tjeneste før forbruker blir bundet av avtale eller et tilsvarende tilbud. Bestemmelsen gir forbrukeren rettigheter før vedkommende er forpliktet av en eventuell avtale.
Tredje ledd gir myndigheten hjemme til å gi forskrifter om tilbud og hvordan tilbud skal utformes.

Til § 4-5 Avtalesammendrag og avtalevilkår

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører delvis gjeldende lov § 2-4, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 102 nummer 3 og nummer 4.
Første ledd hjemler at tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste skal gi forbruker et kortfattet og lett leselig sammendrag av inngått avtale. Denne delen av bestemmelsen er ny og innebærer at forbruker har krav på å få et avtalesammendrag fra tilbyder. Overføringstjenester som brukes til levering av maskin-til-maskin-tjeneste omfattes ikke av bestemmelsen. Sammendraget skal som minimum inneholde navn, adresse og kontaktopplysninger for tilbyderen, de viktigste kjennetegnene ved hver enkelt tjeneste som tilbys, de respektive prisene for aktivering av den elektroniske kommunikasjonstjenesten, avtalens varighet og vilkår for fornyelse og opphør, i hvilken grad produktene og tjenestene er utformet for sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne. Når det gjelder internettilgangstjenester, skal sammendrag av opplysningene som kreves i henhold til forordning (EU) 2015/2120 artikkel 4 nummer 1 bokstav d og e.
Tilbydere som er underlagt forpliktelsene skal fylle ut en mal for avtalesammendrag med de nødvendige opplysningene og gi avtalesammendraget vederlagsfritt til forbrukerne før det inngås en avtale, herunder fjernsalgsavtaler. Dersom det av objektive tekniske grunner ikke er mulig å gi avtalesammendraget på dette tidspunktet, skal det gis uten unødig opphold deretter, og avtalen skal tre i kraft når forbrukeren har gitt sitt samtykke etter mottak av avtalesammendraget.
Av *annet ledd* fremgår det at opplysningene som er gitt etter første ledd skal være en integrert del av avtalen. Partene kan endre avtalen dersom begge parter uttrykkelig samtykker til det.
I *tredje ledd* er myndigheten gitt kompetanse til å gi forskrifter om vilkår og innhold i avtalesammendrag. Herunder kan myndigheten forskriftsfastsette mal for avtalesammendrag i tråd med ekomdirektivet artikkel 102 nummer 3 tredje siste avsnitt.

Til § 4-6 Bindingstid, varslingsplikt og oppsigelse

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører § 2-4 fjerde ledd, med enkelte endringer.
I *første ledd* foreslås å avgrense kravene til bindingstid til å gjelde forbrukere. Gjeldende § 2-4 tredje ledd gjelder i utgangspunktet for alle sluttbrukere, men kan fravikes utenfor forbrukerforhold. Endringen foreslås for å harmonisere nasjonalt regelverk med kravene til fullharmonisering av sluttbrukerrettigheter i ekomdirektivet. Som forbruker regnes også borettslag og liknende grupperinger av flere enkeltstående forbrukere som fremstår som en gruppe. I tillegg inngår mikroforetak, små foretak og ideelle organisasjoner. Bindingstiden på 12 måneder videreføres fra gjeldende regelverk. Det samme gjelder at det i særlige tilfeller kan avtales lengre bindingstid, likevel ikke lengre enn 24 måneder. Et slikt unntak kan typisk være dersom en forbruker har fått en kostnadskrevende tilknytning, og ser seg tjent med lengre bindingstid i stedet for å bekoste deler av tilknytningen selv (for eksempel utenfor

normalt leveringsområde, jf. § 5-1), eller der et borettslag ønsker en lengre avtale enn 12 måneder mot gode avtalevilkår.
Etter første ledd tredje punktum skal tilbyder vederlagsfritt opplyse forbruker om operatørlåskode når bindingstiden utløper. Dette er en videreføring fra ekomloven § 2-4 fjerde ledd og har en side til at tilbyder ikke skal hindre forbruker i å bytte tjenestetilbyder etter endt bindingstid.
Tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste er erstattet med tilbyder av internettilgangstjeneste og nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjeneste i tråd med den nye definisjonen av elektronisk kommunikasjonstjeneste.
Tredje ledd er nytt og hjemler at forbruker kan inngå en separat avtale om avdragsbetaling for nettilkobling. Formålet med bestemmelsen er særlig å legge til rette for utbygging av nett med svært høy kapasitet. Terminalutstyr, for eksempel en ruter eller et modem skal ikke omfattes av en slik avtale.
Fjerde ledd hjemler at sluttbruker som ikke godtar nye avtalevilkår for abonnementsavtale med bindingstid, kan heve avtalen. Hevingsretten gjelder imidlertid ikke dersom de foreslåtte endringene utelukkende er til fordel for sluttbrukeren, er av rent administrativ karakter og ikke har noen negativ virkning på sluttbrukeren, eller dersom de er direkte pålagt av myndighetene. Retten til å heve avtalen er en videreføring av gjeldende regelverk med enkelte presiseringer. Eksempler på hva som kan endres er priser, tariffer, volumbegrensninger, datahastigheter, dekning mv. I første punktum er det presisert at hevingsretten ikke skal medføre ekstra kostnad. Det er verdt å merke at tredje ledd og fjerde ledd omfatter sluttbruker jf. ekomloven § 1-5 nummer 26, og ikke forbrukere, jf. merknad til bestemmelsens første ledd.
Andre punktum er nytt og hjemler at tilbyderen kan kreve at sluttbrukeren skal betale resterende del av avtalt pris på subsidiert terminalutstyr som vedkommende beholder. I tredje punktum presiseres at når det gjelder maskin-til-maskin-kommunikasjonstjenester så omfatter tredje ledd kun forbrukere, jf. merknad til bestemmelsens første ledd.
Femte ledd hjemler tidspunkt for når tilbyder må varsle om endringer i avtalevilkår. Tilbyder skal varsle minst én måned på forhånd om eventuelle endringer i avtalevilkårene eller opphør av avtalen, samt informere om hevingsretten. Sluttbrukeren har rett til å heve avtalen i tre måneder etter underretningen. En tremånedersfrist foreslås slik at sluttbrukeren ut fra de endringene som tilbyderen har varslet kan gjøre en reell vurdering av om vedkommende ønsker å heve avtalen eller ikke basert på informasjon basert på de siste fakturaene. Det stilles videre krav om at underretningen skal skje på et varig medium. Med dette menes at underretningen skal kunne verifiseres for ettertiden ved eventuell tvist om hendelsesforløpet. I siste punktum presiseres det at pliktene etter dette leddet i forbrukerforhold også gjelder for tilbyder av overføringstjeneste som brukes til levering av maskin-til-maskintjeneste.
Sjette ledd hjemler at reglene i tredje og fjerde ledd kan fravikes utenfor forbrukerforhold.

Til § 4-7 Internasjonal gjesting for mobilnett

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende § 4-14. Forslaget gir hjemmel til å regulere vilkår for internasjonal gjesting i mobilnett i forskrift, herunder abonnementsvilkår. Bestemmelsen omfatter også prisregulering både på grossist- og sluttbrukernivå, blant annet fastsettelse av maksimalpriser for tjenesten internasjonal gjesting i mobilnett. Bestemmelsen setter ikke krav til at tilbyder må ha sterk markedsstilling, jf. forslaget til § 6-1, men gjelder for alle tilbydere som tilbyr tjenesten internasjonal gjesting i mobilnett. Bestemmelsen er videre

ment å være teknologinøytral og kan i tillegg til taletjenester også anvendes på SMS, MMS, data osv.

Til § 4-8 Kontroll av forbruk

Forslag til bestemmelse gjennomfører ekomdirektivet artikkel 102 nummer 5. *Første ledd* sikrer at forbruker av internettilgangstjenester eller offentlig tilgjengelige person-til-person kommunikasjonstjenester skal få mulighet til å overvåke og kontrollere bruken av tjenestene når disse faktureres på grunnlag av forbruk i tid eller volum.
I *annet ledd* fremgår det at forbrukskontrollen skal omfatte tilgang til sanntidsopplysninger om forbruksnivået for tjenester som inngår i takstplanen. Med forbruksgrense i takst menes grense fastsatt av myndigheten. I annet ledd andre punktum hjemles det at tilbyder skal underrette forbruker før gitt forbruksgrense er nådd og når en tjeneste som en del av takstplanen er helt oppbrukt.
I *tredje ledd* gis myndigheten kompetanse til å gi forskrift med utfyllende vilkår til forbrukskontroll og varsling til forbruker om forbruksnivå.

Til § 4-9 Kontroll av kostnader

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører deler av gjeldende ekomforskrift § 5-2 om oversikt og kontroll med sluttbrukers utgifter som i gjeldende rett kun pålegger plikter på leveringspliktig tilbyder. Bestemmelsen gjennomfører deler av ekomdirektivet artikkel 88 og 115 som gir plikt til å sikre at visse tilleggstjenester tilbys sluttbruker sammen med den elektroniske kommunikasjonstjenesten. Nærmere beskrivelse av tilleggstjenestene fremgår blant annet av vedlegg VI del A som omhandler ulike muligheter for kostnadskontroll.
Forslag til ny bestemmelse gjelder for alle tilbyder av internettilgangstjenester og nummerbaserte person-til-person kommunikasjonstjenester og hjemler adgangen til å pålegge disse å tilby en rekke tjenester som gjør det mulig å føre kontroll med kostnadene ved tjenestene.
Etter *første ledd* pålegges tilbyder å tilby spesifisert faktura, sperring av anrop og nummer og sperring av mulighet for tredjepartsfakturering. Tilbudet gjelder alle sluttbrukere. Begrensingen av anropsadgangen kan for eksempel gjelde et forhåndsdefinert utvalg av nummer etter anmodning fra sluttbruker eller sperring av bestemte typer innkommende eller utgående anrop eller nummer etter anmodning fra sluttbruker.
Sluttbruker kan i henhold til nummer 2 kreve sperret for nærmere forhåndsdefinerte anrop og nummer.
Med sperring for tredjepartfakturering i nummer 3 menes at sluttbrukere kan kreve deaktivert tredjepartstilbyderes mulighet til å bruke faktura (telefonregningen) fra en tilbyder av en internettilgangstjeneste eller en tilbyder av en offentlig tilgjengelig person-til-person kommunikasjonstjeneste til å kreve betaling for sine produkter eller tjenester. Dette omfatter for eksempel brusautomater eller andre småvarer som kan faktureres på telefonregningen eller støtte til veldedige formål over telefonregningen.
Av *annet ledd* følger at tilbyder av internettilgangstjenester og nummerbaserte person-til-person kommunikasjonstjenester skal tilby forbruker avdragsbetaling av tilknytningskostnader. Det følger av § 1-5 nummer 27 at forbruker her innbefatter mikroforetak, små foretak og ideelle organisasjoner
Etter *tredje ledd* gis myndigheten hjemmel til å gi nærere regler om kostnadskontroll etter første og annet ledd, gi regler om å pålegge tilbydere av internettilgangstjenester og

nummerbaserte person-til-person kommunikasjonstjenester å tilby forbrukere forhåndsbetalte tjenester samt gi andre regler i forskrift om tjenester som fremmer kostnadskontroll.

Til § 4-10 Prissammenligningstjeneste

Den foreslåtte bestemmelsen er ny, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 103 nummer 2.
Første ledd gir myndigheten ansvar for at sluttbrukere har tilgang til prissammenligningsverktøy for internettilgangstjenester og offentlig tilgjengelige nummerbaserte person-til-person kommunikasjonstjenester. Myndigheten skal godkjenne prissammenligningstjenester som oppfyller nærmere definerte krav i ekomforskriften.
Annet ledd gir myndigheten hjemmel til å fastsette forskrift om prissammenligningstjenester. Blant annet om vilkårene for å bli godkjent som prissammenligningstjeneste og disse aktørenes rett til å få tilgang på nødvendig informasjon fra tilbyder av internettilgangstjeneste eller offentlig tilgjengelig nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjeneste. Videre gis myndigheten hjemmel til å i forskrift utvide ordningen til å også gjelde prissammenligningstjeneste for nummeruavhengige person-til-person kommunikasjonstjenester.

Til § 4-11 Tiltak ved uteblitt betaling

Forslag til bestemmelse er en videreføring av gjeldende ekomforskrift § 1-11, og innebærer ingen materielle endringer sammenlignet med gjeldende rett utover at bestemmelsen foreslås tatt inn i loven. Det foreslås å presisere at bestemmelsen gjelder tilbyder av internettilgangstjenester og offentlig tilgjengelig nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjenester grunnet at ekomdirektivet har utvidet kretsen for hvem som anses som tilbyder.
Det foreslås videre en språklig endring ved at begrepet «stenging» endres til å gjelde oppsigelse av avtalen, mens annen bruksbegrensning kan være stenging av deler av tjenesten, for eksempel stenging av utgående anrop.
Det følger av bestemmelsen at tilbyder av internettilgangstjenester og offentlig tilgjengelig nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjenester ved betalingsmislighold, ikke kan si opp eller sette i verk andre bruksbegrensninger før det er gitt minst en betalingsoppfordring og det er gått én måned fra betalingsoppfordringen ble gitt.
Dersom tilbyder av offentlig tilgjengelig nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjenester har iverksatt bruksbegrensning ved å stenge muligheten for utgående anrop, skal bruker likevel kunne anrope nødetatene.

Til § 4-12 Koblingssalg

Hensynet bak bestemmelsen er å sikre forbruker mulighet for enkelt bytte av tjenester.
Et koblingssalg anses å foreligge der elementene tilbys eller selges av samme aktør innenfor rammen av samme eller nær tilknyttet avtale. Så lenge minst ett av elementene i koblingssalget er en internettilgangstjeneste eller en person-til-person kommunikasjonstjeneste skal reglene om koblingssalg komme til anvendelse.
Første ledd hjemler at dersom en internettilgangstjeneste eller en offentlig tilgjengelig person-til-person kommunikasjonstjeneste selges i kombinasjon med andre tjenester eller terminalutstyr skal enkelte bestemmelser i ekomloven få anvendelse på alle delene av pakken.

Annet ledd stadfester at dersom forbrukeren har rett til å heve avtalen før bindingstiden er utløpt, for eksempel grunnet avtalebrudd fra tilbyder, skal hevingsretten også gjelde koblingssalgets andre elementer.
Tredje ledd gir regler om at bindingstiden for internettilgangstjeneste eller offentlig tilgjengelig person-til-person kommunikasjonstjeneste ikke skal forlenges i tilfeller der andre elementer legges til i pakken.

Til § 4-13 Tilgang til e-post etter oppsigelse av avtale

Den foreslåtte bestemmelsen er ny, og gjennomfører ekomdirektivet vedlegg VI del B bokstav b, jf. direktivets artikkel 115.
Sluttbruker gis etter bestemmelsen rett til på forespørsel å få tilgang til e-posttjeneste eller få e-post videresendt fra tilbyder av internettilgangstjeneste etter at avtalen er avsluttet. Dette gjelder i de tilfeller hvor sluttbruker har benyttet en e-posttjeneste fra tilbyderen, eksempelvis som inkluderer tilbyderens merkenavn.
Videresending av e-post skal være gratis for sluttbrukeren.

Til § 4-14 Bytte av internettilgangstjeneste

Forslag til bestemmelse er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 106 nummer 1.
F*ørste ledd* synliggjør at sluttbrukeren har rett til å bytte internettilbyder. Tilbyderne plikter å samarbeide slik at de evner å gjennomføre byttet på det tidspunkt som er avtalt med sluttbruker.
Annet ledd fastslår at både avgivende og mottakende tilbyder plikter å sikre at internettjenesten ikke får noe avbrudd dersom dette er teknisk mulig. Bortfall av tjenesten under skifteprosessen skal uansett ikke overstige én virkedag. Begge aktører skal medvirke til at byttet skjer på en effektiv og enkel måte for sluttbruker. Dette betyr at begge sider og særlig den avgivende siden skal delta i prosessen på en lojal måte. Avgivende tilbyder skal ikke legge hindringer i veien for byttet.
Det er mottakende tilbyder som skal lede bytteprosessen. Det betyr at sluttbruker skal kun behøve å henvende seg til mottaker for å igangsette og gjennomføre bytteprosessen. Den mottakende tilbyderen skal sikre at aktiveringen av internettilgangstjenesten skjer så raskt som mulig på den datoen og innenfor den tidsrammen som er uttrykkelig avtalt med sluttbrukeren.
Kontrakten med avgivende tilbyder anses terminert automatisk når bytteprosessen er ferdig.
Det følger av *tredje ledd* at avgivende tilbyderen skal fortsette å levere sin internettilgangstjeneste på samme vilkår fram til den mottakende tilbyderen aktiverer sin internettilgangstjeneste, for å sikre kontinuerlige leveranser. Unntak fra dette kan gjøres dersom det ikke er teknisk mulig å sikre kontinuiteten, jf. annet ledd.
Det følger av *fjerde ledd* at sluttbruker skal motta tilstrekkelig informasjon til at byttet kan gjennomføres. Det presiseres også at informasjonen som gis fra avgivende sluttbruker skal være nøytral.
Femte ledd setter krav til at avgivende sluttbruker ikke kan benytte bytteinformasjonen til gjenvinning av kunden før tidligst 14 dager etter av bytte er gjennomført. Hensynet bak denne bestemmelsen er konkurransen i markedet.
Bestemmelsens *sjette ledd* gir en vid hjemmel for at myndigheten kan gi nærmere bestemmelser om bytteprosessen i ekomforskriften.

Til § 4-15 Fellesfakturert tjeneste

Departementet foreslår å videreføre særskilt regulering av såkalte fellesfakturerte tjenester i gjeldende § 2-12, herunder regler om kostnadskontroll med slike tjenester. Med «fellesfakturert tjeneste» menes i henhold til § 1-5 nummer 31 forhåndsbetalt og etterskuddsbetalt kjøp av varer og tjenester som faktureres sammen med elektronisk kommunikasjonstjeneste. Reglene foreslås med andre ord utvidet til å gjelde alle varer og tjenester som faktureres sammen med elektroniske kommunikasjonstjenester.
Bestemmelsen gir mulighet for å fastsette nærmere krav både til trafikktilbyderen og til tilbyder av den verdiøkende tjenesten og varen i forskrift. Krav som kan fastsettes vil være krav til markedsføring, prisfastsettelse, tidsavgrensninger, innhold i tjenesten mv. I tillegg tas det sikte på å klargjøre at pliktene knyttet til fellesfakturerte tjenester vil gjelde tilbyder av internettilgangstjenester og offentlig tilgjengelig nummerbaserte person-til-person kommunikasjonstjenester. Myndighetene kan i forskrift også gi nærmere regler om klage- og tilsynsordninger for fellesfakturerte tjenester og finansieringen av disse ordningene, og vil foreslå at Brukerklagenemda for elektronisk kommunikasjon fortsetter å håndtere klagene på fellesfakturerte tjenester, jf. § 16-5.

Til § 4-16 Likeverdig tilgang og utvalg for sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne

Forslag til bestemmelse er ny og er ment å sikre gjennomføring av kravene for likeverdig tilgang til elektronisk kommunikasjon for sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne som følger av ekomdirektivet artikkel 111 mv. og i tilgjengelighetsdirektivet. De to direktivene sees i sammenheng fordi de langt på vei regulerer det samme på ekomområdet. Gjennomføring av resterende deler av tilgjengelighetsdirektivet foreslås for øvrig i høringsbrev fra Kulturdepartementet. Kravene som gjelder tilgjengeliggjøring på markedet av forbrukerterminalutstyr med kapasitet for interaktiv databehandling som brukes til levering av elektroniske kommunikasjonstjenester foreslås gjennomført i ekomloven § 13-1.
Bestemmelsen er utformet som en ren forskriftshjemmel som gir myndigheten kompetansen til å fastsette at tilbydere av offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste plikter å ivareta behovene som sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne har for å få en likeverdig tilgang til, og likeverdige valg av elektroniske kommunikasjonstjenester. Hva som utgjør en offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste er definert i ekomloven § 1-5 nummer 9, jf. § 1-5 nummer 4, og innebærer at også tilgangskjøpere og tilbydere av internettilgangstjeneste omfattes av bestemmelsen.
Formålet med bestemmelsen er å sikre at konkurranse, innovasjon og tjenesteutvikling kommer alle sluttbrukere til gode, inkludert sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne. Dette skal oppnås gjennom universelt utformet elektronisk kommunikasjonstjenester og -produkter og universell utformet kundeinformasjon, for eksempel priser, tjenestekvalitet, kontrakter og brukervilkår.
Hva som er «likeverdig tilgang» er gjenstand for en konkret vurdering. Tidligere har man tatt utgangspunkt i hvilken funksjonsnedsettelse sluttbruker har og hvilken tilpasning som er nødvendig for at sluttbrukeren skal kunne kommunisere på en likeverdig måte sammenlignet med flertallet av sluttbrukere. For eksempel vil døve og hørselshemmede nødvendigvis ha andre tilpasningsbehov enn sluttbrukere som er blinde eller har nedsatt syn. I dag er tilnærmingen for å oppnå likeverdighet å fremme universell utforming i all utvikling av tjenester og produkter. Med universell utforming skapes det tjenester og produkter som kan benyttes av de fleste, uten behov for særskilte tilpasninger. Moderne IKT-løsninger tillater å

levere likeverdig tilgang til elektronisk kommunikasjonstjenester slik at behov for særlige tilpasninger er redusert.
Myndigheten kan videre fastsette forskrifter som presiserer det nærmere innhold og omfang av plikten i bestemmelsen, det være seg hvilke tjenester og produkter som omfattes, de nærmere krav til tjenestene, informasjon. Det kan også gis forskrifter om tilbydernes finansieringsplikt.
Merk at mikroforetak er unntatt fra plikten til å tilby tjenester til tilbydere med nedsatte funksjonsevner, jf. § 4-19.

Til § 4-17 Nummerportabilitet

Den foreslåtte bestemmelsen er i tråd med ekomdirektivet artikkel 106. Den viderefører gjeldende rett § 7-3 og gir hjemmel til å videreføre nummerportabilitetsreglene i ekomforskrift gjeldende kapittel 3. Det følger av forslag til *første ledd* at sluttbruker har rett til å beholde telefonnummer ved bytte av tilbyder. Selv om bestemmelsen er en rettighetsbestemmelse, medfører det ikke at mottakende tilbyder har kontraheringsplikt. Mottakende tilbyder kan for eksempel foreta selvstendig kredittvurdering av sluttbruker som ønsker portering.
Videre fremgår det av forslag til *annet ledd* at nummerportering skal skje på en effektiv og enkel måte for sluttbrukeren.
Etter forslaget til *tredje ledd* er det mottakende tilbyder som skal lede porteringsprosessen. Det betyr at sluttbruker skal kun behøve å henvende seg til mottaker for å igangsette og gjennomføre prosessen. Kontrakten med avgivende tilbyder anses terminert automatisk når porteringen er gjennomført. Begge aktører skal medvirke til at portering skjer på en effektiv og enkel måte for sluttbruker. Dette betyr at begge sider og særlig den avgivende siden skal delta i prosessen på en lojal måte. Avgivende tilbyder skal ikke legge hindringer i veien for byttet.
I forslag til *fjerde ledd* fastsettes det at avgivende tilbyder skal tilbakebetale eventuelt gjenstående beløp til sluttbruker, dersom sluttbruker har forhåndsbetalt tjenesten.
Femte ledd gir hjemmel for nærmere regulering av nummerportabilitet i ekomforskriften. Forskriftskompetansen gjelder alle former for portabilitet; tilbyderportabilitet, geografisk portabilitet og tjenesteportabilitet. Bestemmelsen gir blant annet hjemmel til å regulere «metoder» for nummerportering slik som for eksempel innføring av tilbyderbytte uten fysisk bytte av SIM kort, såkalt OTA-portering (Over-The-Air portering), jf. ekomdirektivet artikkel 93 nummer 6 der M2M-tjenester fremheves særskilt. OTA-porteringsløsninger vil kunne legge til rette for å redusere hindringer for tilbyderbytte, og vil dermed bedre tilrettelegge for konkurranse.

Til § 4-18 Hemmelig nummer

Bestemmelsen foreslås videreført i sin helhet, men foreslås synliggjort ved å flyttes fra gjeldende ekomforskrift § 6-6. Tjenesten var i opprinnelig ment å være et tilbud til personer med et behov for anonymitet, for eksempel personer som har en utsatt offentlig posisjon eller som av andre grunner hadde en utsatt posisjon. Retten til å benytte hemmelig nummer er imidlertid ikke begrenset til dette, og det settes ingen krav til begrunnelse for å få tilgang til hemmelig telefonnummer.
Det følger av *annet ledd* at myndigheten kan i forskrift gi nærmere regler om minimumsinnholdet i tjenesten hemmelig nummer. Dette kan for eksempel gjelde full

reservasjon mot utlevering til allmenheten, skult nummervisning, informasjon om nummerets status som hemmelig til mottakende tilbyder ved tilbyderportering, og andre krav.

Til § 4-19 Unntak for mikroforetak som tilbyder

Den foreslåtte bestemmelsen er ny, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 98. Bestemmelsen gjelder tilbydere som er mikroforetak og som tilbyr nummeruavhengige person-til-person kommunikasjonstjenester til sluttbrukere.
Første ledd hjemler at bestemmelsene i kapittelet om sluttbrukerrettigheter ikke gjelder for mikroforetak som tilbyr nummeruavhengige person-til-person kommunikasjonstjenester med mindre de også tilbyr andre elektroniske kommunikasjonstjenester, med unntak av kravene til likebehandling etter § 4-1 og kravet om nettnøytralitet i §4-2. Mikroforetak foreslås definert i § 1-5 nummer 29.
Annet ledd hjemler en plikt for mikroforetaket til å informere sluttbruker før avtaleinngåelse om at mikroforetaket ikke omfattes av bestemmelsene i kapittelet.

Til kapittel 5 Leveringspliktige tjenester

Til § 5-1 Leveringspliktige tjenester

Forslag til ny bestemmelse ble sendt på høring 3. september 2019. Høringsinnspillene er innkommet, og bestemmelsen høres ikke i denne omgang.

Til § 5-2 Finansiering av leveringspliktige tjenester

Forslag til ny bestemmelse ble sendt på høring 3. september 2019. Høringsinnspillene er innkommet, og bestemmelsen høres ikke i denne omgang.

Til § 5-3 Spesielle samfunnspålagte oppgaver

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører i sin helhet gjeldende lov § 5-3, og gir myndigheten kompetanse til å inngå avtale med, eller i enkeltvedtak utpeke, en eller flere tilbydere som skal tilby visse spesielle samfunnspålagte oppgaver (SSO).
Det er ytelser til kystradioen og til Svalbard som utgjør de samfunnspålagte oppgaver som reguleres etter denne bestemmelse. SSO-tjenester knyttet til sikkerhet og beredskap følger av § 3-7. Vedrørende dekning av elektroniske kommunikasjonstjenester mv. for Svalbard, er deler av forpliktelsene (telefontjeneste mv.) også omfattet av leveringspliktige tjenester, jf. § 5-1, mens deler av forpliktelsene (AFIS og tjenester for NRK) ikke er omfattet av dette. Det er derfor behov for hjemmel til at de sistnevnte forpliktelser kan videreføres.
I bestemmelsens *tredje ledd* gis en forskriftshjemmel for å kunne fastsette nærmere innholdet i pliktene etter første ledd.

Til § 5-4 Avhendelse av aksessnett

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende § 5-4 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 86 nummer 5. *Første ledd* innebærer at dersom tilbyder med leveringsplikt etter § 5-1 planlegger å avhende hele eller vesentlige deler av sitt aksessnett til en juridisk person som helt eller delvis er under annet eierskap, skal myndigheten varsles om planene. Slik informasjon skal forelegges myndigheten i god tid før planene er tenkt realisert, slik at myndigheten får tilstrekkelig tid til å vurdere virkningene av den planlagte endringen.

Myndigheten skal vurdere hva endringen vil innebære for tilbud etter § 5-1 for å ivareta tilbudet av leveringspliktige tjenester i hele eller deler av landet.
Slike tiltak kan være å gi selskapet som får råderett over aksessnettet samme plikt til å levere samfunnspålagte tjenester som selskapet som avhender aksessnettet. Avhendelsen kan med andre ord føre til endringer i utpekingen av tilbyder med sterk markedsstilling og i virkemiddelbruken.
Informasjonsplikten oppstår når vurderingen av en slik overføring ikke lenger bare er på et foreløpig og innledende stadium. Foreleggelsen av informasjonen skal skje som en formell oversendelse til myndigheten. Om utskillelsen skal ansees som vesentlig avgjøres konkret i det enkelte tilfelle. Et viktig moment i vesentlighetsvurderingen er hvor sentral den utskilte delen av aksessnettet er i forhold til den til enhver tid gjeldende situasjon på markedet. Utskillelse kan være av mindre betydning dersom det finnes alternative aksessnett i de aktuelle områdene enn dersom det ikke finnes slike. Når tilbyder er i tvil om vesentlighetsvurderingen skal myndigheten konsulteres.

Til kapittel 6 Sterk markedsstilling

Til § 6-1 Sterk markedsstilling

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende ekomlov § 3-1 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 63.
Forslaget til *første ledd* viderefører § 3-1 første ledd. I første ledd *første punktum* synliggjøres det at det er myndigheten som kan utpeke tilbyder med sterk markedsstilling. Tilsvarende følger av gjeldende ekomlov § 3-3 første ledd, og foreslås synliggjort her av pedagogiske hensyn.
Bestemmelsens første ledd beskriver hva sterk markedsstilling er, og når en tilbyder har sterk markedsstilling. Tilbyder anses å ha sterk markedsstilling dersom vedkommende i stor grad kan opptre uavhengig av hvilke valg potensielle konkurrenter og potensielle kunder gjør. Dette kan for eksempel innebære at tilbyder kan øke prisen vesentlig og over tid uten at det får noen merkbar negativ innflytelse på omsetningen til tilbyder med sterk markedsstilling.
I marked med flere tilbydere kan det være vanskelig å påvise at en tilbyder har denne type innflytelse i markedet. En vurdering av markedsstillingen må derfor skje på bakgrunn av en rekke markedsanalytiske kriterier. Herunder vil vurderingen av hva som skal til for at tilbyder skal kunne anses å i «stor grad» kunne opptre uavhengig av konkurrenter, kunder og forbrukere, måtte bero på en tolkning i samsvar med retningslinjer om markedsanalyser og vurdering av sterk markedsstilling som følger av EØS-avtalen, jf. forslaget til *tredje ledd* og § 6-3. Retningslinjene som det henvises til vil bli revidert jevnlig. Det vil til enhver tid være de siste retningslinjer som følger av EØS-avtalen som skal legges til grunn for vurderingene. Siste versjon av retningslinjene publiseres på Nasjonal kommunikasjonsmyndighet sin hjemmeside[1].
I henhold til retningslinjene skal det tas hensyn til relevante avgjørelser fra EF-domstolen i vurderingen av om en tilbyder har sterk markedsstilling eller ikke. Dette er forenlig med EØS-retten, jf. ODA artikkel 3 som fastslår at det skal tas «tilbørlig hensyn» til nyere rettsavgjørelser fra EF-domstolen (jf. EØS-avtalens artikkel 6 om tidligere domsavgjørelser). Det må ved tolkningen av domsavgjørelsene tas hensyn både til at ex ante-vurderingen av

[1] https://www.nkom.no/ekom-markedet/markeder/markeder-som-reguleres

sterk markedsstillingen og forhåndsdefineringen av produkt- og tjenestemarkeder medfører visse metodiske forskjeller i forhold til hvordan markedsmakt vurderes innenfor konkurranserettens område, jf. retningslinjene.
Første ledd gjelder to situasjoner hvor det kan forekomme sterk markedsstilling; tilbyder kan alene ha sterk markedsstilling, eller tilbyder kan sammen med andre ha sterk markedsstilling (kollektiv dominans).
Hvorvidt tilbyder alene har sterk markedsstilling vil bero på en vurdering av den enkelte tilbyders posisjon i markedet, jf. § 6-3. Vurderingen skal gjøres på bakgrunn av en rekke momenter som er nærmere skissert i retningslinjene for markedsanalyser og vurdering av sterk markedsstilling. Dette er synliggjort i forslag til tredje ledd av hensyn til økt transparens, og er en videreføring av gjeldende praksis på området. I retningslinjene fremgår det blant annet at det normalt ikke vil være tilstrekkelig å ta stilling til hvilken prosentandel den enkelte tilbyders markedsposisjon utgjør innenfor det relevante marked, selv om prosentandelen kan være et tolkningsmoment i en helhetsvurdering.
Når det gjelder det andre alternativet, vil to eller flere tilbydere kunne ha dominerende stilling sammen både der det eksisterer eiermessige eller andre bånd mellom dem, og der det følger av markedets struktur. I kollektiv dominans ligger det at tilbydere har samordnet seg slik at de samlet sett kan ha sterk markedsstilling selv om de hver for seg ikke har det.
Retningslinjer er etter hvert relativt gamle, og inneholder en opplisting av retningsgivende momenter som kan være relevante i vurderingen av om det foreligger kollektiv dominans. Eventuelt nyere retningslinjer fra EU-siden og praksis fra andre EØS-land vil kunne spille inn. Men viktigst er Airtours-dommen[2] som trekker opp grunnvilkårene for vurderingen av kollektiv dominans. Av dommen kan det utledes enkelte nødvendige vilkår for kollektiv dominans ved stilltiende koordinering[3]. I tillegg vil T-464-04 Impala-saken, som utfyller og belyser visse sider av kollektiv dominans, kunne ha betydning ved utpeking av tilbyder med kollektiv dominans,. Dommene er imidlertid fra et annet rettsområde enn elektronisk kommunikasjon, og vil derfor bare være retningsgivende så langt de passer og så langt de rekker, jf. eventuelt senere relevante dommer som måtte følge på området for kollektiv dominans.
Videre følger det av forslag til *annet ledd* at tilbyders sterke markedsstilling i ett marked kan innebære at vedkommende får sterk markedsstilling i ett eller flere tilgrensende markeder, dersom det er mulig å overføre markedsmakt fra dette markedet til det tilgrensende markedet. Annet ledd er innholdsmessig en videreføring av gjeldende ekomlov § 3-1 første ledd.
Dette vil kunne være tilfellet dersom tilbyder kontrollerer en vertikal verdikjede bestående av flere forskjellige relevante markeder. Ved vurdering av om det er en tilbyder med sterk markedsstilling i et marked, skal det anvendes en tilnærmet konkurranserettslig metode. Vurderingen vil også her bli basert på retningslinjene for markedsanalyse og vurdering av sterk markedsstilling, jf. forslag til tredje ledd.
Dersom ingen tilbydere har sterk markedsstilling, så antas det å være bærekraftig konkurranse i markedet, og markedet kan reguleres av konkurranseloven alene. I noen tilfeller kan det tenkes at det ikke er bærekraftig konkurranse, men at bærekraftig

---

[2] Court of First Instance, Case T-342/99 (Airtours v Commission)

[3] Det kan utledes av dommen at; stilltiende samarbeid forutsetter gjennomsiktighet (transparens) i markedet; stilltiende samarbeid forutsetter en effektiv sanksjonsmekanisme dersom noen bryter ut; det må være lønnsomt å delta i koordineringen.

konkurranse forventes å inntre innen svært kort tid uten at det er nødvendig å gripe til virkemidlene i kapittel 7. I slike tilfeller vil det ikke være hensiktsmessig å utpeke noen til å ha sterk markedsstilling.
Bruk av en tilnærmet konkurranserettslig metode på dette området medfører ingen automatikk i at resultatet av en eventuell konkurranserettslig vurdering av markedsmakt blir identisk med den sektorspesifikke vurdering av sterk markedsstilling. Ulike resultater kan følge av ulik markedsavgrensning, noe som kan få betydning for vurderingen av markedsstilling. Dette har blant annet sammenheng med at sektorreguleringen søker å ta hensyn til utviklingen frem i tid (ex ante) og legge til rette for bærekraftig konkurranse. Sektorreguleringen kan dermed ha et videre perspektiv på markedsavgrensningen enn etter alminnelig konkurranserett. Videre tar sektorreguleringen utgangspunkt i forhåndsdefinerte markeder, og sektorreguleringens periodiske gjennomganger kan gi informasjon som fører til andre resultater enn om resultatet var basert på en enkeltstående markedsgjennomgang.
Fjerde ledd er en videreføring av forskriftshjemmelen i gjeldende ekomlov 3-1 annet ledd. Det kan for eksempel være aktuelt å fastsette hele eller deler av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet sitt virkemiddeldokument som forskrift.

Til § 6-2 Relevante markeder

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende ekomlov § 3-2 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 64. Det er gjort flere strukturelle endringer i forslaget.
Avgrensning av et relevant produkt- og tjenestemarked er avgjørende for å kunne foreta en markedsanalyse og eventuelt konstatere sterk markedsstilling. Myndigheten skal i henhold til den foreslåtte bestemmelsen identifisere de produkt- og tjenestemarkeder for elektronisk kommunikasjon som berettiger for forhåndsregulering.
Avgrensningen av relevante produkt- og tjenestemarked kan gjøres på to nivå: enten på sluttbrukernivå eller på grossistnivå. I gjeldende anbefaling av relevante markeder inngår ingen sluttbrukermarkeder. Utgangspunktet for å identifisere et relevant grossistmarked, er en analyse av tilsvarende sluttbrukermarkeder. Analysen av effektiv konkurranse i sluttbruker- og grossistleddet gjøres med et fremoverskuende perspektiv over en gitt tidshorisont og bygger på konkurranseretten, herunder eventuelt relevant rettspraksis. Dersom man kommer til at det vil være effektiv konkurranse i sluttbrukermarkedet uten forhåndsregulering av grossistleddet på de tilsvarende relevante markeder, bør dette innebære at myndigheten konkluderer med at regulering ikke lenger er nødvendig i det relevante grossistleddet.
Resultatet av en vurdering av sterk markedsstilling vil kunne påvirkes av at det tas utgangspunkt i forhåndsdefinerte markeder og at reguleringen er en ex-ante regulering som ikke forutsetter at tilbyder med sterk markedsstilling allerede har misbrukt markedsmakt. Resultatet vil derfor kunne bli annerledes enn resultatet av en tilsvarende sak baser på konkurranseloven. Forskjeller i markedsinndelingen vil med andre ord kunne føre til forskjellig resultater ved vurderingen av om en tilbyder har henholdsvis sterk markedsstilling etter denne loven, eller markedsmakt etter konkurranseloven.
Av forslag til *første ledd* følger det at myndigheten skal identifisere de produkt- og tjenestemarkeder for elektronisk kommunikasjon som kan oppfyller vilkårene som berettiger for forhåndsregulering etter forslag til § 6-1.
Myndigheten skal også avgrense markedene geografisk. Denne kompetansen tilligger nasjonale myndigheter innenfor et lands grenser. Metoden for den geografiske avgrensning

følger av retningslinjene for markedsanalyser og vurdering av sterk markedsstilling. I den grad vedtak knyttet til felleseuropeiske grense-kryssende markeder blir aktuelt, så vil dette følge nærmere av vedtak fra Kommisjonens side. Et slikt fremtidig kommisjonsvedtak vil være bindende dersom det inntas i EØS-avtalen.
Av forslag til *annet ledd* fremgår det at myndigheten ved avgrensningen av relevante produkt- og tjenestemarkeder skal ta særlig hensyn til anbefaling om relevante produkt- og tjenestemarkeder og retningslinjer for markedsanalyser og vurdering av sterk markedsstilling som følger av EØS-avtalen. Anbefalingene oppdateres normalt etter hvert som markedsforholdene endrer seg i medlemslandene. Europakommisjonen skal i henhold til ekomdirektivet artikkel 64 nummer 1 vedta en oppdatert anbefaling av relevante markeder innen 21. desember 2020 og deretter regelmessig.
Av forslag til *tredje ledd* fremgår det at myndigheten ved avgrensning av det relevante geografiske markedet, skal ta hensyn til nasjonale forhold, blant annet graden av infrastrukturkonkurranse i området, i tråd med konkurranserettslige prinsipper. Myndigheten skal, der det er relevant, også tas hensyn til resultater av den geografiske kartleggingen av bredbåndsdekningen i henhold til artikkel 22 nummer 1.
Av forslag til *fjerde ledd* følger det at myndigheten kan fravike anbefalingen av relevante produkt- og tjenestemarkeder av hensyn til nasjonale forhold, og dersom konsultasjonsprosedyren følges, jf. forslag til § 14-3. Dette innebærer at når det er hensiktsmessig av konkurransemessige hensyn å definere markeder som ikke følger av anbefalingen, kan dette gjøres forutsatt at markedet oppfyller vilkårene i forslag til § 6-3 annet ledd og at utkast til vedtak konsulteres hos EFTAs overvåkingsorgan og de andre nasjonale tilsynene innenfor EØS.
Av forslag til *femte ledd* fremgår det at myndigheten skal følge prosedyrene i forslag til §§ 14-2 og 14-3 ved identifisering av produkt- og tjenestemarkeder.

Til § 6-3 Markedsanalyse

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende ekomlov § 3-3, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 67.
Første ledd er innholdsmessig en videreføring av gjeldende ekomlov § 3-3 første ledd, og gjennomfører deler av artikkel 67 nummer 1.
Forslaget til *annet ledd* er en videreføring av gjeldende praksis på området, og gjennomfører deler av ekomdirektivet artikkel 67 nummer 1 og 2. Det følger av forslag til annet ledd at det skal gjennomføres en såkalt tre-kriterietest når et marked ikke er omfattet av anbefalingen om relevante produkt- og tjenestemarkeder som følger av EØS-avtalen[4]. Tre-kriterietesten medfører at markedsanalysen skal inneholde en vurdering av om de tre kriterier som angis i bestemmelsen er oppfylt. Nærmere utdyping av tre-kriterietesten følger av anbefalingen. Overordnet vil et marked preges av for eksempel høye og varige strukturelle etableringshindre i form av svært kostbar utbygging, stor andel ugjenkallelige kostnader, begrensninger i tilgang til finansielle ressurser eller vesentlige stordriftsfordeler for allerede etablerte aktører vil være en indikasjon på at det foreligger høye og varige strukturelle, rettslige eller regulatoriske etableringshinder, jf. nummer 1.

[4] EFTAs overvåkingsorgans anbefaling om relevante produkt- og tjenestemarkeder (11. mai 2016): https://www.eftasurv.int/cms/sites/default/files/documents/College-decision---Revision-of-ESA-Recommendation-on-Relevant-Markets-susceptible-to-ex-a.pdf

I vurderingen av om markedet tenderer mot bærekraftig konkurranse er det relevant å se hen til eventuelle strukturelle endringer og markedsadferd siden forrige analyse, og hvilken betydning dette vil ha for dynamikken i markedet innenfor analysens tidshorisont. Det kan også være relevant å se hen til hvilke etableringshindringer som foreligger for en ny tilbyder som ønsker å etablere seg som en konkurransedyktig aktør til allerede eksisterende tilbyder innenfor analysens tidshorisont. Det vil også være relevant å vektlegge i hvilken grad en konkurrende tilbyder kan påvirke priser og andre vilkår hos eksisterende tilbydere, for eksempel de etablerte nettverkstilbyderne.
Når det gjelder det nummer 3 er spørsmålet om konkurranseretten alene er tilstrekkelig til å bøte på de identifiserte konkurranseproblemene. Det tredje kriteriet vil for eksempel kunne være oppfylt når det er en ubalanse i markedet som gjør at store aktører kontrollerer tilgang til nett (det vil si produksjonsmidler) som konkurrende tilbyder ikke får tilgang til uten markedsreguleringen.
For markeder som er forhåndsdefinert er det en presumpsjon for at de tre kriteriene er oppfylt. I slike tilfeller er det ikke nødvendig å gjennomføre en tre-kriterietest, med mindre myndigheten konkluderer med at det foreligger særlige nasjonale omstendigheter som gjør at ett eller flere av kriteriene ikke er oppfylt.
Ved gjennomføring av markedsanalyser skal myndigheten ta hensyn til utviklingen i et fremadskuende perspektiv i fravær av annen regulering med vekt på følgende:

a. om markedsutvikling i det relevante markedet går i retning av effektiv konkurranse,
b. relevante konkurransemessige begrensninger på grossist- og sluttbrukernivå,
c. annen regulering eller tiltak som påvirker det relevante markedet eller tilknyttede sluttbrukermarkeder
d. plikter pålagt i andre relevante markeder

Relevante konkurransemessige begrensinger etter bokstav b) skal vektlegges uavhengig av om kildene til slike begrensninger anses å være elektroniske kommunikasjonsnett, elektroniske kommunikasjonstjenester eller andre typer tjenester eller applikasjoner som er sammenlignbare sett fra sluttbrukerens synspunkt, og uavhengig av om slike begrensninger er en del av det relevante markedet.
Annen regulering eller tiltak etter bokstav c) omfatter blant annet, men er ikke avgrenset til, forpliktelser pålagt etter §§ 2-3, 10-2, 10-3 og 10-4som gjelder i hele det aktuelle tidsrommet. Det følger av annet ledd at tre-kriterietesten også må gjennomføres i tilfeller hvor det er aktuelt for myndigheten å ikke regulere et marked som er omfattet av EFTAs overvåkingsorgans anbefaling om relevante produkt- og tjenestemarkeder.
Nasjonal kommunikasjonsmyndighet og Konkurransetilsynet har inngått en samarbeidsavtale for å sikre en hensiktsmessig, effektiv og betryggende håndtering av saker med kontaktflater mot begge tilsynenes ansvarsområder. Avtalen omfatter blant annet Nasjonal kommunikasjonsmyndighet arbeid med markedsanalyser og vedtak om særskilte forpliktelser for tilbydere med sterk markedsstilling. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet samarbeider med Konkurransetilsynet i arbeidet med markedsanalyser og vedtak om forpliktelser for tilbydere med sterk markedsstilling. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet oversender utkast til Konkurransetilsynet for uttalelse før markedsanalyser og varsel om vedtak sendes på nasjonal høring, og skal ta tilbørlig hensyn til Konkurransetilsynet merknader til analyseutkastet.
Forslaget til *tredje ledd* viser sammenhengen mellom markedsanalysen og utpekningen av en eller flere tilbyder(e) med sterk markedsstilling etter § 6-1. Vurderingen av om en tilbyder

alene eller sammen med andre har sterk markedsstilling i ett eller flere relevante markeder, skal gjøres når myndigheten i sin markedsanalyse har konkludert med at markedet oppfyller vilkårene i første eller annet ledd.
Det følger av forslag til *fjerde ledd* at myndigheten skal ta hensyn til forpliktelser som myndigheten har gjort helt eller delvis bindende etter prosedyrene § 9-3 ved gjennomføring av markedsanalyser, herunder effekten av forpliktelsene på konkurransen i underliggende markeder. Dersom tilbyder med sterk markedsstilling har tilbudt å påta seg forpliktelser som i tilstrekkelig grad legger til rette for bærekraftig konkurranse i underliggende markeder, vil for eksempel dette kunne innebære at myndigheten vurderer at det ikke lenger er forholdsmessig å opprettholde ilagte forpliktelser, eller at det ikke er forholdsmessig å pålegge tilbyder med sterk markedsstilling nye forpliktelser.
Forslag til *femte ledd* er hovedsakelig en videreføring av gjeldende ekomlov § 9-3 annet ledd første og annet punktum. Tidsfristene er endret. Etter gjeldende rett skal myndigheten gjennomføre nye markedsanalyser og notifisere nye markedsvedtak innen tre år fra dato for gjeldende vedtak, med mulighet for fristforlengelse inntil tre år i særlige tilfeller. I forslag til *sjette ledd* forlenges tidsfristen for ny analyse og notifisering til fem år, mens fristforlengelse i særlige tilfeller begrenses til ett år. De endrede tidsfristene er i tråd med ekomdirektivet artikkel 67 nummer 5. I særlige tilfeller hvor det er aktuelt å benytte kompetansen til å forlenge fristen med ett år, må begrunnelse for fristforlengelse sendes til EFTAs overvåkingsorgan senest innen fire måneder før utløpet av fem års perioden. EFTAs overvåkingsorgan kan komme med innsigelser innen én måned etter den meldte forlengelsen. Dette er i samsvar med gjeldende praksis for fristforlengelse i særlige tilfeller.

Til § 6-4 Plikter for tilbyder med sterk markedsstilling

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende ekomlov § 3-4 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 63 nummer 3, 67 nummer 3 og deler av artikkel 68.
Forslaget til *første ledd* er hovedsakelig en videreføring av gjeldende § 3-4 første ledd, som fastsetter at tilbyder med sterk markedsstilling skal pålegges minst én særlig forpliktelse. De aktuelle forpliktelsene er opplistet i første ledd. Det nye elementet er at det er tilføyde enkelte nye særlige plikter som myndigheten kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling i tråd med ekomdirektivet artikkel 68 nummer 1 og nummer 2. Dette gjelder § 7-1 om tilgang til anleggsinfrastruktur, § 9-1 om saminvestering i nye nett med svært høy kapasitet, § 9-3 om prosedyre for å gjøre tilbud om tilgang eller saminvestering bindende, § 7-9 om tilbyder som kun er aktiv i grossistmarkedet og § 7-11 om overgang fra eldre infrastruktur. I tillegg tilføyes en henvisning til § 9-4 om frivillig utskillelse av aksessnett i tråd med direktivet.
Forslaget til *annet ledd* gjennomfører ekomdirektivet artikkel 63 nummer 3 og åpner for at myndigheten kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling en eller flere særlige plikter som følger av §§ 7-2, 7-4, 7-5, 7-6 og 7-7 i det tilgrensende markedet.
Forslaget til *tredje ledd* er hovedsakelig en videreføring av gjeldende § 3-4 annet ledd, som fastsetter at myndigheten i særlige tilfeller kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling plikter utover det som følger av opplistingen nevnt i loven. Det nye elementet er at det er tilføyde enkelte nye særlige plikter til opplistingen i tråd med ekomdirektivet artikkel 68 nummer 3.
Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal konsultere EFTAs overvåkingsorgan når det er aktuelt å pålegge andre forpliktelser enn de som er opplistede i tredje ledd, jf.

konsultasjonsprosedyren i § 14-3. Det følger av ekomdirektivet artikkel 68 nummer 3 at EFTAs overvåkingsorgan vil ha vetorett i slike tilfeller.
Forslaget til *fjerde ledd* viderefører gjeldende ekomlov § 3-4 tredje ledd, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 68 nummer 4. Det fremgår av forslaget at plikter som pålegges etter første, annet og tredje ledd skal være egnet til å bøte på de identifiserte konkurranseproblemene som hindrer bærekraftig konkurranse, og være egent til å fremme sluttbrukernes interesser.
Forpliktelsene som pålegges skal være forholdsmessige, ikke diskriminerende, bygge på objektive og saklige kriterier og være offentlig tilgjengelige, og skal så langt som mulig legge forholdene til rette for nasjonal og internasjonal utvikling i markedet. Forpliktelsene skal være basert på de aktuelle konkurranseproblemene myndigheten har identifisert i markedsanalysen (eventuelt konkurranseproblem identifisert i transnasjonale markeder jf. § 6-5). Kravet til forholdsmessighet innebærer blant annet at det skal tas hensyn til kostnad og nytte i den grad det er mulig. Det vises for øvrig til merknaden til § 3-4, jf. Ot.prp. nr. 58 (2002-2003).
Forslaget til *femte ledd* synliggjør myndighetens kompetanse til å endre pålagte forpliktelser. Dette er en videreføring av gjeldene § 3-4 tredje ledd. Det nye elementet er at det av hensyn til økt transparens nå foreslås å synliggjøre i ordlyden at slik endring kan skje uten ny markedsanalyse, i tilfeller hvor pålagte plikter ikke fører frem. Dette innebærer blant annet at virkemiddelbruken kan skjerpes dersom de pålagte virkemidlene viser seg å ikke fungere som forutsatt. Ordlydsendringen er ikke ment som noen realitetsendring, da myndighetens kompetanse allerede følger av gjeldende rett og merknaden til § 3-4 jf. Ot.prp. nr. 58 (2002-2003).
Ved endringer i markedsutviklingen fremgår det av forslaget til *sjette ledd* at myndigheten skal vurdere hvilken innvirkning endringene får på konkurransesituasjonen, og om dette tilsier at myndigheten bør endre, oppheve eller ilegge nye forpliktelser. Dette kan for eksempel være aktuelt i tilfeller hvor det inngås nye kommersielle avtaler, herunder saminvesteringsavtaler, som påvirker konkurransedynamikken i markedet. Alle interesserte aktører skal gis anledning til å uttale seg innen en rimelig frist før myndigheten treffer et eventuelt endringsvedtak, jf. § 14-2. Av hensyn til økt transparens, foreslås det også presisert i loven at myndigheten kan foreta slike endringer uten forutgående markedsanalyse, dersom endringene ikke er store nok til å kreve ny markedsanalyse. Forslaget til sjette ledd gjennomfører ekomdirektivet artikkel 68 nummer 6.
Dersom markedsanalysen etter § 6-3 første ledd viser at markedet ikke lenger oppfyller vilkårene for regulering, følger det av forslaget til *sjuende ledd* at myndigheten skal oppheve særlige plikter som er pålagt tilbyder med sterk markedsstilling. Dette er i tråd med gjeldende rett. Det vises til merknaden til § 3-4 jf. Ot.prp. nr. 58 (2002-2003). Videre vises det til prinsippet om forholdsmessighet, som tilsier at myndigheten i slike tilfeller verken pålegger nye forpliktelser, eller opprettholder eksisterende forpliktelser, dersom markedsanalysen etter § 6-3 viser at markedet ikke lenger oppfyller vilkårene for regulering. At dette nå foreslås synliggjort i lovteksten skyldes et ønske om å øke transparens rundt myndighetens prosedyrer i slike tilfeller. Forslaget til sjuende ledd gjennomfører ekomdirektivet artikkel 67 nummer 3.
Videre fremgår det som nytt element av forslaget til sjuende ledd at myndigheten skal sikre tilstrekkelig forhåndsvarlig av berørte tredjeparter, og kan fastsette at pliktene skal gjelde i en overgangsperiode. Hva som tidsmessig skal anses som «tilstrekkelig forhåndsvarsling» må

vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Myndigheten skal ved vurderingen avveie hensynet til å sikre en bærekraftig overgangsperiode for de som har dratt nytte av forpliktelsene og sluttbrukerne, hensynet til å sikre sluttbruker valgmuligheter, samt hensynet til at reguleringen ikke opprettholdes lenger enn nødvendig. Som ledd i denne prosessen, fremgår det av sjette ledd at myndigheten også kan fastsette nye vilkår og frister som skal gjelde for inngåtte tilgangsavtaler.
Forslag til *åttende ledd* viderefører gjeldende rett § 9-3 annet ledd, men setter en ny tidsfrist for ny markedsanalyse og vedtak. Tidsfristen for å notifisere markedet på nytt settes nå til fem år fra dato for gjeldende vedtak. I særlige tilfeller kan fristen forlenges med ett år. Slike særlige tilfeller kan for eksempel være større konsolideringer i markedet som gjør at det må avventes noe før ny markedsanalyse.
Forslag til *niende ledd* er også hovedsakelig en videreføring av gjeldende ekomlov § 9-3 annet ledd siste punktum, og angir særlige tidsfrister for myndighetens gjennomføring av markedsanalyser og notifisering av markedsvedtak i tilfeller hvor EFTAs overvåkingsorgan/Europakommisjonen har vedtatt en ny anbefaling om relevante markeder. De særlige fristene gjelder kun for markeder som ikke tidligere har vært notifisert til EFTAs overvåkingsorgan. Tidsfristen på to år som er fastsatt i gjeldende rett foreslås endret til tre år, som er i overenstemmelse med ekomdirektivet artikkel 67 nummer 5.
I forslag til *tiende ledd* synliggjøres det at myndigheten skal følge konsultasjonsprosedyren i §§ 14-2 og 14-3. Dette er en pedagogisk henvisning og gir økt transparens rundt myndighetens prosedyrer og fremgangsmåte ved gjennomføring av markedsanalyser.
Forslaget til forskriftshjemmel i *ellevte ledd* er en videreføring av gjeldende § 3-4 fjerde ledd.

Til § 6-5 Transnasjonale markeder

Forslag til bestemmelse er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 65 nummer 2 og 66 nummer 2.
Et transnasjonalt marked er grenseoverskridende og strekker seg følgelig over mer enn én medlemsstat i EØS. Transnasjonale markeder kan defineres av Kommisjonen og EFTAs overvåkingsorgan når den geografiske markedsdefinisjonen tilsier det. Dersom kommisjonen/EFTAs overvåkingsorgan, eller minst to medlemsland fremmer en begrunnet anmodning, herunder bevis som underbygger dette, skal BEREC gjennomføre en analyse av et mulig transnasjonalt marked. Dersom et transnasjonalt marked blir definert og det nødvendig med regulatorisk inngrep, skal de aktuelle nasjonale reguleringsmyndighetene samarbeide for å komme fram til passende regulatorisk tiltak.
To eller flere nasjonale reguleringsmyndigheter kan også sammen notifisere sine utkast til markedsvedtak og regulatoriske forpliktelser selv om det ikke er definert noe transnasjonalt marked, der de mener at markedsforholdene i sine respektive land er tilstrekkelig homogene til å være tjent med en koordinert regulatorisk tilnærming. Homogene markedsforhold kan være liknende kostnader, markedsstruktur eller tilbydere, eller i tilfeller med transnasjonal etterspørsel eller sluttbrukeretterspørsel.
Bestemmelsen gjennomfører også artikkel 66 om fremgangsmåte for å identifisere transnasjonal etterspørsel fra sluttbrukere etter varer og tjenester som tilbys innenfor EØS i ett eller flere markeder som fremgår av anbefalingen over relevante markeder i § 6-2.
I forbindelse med innlemming av ekomdirektivet i EØS-avtalen, har EØS/EFTA-statene bedt om tilpasningstekst til artikkel 65 nummer 1. Av forslag til tilpasningstekst fremgår det at det er EFTAs overvåkingsorgan som skal identifisere transnasjonale markeder mellom to

EØS/EFTA-land. Videre fremgår det at dersom enten EFTAs overvåkingsorgan eller Kommisjonen planlegger å identifisere transnasjonale markeder som berører både et EØS/EFTA-land og en EU-stat, skal disse samarbeide med sikte på å enes om identiske beslutninger som identifiserer det transnasjonale markedet. Den endelige tilpasningsteksten er ennå ikke avklart og det kan derfor komme endringer når det gjelder fordeling av kompetanse ved indentifisering av transnasjonale markeder.
Når myndigheten gjennomføre markedsanalyser skal de i tillegg til å ta hensyn til EFTAs overvåkingsorgans retningslinjer for markedsanalyse, i henhold til artikkel 66 også ta hensyn til eventuelle retningslinjer fra BEREC når det gjelder transnasjonal etterspørsel. Disse retningslinjene kan danne grunnlag for samtrafikk til tilgangsproduktet i grossistleddet i EØS og kan omfatte retningslinjer for harmonisering av tekniske spesifikasjoner for tilgangsprodukter i grossistleddet som er i stand til å oppfylle eventuelle identifiserte transnasjonale etterspørsler, jf. § 2-3.
Dette kan for eksempel være aktuelt for selskaper som har forretningsvirksomhet i flere land i EØS, og som følgelig etterspør samme tjenester over landegrensene, og hvor tilbudet fremstår som fragmentert.

Til kapittel 7 Plikter som kan pålegges tilbyder med sterk markedsstilling

Til § 7-1 Tilgang til anleggsinfrastruktur

Den foreslåtte bestemmelsen er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 72.
Utgangspunktet er at infrastrukturkonkurranse gjennom etablering av parallelle nett er den mest effektive måten å oppnå bærekraftig konkurranse. Bestemmelsen fastslår i *første ledd* at myndigheten kan pålegge tilbyder som er utpekt med sterk markedsstilling å imøtekomme rimelige anmodninger om tilgang til og bruk av infrastruktur for etablering av elektronisk kommunikasjonsnett. Slik infrastruktur omfatter, men er ikke begrenset til, bygninger og innganger til bygninger, ledninger i bygninger, antenner, tårn og støttekonstruksjoner, stolper, master, rør, inspeksjonsbrønner og koblingsskap.
En tilbyder med sterk markedsstilling skal etter § 6-4 pålegges én eller flere av de særlige forpliktelsene som følger av ekomloven kapittel 7. Tilgang til anleggsinfrastruktur er egnet til å understøtte etablering av elektroniske kommunikasjonsnett, og dermed til bærekraftig infrastrukturbasert konkurranse. Tilgang til føringsveier kan også sees som en mindre inngripende form for tilgangsplikt enn tilgang til nett. Om tilgang til anleggsinfrastruktur er mer eller mindre inngripende enn tilgang til nett, og hvilke virkninger de ulike formene for tilgang vil kunne ha på investeringsinsentiver, vil likevel kunne variere og må derfor vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Før en tilbyder med sterk markedsstilling blir pålagt andre særlige forpliktelser etter ekomloven kapittel 7, bør det derfor vurderes om tilgang til anleggsinfrastruktur er tilstrekkelig til å avhjelpe konkurranseproblemene i det relevante markedet.
Bestemmelsen supplerer plikter etter bredbåndsutbyggingsloven. Mens bredbåndsutbyggingsloven har som formål å redusere kostnadene ved etablering av elektroniske kommunikasjonsnett generelt, vil tilgangsplikt etter denne bestemmelsen måtte begrunnes i hensynet til konkurransen. Pliktsubjektet etter denne bestemmelsen er videre avgrenset til tilbydere som er utpekt med sterk markedsstilling, og er dermed snevrere enn etter bredbåndsutbyggingsloven.

Med hensyn til prisregulering av tilgang til anleggsinfrastruktur, følger det av fortalen til ekomdirektivet at verdsettelsen av tilgang til anleggsinfrastruktur bør baseres på den bokførte verdien etter akkumulerte avskrivninger indeksert etter en passende indeks. Det følger videre at tilganger som er i bruk og som er avskrevet over en periode på 40 år, ikke skal inngå i verdsettelsen.
Det kan utledes av dette at bestemmelsen først og fremst retter seg mot anleggsinfrastruktur knyttet til det kobberbaserte nettet. Bestemmelsen er imidlertid generelt utformet og utelukker ikke pålegg om tilgang til anleggsinfrastruktur for andre typer nett, for eksempel fibernett.
Det presiseres at prisregulering av tilgang til anleggsinfrastruktur ikke kan gjøres direkte i medhold av denne bestemmelsen, men må gjøres i medhold av ekomloven § 7-8.
Bestemmelsens *annet ledd* presiserer at tilgangsplikten ikke er begrenset til infrastruktur som inngår i det relevante markedet slik dette er definert i den aktuelle markedsanalysen. Bestemmelsen gir dermed grunnlag for å pålegge SMP-tilbyderen tilgangsplikt til eksempelvis føringsveier han bruker for å tilby tjenester i et annet og uregulert marked.

Til § 7-2 Tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett- og tjenester

Forslag til *første ledd* er i utgangspunktet en videreføring av gjeldende ekomlov § 4-1 første ledd. Lovteksten får nå eksplisitt frem at tilgangsplikten også kan omfatte fasiliteter mv., jf. definisjonene i § 1-5 nummer 13 og 14. Bestemmelsen omfatter all form for tilgang i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester. Det er funnet hensiktsmessig å presisere at tilgangen også omfatter tilhørende fasiliteter og tilhørende tjenester som tradisjonelt ikke har vært regnet for å være en del av det elektroniske kommunikasjonsnettet eller -tjenesten i seg selv.
I ekomdirektivet artikkel 73 nummer 2 har det kommet inn et nytt element som innebærer at det skal vurderes om tilgang til anlegg etter § 7-1 kan ansees å være tilstrekkelig til å fremme bærekraftig konkurranse. Dersom tilgang til anlegg anses tilstrekkelig, kan tilbyder ikke pålegges tilgangsplikt etter denne bestemmelsen.
Annet ledd er nytt og gjennomfører artikkel 73 nummer 1, og er langt på vei tilsvarende tilgangsdirektivet artikkel 12, som tilgangsbestemmelsen i gjeldende lov er basert på. Myndigheten har sett behov for å synliggjøre hvilke former for tilgang myndigheten kan pålegge, jf. opplistingen i annet ledd nummer 1 – 9. Med bruk av «spesifiserte» fysiske nettelementer og tilhørende ressurser i nummer 1 menes at myndigheten må spesifisere hvilke fysiske nettelementer eller tilhørende ressurser det skal gis tilgang til. Tilsvarende må det spesifiseres hvilken tilgang som omfattes etter nummer 2, 3 og 5.
I annet ledd nummer 4 fremgår det at myndigheten kan pålegge tilgang til tekniske grensesnitt, protokoller eller annen nøkkelteknologi som er nødvendig for å sikre at elektroniske kommunikasjonstjenester kan samvirke. Denne formen for tilgang omfatter også virtuelle tjenester.
Annet ledd nummer 6 viderefører gjeldende rett § 4-2 tredje ledd og ekomdirektivet artikkel 73 nummer 1 bokstav h. Tilbyder skal innenfor de områdene vedkommende har sterk markedsstilling, imøtekomme enhver rimelig anmodning jf. § 7-3 om å inngå eller endre avtale om samtrafikk. Tilbyder med sterk markedsstilling skal dokumentere og begrunne avslag på anmodning om samtrafikk.
Annet ledd nummer 7 viderefører § 4-4 fjerde ledd og gjennomfører artikkel 73 bokstav g om samlokalisering for tilbyder med sterk markedsstilling. Bestemmelsen hjemler myndighetens

adgang til å pålegge tilbydere med sterk markedsstilling plikt til å inngå avtale om samlokalisering. Det forutsettes at tilgang som gis på grunnlag av sterk markedsstilling er relatert til markedet tilbyderen har sterk markedsstilling i. En tilbyder skal ikke pålegges å gi tilgang til nett og tjenester vedkommende ikke har kontroll over.
Nummer 8 hjemler mulighet for myndigheten til å pålegge tilgang til nødvendige informasjons- og støttesystemer, herunder programvaresystemer. Formuleringen erstatter nåværende § 4-5 og gjeldende ekomforskrift § 2-4. Plikten kan blant annet omfatte tilgang til systemer for driftsstøtte, databaser for innhenting av opplysninger før bestilling, levering, ordre, vedlikehold, feilbehandling og fakturering. Myndigheten kan også stille nærmere krav i forbindelse med plikt til å gi tilgang til informasjons- og støttesystemer hva gjelder krav til hvilken informasjon som skal gis i tilknytning implementering og drift av systemene, hvilke opplysninger som skal være tilgjengelige i systemene, herunder krav om at opplysningene er oppdaterte, kvalitet på informasjon som gis via systemene, driftssikkerhet, inkludert krav til retting av systemene ved feil eller bortfall av systemene, kostnadseffektiv bruk av systemene og informasjon og prosedyrer ved endringer av systemene. Momentene over er ikke uttømmende angitt.
Nummer 9 er også ny og hjemler at det kan pålegges tilgang til tilhørende tjenester. Tilhørende tjenester inkluderer blant annet tjenester som angir identitet, lokasjon og tilstedeværelse, men kan omfatte også andre tjenester. Tilbyder skal kunne tilrettelegge for entydig indentifisering, sørge for nødanrop og legge til rette for lovbestemt tilgang til informasjon.
Etter *tredje ledd* kan myndigheten også pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å imøtekomme enhver rimelig anmodning om å endre avtale etter første ledd. Dette er en videreføring av gjeldende ekomlov § 4-1 første ledd. For en slik anmodning om å endre avtale gjelder samme krav som for en rimelig anmodning om å inngå avtale. Dersom tilbyder med sterk markedsstilling tilbyr liten fleksibilitet ved inngåelse av opprinnelig avtale, vil dette trekke i retning av en lavere terskel for at en anmodning om å endre avtale er rimelig.
Det fremgår videre av tredje ledd annet punktum at myndigheten kan kreve endring i både tilbudte og inngåtte avtaler for å oppfylle pålegg etter annet ledd. Dette anses å være en viktig klargjøring. Interessene til tilbyder med sterk markedsstilling vil ivaretas gjennom kriteriene som er trukket opp i annet ledd og den forholdsmessighetsvurdering som må foretas.
I *fjerde* ledd fremgår det at myndigheten ved pålegg kan stille krav om at tilbyder med sterk markedsstilling skal forhandle i god tro med foretak som ber om tilgang. Et slik krav følger ikke direkte av ordlyden i gjeldende ekomlov. Kravet fremkommer i dag av tilgangsdirektivet. Vurderingen innebærer at tilbyder med sterk markedsstilling skal forhandle med ærlige intensjoner og i tråd med alminnelige prinsipper om god tro ved kontraktsforhandling og inngåelse av avtale. Når en tilbyder med sterk markedsstilling er pålagt tilgangsplikt vil nok et slikt krav til å forhandle i god tro også langt på vei følge uten at det uttrykkelig er pålagt en slik plikt.
Etter fjerde ledd fremgår det også at myndighetene kan sette krav til at vilkår skal være rimelige og rettferdige og til frister som skal overholdes. Også dette kravet er en videreføring, selv om det følger indirekte av gjeldende ekomlov. I engelsk språkversjon er direktivkravet formulert som at myndigheten kan stille krav om «reasonableness, fairness and timeliness». Selv om rimelig og rettferdig kan oppfattes å være langt på vei overlappende, foreslår departementet å inkludere begge begrepene i bestemmelsen for det tilfellet at en konkret

vurdering tilsier at rimelighet og rettferdig likevel ikke er fult ut overlapper. Vi viser her til at rettferdig har en side mot ulikebehandling, for eksempel ulike vilkår for ulike ytelser. Det betyr at gjennom rettferdighet knyttes ikke-diskrimineringsaspekt direkte til tilgangsplikten. Rimelighet vil bero på en interesseavveining mellom partene, og vil ofte ha et element av prising i seg. Hva som er rimelig og rettferdig må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.
Etter *femte ledd* kan myndigheten pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å ikke trekke tilbake tilgang som allerede er gitt. Tilbyder med sterk markedsstilling skal sikre at tilgangskjøpere har mulighet til å beholde tilgangen de allerede har fått rett til å benytte.
Sjette ledd er en videreføring av gjeldende § 4-1 femte ledd.

Til § 7-3 Krav til rimelig anmodning

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører i hovedsak gjeldende ekomlov § 4-1 annet og tredje ledd, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 73 nummer 2.
En vurdering av hvorvidt en anmodning er rimelig, vil blant annet bero på en avveining av tilbyders interesse i å disponere egen infrastruktur mot nødvendig tilgang for å kunne tilby konkurrerende tjenester, jf. *første ledd* første punktum. Ved vurderingen av hva som er nødvendig skal det tas hensyn til muligheten for annen infrastruktur, jf. første ledd annet punktum. På dette punkt er det gjort en mindre endring i utkastet ved at «konkurrerende» infrastruktur er erstattet med «annen» infrastruktur. Det er en språklig endring uten at det er tilsiktet noen realitetsendring.
Første ledd nummer 1 til 6 angir ytterligere kriterier for vurderingen av om en anmodning er rimelig, samt for vurderingen av om ekommyndigheten skal pålegge en forpliktelse. Listen over momenter er ikke uttømmende.
Etter første ledd nummer 1 skal det tas hensyn til tilgjengelig kapasitet. Tilgjengelig kapasitet er et moment som trekker i retning av en anmodning lettere er å anse som rimelig, sammenlignet med en situasjon der kapasiteten ikke er tilstrekkelig. Dersom det foreligger ledig kapasitet, som tilbyder ikke har konkrete planer om å utnytte selv, vil dette kunne være et tungtveiende moment dersom anmodningen ellers er rimelig. Hvordan restkapasitet skal bedømmes opp mot rimelig anmodning vil også kunne være et punkt som er aktuelt å presisere i et markedsvedtak.
En anmodning vil imidlertid på visse vilkår være rimelig selv om det vil være nødvendig å foreta kapasitetsutvidelser i eksisterende infrastruktur for å imøtekomme anmodningen. Det vises her til Samferdselsdepartementets vedtak 21. mai 2015[5], som direkte gjaldt samlokalisering, men som også er av interesse mer generelt for spørsmålet om kapasitetsutvidelser.
Ved vurderingen av om en anmodning er rimelig skal det også tas hensyn til tilbyders investeringer og investeringsrisiko, jf. nummer 2. I utkastet er det foreslått særlig å legge vekt på «høyhastighetsnett og nyinvestering». Dette har sammenheng med ekomdirektivet artikkel 73 nummer 2, som anses omfattet av gjeldende ordlyd, men som presiserer denne. Med nyinvestering menes investering som er foretatt av eieren av ressursen, idet det tas hensyn til all offentlig investering og risiko ved investeringen, særlig med hensyn til investeringer i og risikonivåene forbundet med nett med svært høy kapasitet.
Etter nummer 3 skal det også tas hensyn til om tilgang er nødvendig for å sikre fremveksten av et marked med bærekraftig konkurranse. I denne sammenheng vil

[5] Telenor AS - vedtak i klagesak om overtredelsesgebyr, 21. mai 2015.

infrastrukturkonkurranse være sentralt. Dette momentet knyttet til bærekraftig konkurranse er, i motsetning til de fleste andre momentene som er listet opp som mer er knyttet til tilbyder og den som anmoder om tilgang, knyttet til bredere samfunnsmessige hensyn. Det foreslås videre synliggjort at det skal legges vekt på konkurransen i sluttbrukermarkedet.
Det taler mot at en anmodning er rimelig dersom tilgang innebærer risiko for nettets integritet, jf. nummer 4. En generell bekymring vil ikke være tilstrekkelig grunnlag for avslag, jf. begrunnelsesplikten i annet ledd. Det må foreligge en mer reell risiko.
Hensynet til immaterielle rettigheter kan etter forholdene tale mot at en tilgangsanmodning ansees for rimelig, jf. nummer 5. Dette kan imidlertid ikke brukes som påskudd til å hindre å imøtekomme en ellers rimelig anmodning. Tilbyder kan således ikke påberope dette argumentet for eksempel i seg selv ved å plassere immaterielle rettigheter i et tilknyttet selskap.
Etter første ledd nummer 6 skal det videre tas hensyn til etablering av felleseuropeiske tjenester.
Etter første ledd nummer 7 skal myndigheten særlig ta hensyn til den teknologiske utviklingen. Nummer 7 er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 73 nummer 2 bokstav a, b og c. I dette ligger det at myndigheten i vurderingen av om anmodningen er rimelig skal ta hensyn til teknisk og økonomisk levedyktighet ved bruk og installasjon av alternative nettverksdeler eller tilhørende fasiliteter, med hensyn til markedsutviklingen og arten og typen samtrafikk og andre former for tilgang. Myndigheten skal også ta hensyn til virkningen av den forventede teknologiske utvikling på utforming og styring av nettverkene. I tillegg skal myndigheten også ta hensyn til behovet for å sikre teknologinøytralitet for å fremme design og styring av egne nettverk.
Annet ledd fastsetter at tilbyder med sterk markedsstilling plikter å dokumentere og begrunne avslag på anmodning om tilgang. Det ligger i dette et krav om omvendt bevisbyrde. For at tilgangsplikten skal virke etter sitt formål må det stilles forholdsvis strenge krav til begrunnelsen. Således må et begrunnelsen inneholde en nærmere forklaring på det konkrete avslaget, samt all informasjon som er nødvendig for å avgjøre om anmodningen er rimelig.
Tredje ledd viderefører gjeldende ekomlov § 4-1 tredje ledd slik at det kan gis forskrifter om rimelig anmodning.

Til § 7-4 Offentliggjøring og standardtilbud

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører i all hovedsak gjeldende ekomlov § 4-6, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 69.
I *første ledd* gis myndigheten kompetanse til å pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å offentliggjøre informasjon eller å utarbeide og offentliggjøre standardtilbud for tilgang til nett og tjenester, og samtrafikk. Offentlighet om blant annet pris og øvrige vilkår kan bidra til fortgang i forhandlinger, unngå konflikter, og skape fortrolighet mellom involverte tilbydere ved at de får innsikt i at vilkårene er ikke-diskriminerende. Informasjon om anvendte tekniske løsninger og grensesnitt vil også kunne bidra til å sikre samvirke mellom ulike nett og tjenester.
Første ledd nummer 3 og nummer 5 er noe utvidet sammenliknet med gjeldende bestemmelse med ytterligere eksempler av hva slags informasjon som skal gjøres tilgjengelig. I nummer 5 er det ytterligere spesifisert at plikten til å offentliggjøre informasjon

også omfatter vilkår som endrer tilgang til eller bruk av tjenester eller applikasjoner, særlig ved migrering til ny infrastruktur.
Annet ledd viderefører gjeldende § 4-6 annet ledd. Tilbudet skal inneholde en beskrivelse av relevante elementer som inngår i tilbudet, brutt ned i komponenter som svarer til etterspørselen i markedet, med tilhørende vilkår, inkludert pris.
Den foreslåtte bestemmelsens *tredje ledd* tilsvarer dagens § 4-6 fjerde ledd. Av bestemmelsen fremgår det at myndigheten kan spesifisere den eksakte informasjonen som skal gjøres tilgjengelig, detaljeringsnivået og hvordan informasjonen skal gjøres tilgjengelig, herunder om informasjonen skal gjøres tilgjengelig kostnadsfritt. I vurderingen om informasjonen skal gjøres tilgjengelig kostnadsfritt, skal det tas hensyn til informasjonens egenart og formål. I anvendelsen av tredje ledd skal det dessuten tas hensyn til eventuelle BERECs retningslinjer for minstekriterier til standardtilbudet, jf. ekomdirektivet artikkel 69 nummer 3.
Fjerde ledd er nytt, og gir myndigheten kompetanse til å kreve endringer i standardtilbudet for å sikre overholdelse av ilagte plikter etter kapittel 7. Endringen innebærer imidlertid ingen realitetsendring sammenlignet med dagens bestemmelse da det av § 4-6 fjerde ledd allerede framgår at myndigheten har slik kompetanse. Det har vært ulik forståelse av myndighetens kompetanse til å pålegge endringer i standardtilbud. For å unngå tolkningstvil fremover, er det ønskelig å synliggjøre myndighetens kompetanse på dette punkt ytterligere ved å innta den i et eget ledd. Myndigheten kan etter fjerde ledd pålegge konkrete endringer i vilkår i standardavtalene.
Den foreslåtte bestemmelsens *femte ledd* gir myndigheten hjemmel til å gi forskrift om offentliggjøring og standardtilbud.
Myndigheten kan om nødvendig på forhånd fastsette økonomiske sanksjoner som vil tre inn ved manglende overholdelse av bestemmelsen.

Til § 7-5 Ikke-diskriminering

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende ekomlov § 4-7, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 70. Bestemmelsen er strukturelt omarbeidet med en nummerert opplisting i annet ledd for å synliggjøre hvilke krav til ikke-diskriminering bestemmelsen kan omfatte. Gjeldende § 4-7 første ledd om ikke-diskriminering mellom eksterne tilbydere er inntatt i forslag til § 7-5 annet ledd nummer to, mens gjeldende annet ledd om ikke-diskriminering mellom eksterne tilbydere og intern virksomhet, datterselskap eller partnervirksomhet, er inntatt i forslag til § 7-5 annet ledd nummer en.
Kravet om ikke-diskriminering må særlig ses i sammenheng med formålet med tilgangsbestemmelsene. For å gjøre tilgangsplikten tilstrekkelig effektiv og for å kompensere for ulemper ved at tilgangssøkeren ikke eller bare i begrenset grad, eier eller disponerer infrastruktur for tilbud av elektroniske kommunikasjonstjenester, kan det være nødvendig å pålegge at tilgang til eksisterende infrastruktur skal gis på ikke-diskriminerende konkurransevilkår. Ikke-diskriminering vil blant annet kunne innebære krav om samme funksjonalitet, eventuelt med andre tekniske løsninger.
Det følger av forslaget til *første ledd* at myndigheten kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å tilby tilgang på ikke-diskriminerende vilkår. Videre fremgår det av forslaget til *annet ledd* krav til ikke-diskriminering etter første ledd kan omfatte både tilgang til tjenester og informasjon til eksterne tilbydere på samme eller likeverdige vilkår og med samme kvalitet som for tilbyders egne tjenester, datterselskap eller partnervirksomheter, og tilgang på

samme eller likeverdige vilkår til eksterne tilbydere i samme eller likeverdige tilfeller. Opplistingen i annet ledd er ikke ment å være uttømmende.
Forslaget til første og annet ledd er ikke utformet likt som i gjeldende ekomlov § 4-7 første og annet ledd, uten at dette er ment som en realitetsendring. Etter gjeldende rett er plikten knyttet til å tilby «*samtrafikk og tilgang*» til eksterne tilbydere på ikke-diskriminerende vilkår. I den nye bestemmelsen foreslås det ikke lenger inntatt en eksplisitt henvisning til samtrafikk, da dette nå foreslås inkludert i tilgangsplikten i § 7-2. Videre er det av hensyn til transparens i annet ledd foreslått å synliggjøre at bestemmelsen også omfatter adgang for myndigheten til å stille krav som skal sikre at tilbyder tilbyr ikke bare vilkår, men også tilgang til tjenester og informasjon til eksterne tilbydere, på samme eller likeverdig vilkår og med samme kvalitet som for tilbyder gir sin interne virksomhet, datterselskaper eller partnervirksomheter.
Bestemmelsens første og annet ledd hjemler myndighetenes adgang til å pålegge tilbyder å tilby samme eller likeverdig vilkår og kvalitet til konkurrerende tilbyder som til egen virksomhet. Å kunne pålegge ikke-diskriminering ved salg av tilgang til nett eller tjenester mellom egne og eksterne enheter som konkurrerer i samme nedstrøms marked, er særlig viktig overfor tilbyder med sterk markedsstilling som er vertikalt integrert.
Bestemmelsens første og annet ledd hjemler også myndighetens adgang til å pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å behandle eksterne brukere likt, dette medfører et forbud mot å diskriminere mellom eksterne brukere. Bestemmelsen åpner likevel for å tillate at tilfeller som ikke er like kan behandles ulikt, for eksempel dersom de eksterne tilgangskjøperne benytter ulik form for tilgang.
Bestemmelsens første og annet ledd åpner for å pålegge en form for «*beste vilkårs bestemmelse*» i den forstand at når en konkurrerende tilbyder får bedre vilkår, så skal tilsvarende vilkår tilbys til andre konkurrerende tilbydere.
Bestemmelsens annet ledd nummer 1 og 2 fremsetter alternativet «*likeverdige*» i tillegg til «*samme*» for å ta høyde for de tilfeller hvor det av ulike årsaker er umulig eller vanskelig å gi anmoder akkurat det samme som til egen virksomhet, eller mellom eksterne tilbydere. Bestemmelsen forutsetter samtidig at det skal tilbys samme vilkår og kvalitet så langt det med rimelighet kan forlanges. Ikke-diskriminerende vilkår vil dermed kunne innebære at vilkårene for eksterne tilbydere blir fastsatt som en tilpasset kopi av egne forretningsenheters vilkår, eller i relasjonen mellom eksterne tilbydere fastsatt som en tilpasset kopi av vilkårene som tilbys andre eksterne tilbydere.
I tilfeller hvor det utfra tekniske eller økonomiske forhold er umulig eller svært vanskelig å tilby nøyaktig samme vilkår og kvalitet, så skal det tilbys likeverdige vilkår og kvalitet. Tilbyder med sterk markedsstilling skal i slike tilfeller realisere alternative løsninger som ikke er egnet til å svekke den anmodede parts konkurranseevne. Den alternative løsningen og vilkårene for den, skal videre ligge så nært opp til den løsningen som tilbyderen med sterk markedsstilling tilbyr sin egen virksomhet som mulig, eller mellom eksterne tilbydere. Det avgjørende i en konkurransemessig kontekst er at tilbudt tjeneste, herunder vilkårene for tjenesten, utformes slik at det kan konkurreres på like vilkår.
Ulike tjenester kan leveres på ulike vilkår. Ikke-diskriminering innebærer imidlertid at vilkår ikke kan differensieres alene ut fra hva tjenestene skal brukes til eller i forhold til hvilke tilbydere de tilbys.
Ikke-diskriminering innebærer ikke at alle virksomheter som er å anse som like, nødvendigvis må ha identiske vilkår. Eventuelle forskjeller i de vilkår som tilbys, må imidlertid kunne begrunnes i objektive forhold. I dette ligger det et krav til at tilbyder med sterk markedsstilling

må sannsynliggjøre at en eventuell forskjellsbehandling er begrunnet i objektive forhold. Dokumenterte kostnadsbesparelser er et eksempel på en objektiv grunn til ulik pris. For å kunne ta stilling om et forhold er en objektiv grunn til ulike vilkår, vil det normalt være nødvendig at verdien av forholdet kan dokumenteres og til en viss grad kvantifiseres Det er derfor nødvendig at vilkårene som tilbys eksterne tilgangskjøpere er oversiktlige, slik at det er mulig å kontrollere etterlevelse av ikke-diskrimineringsprinsippet og objektivitetskravet. Det at et vilkår har verdi for tilbyderen med sterk markedsstilling vil ikke nødvendigvis medføre at vilkåret oppfyller kravet til objektivitet. Den nærmere vurderingen av om et forhold er objektivt begrunnet, må avgjøres konkret i det enkelte tilfellet.

Lik behandling av ulike tilfeller kan også innebære diskriminering. Ikke-diskriminering vil derfor også kunne innebære en plikt til å behandle ulike tilfeller ulikt. Ved vurderingen av en slik side av ikke-diskriminering, vil det i praksis være nødvendig å ta stilling til om tilbydere som behandles likt kan anses som ulike. Bruk av ulik form for tilgang til mobilnettet kan for eksempel tilsi at tilbyderne er ulike. Ved vurderingen vil det videre være relevant å vurdere hvordan likebehandlingen påvirker de berørte tilbydernes mulighet til å konkurrere i markedet og hvilke virkninger likebehandlingen har for konkurransen som sådan. En gitt prisstruktur vil typisk kunne passe noen typer tilgangskjøpere bedre enn andre, og kan være et eksempel på at likebehandling av ulike tilbydere virker diskriminerende. Det sentrale er at tilgangskjøperne skal ha likeverdige muligheter til å konkurrere i markedet.

Det foreslås videre i *tredje ledd* å synliggjøre at myndigheten kan stille krav til at tilbyder med sterk markedsstilling skal tilby tilgangsprodukter og -tjenester til alle tilbydere, herunder egen virksomhet, innenfor samme tid og frister, på samme eller likeverdige vilkår og betingelser, herunder pris og servicenivå, og ved hjelp av samme eller likeverdige system og prosesser som gjelder for egen virksomhet. Tredje ledd gjenspeiler ekomdirektivet artikkel 70 nummer 2, annet punktum, og foreslås synliggjort i loven av pedagogiske hensyn.

Direktivbestemmelsen tilsvarer krav til ikke-diskriminering basert på Equivalence of Inputs (EoI). At ikke-diskrimineringsforpliktelsen kan ha et slikt innhold ble introdusert i kommisjonens anbefaling om konsistente ikke-diskrimineringsforpliktelser og kostnadsmetoder for å fremme konkurranse og styrke grunnlaget bredbåndsinvesteringer (2013/466/EU).

Kompetansen til å pålegge et slikt krav følger nå direkte av ekomdirektivet.

EoI betyr kortfattet at tilgangsprodukter og vilkår, inkludert tilhørende støttesystemer for bestilling og operasjonell støtte, som tilbys eksterne grossistkunder, er eksakt de samme som leveres til tilbyder med sterk markedsstilling sin egen sluttbrukervirksomhet, og med videre er like for eksterne og interne leveranser. Ikke-diskrimineringsforpliktelser basert på EoI er ansett som en mer effektiv form for ikke-diskriminering, ved at det i større grad er egnet til å begrense tilbyderen med sterk markedsstilling i å utnytte sin markedsmakt. Krav om EoI vil samtidig ofte være et mer inngripende tiltak og vil måtte bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Tilsvarende krav kan også stilles etter gjeldende rett, og eksemplifiseringen av hvilke forpliktelser det kan være aktuelt for myndigheten å stille krav om i tilknytning til plikt om ikke-diskriminering er først og fremst ment å bidra til økt transparens og forutberegnelighet rundt reguleringen.

EoI er i prinsippet den sikreste måten å oppnå effektivt vern mot diskriminering på (med unntak av prisrelatert diskriminering). Et krav om ikke-diskriminering basert på en slik tilnærming vil samtidig kunne medføre betydelige utviklings- og endringskostnader for tilbyderen med sterk markedsstillingen. Myndigheten må derfor, i likhet med for andre SMP-

forpliktelser, vurdere forholdsmessigheten av å ilegge en streng ikke-diskrimineringsforpliktelse basert på EoI. Et sentralt element i denne vurderingen vil være om kostnadene SMP-tilbydere vil ha for å oppfylle forpliktelsen, for eksempel for å endre IT-systemer og leveransekjeder, vil stå i et rimelig forhold til de forventede konkurransefordelene et strengt krav om ikke-diskriminering vil ha. Dersom det er mange små foretak med sterk markedsstilling, kan det være urimelig å innføre EoI for hver enkelt av disse bedriftene.

Dersom EoI ikke anses forholdsmessig ut fra en kost/nyttevurdering, bør myndigheten sikre at den regulerte tilbyderen tilbyr tilgangsprodukter basert på en EoO-tilnærming. EoO (Equivalence of Output) innebærer at grossisttilbudet til eksterne tilgangskjøpere er sammenlignbart med leveransen til den regulerte tilbyders interne sluttbrukervirksomhet med hensyn til funksjonalitet og pris, selv om ulike systemer og prosesser kan benyttes.

For å sikre at en ikke-diskrimineringsforpliktelse skal fungere effektivt, kan det blant annet stilles detaljerte krav til servicenivåavtaler (SLAer) med tilhørende kompensasjonsordninger (SLGer) og nøkkelindikatorer for ytelse (KPIer). Tilbyderen med sterk markedsstilling kan videre pålegges å gjennomføre en teknisk replikerbarhetstest før lansering av nye eller endrede sluttbrukerprodukter.

Krav til ikke-diskriminering på pris, kan anses som en mild form for prisregulering. Dette gjenspeiles i at en tilbyder som har betalt for høy pris i forhold til en prisforpliktelse i eller i medhold av loven kan kreve overprisen tilbakebetalt, jf. § 15-10. Bestemmelsen omfatter også overpris som følge av brudd på plikten til ikke-diskriminering.

Myndigheten kan benytte ulike metoder, eller en kombinasjon av flere ulike metoder, for å kontrollere at kravet til ikke-diskrimineringen overholdes. Myndigheten kan i noen tilfeller på forhånd ha angitt en metode for hvordan ikke-diskrimineringsforpliktelsen, eller visse sider av den, vil bli kontrollert. Muligheten for å etterprøve en ikke-diskrimineringsforpliktelse vil imidlertid ikke være avhengig av at metoden for etterprøving er forhåndsdefinert. Ved etterprøving av en ikke-diskrimineringsforpliktelse vil det både kunne være behov for og anledning til å supplere den metoden som eventuelt er angitt på forhånd med andre vurderinger. Dette skyldes at det er vanskelig på forhånd å forutsi uttømmende hvilken eller hvilke metoder som vil være mest hensiktsmessig og egnet for å kontrollere etterlevelse i det enkelte tilfelle. Bakgrunnen for dette er blant annet dynamikken i markedet, hvor tilbudte avtalevilkår og modeller kan endre seg underveis i reguleringsperioden. I slike tilfeller vil det for eksempel kunne være nødvendig for myndigheten å gjøre visse forutsetninger ved sammenlikning av ulike avtaler og vilkår, for å gjøre avtalene eller vilkårene sammenliknbare. I lys av dette vil det som regel ikke være ønskelig eller formålstjenlig på forhånd å uttømmende angi hvordan ikke-diskrimineringsplikten vil bli håndhevet, fordi dette vil kunne medføre at reguleringen blir for statistisk. Det vil i slike tilfeller dessuten være en risiko for at tilbyder med sterk markedsstilling tilpasser seg måten plikten vil bli kontrollert på, slik at myndigheten ikke får avdekket og håndhevet om diskriminering finner sted. Ikke-diskrimineringsplikten blir da lite reell, noe som vil være uheldig for konkurransen ved at tilgangskjøpernes ikke gis mulighet til å konkurrere på like vilkår som tilbyderen med sterk markedsstilling. Plikten for tilbyder med sterk markedsstilling til å overholde kravet til ikke-diskriminering er den samme, uavhengig av hvordan myndigheten kontrollerer om plikten er overholdt.

Regnskapsmessig skille er et eksempel på et av flere verktøy myndigheten vil kunne benytte for å kontrollere etterlevelse av ikke-diskrimineringsplikten mellom intern og ekstern

virksomhet. Normalt vil ikke regnskapsmessig skille bli benyttet til å kontrollere etterlevelse av plikten til likebehandling mellom eksterne. I slike tilfeller vil man ha konkrete avtaler og vilkår som kan sammenliknes. Det vises til merknaden til § 7-6 om regnskapsmessig skille.
Det følger av forslag til *fjerde ledd* at tilbyder med sterk markedsstilling kan pålegges å rapportere til myndigheten hvordan kravet til ikke-diskriminering blir overholdt. Dette er en videreføring av gjeldende ekomlov § 4-7 tredje ledd. Det foreslås videre at myndigheten kan kreve at tilbyder med sterk markedsstilling skal dokumentere at forpliktelser som er pålagt etter bestemmelsens annet og tredje ledd er i samsvar med forpliktelsene. Denne delen av bestemmelsen er ny, og forslaget innebærer at det innføres et krav om omvendt bevisbyrde. Bakgrunnen for dette er at det er betydelig asymmetri mellom informasjonen myndigheten og tilbyder med sterk markedsstilling besitter. Det er tilbyder med sterk markedsstilling som er nærmest til å kunne dokumentere hvordan kravene til ikke-diskriminering sikres og overholdes i egen virksomhet. Tilbyder med sterk markedsstilling vil videre kunne ha insentiv og mulighet til å innrette sin virksomhet på en måte som gjør det vanskelig å følge opp at eksterne tilgangskjøpere får eksempelvis vilkår og informasjon som er ikke-diskriminerende sammenlignet med hva som tilbys til egen virksomhet. Ordlyden synliggjør at tilbyder med sterk markedsstilling har et særskilt ansvar for å innrette sin virksomhet slik at det er mulig å dokumentere hvordan plikten til ikke-diskriminering er overholdt.
Det følger av *femte ledd* at myndigheten kan gi forskrifter om ikke-diskrimineringsplikten. Dette kan være særlig aktuelt i en situasjon hvor det er grunnlag for å utpeke flere tilbydere med sterk markedsstilling i samme produktmarked. Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende ekomlov § 4-7 fjerde ledd.

Til § 7-6 Regnskapsmessig skille

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører i hovedsak gjeldende ekomlov § 4-8, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 71. Det er gjort enkelte endringer i bestemmelsen for å rendyrke krav som kan pålegges tilbyder med sterk markedsstilling. Gjeldende annet ledd foreslås flyttet til forslag til § 8-1 fjerde ledd, mens gjeldende tredje ledd flyttes til den nye bestemmelsen om strukturelt og regnskapsmessig skille for ene- og særrettsvirksomheter i forslag til § 7-9. Samtrafikk er nå foreslåtte tatt inn i tilgangsbestemmelsen og nevnes derfor ikke særskilt slik som etter gjeldende rett.
Hovedformålet med bestemmelsen er å sikre at transaksjoner mellom tilbydere, og imellom tilbyders egne ulike forretningsområder skjer på vilkår som legger forholdene til rette for utvikling av bærekraftig konkurranse, og forhindrer konkurransevridende kryssubsidiering. Bestemmelsen gir myndigheten kompetanse til å pålegge innføring av regnskapsmessig skille mellom ulike forretningsområder. Bestemmelsen bør også sees i sammenheng med eventuelle krav om ikke-diskriminering, jf. § 7-5. I relasjon til kravet om ikke-diskriminering vil supplerende krav om regnskapsmessig skille kunne gi myndigheten mulighet til å etterprøve oppfyllelse av eventuelle forpliktelser om ikke-diskriminering. Et krav om regnskapsmessig skille vil først og fremst være egnet til å avdekke diskriminering mellom intern og ekstern virksomhet.
Regnskapsmessig skille er aktuelt i tilfeller hvor tilbyder med sterk markedsstilling ikke opererer med noen internpris for salg av tilgang til sin egen sluttbrukervirksomhet, slik at det ikke er en internavtale eller vilkår å sammenlikne med. En tilbyder med sterk markedsstilling vil kunne ha insentiv til å gi egen sluttbrukervirksomhet gunstigere prisvilkår enn den gir til eksterne kjøpere av tilgang. For å kunne kontrollere at tilbyder med sterk markedsstilling ikke

gir sin egen sluttbrukervirksomhet gunstigere prisvilkår enn de gir sine konkurrenter kan myndigheten pålegge regnskapsmessig skille, jf. 7-6.
Regnskapsmessig skille er laget slik at det viser om tilbyder med sterk markedsstilling kunne oppnådd positivt resultat dersom de kjøpte tilgang av seg selv (som MVNO, tjenesteleverandør, nasjonal gjesting kjøper eller kjøper av tilgang til aksessnett mv.) med de prisbetingelsene tilbyder med sterk markedsstilling tilbyr til sine konkurrenter.
Regnskapsmessig skille er et verktøy for å avdekke diskriminering mellom intern og ekstern virksomhet. Regnskapsmessig skille vil i noen tilfeller ikke være tilstrekkelig til å avdekke om det har blitt diskriminert mellom intern og ekstern virksomhet. Et positivt resultat i det regnskapsmessige skille kan dermed ikke sees som dokumentasjon på at slik diskriminering ikke har forekommet. Dette kan blant annet skyldes at testen er gjort på et høyt aggregeringsnivå og at visse former for diskriminering dermed ikke fanges opp av slik rapportering. Regnskapsmessig skille vil dessuten kunne gi et ufullstendig bilde av konkurransen i markedet. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom testen baserer seg på en såkalt like-effektiv-tilbyder test (EEO[6]) og testen derfor ikke fanger opp negativ konkurransevirkning for tilgangskjøper av et gitt tilgangsvilkår. Det er derfor viktig at regnskapsmessig skille kan suppleres med andre økonomiske analyser eller metoder for å kontrollere om ikke-diskrimineringsplikten overholdes.
Hvorvidt en ikke-bestått rapportering av regnskapsmessig skille i seg selv gir grunnlag for å konstatere brudd på plikt til ikke-diskriminering må vurderes ut ifra den konkrete reguleringen.
Bestemmelsens *første ledd* gir myndigheten hjemmel til å pålegge regnskapsmessige skille mellom ulike forretningsområder, og også pålegge regnskapsmessig skille mellom ulike aktiviteter innenfor det som er å anse som ett forretningsområde.
Bestemmelsens *annet ledd* søker å sikre at intern- og grossistpriser i vertikalt integrerte selskaper synliggjøres, og skal danne grunnlag for å etterprøve oppfyllelsen av eventuelle forpliktelser om ikke-diskriminering.
Av tredje ledd fremgår det at myndigheten kan stille krav til hvilke regnskapsmetoder og -prinsipper som skal anvendes, samt til hvilken form informasjonen skal gis. Myndighetens kompetanse gjelder både rådata og bearbeidet data. Det følger av *fjerde ledd* at tilbyder skal gjøre regnskapsinformasjon tilgjengelig på forespørsel. Dette omfatter også inntektsdata mottatt fra tredje parter, jf. artikkel 71(2). Det kan stilles krav om jevnlig/periodevis rapportering.
Av bestemmelsens *femte ledd* fremgår det at myndigheten kan gi forskrifter om prinsipper regnskapsmessig skille.
Myndigheten kan offentliggjøre informasjon innhentet med hjemmel i denne bestemmelsen som kan bidrar til et marked med fungerende konkurranse. I vurderingen om informasjonen skal gjøres offentlig tilgjengelig, skal det tas hensyn til eventuelle informasjon som er forretningssensitiv.

Til § 7-7 Pris- og regnskapsregulering

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører § 4-9 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 74. Det er gjort enkelte endringer i bestemmelsen sammenlignet med gjeldende § 4-9 for å

[6] Equally Efficent Operator

oppdatere bestemmelsen i tråd med dagens praksis. Samtrafikk er nå foreslåtte tatt inn i tilgangsbestemmelsen og nevnes derfor ikke særskilt slik som etter gjeldende rett. Ekomdirektivet artikkel 74 viderefører i hovedsak tilgangsdirektivet artikkel 13, og kodifiserer også prinsipper som i dag følger av Kommisjonens anbefaling av 11. september 2013 om konsistente ikke-diskrimineringsforpliktelser og kostnadsmetoder (2013/466/EU).
Ved avgjørelsen om det er hensiktsmessig å pålegge prisforpliktelser, skal myndigheten ta hensyn til behovet for å fremme konkurranse og sluttbrukernes langsiktige interesser i at neste generasjons bredbåndsnett, både mobil- og fastnett, anlegges og tas i bruk. Dette gjelder særlig for nett med svært høy kapasitet. For å gi foretak insitament til å investere i slike nett, skal myndigheten særlig ta hensyn til investeringer foretaket allerede har gjort. Det følger videre at dersom myndighetene anser at prisforpliktelser er hensiktsmessige, skal foretaket tillates en rimelig avkastning på anvendt kapital. Avkastningen skal ta hensyn til spesifikk risiko knyttet til nye investeringer, jf. artikkel 74 nummer 1. Myndigheten skal vurdere ikke å pålegge pris- og regnskapsplikter dersom myndigheten finner grunnlag for å fastslå at det i tilstrekkelig grad foreligger en disiplinerende effekt på sluttbrukerprisene og at andre forpliktelser om tilgang, transparens, ikke-diskriminering, herunder krav til økonomisk replikerbarhet og regnskapsmessig skille, er tilstrekkelig for å sikre effektiv og ikke-diskriminerende tilgang.
I vurderingen av om prisforpliktelser skal pålegges skal fordelene som forutsigbare og stabile grossistpriser har for å sikre effektiv markedsadgang og tilstrekkelig insentiv for alle foretak til å bygge ut nye og forbedrede nett, veie tungt.
Forslaget til *første ledd* hjemler at myndigheten kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling prisforpliktelser for tilgang. I gjeldende rett plikten knyttet til å tilby både «*samtrafikk og tilgang*». I den nye bestemmelsen foreslås det ikke lenger inntatt en eksplisitt henvisning til samtrafikk, da dette nå foreslås inkludert i tilgangsplikten i § 7-2.
I begrepet prisforpliktelse ligger at myndigheten kan gi pålegg om at det skal anvendes ulike former for å fastsette pris, avhengig av hva som er best egnet i det enkelte tilfellet for å skape bærekraftig konkurranse og ivareta sluttbrukernes interesser. Myndigheten kan fastsette forskjellig prisregulering på forskjellige tjenester, elementer og for geografiske områder innenfor det relevante marked. Myndighetens kompetanse etter bestemmelsen omfatter også regulering av rabatter. Pristak og krav til kostnadsorientering regnes som eksempler på strenge prisforpliktelser, mens prisforpliktelser basert på marginkrav regnes som en mildere form for prisregulering. Hvorvidt en metode for prisregulering er å anse som streng eller ikke, avhenger imidlertid ikke alene av valget av type prisregulering, men må sees i sammenheng med blant annet hvilket prisnivå metoden leder til og hvilket handlingsrom den gir den regulerte tilbyderen til å fastsette tilgangsprisene. Det avgjørende er derimot at de pålagte prisforpliktelsene er forholdsmessige.
Hjemmelen til å pålegge prisforpliktelser dekker en rekke ulike typer prisregulering. I det følgende gis en oversikt over typer prisregulering som har stått sentralt i reguleringen hittil. Oversikten er ikke uttømmende for hvilke typer prisregulering som kan pålegges i medhold av bestemmelsen. En form for prisforpliktelse som har vært vanlig ved prisregulering av tilgang til det kobberbaserte aksessnettet, er at det fastsettes maksimalpriser/pristak som skal gjelde en viss periode. Slik regulering har også vært brukt ved prisregulering av tilgang for mottak eller terminering av samtaler i fast- og mobilnett.

En annen prisforpliktelse som kan benyttes, er krav om kostnadsorientering. Et slikt krav innebærer at tilgangsprisen skal ta utgangspunkt i kostnader for å produsere det aktuelle tilgangsproduktet, samt en rimelig avkastning på anvendt kapital.
Tilbyder med sterk markedsstilling kan også pålegges å tilby tilgang til priser som innebærer at kjøper av tilgang ikke settes i prisklemme eller marginskvis. Denne formen for prisforpliktelse har for eksempel blitt brukt i forbindelse med Telenors plikt til å gi tilgang til fiberaksessnett og tilgang til mobilnett. Metoden har særlig vært ansett som egnet i tilfeller hvor reguleringen ikke bare skal legge til rette for effektiv tilgang til eksisterende infrastruktur, men samtidig også skal fremme investeringer i ny ekominfrastruktur.
Andre former for prisforpliktelser kan være krav om pris-minus regulering, krav om rimelig pris eller prisregulering basert på sammenligning med tilsvarende priser i andre land/markeder (benchmarking). Bestemmelsen gir også hjemmel til å pålegge ulike kombinasjoner av prisforpliktelser dersom dette er forholdsmessig for å avbøte problemene med uforholdsmessig høyt prisnivå eller prisklemme. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har for eksempel brukt en kombinasjon av kostnadsinformasjon fra Telenor og informasjon fra benchmark mot andre markeder ved fastsettelse av prisforpliktelser i grossistmarkedet for bredbånd.
Eksemplene på ulike former for prisforpliktelser nevnt ovenfor viser at myndighetene både har kompetanse til å stille krav om prisforpliktelser som peker på et konkret prisnivå og stille krav om prisforpliktelser som inneholder skjønnsmessige elementer.
Myndigheten kan over tid endre krav til pålagt prisregulering. Dette følger av myndighetens generelle kompetanse til å endre pålagte plikter og kan gjøres ved at prisreguleringen skjerpes, lempes eller ved at kravets innhold for øvrig endres.
Første ledd angir to alternative vilkår for å kunne pålegge prisforpliktelser. Det første vilkåret er at tilbyder kan opprettholde et uforholdsmessig høyt prisnivå som følge av manglende konkurranse i et marked. Med opprettholdelse av et uforholdsmessig høyt prisnivå menes det at konkurranse ikke har bidratt til at sluttbrukerprisene faller tilstrekkelig. Ved vurdering av om prisnivået er uforholdsmessig høyt, kan myndigheten sammenligne prisnivå i tilsvarende markeder, nasjonalt eller internasjonalt. Det andre alternative vilkåret er at tilbyder med sterk markedsstilling fastsetter grossistpriser som gjør det vanskelig for konkurrerende tilbydere av tilsvarende tjenester å konkurrere fordi det oppstår en marginskvis eller prisklemme. Prisklemme innebærer at forskjellen mellom tilgangspris (i grossistmarkedet) og prisnivået i sluttbrukermarkedet blir så liten at en effektiv konkurrent som kjøper tilgang ikke får dekket sine kostnader og dermed står i fare for å bli presset ut av markedet. Myndigheten vil i det konkrete tilfellet ta stilling til hvilke kostnadsposter som er relevante å ta i betraktning i en slik vurdering.
I henhold til *annet ledd* kan myndigheten stille krav om at tilbyder med sterk markedsstilling bruker bestemte metoder prisregulering. Det vises her til eksemplene som er gitt overfor av ulike typer prisregulering. Med metoder siktes det videre til ulike modeller for fastsetting av tilgangspris. Dette kan for eksempel være utarbeidelse av kostnadsregnskap eller andre modeller for beregning av kostnader, modeller for beregning av marginer for grossistkunder eller modeller for beregning av bortfallskostnader i tilknytning til pris-minus-regulering. Myndigheten kan legge ulike modeller for beregning av kostnader til grunn, avhengig av hva som fremstår som hensiktsmessig og forholdsmessig i det enkelte tilfellet.
Ved krav om maksimalpriser/pristak, kan prisreguleringen være basert på fullt fordelte kostnader (Fully Distributed Costs, FDC – enten basert på historiske kostnader eller

gjenanskaffelseskostnader), marginalkostnad (Marginal Cost, MC) eller langtidsmarginale kostnader (Long Run Incremental Cost, LRIC). Eksemplene er ikke uttømmende, og myndigheten kan i det enkelte tilfelle avgjøre at også andre kostnadsmodeller skal legges til grunn.
Modellene kan også betraktes som verktøy myndigheten kan bruke i sin tilsynsvirksomhet for å kontrollere at pålagte prisforpliktelser blir oppfylt. Myndigheten har i flere tilfeller utviklet egne modeller for å kontrollere pålagte prisforpliktelser, herunder både LRIC-modeller og modeller for marginberegninger med tanke på å avdekke marginskvis. Erfaringen er at dette har vært effektivt blant annet for å redusere informasjonsskjevhet mellom tilbyder og myndighet.
Myndigheten kan etter forslag til annet ledd også stille krav til prisstruktur for de regulerte grossistproduktene. Dette er i tråd med gjeldende praksis. Prisforpliktelser ble tidligere ofte kun knyttet til prisnivå. Erfaring viser imidlertid at krav til prisnivå alene ikke nødvendigvis vil være tilstrekkelig til å avhjelpe konkurranseproblemer knyttet til pris. Det kan derfor være nødvendig å stille krav som begrenser muligheten for tilbyder med sterk markedsstilling til å fastsette prisstrukturer som kan ha konkurransebegrensende effekt.
Annet ledd første punktum, tredje alternativ gir myndighetene hjemmel for å pålegge tilbyder å dokumentere at prisene er i samsvar med forpliktelsene. Dette er en videreføring av gjeldende rett. Hjemmelen må ses i sammenheng med informasjonsskjevheten som eksisterer mellom tilbyder og myndighet, og at det derfor er behov for å kunne pålegge tilbyder en «omvendt bevisbyrde» i slike tilfeller. Tilbyder med sterk markedsstilling må innrette seg slik at det er mulig for myndigheten å kontrollere etterlevelse av prisforpliktelsen som er pålagt.
Dersom myndigheten gjennom sin tilsynsaktivitet fastslår at tilbyder med sterk markedsstilling ikke overholder fastsatte prisforpliktelser, har myndigheten kompetanse i medhold av forslag til *tredje ledd* til å kreve at tilbyder retter de regulerte prisene, herunder at de rettes på en bestemt måte. Dette presiserer hjemmelen i § 15-5 om retting. Eksempler på måter myndigheten kan kreve retting på, er pålegg om å redusere grossistpriser i en portefølje, pålegg om å redusere grossistpriser på enkeltprodukter og pålegg om å redusere bestemte priselementer.
Dersom myndigheten pålegger tilbyder med sterk markedsstilling å redusere grossistpriser etter brudd på en marginskvistest, gir bestemmelsen kompetanse til å pålegge at de rettede grossistprisene i praksis skal fungere som pristak. Dette vil forhindre at formålet med prisreguleringen omgås ved at de rettede prisene økes i perioden frem til neste gjennomføring av marginskvistest uten at prisøkningen er begrunnet og dokumentert. Et slikt pristak kan derfor kombineres med en åpning for at grossistprisene kan økes etter godkjenning fra myndigheten dersom det kan dokumenteres at prisforpliktelsen vil være etterlevet på tross av prisøkningen. Myndighetens kompetanse til å kreve retting av priser er i tråd med gjeldende praksis, og departementet foreslår at dette fremgår av ordlyden i ny lov.
Etter forslag til tredje ledd kan myndigheten pålegge tilbyder bruk av bestemte systemer for føring av kostnadsregnskap. Dette kan for eksempel innebære at det fastsettes prinsipper for hvilke inntekter og kostnader som skal skilles fra øvrig virksomhet, fordeling av kostnader som ikke er direkte henførbare, og beregning av kalkulatoriske rentekostnader.
Tilbyder som er pålagt å føre kostnadsregnskap, har etter fjerde ledd en plikt til å offentliggjøre en beskrivelse av pålagte systemer for føring av kostnadsregnskap, herunder en oversikt over hovedkategorier for kostnader og hvilke fordelingsnøkler som anvendes.

I tredje ledd stilles det videre krav om at en ekstern revisor utarbeider en bekreftelse på at kostnadsregnskapet er i samsvar med fastsatt system for føring av kostnadsregnskap. Denne skal offentliggjøres årlig.
Fjerde ledd gir myndigheten hjemmel til å gi forskrifter om pris- og regnskapsregulering. Dette kan for eksempel være aktuelt dersom det utpekes flere tilbydere med sterk markedsstilling i samme eller ulike geografiske markeder.

Til § 7-8 Prisregulering av terminering av tale i mobil- eller fastnett

Den foreslåtte bestemmelsen er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 75.
Første ledd gjennomfører ekomdirektivet artikkel 75 nummer 2. Det følger av artikkel 75 nummer 1 at Kommisjonen innen 31. desember 2020 skal fastsette felleseuropeiske maksimalpriser for terminering av tale i fast- og mobilnett. Dersom de felleseuropeiske maksimalpriser vedtas innlemmet i EØS-avtalen, vil de gjelde for enhver tilbyder av terminering av tale i henholdsvis mobilnett og fastnett innenfor EØS. Det vil således ikke lenger være et krav at tilbyder gjennom en markedsanalyse er utpekt som tilbyder med sterk markedsstilling.
Med termineringspriser menes grossistprisen en tilbyder betaler til en annen tilbyder for å få avslutte samtalen i sistnevntes nett, når sluttbruker A ringer fra ett nett til sluttbruker B som er tilknyttet et annet nett. For eksempel er A abonnent hos Telenor, mens B er abonnent hos Telia. Det vil med andre ord i dette tilfelle ikke være mulig for A å få snakke med B dersom samtalen ikke termineres (avsluttes) i Telias nett. I realiteten har nettverksoperatører og MVNOer monopol på terminering av samtaler i eget nett. Slike tilbyderne har med andre ord sterk markedsstilling nå det gjelder å sette termineringspriser, jf. § 6-1. Tjenestetilbydere kontrollerer ikke termineringspriser for egne kunder og faller derfor ikke inn under denne bestemmelsen.
Den foreslåtte bestemmelsen innebære at dersom det er fastsatt felleseuropeiske maksimalpriser fore terminering, vil myndigheten ikke kunne pålegge andre priser for terminering av tale i medhold av § 7-7 enn de som følger av EØS-avtalen. Bestemmelsen er ikke til hinder for at myndigheten, etter å ha gjennomført markedsanalyse av de relevante termineringsmarkedene, kan vurdere om det er nødvendig å pålegge andre forpliktelser for eksempel standardtilbud eller ikke-diskriminering. Bestemmelsen er heller ikke til hinder for at tilbyder med sterk markedsstilling etter § 6-1, pålegges annen prisregulering etter § 7-7 som ikke er knyttet til termineringsprisene.
Bestemmelsen innebærer samtidig at dersom det ikke er fastsatt maksimalpriser for terminering av tale i mobilnett, fastnett eller begge i medhold av EØS-avtalen, vil myndigheten som ledd i en markedsanalyse av grossistmarkedet for terminering av tale, kunne pålegge tilbyder med sterk markedsstilling maksimale kostnadsbaserte termineringspriser. Fastsettelsene av de maksimale termineringsprisene skal følge de prinsipper og kriterier som fremgår av Vedlegg III ekomdirektivet.
Det fremgår av vedlegg III om kriterier for fastsettelse av grossistpriser for terminering av tale at:

1. takstene skal baseres på å dekke de kostnadene en effektiv tilbyder har hatt; vurderingen av faktiske kostnader skal være basert på gjeldende nåverdier; kostnadsberegningsmetoden for å beregne faktiske kostnader skal være basert på en metode for «nedenfra-og-opp»-modellberegning ved hjelp av langsiktige trafikkrelaterte differansekostnader ved levering av tjenester for terminering av tale i grossistleddet til tredjeparter.

2. de relevante merkostnaden ved terminering av anrop i grossistleddet skal fastsettes ved hjelp av forskjellen mellom de samlede langsiktige kostnadene for en tilbyder som leverer hele spekteret av tjenester og de samlede langsiktige kostnadene for nevnte tilbyder dersom denne ikke tilbyr terminering av tale i grossistleddet til tredjeparter.
3. bare de trafikkrelaterte kostnadene som kan unngås når det ikke tilbys terminering av tale i grossistleddet, skal inngå i den relevante merkostnaden ved terminering.
4. kostnadene knyttet til ytterligere nettverkskapasitet skal bare inngå i den utstrekning de drives av behovet for å øke kapasiteten for å håndtere ytterligere termineringstrafikk av tale i grossistleddet.
5. avgifter for radiofrekvenser skal ikke medregnes i merkostnaden for terminering av anrop i mobilnettet.
6. bare kostnadene ved handel i grossistleddet som er direkte knyttet til levering av terminering av tale i grossistleddet til tredjeparter, skal medregnes.
7. alle tilbydere av fastnett skal anses å tilby terminering av tale til de samme enhetskostnadene som den effektive tilbyderen, uansett størrelse.
8. for mobilnettverkstilbydere skal minste effektive volum settes til en markedsandel som ikke er under 20 prosent.
9. den relevante metoden for avskrivning av eiendeler skal være økonomisk avskrivning.
10. valget av teknologi for de modellerte nettene skal være framtidsrettede, basert på et IP-hovednett, idet det tas hensyn til de forskjellige teknologiene som sannsynligvis vil bli brukt i gyldighetsperioden for den høyeste taksten; når det gjelder fastnett, skal anrop anses utelukkende å være pakkesvitsjet.

I *annet ledd* foreslår departementet en forskriftshjemmel for å kunne gjennomføre vedtak om felleseuropeiske maksimalpriser for terminering i norsk rett.
Nasjonal kommunikasjonsmyndighet vil kunne føre tilsyn med at tilbyderne ikke overskrider maksimalprisene. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet vil videre med hjemmel i ekomloven § 15-5 kunne pålegge tilbyder å rette prisene for terminering dersom de overskrider maksimalprisene.

Til § 7-9 Strukturelt og regnskapsmessig skille for ene- og særrettsvirksomheter

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldene § 4-8 tredje ledd og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 17.
Forslag til *første ledd* gir myndigheten hjemmel til å pålegge tilbydere av elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjenester som har ene- eller særretter innenfor andre områder enn elektronisk kommunikasjon, regnskapsmessig eller strukturelt skille. Ene- eller særrettsvirksomheten kan være enten i Norge eller i et annet land innenfor EØS.
Reguleringen omfatter offentlige eller private virksomheter som gjennom lov eller andre administrative bestemmelser er gitt ene- eller særretter til å tilby en tjeneste eller utøve virksomhet. I en norsk kontekst vil dette typisk være innenfor nettverkssiden i strømforsyning eller drift av jernbanenett, dersom slik drift ikke allerede er gjenstand for tilsvarende krav i annen lovgivning, eller at tilbyder selv har valgt å organisere seg slik at pålegg er unødvendig. Formålet med den foreslåtte bestemmelsen er å bidra til å hindre konkurransevridning i tilfeller hvor denne type tilbyders virksomhet i markeder for elektronisk kommunikasjon ikke er lønnsom, og at tap finansieres ved overførsel av midler fra områder hvor vedkommende har ene- eller særretter.
Forslag til *annet ledd* gjennomfører artikkel 17 nummer 1 annet ledd. Departementet foreslår at omsetningsgrensen for virksomheter som gis unntak fra kravet om strukturelt og regnskapsmessig skille, settes til 100 millioner kroner i årlig omsetning fra elektronisk kommunikasjonsvirksomhet. Danske myndigheter har foreslått en liknende grense.
Forslag til *tredje ledd* gir hjemmel til å gi forskrifter om strukturelt og regnskapsmessig skille.

Til § 7-10 Tilbyder som kun er aktiv i grossistmarkedet

Den foreslåtte bestemmelsen er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 80. Etter *første ledd* kan en tilbyder som er utpekt med sterk markedsstilling i ett eller flere grossistmarkeder, men som ikke er virksom i noe sluttbrukermarked for elektronisk kommunikasjon, pålegges tilgangsplikt etter § 7-2, og i tillegg ikke-diskriminering etter ekomloven § 7-5 eller krav om rimelige og rettferdige priser.

Tilbyder med sterk markedsstilling som nevnt i første ledd, kan ikke pålegges forpliktelser utover dette dersom han ikke tilbyr tjenester eller har interesser i virksomhet som tilbyr tjenester i sluttbrukermarkedet. I vurdering av dette skal myndigheten stilling til om tilbyderen oppfyller alle vilkårene som fremgår av nummer 1 og 2:

1. Alle selskaper og forretningsenheter i tilbyders virksomhet, alle selskaper som kontrolleres, men ikke nødvendigvis er heleid av samme overordnede eier, og enhver aksjeeier som er i stand til å utøve kontroll over foretaket, driver utelukkende virksomhet, nå og planlagte for framtiden, i engrosmarkeder for elektroniske kommunikasjonstjenester og driver derfor ikke virksomhet i noe sluttbrukermarked for elektroniske kommunikasjonstjenester som tilbys sluttbrukere i EØS
2. Tilbyderen er ikke forpliktet til å handle med et enkelt og eget foretak som driver virksomhet i senere ledd i verdikjeden, som er aktivt i et sluttbrukermarked for elektroniske kommunikasjonstjenester som tilbys sluttbrukere, på grunnlag av en avtale om enerett eller avtale som i praksis utgjør en avtale om enerett.

Vurderingen av sterk markedsstilling følger bestemmelsene i kapittel 6.

Plikter etter første ledd kan endres dersom ekommyndigheten etter nærmere vurdering kommer frem til at tilbyderen opererer med vilkår overfor senere ledd i verdikjeden som har ført til eller sannsynligvis vil føre til konkurranseproblemer til skade for sluttbrukere. Tilbyder kan i slike tilfeller etter annet ledd pålegges følgende særlige plikter §§ 7-1, 7-4, 7-6 og 7-7.

Bestemmelsens *tredje ledd* pålegger tilbyder som er pålagt forpliktelser etter første ledd å varsle myndigheten om ethvert endret forhold som er av betydning for myndighetens vurdering etter første ledd. Varslingsplikten har til formål å sikre at myndigheten raskt har grunnlag for å revurdere om pliktene tilbyderen er pålagt skal endres.

Dersom vilkårene etter første ledd ikke lenger er oppfylt, skal myndigheten foreta en fornyet vurdering, og kan pålegge plikter etter §§ 7-1, 7-2, 7-4, 7-5, 7-6, 7-7 og 7-8.

Pålegg av forpliktelser etter denne bestemmelsen skal følge prosedyrene i §§ 14-2 og 14-3.

Til § 7-11 Prisregulering mv av sluttbrukertjenester

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende § 4-10 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 83.

Bestemmelsen gir myndigheten hjemmel til å regulere sluttbrukertjenesten til tilbyder med sterk markedsstilling i et bestemt sluttbrukermarked. Overskriften er endret for å få frem at prisregulering er det mest sentrale virkemiddelet i bestemmelsen.

Prosedyren for markedsanalyse og identifisering av tilbyder med sterk markedsstilling, er den samme etter denne bestemmelsen som etter kapittel 6. Bestemmelsen må videre ses i sammenheng med §§ 7-1 til 7-7 som regulerer forpliktelser for tilbydere med sterk markedsstilling i grossistmarkedene. Myndigheten gis bare kompetanse til å pålegge plikter på tilbydere av tjenester i sluttbrukermarkedene dersom det er sannsynlig at regulering i de tilhørende grossistmarkedene ikke vil være tilstrekkelig til å nå målene med reguleringen. Det vil si at bestemmelsen kun kan anvendes i tilfeller hvor regulering etter §§ 7-1 til 7-7 ikke anses tilstrekkelig. I denne forstand er bestemmelsen å anse som en unntaksbestemmelse.

Krav etter denne bestemmelsen skal bygge på at myndigheten finner at det foreligger

konkurranseproblemer i det relevante sluttbrukermarkedet som ikke kan bøtes på gjennom reguleringen i tilhørende grossistmarked. Krav skal være forholdsmessige og bidra til å fremme målet med regelverket.
Bestemmelsen gir en eksemplifisering, men ikke uttømmende liste, av forpliktelser myndigheten kan pålegge. Tilsvarende som for forpliktelser på tilbyder med sterk markedsstilling i et relevant grossistmarked, skal forpliktelser etter bestemmelsen være forholdsmessige.
Forpliktelser etter bestemmelsen kan omfatte krav om at tilbyderne med sterk markedsstilling ikke setter urimelige priser, hindre nyetablering eller begrenser konkurransen ved å sette underpriser eller favoriserer visse sluttbrukere urettmessig eller grupperer tjenester på en urimelig måte. Prisregulering etter bestemmelsen kan blant annet omfatte pristak, kontroll av enkelttakster og tiltak for å tilpasse takstene til kostnadene eller prisene på sammenlignbare markeder.
Forbudet mot urimelig koblingssalg er eksplisitt nevnt i bestemmelsen og anses som et egnet virkemiddel for å bøte på konkurranseproblemer som er identifisert i enkelte relevante sluttbrukermarkeder, særlig knyttet til innelåsende effekter.
Bestemmelsen må også ses i sammenheng med forslag til § 5-1 om leveringspliktige tjenester. Bestemmelsene i §§ 7-10 og 5-1 er ulikt begrunnet og ivaretar ulike hensyn. Anvendelse av denne bestemmelsen avskjærer ikke muligheten til å anvende § 5-1 og omvendt.

Til § 7-12 Overgang fra eldre infrastruktur

Den foreslåtte bestemmelsen er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 81.
Hovedformålet med bestemmelsen er å regulere overgangen fra tradisjonelle kobberbaserte aksessnett til ny og mer moderne infrastruktur, for eksempel fiberbaserte aksessnett. Bestemmelsen er generell og kan også gjelde overgangen fra annen infrastruktur enn kobber når vilkårene etter bestemmelsen er tilstede. Det er hensynet til konkurransen og sluttbrukerens rettigheter som er bakgrunnen for reguleringen. NGA-anbefalingen[7] hadde også bestemmelser om overgang fra eldre infrastruktur, men bestemmelsene er oppdatert og tydeliggjort i direktivet og blir nå foreslått gjort bindende.
I forslag til *første ledd* pålegges tilbyder med sterk markedsstilling en plikt til å varsle myndigheten i god tid i forveien (minst 18 måneder) om planer for å skifte ut eller avvikle hele eller deler av infrastrukturen som er underlagt særskilt forpliktelser etter forslag til lov kapittel 7. Dette gjelder kobberaksessnettet, men også overgang fra annen infrastruktur er aktuell. Plikten omfatter også planer om å bytte ut infrastruktur som er nødvendig for å drive kobberaksessnettet. Ved eventuelle etterfølgende utsettelser i planene skal myndigheten holdes oppdatert.
Myndigheten gis i *annet ledd* hjemmel til å kunne pålegge tilbyderen med sterk markedsstilling tilgangs- og transparensforpliktelser i overgangsperioden for å sikre en hensiktsmessig prosess. I henhold til nummer 1 kan tilbyder med sterk markedsstilling pålegges plikt til å utarbeide en detaljert plan for avviklingen eller utskiftningen. Planen skal omfatte egnede vilkår for overgangen, herunder tilstrekkelige overgangsperioder, overgangsvilkår og en oversikt over nødvendige alternative tilgangsprodukter som minst har sammenlignbar kvalitet som det eksisterende tilgangsproduktet. Videre følger det av nummer

[7] Kommisjonens anbefaling av 20. september 2010 om regulert tilgang til neste generasjon av aksessnett (NGA-nett)

to at tilbyder med sterk markedsstilling kan pålegges plikter for å sikre at det tilbys tilgang til alternative tilgangsprodukter av minst sammenlignbar kvalitet som i den eksisterende infrastrukturen. Tilgangen som tilbys skal gjøre det mulig for tilgangssøkerne å nå de samme sluttbrukerne som ved bruk av den tidligere generasjonens infrastruktur.
Dersom egnede vilkår for migrering er innført, kan myndigheten etter *tredje ledd* oppheve tilgangsplikt til infrastruktur som skal skiftes ut eller legges ned.
Bestemmelsens *fjerde ledd* gir myndigheten kompetanse til å pålegge at infrastruktur som det allerede er gitt tilgang til, ikke trekkes tilbake dersom egnede vilkår etter annet ledd ikke innføres.
Brudd på varslingsfristen kan i henhold til forslag til *femte ledd* føre til at myndigheten kreve at avviklingen eller utskiftingen stanses når varslingsfristen ikke overholdes forutsatt at dette er forholdsmessig. Ved forholdsmessighetsvurderingen vil myndigheten vektlegge konsekvensene for berørte parter.
I forslag til *sjette ledd* gis myndigheten kompetanse til å fastsette forskrifter om overgang fra eldre infrastruktur.

Til § 7-13 Funksjonelt skille

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende ekomlov § 4-9a og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 77.
Den foreslåtte bestemmelsen skal hindre at vertikalt integrert tilbyder med sterk markedsstilling utnytter kontroll over infrastrukturen til å diskriminere mellom egen virksomhet og eksterne tilbydere. Bakgrunnen for funksjonelt skille som regulatorisk virkemiddel er at det kan bidra til å styrke konkurransen ved å redusere muligheten for diskriminering.
Forslag til *første ledd* gir myndigheten hjemmel til å pålegge vertikalt integrert tilbyder med sterk markedsstilling funksjonelt skille. Bestemmelsen oppstiller fire kumulative vilkår som må være oppfylt for at den skal komme til anvendelse. Funksjonelt skille er et ekstraordinært virkemiddel som gir myndigheten mulighet til å gripe inn i tilfeller der andre virkemidler, for eksempel pålegg om ikke-diskriminering og regnskapsmessig skille, ikke har ført til effektiv konkurranse i grossistmarkedet. Konkurranseproblemene som foreligger må være viktige og vedvarende, eller det må foreligge markedssvikt ved grossistsalg for aksessprodukter. Det er med andre ord ikke et krav til vedvarende markedssvikt ved grossistsalg for aksessprodukter. Hva som utgjør en rimelig tidshorisont i vilkår nummer tre må vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Hva som er det mest effektive virkemiddelet for å avhjelpe konkurranseproblemer må avgjøres av myndigheten etter en hensiktsmessighetsvurdering basert på erfaring med bruken av virkemidlene i loven, og virkningene dette gir på markedet. Funksjonelt skille kan anvendes i tillegg til øvrige virkemidler. Funksjonelt skille er kostbart å gjennomføre og er et inngripende virkemiddel. Det må derfor vurderes nøye hvorvidt kravet til forholdsmessighet er oppfylt ved pålegg av dette virkemiddelet. Hensynet til tilbyders insentiver til å investere i eget nettverk skal sikres, samtidig som tiltaket ikke skal ha negative konsekvenser for sluttbrukerens velferd.
I forslag til *annet ledd* gis en definisjon av funksjonelt skille. Funksjonelt skille innebærer for det første at aktiviteter knyttet til relevante aksessprodukter og -tjenester skal skilles ut i en driftsmessig uavhengig forretningsenhet atskilt fra tilbyderens øvrige virksomhetsområder. Den driftsmessig uavhengige forretningsenheten vil typisk ha egen ledelse og egne ansatte som ikke samtidig kan jobbe for tilbyders øvrige forretningsenheter, fysisk atskilte kontorer,

arbeidssted og eget merkenavn. I tillegg vil det være begrensninger på informasjonsflyt mellom de atskilte forretningsenhetene. Opplistingen er ikke uttømmende. Et pålegg om funksjonelt skille innebærer ikke et krav om å etablere en atskilt juridisk enhet med eget eierskap. Den atskilte forretningsenheten vil derfor fortsatt være underlagt tilbyders kontroll, eierskap og tilsyn.
Myndigheten vil på bakgrunn av en konkret helhetsvurdering i det enkelte tilfelle ta stilling til arten og graden av det funksjonelle skillet, herunder avgjøre hvilke aksessprodukter og -tjenester som skal omfattes, og hvilken rettslig status den atskilte forretningsenheten skal ha. Det vil bli lagt vekt på gjeldende regulering og bevaring av vedkommende tilbyders incentiv til å investere i eget nett.
For det andre innebærer funksjonelt skille et krav om at den atskilte forretningsenheten skal tilby samme tilgangsprodukter og -tjenester til alle tilbydere i sluttbrukermarkedet, inkludert den vertikalt integrerte tilbyders øvrige forretningsenheter, på samme vilkår, til samme tidsfrister og med bruk av samme systemer og prosesser. Med begrepet «på samme vilkår» menes blant annet samme priser og tjenestekvalitet.
Forslag til *tredje ledd* gjennomfører ekomdirektivet artikkel 77 nummer 4 og avklarer hvilke tilleggsforpliktelser som kan pålegges i tillegg til pålegg om funksjonelt skille.
Av forslag til *fjerde ledd* fremgår det at pålegg etter bestemmelsen skal følge prosedyrene i §§ 14-2 og 14-3.
Forslag til *femte ledd* gir hjemmel til å gi forskrifter som utdyper pålegg om funksjonelt skille.

Til kapittel 8 Tilgang til adgangskontrolltjenster for radio og fjernsyn

Til § 8-1 Tilgang til adgangskontrolltjenester for radio og fjernsyn

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende § 4-3 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 62 og vedlegg II. Artikkel 62 og vedlegg II fastsetter regler om adgangskontrolltjenester for tilgang til digitale radio- og fjernsynssendinger. Bestemmelsen regulerer i hovedsak plikten for tilbyder av adgangskontrolltjenesten for digital radio og fjernsyn til å gi innholdsleverandører tilgang. Adgangskontroll betyr i denne sammenheng at tilgang til et program eller en tjeneste er avhengig av et det foreligger et abonnement eller foretas en form for autentisering. Normalt innebærer dette at leverandøren kontrollerer tilgangen ved å kryptere signalet, slik at kun berettigede brukere som har mottaksutstyr med nøkkel for dekryptering, kan motta signalet. De vanligste tjenestene innebærer at TV-kanaler leveres mot betaling, men det finnes også andre betalingstjenester og ulike adgangskontrollsystemer. De grunnleggende tekniske betingelsene for adgangskontroll er angitt i de europeiske standardene for digital fjernsynskringkasting (DVB). Systemene for kryptering og kontroll av brukere kan imidlertid variere mellom e ulike tjenesteleverandører. Regulering av adgangskontrolltjenester for digital radio og fjernsyn gjelder uavhengig av om tilbyder har sterk markedsstilling eller ikke. Vilkårene for tilgang skal være objektive, rimelige og ikke-diskriminerende. Myndigheten kan pålegge samme krav for tilbyder av andre funksjoner som kan begrense tilgangen til digital radio og fjernsyn, slik som programvaregrensesnitt (herunder API ol.) og elektroniske programguider (EPG).
Bestemmelsens *annet ledd* åpner for at det kan gjøres unntak for kravet om tilgang overfor tilbydere av adgangskontrolltjeneste når myndighetene etter markedsanalyse har funnet at tilbyder ikke har sterk markedsstilling. Forutsetningen for å kunne gi unntak anses oppfylt

dersom et unntak ikke vil redusere sluttbrukernes tilgang til formidlingspliktige radio- og fjernsynssendinger eller mulighetene for bærekraftig konkurranse i sluttbrukermarkedet for digitale radio- og fjernsynstjenester, markedet for adgangskontrolltjenester eller andre funksjoner som kan begrense tilgangen til digital radio og fjernsyn.
I bestemmelsens *siste ledd* er det gitt hjemmel til å fastsette forskrifter om tilgang til radio og fjernsyn. Det innebærer at det kan fastsettes krav til adgangskontrolltjeneste og andre tilgangsbegrensende funksjoner, krav til bredskjermsformat, krav til brukerutstyr for digital radio og fjernsyn. Videre kan det gis forskrifter om sikring av tilkoblingspunkter i fjernsynsapparater. Blant annet skal kravene som i dag følger av lov 25. juni 1999 nr. 50 om standarder ved overføring av fjernsynssignaler, kunne videreføres med hjemmel i denne bestemmelsen. Det kan også gis forskrifter om tilgang til analog radio og fjernsyn. Det gis en særskilt hjemmel for å sikre at rettighetshaver til produkter og tjenester for adgangskontroll skal inngå avtale med produsenter på objektive, rimelige og ikke-diskriminerende vilkår. Dette innebærer blant annet at vilkår i avtaler med produsenter ikke skal begrense friheten til å nytte andre adgangskontrolltjenester eller fri tilgang til innholdstjenester.

Til kapittel 9 Tiltak som kan fremme utbygging av nett med svært høy kapasitet og gi lettelser for tilbyder med sterk markedsstilling

Til § 9-1 Saminvestering i nye nett med svært høy kapasitet

Den foreslåtte bestemmelsen er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 76 om saminvestering i nye nett med svært høy kapasitet som består av fiberoptiske elementer frem til sluttbrukers eiendom eller til basestasjonen, samt artikkel 79 nummer 3 annet avsnitt. Hensynet bak den foreslåtte bestemmelsen er å fremme etablering og bruk av nye nett med svært høy kapasitet. Etablering av slike nett er svært kostnadskrevende og er forbundet med usikkerhet blant annet når det gjelder etterspørsel etter slike tjenester. Avtaler om saminvestering kan dermed gi betydelige fordeler i form av deling av risiko og kostnader mellom flere aktører og kan gjøre det mulig for mindre aktører å investere i slike nett på økonomisk fornuftige vilkår for derigjennom å fremme bærekraftig konkurranse, herunder i områder hvor infrastrukturkonkurranse kanskje ikke ville vært effektivt.
Den foreslåtte bestemmelsen vil kunne bidra til konkurranse ved at det etableres ett nett med flere eiere, som hver for seg kan tilby sluttbrukertjenester eller grossisttjenester.
Den foreslåtte bestemmelsen gir mulighet for, under gitte forutsetninger, å lempe på de forpliktelser tilbyder med sterk markedsstilling kan pålegges etter kapittel 7. Dersom tilbyder med sterk markedsstilling påtar seg å åpne for saminvesteringer i nye nett med svært høy kapasitet og minst én tilbyder har inngått en saminvesteringsavtale, skal myndigheten forutsatt at øvrige betingelser er oppfylt, la være å pålegge særskilte forpliktelser i henhold til forslag til § 6-4 med mindre det konstateres vesentlige konkurranseproblemer som ikke kan løses på annet vis. Den foreslåtte bestemmelsen vil dermed bidra til å gi større forutsigbarhet for investorene om at dersom de innretter avtaler om saminvestering og tilgang på en konkurransefremmende måte, vil myndigheten ta nødvendig hensyn til det.
Saminvestering kan skje i ulike former, for eksempel i form av felleseie av netteiendeler eller langsiktig risikodeling gjennom samfinansiering eller kjøpsavtaler. Kjøpsavtaler som utgjør saminvestering, vil medføre anskaffelse av særlige rettigheter til kapasitet i nettet. Dette vil gi medinvestor medbestemmelse over nettet og dermed mulighet til på lang sikt å konkurrere

effektivt og bærekraftig på underliggende markeder der tilbyder med sterk markedsstilling er aktiv.
Kommersielle tilgangsavtaler som er begrenset til leie av kapasitet, vil derimot ikke gi slike rettigheter og bør derfor ikke anses som saminvesteringer.
Det tilsiktes med den foreslåtte bestemmelsen ingen endring i forholdet mellom sektorspesifikk regulering og alminnelig/generell konkurranserett. Den sektorspesifikke reguleringen, herunder den foreslåtte bestemmelsen om tilbud om saminvesteringer, inneholder ikke regler om forbud mot konkurransebegrensende avtaler. De alminnelige konkurranseregler om forbud mot konkurransebegrensende avtaler vil derfor gjelde uansett om tilbud om saminvestering er avgitt eller gjort bindende i henhold til den foreslåtte bestemmelsen om saminvestering. Avtaler mellom tilbydere vil etter omstendighetene kunne betraktes som konkurransebegrensende, da en avtale om saminvestering og dens avledede effekt på forholdet mellom tilbydere, som kan være faktiske eller potensielle konkurrenter, kan innebære risiko for konkurransemessige problemer på det eller de relevante markeder. Tilbyder med sterk markedsstilling som ønsker å inngå saminvesteringsavtale, bør derfor undersøke med konkurransemyndighetene om saminvesteringstilbudet er forenelig med konkurranseregelverket.
Forslag til f*ørste ledd* åpner for at tilbyder med sterk markedsstilling kan tilby å påta seg forpliktelser om å åpne for saminvestering i forbindelse med etablering av nye nett med svært høy kapasitet som består av fiberoptiske elementer frem til sluttbrukers eiendom eller til en basestasjon. Med nett med svært høy kapasitet forstås normalt nettverk som består av fiberoptiske elementer frem til sluttbrukers eiendom eller basestasjon, eller som under normale forhold med stor trafikk kan levere liknende ytelser, jf. utkast til § 1-5 nummer 3. I den foreslåtte bestemmelsen er imidlertid nett med svært høy kapasitet snevrere definert enn i forslag til nevnte definisjon. Dette innebærer at kun en undergruppe av nett med svært høy kapasitet som dekker den første delen av definisjonen vil falle inn under den foreslåtte bestemmelsen om saminvesteringer. Nett som benytter andre teknologier som for eksempel kabel-tv nett eller 5G-nett, som under normale forhold vil kunne levere liknende ytelser som et fibernett, vil dermed ikke være omfattet av den forslåtte bestemmelense.
Det fremgår av forslag til *annet ledd* at myndigheten kan fastsette at et tilbud om saminvestering skal gjøres bindende dersom tilbudet oppfyller alle kravene i § 9-2 og minst én medinvestor har inngått avtale om saminvestering med tilbyder med sterk markedsstilling. Dersom det ikke er inngått avtale om saminvestering, kan ekommyndigheten likevel beslutte å gjøre et tilbud om saminvestering bindende, forutsatt at en slik avtale inngås før tiltak om å trekke tilbake allerede eksisterende regulering er trådt i kraft. Ved fastsettelse av om et tilbud om saminvestering skal gjøres bindende, skal prosedyrene i forslag til § 9-3 om å gjøre tilbud om tilgang og saminvestering bindende, følges. Myndigheten skal ved vurderingen av om tilbudet etter første ledd oppfyller vilkårene i forslag til § 9-2, gjennomføre en markedstest, jf. forslag til § 9-3.
Tilbud om saminvestering anses i utgangspunktet som konkurransefremmende og tilbyder med sterk markedsstilling bør dermed ikke pålegges forpliktelser i det nye nettet med svært høy kapasitet som omfattes av tilbudet. Det fremgår av forslag til annet ledd at ekommyndigheten ikke skal pålegge tilbyder med sterk markedsstilling andre forpliktelser etter § 6-4, for så vidt det gjelder den delen av nettet som er omfattet av tilbudet, i perioden saminvesteringstilbudet er gjort bindende. I særlige tilfeller vil ekommyndigheten i henhold til *tredje ledd* likevel kunne pålegge andre forpliktelser. I vurderingen av om det foreligger

særlige tilfeller skal myndigheten vektlegge om det er vesentlige konkurranseproblemer i enkelte markeder som ikke kan avhjelpes på annet vis. Dette kan for eksempel gjelde, men er ikke begrenset til, nisjemarkeder i sluttbrukerleddet som for eksempel elektronisk kommunikasjonsprodukter til bedriftsmarkedet. I vurderingen skal myndigheten, i overensstemmelse med alminnelig forvaltningsrettslige prinsipper, ta hensyn til at tilbyder har innrettet seg etter det opprinnelige vedtaket. Myndigheten vil måtte vurdere dette hensynet opp mot hensynet til ytterligere konkurransefremmende tiltak.
Dersom myndigheten konkluderer med at et tilbud om saminvestering ikke oppfyller betingelsene etter forslag til § 9-2, vil myndigheten, avhengig av omstendighetene, kunne gjøre tilbudet bindende etter prosedyrene i forslag til § 9-3. I motsetning til i de tilfeller hvor tilbyder oppfyller betingelsene, vil myndigheten etter prosedyrene i forslag til § 9-3 ikke være forpliktet til å akseptere tilbudet og å gjøre det bindende. Myndighetens anledning til å pålegge forpliktelser vil i slike tilfeller ikke i samme grad være begrenset og innebærer også at myndigheten kan pålegge forpliktelser som ligger utenfor tilbudet.
Det fremgår videre at et vedtak om å gjøre tilbud om saminvestering bindende skal ha en varighet på minst syv år. Den fastsatte varigheten på syv år vil bidra til forutsigbarhet for tilbyder med sterk markedsstilling. Dersom tilbyder med sterk markedsstilling gir tilbud om saminvestering som oppfyller betingelsene i forslag til § 9-2, vil tilbyder som utgangspunkt kunne innrette seg etter ikke å bli pålagt ytterligere forpliktelser etter forslag til § 6-4 i en periode på minst syv år. Lengden på forpliktelsens varighet gjenspeiler at det her normalt dreier seg om store investeringer og at det er behov for forutberegnelighet for de investeringer som gjøres.
Det følger av forslag til *fjerde ledd* at myndigheten vil kunne kreve at tilbyder med sterk markedsstilling skal fremlegge årlig samsvarserklæring. Erklæringen skal inneholde en redegjøresele for hvordan de ulike forpliktelsene etter utkast til § 9-2 er overholdt. Den foreslåtte bestemmelsen vil bidra til å skape transparens og forutberegnelighet om at tilbyder med sterk markedsstilling overholder betingelsene etter forslag til § 9-2.
I henhold til artikkel 76 nummer 4 skal BEREC utarbeide retningslinjer med sikte på å få en ensartet bruk av betingelsene som fremgår av forslag til § 9-2. Myndigheten skal ta størst mulig hensyn til BERECs retningslinjer ved vurderingen av om betingelsene etter forslag til § 9-2 er overholdt.

Til § 9-2 Krav til saminvesteringstilbud

Den foreslåtte bestemmelsen er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 76 nummer 1 og Vedlegg IV.
Formålet med bestemmelsen er å gi forutsigbarhet og transparens rundt hvilke betingelser som gjelder for at et tilbud om saminvestering skal kunne godkjennes av myndigheten. Myndigheten skal ved vurdering av om et tilbud om saminvestering skal gjøres bindende etter forslag til § 9-1, kontrollere om tilbudet oppfyller vilkår nummer 1-7 som fremgår av forslag til *første ledd*. Dersom myndigheten konkluderer med at tilbudet oppfyller vilkårene, tilbudet er gitt i godt tro og minst én medinvestor har inngått avtale om saminvestering med tilbyder med sterk markedsstilling, skal tilbudet gjøres bindende for en periode på minst syv år, jf. forslag til § 9-1 annet ledd. Myndigheten kan vurdere ytterligere kriterier i den grad de er nødvendige for å sikre potensielle medinvestorers tilgang til saminvesteringen i lys av særskilte lokale forhold og markedsstrukturen.

I første ledd *nummer 1* oppstilles et krav om at tilbudet skal være åpent. Dette innebærer at tilbudet skal være tilgjengelig og lett å finne på nettstedet til tilbyder med sterk markedsstilling. Fullstendige vilkår skal gjøres tilgjengelige uten unødig opphold for enhver potensiell medinvestor som har uttrykt interesse i å delta. Prosessen, for eksempel veikart for opprettelse og utvikling av saminvesteringsprosjektet, skal være angitt på forhånd, skal være tydelig beskrevet skriftlig for alle potensielle medinvestorer, og alle vesentlige milepæler skal være tydelig kommunisert overfor alle potensielle medinvestorer uten noen form for forskjellsbehandling.
Enhver tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett og -tjenester skal ha tilgang til saminvesteringstilbudet under hele nettets levetid, for det nettet som etableres innenfor rammene av saminvesteringstilbudet. Dette skal bidrar til å gjøre det mulig for tilbydere av forskjellig størrelse og finansiell styrke til å investere i nye nett på økonomisk fornuftige vilkår.
Av første ledd *nummer 2* fremgår det at tilbudet om saminvestering skal omfatte vilkår for potensielle medinvestorer som fremmer bærekraftig konkurranse på lang sikt.
Første ledd *nummer 3* innebærer at alle tilbydere/potensielle medinvestorer skal tilbys rettferdige, rimelige og ikke-diskriminerende vilkår for deltakelse i saminvesteringsavtalen fra og med tidspunktet de trer inn i den. Dette gjelder både med hensyn til det økonomiske vederlaget som kreves for anskaffelse av særlige rettigheter, med hensyn til det vernet som medinvestorene gis gjennom disse rettighetene både i utbyggingsfasen og i driftsfasen, for eksempel ved å tildele ugjenkallelige bruksretter (IRU-er) i hele den forventede levetiden til nettet som er omfattet av saminvesteringen, og med hensyn til vilkårene for å tre inn og potensielt heve saminvesteringsavtalen. Ikke-diskriminerende vilkår i denne sammenheng medfører ikke at alle potensielle medinvestorer skal tilbys nøyaktig samme vilkår, herunder økonomiske vilkår, men at alle variasjoner i vilkårene som tilbys, skal være begrunnet i de samme objektive, åpne, ikke-diskriminerende og forutsigbare kriteriene, for eksempel det antall sluttbrukerlinjer det er gitt saminvesteringtilbud om. Vilkårene skal bidra til å sikre at medinvestor gis forutsetninger til å vurdere fordeler og ulemper ved å saminvestere i det nye nettet.
Første ledd *nummer 4* innebærer at et tilbud om saminvestering skal gi mulighet for fleksibilitet med hensyn til størrelsen på og tidsplanen for hver enkelt medinvestors forpliktelse til saminvestering, for eksempel ved hjelp av en avtalt og potensielt økt prosentdel av det samlede antall sluttbrukerlinjer i et bestemt område, som medinvestorene gradvis kan øke sin saminvesteringsandel i. Dette innebærer at det må fastsettes en andel på et enhetsnivå som gjør det mulig for mindre medinvestorer med begrensede ressurser å delta i saminvesteringen i et rimelig minimumsomfang og gradvis å øke sin deltakelse, samtidig som det sikres at den opprinnelige avtalen om saminvestering er tilstrekkelig.
Fastsettelsen av det økonomiske vederlaget for den enkelte medinvestor skal gjenspeile det faktum at tidlige medinvestorer påtar seg større risiko og skyter inn kapital tidligere. En premie som øker over tid, skal anses for berettiget for en saminvesteringsavtale som gjøres på et senere tidspunkt, og for nye medinvestorer som trer inn i saminvesteringen etter oppstart av prosjektet, for å gjenspeile den avtagende risikoen og motvirke et insentiv til å holde tilbake kapital i tidlig fase.
Av forslag til første ledd *nummer 5* følger det at medinvestorene skal gi hverandre gjensidig rettigheter på rettferdige og rimelige vilkår for tilgang til infrastrukturen som er omfattet av saminvesteringen, for å tilby tjenester i senere ledd i omsetningskjeden, herunder til sluttbrukere, i samsvar med åpne og transparente vilkår. Tilbudet om saminvestering og

senere avtaler, skal være åpne, særlig dersom medinvestorene enkeltvis og hver for seg er ansvarlig for utbygging av bestemte deler av nettet. Dersom det opprettes en ordning for saminvestering, skal det gi alle medinvestorer tilgang til nettet, enten direkte eller indirekte, på grunnlag av likeverdige innsatsfaktorer og i samsvar med rettferdige og rimelige vilkår, herunder økonomiske vilkår som gjenspeiler de forskjellige risikonivåene som de enkelte medinvestorene påtar seg.

Det fremgår av første ledd *nummer 6* at rettigheter og plikter som følger av saminvesteringsavtalen skal kunne overdras til andre medinvestorer eller tredjeparter. Med «andre» siktes det til andre medinvestorer enn de som er med fra inngåelsen av saminvesteringsavtalen, eller andre tredjeparter som er villig til å tre inn i saminvesteringsavtalen til en eksisterende medinvestor, med forbehold om at denne nye tilbyderen forplikter seg til å oppfylle alle de opprinnelige forpliktelsene som den overdragende virksomheten hadde i henhold til avtalen.

For å opprettholde konkurranseevnen i markedene fremgår det av første ledd *nummer 7* at tilbyderne som ikke deltar i en bestemt saminvestering likevel dersom de anmoder om det, skal gis tilgang. Dette kan oppnås ved å opprettholde eksisterende tilgangsprodukter eller, dersom eksisterende nettelementer med tiden blir tatt ut av drift, ved å innføre tilgangsprodukter med minst tilsvarende funksjonalitet og kvalitet som dem som tidligere var tilgjengelig på den eksisterende infrastrukturen. I begge tilfeller med forbehold for en egnet ordning for tilpasning av tilgangsprodukter over tid som er godkjent av den nasjonale reguleringsmyndigheten og ikke undergraver insentivene for medinvestorene.

Av forslag til *annet ledd* fremgår det at tilbyder med sterk markedsstilling kan inkludere i tilbudet om saminvestering rimelige vilkår med hensyn til medinvestorers økonomiske evne, slik at potensielle medinvestorer for eksempel må vise at de er i stand til å foreta trinnvise betalinger som danner grunnlag for planleggingen av utbyggingen, godkjenning av en strategisk plan som danner grunnlag for utarbeidingen av utbyggingsplaner på mellomlang sikt, og så videre.

Forslag til *tredje ledd* innebærer at tilbyder med sterk markedsstilling skal offentliggjøre saminvesteringstilbudet i god tid og minst seks måneder før etablering av nett med svært høy kapasitet starter. Hensikten med en tidlig offentliggjøring er at potensielle medinvestorer skal sikres tilstrekkelig tid til å gjennomgå saminvesteringstilbudets vilkår og betingelser for å kunne vurdere om det er attraktivt og lønnsomt å delta i saminvesteringen. For tilbyder med sterk markedsstilling som er rene grossistleverandører vil frisen for å offentliggjøre saminvesteringstilbudet gjøres kortere. Rene grossistleverandører vil fortsatt være underlagt et krav om å offentliggjøre saminvesteringstilbudet i god tid før utbygging starter. Bakgrunnen for at kravet om offentliggjøring minst seks måneder før ikke gjelder for denne typen tilbydere, skyldes at rene grossistleverandører ikke har samme interesse av å være den første på nettet til å tilby produkter og tjenester eller til å diskriminere mellom tilbydere som er aktive på det underliggende sluttbrukermarkedet.

Fjerde ledd gir hjemmel til å gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om saminvestering i nett med svært høy kapasitet. Dette vil kunne omfatter nærmere regler om offentliggjøring av saminvesteringstilbudet, utforming av og innhold i vilkår i tilbudet om saminvestering og om krav til medinvestorene saminvestering i nett med svært høy kapasitet.

Til § 9-3 Prosedyre for å gjøre tilbud om tilgang eller saminvestering bindende

Forslag til bestemmelse er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 79 om forpliktelsesprosedyre for å gjøre tilbud om tilgang eller saminvestering bindende.

Den foreslåtte bestemmelsen om prosedyre for avgivelse av forpliktende tilbud og vurdering av tilbudet, gir tilbyder med sterk markedsstilling mulighet til selv å bøte på konkurranseproblem som myndigheten har konstatert, og unngå å bli underlagt særlige forpliktelser etter § 6-4. Tilbyder med sterk markedsstilling vil dermed selv kunne påvirke hvilke betingelser og vilkår selskapet underlegges ved å tilby å påta seg konkrete forpliktelser knyttet til tilgang eller saminvestering, som myndigheten vil kunne vurdere å akseptere etter å ha involvert berørte markedsaktører.

Tilbyder med sterk markedsstilling har i dag også mulighet til å komme med forpliktende tilbud om tilgang eller saminvestering for å avbøte konkurranseproblem, som myndigheten kan vektlegge i sine markedsanalyser og ved vurderingen av hvilke virkemidler som er forholdsmessig og formålstjenlig å pålegge tilbyder med sterk markedsstilling etter § 6-4. Det nye er at det nå fastsattes en egen fremgangsmåte for hvordan tilbyder med sterk markedsstilling skal fremsette slike tilbud, og prosedyrer for hvordan myndigheten skal vurdere tilbudet og hvilke kriterier som må være oppfylt for at myndigheten skal kunne gjøre tilbudet bindende for tilbyder med sterk markedsstilling for en bestemt periode. Forslaget er ment å legge til rette for økt transparens og forutsigbarhet rundt markedsvilkårene.

Det fremgår av forslag til *første ledd* at tilbud om tilgang eller saminvestering etter bestemmelsen kan omfatte samarbeidsavtaler som gjør særlige forpliktelser etter § 6-4 overflødige, saminvesteringsavtaler om nett med svært høy kapasitet jf. § 9-1, eller tredjepartstilgang knyttet til frivillig utskillelse av aksessnett etter § 7-12.

Samarbeidsavtaler kan for eksempel være kommersielle avtaler om grossisttilgang, eller tilbud om å åpne for grossisttilgang der hvor det ikke eksisterer et slikt tilbud. Med samarbeidsavtaler som gjør særlige forpliktelser etter § 6-4 overflødige, siktes det til at tilbudet gjelder samarbeidsavtaler som er egnet til å avhjelpe identifiserte konkurranseproblem og som derfor vil kunne få betydning for myndighetens vurdering av hvilke virkemidler som vil være forholdsmessige og formålstjenlig å pålegge etter § 6-4.

Med tredjepartstilgang menes tilgang for andre tilbydere av elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste til det aktuelle nettet, enten i form av tilgang til anleggsinfrastruktur eller nettilgang.

I forslaget til *annet ledd* stilles det krav om at tilbudet skal være tilstrekkelig detaljert, og inneholde en tidsplan, angivelse av rammene for gjennomføringen og forpliktelsens varighet. I dette ligger det at tilbudet må være tilstrekkelig detaljert til at myndigheten i tilstrekkelig grad skal kunne foreta en vurdering av tilbudet og betydningen det vil kunne få for konkurransesituasjonen, herunder hvordan tilbudet vil kunne bøte på konstaterte konkurranseproblem. Tilbyder med sterk markedsstilling vil ha en interesse i å fremlegge tilstrekkelig dokumentasjon. Ved mangelfull fremlagt dokumentasjon, vil myndigheten kunne be om ytterligere dokumentasjon. Dersom tilbudet ikke er tilstrekkelig detaljert, vil myndigheten kunne avise tilbudet.

Forslaget legger opp til at myndigheten ved vurderingen av tilbudet også skal ta hensyn til markedsaktørenes synspunkt. Det følger av forslag til *tredje ledd* at myndigheten skal gjennomføre en markedstest. Med markedstest forstås en offentlig høring av de foreslåtte forpliktelsene etter § 12-2, hvor berørte tredjeparter skal kunne uttale seg slik at myndigheten kan ta deres syn i betraktning ved vurderingen av tilbudet. Potensielle saminvestorer eller

tilgangskjøpere vil i høringen kunne gi innspill og foreslå endringer. Det fremgår av tredje ledd at det ikke er nødvendig å gjennomføre en slik markedstest dersom tilbudet anses klart utilstrekkelig. Et tilbud vil være klart utilstrekkelig dersom tilbudet ikke oppfyller et eller flere av kriteriene som oppstilles i første og annet ledd, eller om det ikke oppfyller et eller flere av kravene i §§ 9-1 og 9-2 om saminvesteringsavtaler om nett med svært høy kapasitet.
I henhold til forslaget til tredje ledd *nummer en til fire*, skal myndigheten ved vurderingen av tilbudet særlig skal legge vekt på om det er fremlagt dokumentasjon på at de tilbudte forpliktelsene er rimelige og rettferdige, om tilbudet er åpent for alle markedsaktører, om tilbudet legger til rette for rettidig tilgang på rettferdige, rimelige og ikke-diskriminerende vilkår forut for lansering av tilhørende sluttbrukertjenester, og om tilbudet er egnet til å legge til rette for bærekraftig konkurranse i sluttbrukermarkeder og om det er egnet til å fremme samarbeid om etablering med nett med svært høy kapasitet til beste for sluttbruker.
Tilbud som legger til rette for bærekraftig konkurranse i underliggende markeder og fremmer samarbeid om etablering av nett med svært høy kapasitet i sluttbrukers interesse, vil for eksempel kunne innebære at myndigheten vurderer at det ikke er nødvendig å forhåndsregulere aktuelle underliggende grossistmarkeder jf. § 6-4.
Det følger av forslag til *fjerde ledd* at myndigheten skal informere tilbyder med sterk markedsstilling om sine foreløpige konklusjoner, herunder om tilbudet anses å oppfylle de mål, kriterier og prosedyrer som følger av bestemmelsen, og etter §§ 6-4, 7-12, 9-1, 9-2 der det er relevant. Myndigheten skal også informere om på hvilke vilkår myndigheten kan vurdere å gjøre forpliktelsene bindende. Hensikten med dette er at tilbyder med sterk markedsstilling skal få mulighet til å komme med synspunkt til myndighetens foreløpige konklusjoner, og gis anledning til å vurdere sitt tilbud på nytt og eventuelt foreslå endringer som imøtekommer myndighetens foreløpige konklusjoner slik at tilbudet oppfyller vilkårene, jf. forslag til *femte ledd.* Tilbyder med sterk markedsstilling gis dermed anledning til å tilpasse de deler av sitt opprinnelige tilbud som myndigheten anser at ikke i tilstrekkelig grad bøter på de identifiserte konkurranseproblemene. Bakgrunnen for at tilbyder med sterk markedsstilling gis anledning til å tilpasse sitt opprinnelige tilbud, er målsetningen om at tilbud som oppfyller vilkårene vil kunne legge til rette for bærekraftig konkurranse i de underliggende markedene, og fremme samarbeid om etablering av nett med svært høy kapasitet til beste for sluttbrukerne.
I henhold til forslag til *sjette ledd* kan myndigheten besluttet at forpliktelsene som er tilbudt skal være helt eller delvis bindende for en bestemt periode. Dette vil være med på å legge til rette for stabile og forutsigbare markedsvilkår for både tilbyder med sterk markedsstilling som avgir tilbudet, og tilbyderne som ønsker å benytte seg av tilbudet. Myndigheten skal i utgangspunktet ikke fastsette varighet som går utover den perioden som er tilbudt. Varigheten kan avvike fra tidsfristene i § 6-5 femte ledd om krav til myndighetens gjennomføring av nye markedsundersøkelser. Myndigheten har kompetanse til å fastsette ulik lengde på de ulike forpliktelsene, avhengig av hva som vil være formålstjenlig i lys av blant annet identifiserte konkurranseproblem.
Når det gjelder saminvesteringstilbud etter §§ 9-1 og 9-2, stiller bestemmelsen krav til en minimumsvarighet på syv år.
Det videre av forslag til sjette ledd at myndigheten kan beslutte å forlenge tilbudets varighet etter at den opprinnelige tidsperioden som fastsatt etter sjette ledd er utløpt. Dette vil kunne være aktuelt i tilfeller hvor myndigheten etter utløpet av tidsperioden vurderer at det fortsatt

er behov for å opprettholde forpliktelsene for å kunne avhjelpe de konstaterte konkurranseproblemene.
Myndigheten kan ilegge tilbyder med sterk markedsstilling overtredelsesgebyr og eller tvangsmulkt jf. §§ 13-7 og 13-13 ved brudd på forpliktelser som er gjort bindende etter sjette ledd.

Til § 9-4 Frivillig utskillelse av aksessnett

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende ekomlov § 3-5 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 78.
I *første ledd* foreslås det at tilbyder med sterk markedsstilling skal pålegges en plikt til å informere myndigheten minst tre måneder i forkant, dersom tilbyder planlegger å skille ut hele eller vesentlige deler av sitt aksessnett for å tilby alle grossisttilbydere. Om utskillelsen skal ansees som vesentlig avgjøres konkret i det enkelte tilfelle. Et viktig moment i vesentlighetsvurderingen er hvor sentral den utskilte delen av aksessnettet er for det foreliggende reguleringsbehov. Utskillelse kan være av mindre betydning dersom det finnes alternative aksessnett i de aktuelle områdene enn dersom det ikke finnes slike. Ved tvil om vesentlighetsvurderingen skal myndigheten konsulteres. Dersom myndigheten er varslet i henhold til første ledd, skal tilbyder også informere myndigheten om endringer i slike planer, herunder de tilfelle hvor en prosess om utskillelse oppgis.
Forslag til første ledd er hovedsakelig en videreføring av gjeldende ekomlov § 3-5 første ledd. Det nye elementet er først og fremst at det settes en konkret tidsfrist i første punktum i tråd med ekomdirektivet artikkel 78 nummer 1. Formålet med bestemmelsen er at tilbyder med sterk markedsstilling skal kunne tilby alle tilgangskjøpere, inkludert egen sluttbrukervirksomhet, likeverdige tilgangsprodukter. Tremånedersfristen er med på å sikre at informasjon om den planlagte utskillelsen forelegges myndigheten i god nok tid før planene er tenkt realisert, slik at myndigheten får tilstrekkelig tid til å vurdere virkningene av den planlagte endringen, og hvilke følger den eventuelt vil ha for gjeldende regulering på området. For eksempel vil dette kunne gi myndigheten mulighet til å innhente flere opplysninger eller dokumentasjon, høre berørte tredjeparter, analysere den planlagte utskillelsen og håndtere eventuelle konstaterte konkurranseproblemer som måtte oppstå som følge av den planlagte utskillelsen. Plikten til å informere myndigheten oppstår når vurderingen av utskillelse ikke lenger bare er på et foreløpig og innledende stadium. Foreleggelsen av informasjon skal skje gjennom en formell oversendelse til myndigheten.
Det følger av forslag til *annet ledd* at for å sikre effektiv og ikke-diskriminerende tilgang for tredjeparter, kan tilbyder med sterk markedsstilling tilby å påta seg frivillige forpliktelser knyttet til tilgang til tilbyders nett i en gjennomføringsperiode etter at den frivillige utskillelse av aksessnettet er gjennomført. I slike tilfeller skal prosedyrene i § 9-3 følges. Forslag til annet ledd vil gi tilbyder med sterk markedsstilling en viss innflytelse på betingelser og vilkår for egen virksomhet for å håndtere eventuelle konkurranseproblemer. I tilfeller hvor tilbyder har kommet med et tilbud etter annet ledd, vil myndigheten kunne ta hensyn til tilbudet i vurderingen av konsekvensene av den planlagte utskillelsen. Tilbud som i tilstrekkelig grad bøter på identifiserte konkurranseproblem vil kunne medføre at myndigheten konkluderer med at det ikke er forholdsmessig å opprettholde ilagte forpliktelser, eller at det ikke er forholdsmessig å pålegge tilbyder med sterk markedsstilling nye forpliktelser.
Forslag til *tredje ledd* fastsetter at myndigheten skal gjennomføre en markedsanalyse av de forskjellige markedene med tilknytning til aksessnettet for å vurdere effekten av den

planlagte utskillelsen. Effekten av den planlagte utskillelsen skal, sammen med eventuelle tilbud etter annet ledd, vurderes opp mot allerede pålagte plikter etter § 6-4.
Myndigheten skal i henhold til forslag til *fjerde ledd* pålegge, opprettholde, endre eller trekke tilbake plikter på bakgrunn av markedsanalysen i henhold til prosedyrene i §§ 14-2 og 14-3, og kan samtidig fastsette at tilbudet etter annet ledd skal gjøres helt eller delvis bindende. Det vises til at myndigheten utpeker, opprettholder eller trekker tilbake utpekning av tilbyder med sterk markedsstilling på bakgrunn av markedsanalyser, jf. § 6-3. I tilfeller hvor tilbyder med sterk markedsstilling utelukkende er virksom i ett eller flere grossistmarkeder, så vil § 7-10 gjelde for påleggelse av plikter. Myndighetens avgjørelse vil angi hvilke vilkår og betingelser som skal gjelde for utskillelse av aksessnettet, og vil kunne gi forutsigbarhet for hvilke vilkår og betingelser som for eksempel vil gjelde for nettilgang i en nærmere fastsatt tidsperiode. Forslaget vil dermed tilrettelegge for stabile og forutsigbare markedsvilkår, både for tilbyder med sterk markedsstilling som fremsetter et tilbud etter annet ledd, og for grossisttilbydere som blir berørt av den planlagte utskillelsen.
Det følger av forslag til *femte ledd* at myndigheten gis kompetanse til å fastsette hvor lenge et tilbud etter annet ledd skal være bindende. Det kan fastsettes at forpliktelsene som tilbys etter annet ledd skal ha en lenger varighet enn maksimalfristene for gjennomføring av markedsanalyser etter § 6-3 sjuende ledd. Dersom myndigheten har besluttet at et tilbud etter annet ledd skal gjøres helt eller delvis bindende, skal myndigheten vurdere om forpliktelsen skal forlenges etter at den opprinnelige tidsperioden er utløpt. En slik forlengelse vil for eksempel kunne være aktuelt i tilfeller hvor myndigheten konkluderer med at en forlengelse vil være forholdsmessig og nødvendig for å kunne håndtere konstaterte konkurranseproblemer.

Til kapittel 10 Tilrettelegging for infrastrukturutbygging

Til § 10-1 Ekspropriasjon

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende § 12-3. Det følger for øvrig av fortalen punkt 103 til ekomdirektivet at direktivet ikke berører nasjonale bestemmelser om ekspropriasjon eller bruk av eiendom.
Forslaget til bestemmelse fastsetter at Kongen kan gjøre vedtak om eller gi samtykke til ekspropriasjon av eiendomsrett eller bruksrett til fast eiendom for anbringelse av elektronisk kommunikasjonsnett og utstyr for elektronisk kommunikasjon. For å ivareta det offentliges eller brukernes interesser i en hensiktsmessig bruk av ressurser som nyttes eller kan nyttes til elektronisk kommunikasjon, kan Kongen også gjøre vedtak om eller samtykke til ekspropriasjon av tilbyders eller andres eiendomsrett eller bruksrett til elektronisk kommunikasjonsnett og -utstyr for elektronisk kommunikasjon. I denne sammenheng kan det også vedtas eller gis samtykke til ekspropriasjon av eiendomsrett eller bruksrett til fast eiendom som nyttes i driften av elektronisk kommunikasjonsnett og elektronisk kommunikasjonsutstyr.
Ekspropriasjon etter første ledd kan for eksempel omfatte rett til å anbringe utstyr på, i, over eller under fast eiendom. Ekspropriasjonen kan også omfatte eiendomsrett til grunn som sådan såfremt dette er nødvendig for å kunne anbringe elektronisk kommunikasjonsnett eller utstyr for elektronisk kommunikasjon på eiendommen, for eksempel grunn til oppføring av teknisk installasjon eller byggverk.

Departementet foreslår også å videreføre bestemmelsen om at oreigningsloven gjelder så langt den passer. Utgangspunktet er at de generelle reglene i oreigningsloven kommer til anvendelse, med mindre ekomloven inneholder andre reguleringer. Det presiseres i loven at bestemmelsene om utsatt iverksetting etter lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom § 5 annet ledd gjelder for ekspropriasjon etter ekomloven.
Bestemmelsen i tredje ledd siste punktum om at skjønn ikke har utsettende virkning for gjennomføringen av ekspropriasjonsvedtaket, gjelder foran den generelle bestemmelsen om forhåndstiltredelse i oreigningsloven § 25. Etter oreigningsloven er utgangspunktet at et ekspropriasjonsinngrep ikke kan settes i verk før partene har kommet til enighet om erstatningsutmålingen eller det foreligger rettskraftig skjønn. Men myndigheten kan i henhold til § 25 gi samtykke til at inngrepet settes i verk før det foreligger rettskraftig skjønn. For ekspropriasjonsvedtak etter ekomloven, foreslås det å videreføre en rett til forhåndstiltredelse før erstatning er fastsatt, uten at det kreves samtykke fra myndigheten. Bestemmelsen om at skjønnet ikke har utsettende virkning for gjennomføringen av ekspropriasjonsvedtaket, må ses i sammenheng med reglene om virkning av klage på vedtak. Forvaltningslovens regler gjelder for vedtak fattet av et forvaltningsorgan, når ikke annet er bestemt, jf. forslag til § 14-1. Utgangspunktet etter forvaltningsloven § 42 er at vedtak kan iverksettes før klagefristen er ute eller klagen er avgjort. Oreigningsloven § 5 annet ledd inneholder imidlertid en særregel om virkning av klage, som også gjelder for ekspropriasjonsvedtak fattet med hjemmel i ekomloven. Hovedregelen etter oreigningsloven § 5 annet ledd er at klage på ekspropriasjonsvedtak får utsettende virkning, det vil si at et ekspropriasjonsinngrep ikke kan iverksettes før klagen er avgjort. I særlige tilfeller kan underinstansen eller overinstansen likevel fatte vedtak om at en klage ikke skal gis utsettende virkning dersom det kommer til å føre til «urimeleg hefte» om klagen skulle ha utsettende virkning, jf. oreigningsloven § 5 annet ledd annet punktum.
Fjerde ledd første punktum fastsetter at eier eller bruksberettiget som ikke er et organ for stat eller kommune, kan kreve at elektronisk kommunikasjonsnett og utstyr for elektronisk kommunikasjon flyttes eller fjernes fra eiendommen dersom dette er nødvendig av hensyn til en hensiktsmessig utnyttelse av eiendommen eller bruksretten.
Tidligere hadde ekomtilbyder en plikt til for egen regning å flytte ekomnett og -utstyr, herunder bredbåndskabler, dersom grunneier eller bruksberettiget krevde det og det var nødvendig av hensyn til en hensiktsmessig utnyttelse av eiendommen eller bruksretten. Bestemmelsen omfattet både private, kommunale og statlige grunneiere. Ved lovendring 17. mars 2017 nr. 9 ble bestemmelsen innskrenket til å gjelde eier eller bruksberettiget som ikke er et organ for stat eller kommune.
Departementet mente det kunne være grunn til å skille mellom private og offentlige grunneiere eller bruksberettigede når det gjaldt flytteplikt og det økonomiske ansvaret. Slik departementet oppfattet det, ville det i praksis være enklere å få i stand avtaler om fremføring av infrastruktur mellom utbygger og private grunneiere eller bruksberettigede, dersom regelverket ga mulighet for pålegg om flytting av utstyret når det var nødvendig for at eier eller bruksberettiget skulle kunne utnytte eiendommen på en hensiktsmessig måte. Det var dermed ønskelig å videreføre gjeldende bestemmelse for private eiere eller bruksberettigede.
Når det gjaldt kommunal eller statlig grunneier eller bruksberettiget, var det andre hensyn som gjorde seg gjeldende som etter departementets syn måtte vektlegges. Departementet viste til at det offentlige har et viktig ansvar både som planstyrer og grunneier for å legge til

rette for fremføring og videre utbygging av bredbånd, mobil og kringkasting i hele landet, og foreslo at statlig eller kommunal eier eller bruksberettiget ikke skulle ha den særlige adgangen etter ekomregelverket til å kreve flytting for tilbyders regning av hensyn til hensiktsmessig utnyttelse av eiendommen eller bruksretten. Dette ville skape større forutberegnelighet for ekomutbyggere og tilrettelegge bedre for utbygging av nødvendig infrastruktur, jf. Prop. 157 LS (2015–2016).

Til § 10-2 Plikt til samlokalisering for tilbydere

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldene ekomlov § 4-4 første og tredje ledd og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 44.

Bakgrunnen for bestemmelsen er å sikre at nye nett bygges eller etableres på en rettferdig, effektiv og miljømessig ansvarlig måte, uavhengig av enhver forpliktelse på tilbyder med sterk markedsstilling om å gi tilgang til eget nett. Delt bruk av infrastruktur kan bidra til å redusere miljømessige kostnader ved å etablere infrastruktur for elektronisk kommunikasjonsnett og bidra til mål om folkehelse, offentlig sikkerhet og by- og arealplanlegging.

Av forslag til *første ledd* følger det at dersom tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett eller tilhørende fasilitet er gitt ekspropriasjonsrett etter § 10-1 eller annen lovbestemt tilgang, og den som anmoder om slik tilgang ikke er gitt tilsvarende rett kan myndigheten pålegge tilbyder å gi tilgang til samlokalisering, felles bruk av nettelement og tilhørende fasiliteter. Slike pålegg kan gis når det er berettiget ut fra hensyn til miljø, folkehelse, offentlig sikkerhet eller for å oppfylle mål for by- og arealplanlegging.

Forslag til *annet ledd* begrenser retten til å pålegge samlokalisering og felles bruk av nettelementer og tilhørende fasiliteter, til områder hvor dette er nødvendig for å oppnå målene etter første ledd. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom det allerede er stor plassmangel under jorden, dersom en naturlig barriere må krysses eller dersom det foreligger annen offentlige reguleringer som for eksempel legger restriksjoner på etablering av ny infrastruktur. I slike tilfeller kan det være nødvendig å pålegge slik tilgang for å nå mål om folkehelse, offentlig sikkerhet og by- og arealplanlegging.

Med nettelement menes enhver aktiv eller passiv del, som utgjør en del av et elektronisk kommunikasjonsnett, herunder ledningsnett, kabler, skap, rom til utstyr, strømforsyning og lignende, utstyr som kan sende eller motta radiosignaler eller begge deler og tilhørende fasiliteter.

Av forslag til *tredje ledd* fremgår det at plikter om å gi tilgang etter denne bestemmelse skal være objektive, transparente, forholdsmessige og ikke-diskriminerende. Forholdsmessige plikter innebærer at plikter om samlokalisering og felles utnyttelse av nettelementer og tilhørende fasiliteter skal være nødvendige og ikke skal gå lengre eller være mere inngripende enn formålet med den pålagte forpliktelsen. At pliktene skal være objektive innebærer, at pliktene kan pålegges etter et konkret skjønn og skal være saklig begrunnet av hensyn til miljø, folkehelse, offentlige sikkerhet eller by- og arealplanmessige hensyn. Transparens innebære at det skal være åpenhet rundt i hvilke tilfeller plikter om samlokalisering og felles utnyttelse av nettelementer og tilhørende fasiliteter kan pålegges. Ikke-diskriminerende plikter innebærer at pliktekene skal være uavhengig av den aktuelle tilbyderen av elektroniske kommunikasjonsnett som gis tilgang.

Av forslag til *fjerde ledd* fremgår det at dersom myndigheten vurderer å fatte vedtak etter første ledd skal slike utkast til vedtak høres, og alle interesserte parter skal innenfor en rimelig frist ha anledning til å uttale seg, jf. forslag til § 14-2.
Forslag til *femte ledd* gir hjemmel til å gi forskrift. Myndigheten kan utpeke myndighet til å samordne og fungere som sentral informasjonstjeneste, jf. bredbåndsutbyggingsloven § 20. Myndigheten kan også definere regler for hvordan kostnadene skal fordeles ved felles bruk av fasiliteter eller eiendom, for å sikre at de aktuelle tilbyderne får en passende belønning for den risikoen disse tar.
Plikten etter forslag til § 10-2 er uavhengig av plikt til samlokalisering som kan pålegges tilbyder med sterk markedsstilling etter § 7-2.

Til § 10-3 Tilgang til nett og fasiliteter i og utenfor bygninger

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører ekomloven § 4-4 annet ledd, og utvider gjeldende rett slik at bestemmelsen gjennomfører ekomdirektivet artikkel 61 nummer 3.
Forslaget til bestemmelse innebærer en betydelig utvidelse av hvilke tilgangsforpliktelser som kan pålegges, hvilke vilkår som kan fastsettes for pålegget og hvilke forhold myndighetene skal vurdere før det gis pålegg. Bestemmelsen gjelder i hovedsak passiv infrastruktur. Bestemmelsen suppleres av bredbåndsutbyggingsloven.
Det er brede samfunnshensyn som vurderes ved anvendelsen av gjeldende rett, mens den foreslåtte bestemmelsen er spesielt innrettet mot å løse de konkurransemessige problemene som oppstår i forbindelse med at infrastruktur i og utenfor bygninger kan være en flaskehals. Den foreslåtte bestemmelsen vil gi myndigheten et nytt redskap for å fremme bærekraftig konkurranse, og vil være et supplement til reguleringen av tilbydere med sterk markedsstilling.
Den foreslåtte bestemmelsen stiller ikke krav til at pliktsubjektet skal ha sterk markedsstilling. Alle tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett vil således kunne pålegges tilgangsforpliktelser dersom vilkårene i bestemmelsen er oppfylt. Dette er derfor en symmetrisk tilgangsregulering som skiller seg fra den asymmetriske tilgangsregulering på SMP-området. Tilgangsplikter kan i tillegg pålegges eiere av elektroniske kommunikasjonsnett. I Norge er det svært vanlig at det er bygningseier som eier kabler og tilhørende fasiliteter i bygningen. Det finnes imidlertid også eksempler på at det er tilbyderen av elektroniske kommunikasjonsnett som eier det interne nettet i bygningen. Det kan også være andre som har disposisjonsretten basert på komplekse avtaleforhold. Dette vil bero på hva som avtalt mellom partene. Det er tilbydere av elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste som vil kunne anmode om og få rett til tilgang til nett og fasiliteter i og utenfor bygning.
Første ledd åpner for at nasjonale myndigheter kan kreve at tilbydere, en eier av et elektronisk kommunikasjonsnett eller en som på annen måte har disposisjonsrett til nettet, gir tilgang til ledninger, kabler eller tilhørende anlegg (skap, utstyrsrom, strømforsyning eller lignende) som er plassert inne i bygninger eller opp til et tilkoblingspunkt som ligger utenfor bygningen. Dette punktet skal være så nær sluttbrukeren som mulig. Hvor det første tilkoblingspunktet er, avhenger blant annet av bygningstype og utbyggers nettarkitektur. I en boligsammenslutning som for eksempel et borettslag, kan tilkoblingspunktet befinne seg i kjelleren, mens det for en enebolig typisk kan befinne seg ute på gaten, i nærmeste kum. I spredtbygde strøk kan det være lengre til første tilkoblingspunkt. Myndigheten kan gripe inn

dersom en tilbyder som ønsker tilgang etter bestemmelsen har fått avslag på en anmodning om tilgang til kabler og fasiliteter i bygning, og bringer saken inn for myndigheten.
Betingelser for å gi slik tilgang er at det er fysisk vanskelig eller samfunnsmessig ulønnsomt å legge nye kabler i bygningen. Det kan være fysiske begrensninger som gjør at duplisering av slik infrastruktur ikke kan gjennomføres eller det kan være så høye kostnader at det vil være økonomisk ineffektivt å anlegge et parallelt nett.
En forutsetning for at myndigheten skal kunne pålegge tilgang er at anmodningen om tilgang anses som rimelig. Dette innebærer blant annet at det skal foretas en avveining av tilbyders eller netteiers interesse i å disponere egen infrastruktur i eller utenfor bygning mot behovet for å gi andre tilgang som er nødvendig for å kunne tilby konkurrerende tjenester. Hensynene som myndigheten skal vurdere i forbindelse med rimelige anmodninger på SMP-området, jf. ekomloven § 7-3, vil være relevante også for rimelighetsvurderinger knyttet til denne bestemmelsen. Kravene i denne bestemmelsens første ledd om at duplisering av infrastruktur skal være vanskelig å gjennomføre eller være økonomisk ineffektivt vil videre ha grenseflater mot vurderingen av hva som kan anses som rimelig anmodning. En anmodning om tilgang til nett og fasiliteter i en bygning som ikke er mulig å imøtekomme uten å måtte gjøre store og kostbare bygningsmessige endringer, vil for eksempel ikke kunne anses for å være rimelig. Myndighetens enkeltvedtak også skal ta hensyn til utbyggernes investeringsinsentiver, konkurransen i markedet og bredbåndskundenes valgfrihet.
Virkeområdet for den foreslåtte bestemmelsen er kabler og fasiliteter i og utenfor bygninger. Begrepet kabel er ikke knyttet til en bestemt trådbundet overføringsteknologi, dette kan for eksempel være kobber-, koaksial- eller fiberkabler. Eksempel på fasiliteter kan være koblingsskap og annet utstyr som er nødvendig for å kunne levere tjenesten til sluttbruker. Bestemmelsens første ledd gir myndigheten hjemmel for å kunne pålegge tilgang til kabler og tilhørende fasiliteter i bygning eller til første tilkoblingspunkt hvor dette er plassert utenfor bygning. Bygninger for bofelleskap vil for eksempel kunne ha et tilkoblingspunkt utenfor bygning. Infrastrukturen som ekommyndighetene kan inkludere som en del av tilgangsplikten, omfatter selve nettet eller tilhørende utstyr (skap, utstyrsrom, strømforsyninger eller lignende), tilknyttede tjenester (IT-systemer, tjenester eller lignende). Plikter etter den foreslåtte bestemmelsen kan innebære en innskrenkning av den private råderetten over nett og tilhørende fasiliteter i bygning. Det er derfor viktig at ulempene dette kan ha for den private part veies nøye opp mot fordelene tilgangsplikten vil ha for konkurransen, for sluttbrukerne og investeringer i infrastruktur.
Av forslag til *annet ledd* fremgår det at myndigheten kan fastsette vilkår for tilgang, herunder om tilgangsform, transparens, forbud mot diskriminering og pris. Tilbyder som ber om tilgangen skal i utgangspunktet betale en rimelig pris som dekker direkte kostnader ved å gi tilgang. Myndigheten kan i tvilstilfeller fastsette fordelingen av kostnadene og om nødvendig den konkrete prisen. Fastsettelsen av tilgangspriser innebærer en viktig avveiing for reguleringsmyndigheter. Settes prisene for høyt, risikerer man at potensielle konkurrenter ikke finner det lønnsomt å etablere seg, og konkurransen uteblir. Settes prisene for lavt, vil konkurransen basert på tilgang bli god, men insentivene for å investere i infrastruktur reduseres eller faller bort.
Vilkårene som myndigheten fastsetter for tilgang, skal være forholdsmessige. Dette innebærer at det ikke skal pålegges flere eller strengere plikter enn det som er nødvendig for å oppnå formålet.

BEREC har utarbeide retningslinjer med sikte på å få en ensartet praksis med hensyn til de forskjellige tilgangspunktene etter bestemmelsen, hvilke nettutbygginger som kan anses som nye, hvilke som kan anses som små og hvilke økonomiske eller fysiske hindringer for parallell utbygging som kan anses for høye og varige. Myndigheten skal ta størst mulig hensyn til BERECs retningslinjer ved utøvelse av myndighet etter bestemmelsen.
Myndighetene kan etter *tredje ledd* utvide tilgangsplikten etter første ledd til å omfatte en større del av nettet. Dette krever at tilgang frem til det første tilkoblingspunktet ikke er tilstrekkelig til å møte store og varige økonomiske eller fysiske hindringer for etablering av et parallelt nett, og at hindringene begrenser konkurransen for sluttbrukere betydelig.
Dersom disse vilkårene er til stede, åpnes det i *fjerde ledd* for at tilgangen kan utvides til et punkt i nettet som gir tilgang til flere sluttbrukere enn tilgang basert på første ledd. Tilgangen skal legges så nære sluttbruker som mulig, men den skal samtidig samle et tilstrekkelig antall sluttbrukerforbindelser til at det er kommersielt attraktivt for en effektiv tilgangssøker. Utover dette skal betingelsene være rimelige for den part som pålegges tilgang. Hvilket punkt som kan regnes som kommersielt attraktivt for en effektiv tilgangssøker, avhenger i stor grad av bebyggelsen i området. I tettbebodde strøk kan tilgang til et leilighetsbygg være nok til å gjøre det kommersielt attraktivt, mens det i spredtbygde strøk kan være nødvendig med aggregering av flere tilkoblingspunkter for at tilgangen kan regnes som kommersielt attraktiv.
Tredje ledd åpner samtidig for at skal kunne gis tilgang til aktive eller virtuelle nettelementer som brukes til å levere tjenester på slik infrastruktur dersom tilgang til passive elementer vil være økonomisk ineffektivt eller fysisk umulig, og dersom de nasjonale reguleringsmyndighetene vurderer at formålet med tilgangsforpliktelsen ville bli omgått dersom den ikke ble gitt.
Femte og sjette ledd setter noen begrensninger på myndighetens kompetanse til å utvide tilgangsforpliktelsen. Myndigheten vil for eksempel ikke kunne utvide tilgangsforpliktelsen dersom den kan være til skade for utbygging av nye nett, særlig ved små lokale prosjekter. BERECs retningslinjer vil inneholde relevante kriterier for å vurdere hvilke nettutbygginger som kan anses for å være nye og for å være små.
Bestemmelsen gir i *sjuende ledd* hjemmel til å kunne fastsette forskrifter. Det kan blant bli aktuelt å gi utfyllende bestemmelser om hvilke punkter i nettet det kan være aktuelt å gi tilgang til og eventuelt også nærmere vilkår som å regulere pris for tilgang.

Til § 10-4 Etablering av småcellebasestasjoner

Den forslåtte bestemmelsen er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 57 nummer 4 om innføring og drift av småcellebasestasjoner.
Formålet med bestemmelsen er å legge til rette for utrulling av småcellebasestasjoner, blant annet i forbindelse med etablering av 5G-nett. Å legge til rette for bruk av eksisterende fysisk infrastruktur ved etablering av småcellebasestasjoner, vil kunne bidra til reduserte utbyggingskostnader forbundet med etablering av nett med svært høy kapasitet og samtidig redusere samfunnsmessige og miljømessige omkostninger, som visuell forurensing m.v.
Det fremgår av forslag til *første ledd* at statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter som hovedregel skal ha plikt til å imøtekomme anmodning fra tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett om tilgang til bygninger, anlegg og andre fysiske innretninger som er egnet til etablering av småcellebasestasjoner eller som er nødvendig for å koble slike småcellebasestasjoner til transportnettet.

Ettersom småcellebasestasjoner er små og lette, jf. § 1-5 nummer 33, kan infrastruktur av ulike slag, både utvendig og innvendig være aktuelle for tilgang. Andre fysiske innretninger kan omfatter veg- og gateutrustning som lyktestolper/lysmaster, gateskilt/trafikkskilt, trafikklys, reklametavler, buss- og trikkeholdeplass og t-banestasjoner. Den typen infrastruktur er god egnet til utrulling av småcellebasestasjoner da den ofte er tett plassert.
Det følger av forslag til *annet ledd* at tilgangen skal gis på ikke-diskriminerende, transparente, rettferdige og rimelige vilkår, herunder prisvilkår. Begrepet «rimelige vilkår» innebærer at en avveining skal gjøres mellom interessene til tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett og eier av den fysiske infrastrukturen. Videre gjelder at eier av den fysiske infrastrukturen skal opptre rettferdig og ikke oppstille vilkår som diskriminerer én tilbyder i forhold til en annen. Hva som er rettferdige og rimelige vilkår, herunder et rimelig vederlag, vil måtte vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Aktuelle vederlag bør imidlertid begrenses til administrasjonskostnadene knyttet til behandlingen av søknadene.
I den foreslåtte bestemmelsens *tredje ledd* angis relevante grunner til å avslå anmodning om tilgang. Avslag på tilgang skal i tillegg til å være basert på objektive og transparente kriterier, være forholdsmessig, det vil si basert på kriterier som står i rimelig forhold til den ulempen avslaget medfører for tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett. Kriterier for avslag kan for eksempel være at det foreligger forhold som tilsier at slik etablering ikke bør skje av hensyn til personlig sikkerhet eller folkehelse, eller at imøtekommelse av tilgangsanmodningen vil være til skade for nettsikkerheten eller integriteten.
Videre kan avslag begrunnes med eventuell risiko for at slik etablering vil påvirke andre tjenester som leveres over samme fysiske infrastruktur, eller at det foreligger plassbegrensninger. Opplistingen av vurderingskriterier er ikke ment å være uttømmende. Også andre hensyn enn de som er nevnt kan være relevante ved vurderingen.
I *fjerde ledd* foreslås videre at tilgangsanmodningen skal være skriftlig og nærmere spesifisere tidsrammen for når utbyggingen eller tilkoblingen til transportnettet skal skje. Svar på anmodning om tilgang til fysisk infrastruktur skal gis innen to måneder fra mottak av fullstendig tilgangsanmodning. Med fullstendig tilgangsanmodning menes at anmodningen skal inneholde tilstrekkelig informasjon til at eier av den fysiske infrastrukturen kan ta stilling til anmodningen. For at fristen skal avbrytes må eier av den fysiske infrastrukturen uten ugrunnet opphold varsle anmoder om behov for mer informasjon. Et avslag må begrunnes, dokumenteres og være basert på etterprøvbare kriterier.
I *femte ledd* foreslås en forskriftshjemmel for å kunne gi utfyllende bestemmelser om tilgang til fysisk infrastruktur for etablering av småcellebasestasjoner og om vilkår for slik tilgang, herunder prisvilkår, og til å unnta bygninger og fysiske infrastruktur fra etablering av småcellebasestasjoner. Bestemmelsen gir også myndighetene hjemmel til å regulere vilkår bruk av småcellebasestasjon i forskrift, og til å gi forskrifter om tekniske spesifikasjonene for denne type små basestasjoner, herunder å inkorporerer gjennomføringsforordning (EU) 2020/1070 fra 20. juli 2020 og eventuelle etterfølgende rettsakter.

Til § 10-5 Tilgang til infrastruktur for mobile tjenester

Den foreslåtte bestemmelsen er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 61 nummer 4 om tilgang til infrastruktur for mobile elektroniske kommunikasjonstjenester. Slike tjenester omfatter alle elektroniske kommunikasjonstjenester som bruker frekvenser (radiospektrum) til å produsere tjenesten, slik som tradisjonell mobiltelefoni og mobilt bredbånd. Tilgangsplikt etter bestemmelsen kan pålegges uavhengig av om tilbyderen er utpekt med sterk

markedsstilling. Bestemmelsen omfatter både tilgang til infrastruktur, og tilgang til nasjonal gjesting i avgrensede områder.

Første ledd gir hjemmel til å fastsette plikt for enhver tilbyder av elektroniske kommunikasjonsnett til felles utnyttelse av passiv infrastruktur og plikt til inngå tilgangsavtale om lokale nettgjestingstjenester. Med «enhver» tilbyder menes både foretak som tilbyr og som har tillatelse til å tilby elektroniske kommunikasjonsnett. Passiv infrastruktur vil typisk være antenner, master, stolper og tårn, og er ikke i seg selv tilstrekkelig for å tilby mobile tjenester uten i kombinasjon med aktive elementer. Tilgang til aktiv infrastruktur er regulert i tredje ledd.

Annet ledd angir nærmere vilkår for at myndigheten kan pålegge tilgangsplikt til passiv infrastruktur som nevnt i første ledd. Det er for det første et vilkår at det ikke er bærekraftige alternative tilgangsmuligheter som er tilgjengelige på rettferdige og rimelige vilkår, jf. annet ledd nummer 1. For det andre må det fremgå av frekvenstillatelse at det kan være aktuelt å pålegge slik forpliktelse. For det tredje må det være knyttet uoverstigelige økonomiske eller fysiske hindringer til utbygging. Dette er et strengt krav, og innebærer at sluttbrukerne enten må være uten tilgang eller tilgangen må være veldig begrenset. Forpliktelsene kan ha en geografisk dimensjon slik at plikten ikke gjelder hele det nasjonale territoriet, men deler hvor disse vilkårene er oppfylt. Formuleringen «økonomiske eller fysiske hindringer» viser samtidig at det ikke er krav om absolutte hindringer. Tilgang til passiv infrastruktur forutsetter slik at alternative tilgangsmuligheter ikke er tilgjengelige eller at markedsbasert utbygging av alternativ infrastruktur ikke er et realistisk alternativ.

Myndigheten skal vurdere en rekke hensyn før forpliktelser om felles utnyttelse av passiv infrastruktur eller tilgang til lokale nettgjestingstjenester pålegges, jf. ekomdirektivet artikkel 61 nummer 4 annet ledd. Myndigheten skal blant annet vurdere om slike pålegg vil gi bedre dekningen langs hovedfartsårer og i bestemte geografiske områder med sikte på å gi sluttbrukerne større valgfrihet og bedre tjenester. Myndigheten skal videre ta hensyn til at felles bruk og andre forhold i tilknytning til deling av infrastruktur skal være teknisk gjennomførbart. Myndigheten skal vurdere både investeringsincentiv og investeringsrisiko for tilbyder som blir pålagt tilgangsplikt. Dette innebærer at myndigheten må vurdere om pålegg etter bestemmelsen vil kunne påvirke investeringer som allerede er gjort eller kunne påvirke villigheten til å investere i fremover i tid.

I *tredje ledd* oppstilles det vilkår for at det kan pålegges plikt til felles utnyttelse av aktiv infrastruktur. Slik tilgang er bare aktuelt dersom tilgang til passiv infrastruktur ikke er tilstrekkelig, jf. tredje ledd. Tilgang til aktiv infrastruktur i denne sammenhengen kan være tilgang til en tilbyders mobilnett for å kunne bruke dette nettet til å tilby tjenester til sluttbrukere under eget navn og varemerke (virtuell operatør). En annen form for tilgang til aktiv infrastruktur kan være at en tilbyders abonnenter kan bruke en annen tilbyders nettverk i områder der eget nettverk mangler dekning.

Det vises videre til fortalen punkt 154 hvor det fremgår at myndigheten bør kunne pålegge tilgang til aktive eller virtuelle nettelementer dersom tilgang til passive elementer vil være ineffektivt eller fysisk umulig, og dersom myndigheten vurderer at formålet med tilgangsforpliktelsen ellers ville bli omgått. Som det fremkommer av bestemmelsen, kan slik plikt bare pålegges der pålegg etter første ledd ikke strekker til.

Fjerde ledd fastsetter at pålegg etter bestemmelsen skal følge prosedyrene i §§ 14-2 og 14-3.

Femte ledd gir hjemmel til å gi forskrifter som utdyper plikten til å gi tilgang til infrastruktur for mobile tjenester.

Til § 10-6 Kartlegging av bredbåndstilknytning

Den foreslåtte bestemmelsen er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 22 om kartlegging av bredbåndsdekning. Formålet med bestemmelsen er å understøtte utbredelsen av nett med svært høy kapasitet. Til grunn for direktivbestemmelsen ligger at bredbåndsnett blir stadig mer forskjelligartet og at detaljerte opplysninger om nettverksutbygging er avgjørende for å kunne fremme investering, øke nettilknytning og gi opplysninger til alle berørte, jf. fortalen til ekomdirektivet punkt 62.

Første ledd fastsetter at myndigheten minst hvert tredje år skal foreta en kartlegging av gjeldende geografisk bredbåndsdekning. Opplysningene som samles inn, skal være på et hensiktsmessig lokalt detaljnivå og skal inneholde tilstrekkelig informasjon om tjenestekvaliteten og tilhørende parametere til at det kan brukes ut i fra formålet. Disse kravene må ses i lys av at myndighetene har plikt til å ta hensyn til resultatet av kartleggingen blant annet ved tildeling av offentlige bredbåndsmidler og utforming av nasjonale bredbåndsplaner, jf. ekomdirektivet artikkel 22 nummer 5.

Kartleggingen kan også omfatte en prognose over antatt utvikling fremover i tid, jf. første ledd annet punktum. Ut fra en «fra det mer til det mindre»-betraktning kan prognoser også begrenses til visse deler av markedet der myndigheten anser at det er særlig behov for dem. Myndigheten beslutter i hvilken grad det er hensiktsmessig å støtte seg på alle eller deler av opplysningene som samles inn innenfor rammene av en slik prognose, for de ulike oppgavene knyttet til dette regelverket. Myndigheten skal i tilfelle be foretak og offentlige myndigheter om å gi disse opplysningene forutsatt at de er tilgjengelige og kan fremskaffes med rimelig innsats.

Det fremgår av *annet ledd* at myndigheten kan identifisere nærmere angitte geografiske områder hvor prognosene tilsier at det ikke vil bli bygget ut nett med svært høy kapasitet eller at eksisterende nett vil bli oppgradert til å yte minst 100 Mb/s nedlastningshastighet. Det er snakk om forholdsvis mindre geografiske områder, jf. fortalen til ekomdirektivet punkt 62 hvor det vises til en standardinndeling for statistikkformål som trolig vil være for grovmasket. En slik utpeking vil kunne ha betydning ved pålegg av plikt til å tilby leveringspliktige tjenester, jf. ekomdirektivet artikkel 86 nummer 1 som er gjennomført ved § 5-1.

Prognosene det vises til her omfatter all informasjon som er samlet inn etter første ledd. Ved at områder uten forventet utbygging offentliggjøres vil aktørene kunne bruke slike opplysninger i sin planlegging, og slik kunne få et inntrykk av hvilken konkurranse som kan være påregnelig i området. Myndigheten kan oppfordre foretak eller offentlig myndighet til å opplyse om planlagt utbygging av nett med svært høy kapasitet i et område i den neste kartleggingsperioden, det vil si inntil tre år frem i tid.

Tredje ledd fastsetter at myndigheten, dersom et foretak eller myndighet opplyser at de har slike utbyggingsplaner, kan pålegge andre aktører å opplyse om intensjon om utbygging i dette området. Myndigheten skal blant annet stille krav til slike erklæringer for å sikre at erklæringene minst tilsvarende detaljeringsnivå som ved prognoser etter første ledd annet punktum.

Etter *fjerde ledd* skal myndigheten gjøre opplysninger tilgjengelig for offentligheten, og slik legge til rette for bruk av opplysningene. Særlig vil dette være aktuelt ved utlysing av statlige midler. Forretningssensitive opplysninger skal likevel ikke gjøres offentlig tilgjengelig.

Myndigheten vil for eksempel normalt ikke offentliggjøre opplysninger som avdekker detaljerte utbyggingsplaner til identifiserbare tilbydere på lokalt nivå. Det vises i denne sammenheng til bestemmelsene i offentleglova og forvaltningsloven.
Femte ledd fastsetter at myndigheten skal sikre at sluttbrukere har tilgang til verktøy som gir oversikt over bredbåndstilgang, for at sluttbrukerne skal kunne støttes i valg av tilbyder. En prissammenlikningstjeneste på bredbåndstilbud, samt verktøy som gir opplysninger om kvalitet på bredbånd, vil kunne være et relevant i denne sammenheng.
Sjette ledd gir hjemmel til å gi forskrifter om kartlegging av bredbåndsdekning slik at det nærmere innholdet kan fastsettes ved behov. For eksempel kan det være aktuelt å forskriftsfeste deler av BERECs retningslinjer på dette punkt.

Til kapittel 11 Frekvenser og satellittsystemer

Til § 11-1 Nasjonal frekvensplan

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende rett § 6-1. Eksistensen av en nasjonal frekvensplan er grunnleggende, og forutsettes i enkelte av ekomdirektivet, jf. blant annet artikkel 45 nummer 4 og nummer 5 og 48 nummer 6. Frekvensplanen skal fastsettes innenfor rammene av internasjonale overenskomster som Norge er tilsluttet, det vil per i dag i hovedsak si EØS-avtalen og ITU (den internasjonale teleunionen). Det gjøres en mindre endring i ordlyden for å tydeliggjøre det dualistiske systemet som gjelder ved internasjonale avtaler, det vil si at internasjonale avtaler først gjøres gjeldende i nasjonal rett ved gjennomføring.
Den nasjonale frekvensplanen er offentlig tilgjengelig på Nasjonal kommunikasjonsmyndighets hjemmeside, jf. annet ledd.

Til § 11-2 Tillatelse til bruk av frekvenser

Forslaget til ny bestemmelse er en delvis videreføring av nåværende § 6-2 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 45 og deler av artikkel 46 og 48. Forslaget regulerer krav til tillatelse, kriterier for tildelingen, hvilke hensyn som skal ligge til grunn for tildeling, alternativ bruk av harmoniserte frekvenser, samt i hvilke tilfeller myndigheten kan nekte å gi frekvenstillatelse. Deler av nåværende § 6-2 foreslås flyttet til andre bestemmelser. Det gjelder nåværende tredje til femte ledd om teknologi- og tjenestespesifikke krav som foreslås flyttet til ny § 11-6. Dette er kun en strukturell endring.
Første ledd foreslås i all hovedsak videreført uendret, og fastslår at frekvenser ikke kan tas i bruk uten at det foreligger tillatelse fra myndigheten. Slik tillatelse gis ved enkeltvedtak i form av individuelle frekvenstillatelser, eller som generelle tillatelser i forskrift som retter seg mot alle brukere av bestemte frekvenser eller bestemte typer utstyr som anvender frekvenser.
Annet ledd tilsvarer i utgangspunktet gjeldende § 6-2 annet ledd første punktum. «Prosedyrer» foreslås erstattet med «kriterier» for å bedre reflektere hva myndigheten i praksis gjør ved tildeling.
Forslag til nytt *tredje ledd* tilsvarer i utgangspunktet gjeldende § 6-2 annet ledd annet punktum. Det er imidlertid gjort en tilføyelse som innebærer at effektiv bruk av samfunnets frekvensressurser også skal sikres ved at myndigheten skal legge til rette for delt bruk av frekvenser ved tildeling av frekvenstillatelser. Dette kan eksempelvis ivaretas fra myndighetens side ved at det utstedes tillatelser på delt basis der det er hensiktsmessig,

eller ved å stille vilkår i frekvenstillatelser som enten stimulerer til, eller pålegger aktørene en plikt til, ulike former for delt bruk. Bestemmelsen må ses i sammenheng med § 11-5 første ledd nummer 3 som gir hjemmel for å stille vilkår i frekvenstillatelser om delt bruk av frekvenser.

Fjerde ledd er nytt sammenlignet med gjeldende rett, og presiserer at myndigheten for frekvenser som etter EØS-avtalen er harmonisert innenfor EØS, i visse tilfeller kan tillate annen bruk av frekvenser enn det frekvensene er harmonisert for, dersom det etter offentlig høring ikke er reell etterspørsel etter å bruke frekvensene på de harmoniserte vilkårene og bruken ikke forstyrrer bruk av frekvensene på harmoniserte vilkår i andre (EØS-)land. Dette følger av ekomdirektivet artikkel 45 nummer 3. Vurderingen av markedsetterspørselen skal være fremadrettet, noe som innebærer at det skal legges vekt på den etterspørselen som faktisk foreligger på tidspunktet for høring, men også i noe tid fremover. En beslutning om unntaksvis å tillate alternativ bruk skal revurderes regelmessig. Beslutningen skal også revurderes dersom en potensiell bruker fremmer en begrunnet anmodning om bruk av frekvensbåndet på de harmoniserte vilkårene.

Femte ledd regulerer myndighetens mulighet til å avslå en søknad om frekvenstillatelse. Nummer 1 og 5 er materielt sett en videreføring av nåværende § 6-2 sjette ledd. Nummer 2, 3 og 4 er nye og innebærer en utvidelse av myndighetens adgang til å avslå søknad om tillatelse. Utvidelsen er delvis begrunnet i ekomdirektivet og delvis i nasjonale behov.

Når det gjelder muligheten for å nekte en aktør tilgang til markedet, følger det av gjeldende ekomlov § 2-10 tredje ledd at en tilbyder kan nektes tilgang til markedet dersom dette er nødvendig av hensyn til offentlig sikkerhet, helse eller andre særlige forhold. Dette videreføres i forslaget i § 3-10. For å sikre sammenheng og konsistens i regelverket foreslår departementet at det i § 6-2 *fjerde ledd nummer 2* hjemles en mulighet for myndigheten til også å nekte en aktør frekvenstillatelse for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn. Dette har også en side til sikkerhetsloven § 2-5. Dette kan eksempelvis være aktuelt i enkelte tilfeller dersom et selskap hjemmehørende innenfor EØS har eiere hjemmehørende i stater som Norge ikke har sikkerhetsmessig samarbeid med.

Bestemmelsen må ses i sammenheng med forslag til ny § 11-5 første ledd nummer 2 om at det skal kunne stilles vilkår i en frekvenstillatelse som anses nødvendig for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn og forslag til ny § 11-12 som legger opp til at myndigheten skal kunne trekke tilbake eller endre en frekvenstillatelse dersom det er nødvendig for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn. Hvilke sikkerhetsinteresser som omfattes må for øvrig vurderes i lys av generell lovregulering som gjelder sikkerhet, slik som lov om nasjonal sikkerhet. Før ekommyndigheten fatter en beslutning om å nekte å utstede en frekvenstillatelse for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn, bør det innhentes uttalelse fra relevante sikkerhetsmyndigheter.

Forslag til *femte ledd nummer 3* fastslår at myndigheten kan nekte å gi tillatelse i tilfeller hvor det er sannsynliggjort at søker ikke vil oppfylle vilkårene som vil gjelde for frekvenstillatelsen. Forslaget er delvis begrunnet i ekomdirektivet artikkel 48 nummer 4 og delvis i nasjonale behov. Artikkel 48 i ekomdirektivet legger opp til at myndigheten, før tildeling av en frekvenstillatelse, kan foreta en forhåndsvurdering av om søker vil oppfylle de vilkår som vil gjelde for tillatelsen. Av dette følger at myndigheten skal kunne nekte en aktør tillatelse dersom det etter en konkret avveining i det enkelte tilfellet fremstår som sannsynlig at aktøren ikke vil oppfylle vilkårene.

Bestemmelsen er i første rekke tenkt brukt unntaksvis i tilfeller hvor søker ikke har de forutsetningene som kreves for å oppfylle vilkårene i tillatelsen som skal tildeles, basert på

objektive, transparente, ikke-diskriminerende og forholdsmessige kriterier som er satt for utvelgelsesprosedyren i utlysningen. Bestemmelsen vil også kunne komme til anvendelse dersom det fremstår direkte urimelig å utstede en tillatelse til den aktuelle søker. Ekommyndigheten har erfart at det er et nasjonalt behov for å styrke det rettslige grunnlaget for å nekte å gi nye tillatelser der søker tidligere har blitt ilagt sanksjoner for brudd på krav i andre tillatelser eller krav som følger av ekomregelverket. Avgjørelsen om å nekte tillatelse skal bygge på en helthetsvurdering hvor det blant annet skal legges vekt på konsekvensene av potensielle brudd, hvor sannsynlig det er at et brudd faktisk vil inntreffe og om det er snakk om brudd på sentrale vilkår i tillatelsen. Dersom søker tidligere har blitt ilagt sanksjoner for brudd på grunnleggende bestemmelser eller gjentatte brudd på krav i tillatelse, vil dette kunne få betydning i vurderingen av om det foreligger sannsynlighetsovervekt for at nye lignende brudd vil oppstå.
I forslag til *femte ledd nummer 4* er det inntatt en bestemmelse som skal sikre at useriøse aktører ikke får nye tillatelser når de har utestående sektoravgift og gebyr etter § 17-1 eller vederlag etter § 17-2, og ved manglende betaling av overtredelsesgebyr etter § 15-12 eller tvangsmulkt etter § 15-11. Det er en forutsetning for å nekte tillatelse at den aktuelle betalingsforpliktelsen er misligholdt fra søkers side, det vil si at betalingsfristen må ha gått ut.
I *nummer 5* foreslås at tildeling av frekvenstillatelser til bruk i kringkasting gjøres avhengig av at tilbyder får relevante konsesjoner etter kringkastingsloven, jf. tilsvarende forutsetninger som følger av gjeldende § 6-4a når det gjelder direktetildeling av frekvenstillatelser til kringkasting. Dette reflekterer at anleggskonsesjon etter kringkastingsloven og frekvenstillatelse etter ekomloven ofte er utstedt samtidig, og at bruk av frekvensressursene forutsetter at innehaver innehar en tilhørende anleggskonsesjon. Det vises til Ot.prp. nr. 107 (2001–2002) om lov om endringer i lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting kapittel 2.4.3, hvor det fremgår at frekvenskonsesjonen og anleggskonsesjonen skal gis samlet og vil utgjøre et integrert hele.

Sjette ledd gir forskriftshjemmel til å gi forskrift om tildeling og bruk av frekvenser. Dette viderefører og utvider forskriftshjemmelen i gjeldende § 6-2.

Til § 11-3 Tildeling når antall tillatelser begrenses

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører dagens § 6-4 første og annet ledd, og synliggjør i tillegg i bestemmelsens ordlyd målene myndigheten skal søke å oppnå ved hjelp av en utvelgelsesprosedyre når antallet tillatelser er begrenset. Bestemmelsen gjennomfører ekomdirektivet artikkel 55 nummer 2.
Første ledd angir den materielle beslutningen om å begrense antallet tillatelser på nærmere vilkår. Frekvensressursene er en begrenset naturressurs. Grunnlaget for begrensningen er normalt at det ikke foreligger tilstrekkelige frekvensressurser til å etterkomme etterspørselen fra markedsaktørene, og samtidig unngå skadelig interferens. Avgjørelsen om å begrense antall frekvenstillatelser er følgelig en prosessledende beslutning, og ikke et enkeltvedtak som kan påklages. Beslutningen om å begrense antallet tillatelser skal imidlertid begrunnes og offentliggjøres på samme måte som i dag.
Annet ledd viser til § 11-2 annet ledd som stiller krav om at tildeling av frekvenser skal skje basert på objektive, transparente, ikke-diskriminerende, konkurransefremmende og forholdsmessige kriterier. Dersom myndigheten begrenser antallet tillatelser vil kriteriene også gjelde for utvelgelse av den eller de som skal få tildelt ressursene.

I mange tildelinger hvor det er konkurranse om ressursene, såkalt overskuddsetterspørsel, har myndighetene brukt pengeauksjon for å fordele frekvenstillatelsene mellom interessentene. Pengeauksjoner tilfredsstiller lovens krav til tildelingskriterier og har som utgangspunkt at den som har høyest betalingsvilje også er den som vil utnytte ressursene på en måte som gir best samfunnsøkonomisk utnyttelse. Konkurransesituasjonen i markedet kan imidlertid tilsi at pengeauksjonen innrettes slik at ikke betalingsvilje alene er styrende, blant annet kan myndigheten sette begrensninger for hvor stor mengde en aktør kan kjøpe i en auksjon. Det fastsettes da et såkalt frekvenstak. Eksempelvis kan dette innebære at det i en tildeling der det skal fordeles ti likeverdige frekvensblokker, fastsettes en begrensning som innebærer at ingen kan kjøpe mer enn fire blokker, slik at minst tre markedsaktører sikres tilgang til de aktuelle frekvensressursene.
Annet ledd, jf. § 11-2 annet ledd, lovfester videre at myndigheten ved tildeling skal søke å fremme konkurranse, bedre dekning, sikre nødvendig tjenestekvalitet, fremme effektiv bruk av ressursene, eller fremme innovasjon og næringsutvikling. Det er for så vidt uttømmende regulert hvilke mål myndigheten kan sette, men dette vil etter sin ordlyd favne vidt og gir kun en ytre ramme.. Målsetningen i bestemmelsen må også sees i sammenheng med lovformålet i § 1-1, og må tolkes slik at det ikke oppstår motstrid, for eksempel med lovformålet om forsvarlig sikkerhet.
I *tredje ledd* foreslås kravene om begrunnelse og offentliggjøring videreført, og innebærer ingen endring av gjeldende rett. Praksis ved tildeling av begrensede ressurser har vært at myndigheten har begrunnet både beslutningen, prosedyrene, kriteriene og utkast til tillatelsene. Normalt utarbeider myndigheten individuelle rammeverk eller regelverk for hver enkelt tildeling hvor antall tillatelser begrenses. Her gir myndigheten sine redegjørelser og begrunnelser og samlet regelverk legges frem for høring.
Fjerde ledd viderefører gjeldede rett § 6-4 om at alle interesserte har anledning til å søke om å få tildelt de ledige ressursene.
I *femte ledd* foreslås en forskriftshjemmel slik at det kan gis utfyllende regler om tildelingsprosedyren av begrensede frekvensressurser.

Til § 11-4 Tildeling til særskilte allmennyttige formål

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører i hovedsak eksisterende lovbestemmelser i ekomloven §§ 6-4 tredje ledd og 6-4a, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 48 nummer 2 og 3.
F*ørste ledd* viderefører dagens vilkår om at myndigheten kan tildele retten til å bruke ressurser direkte dersom det er nødvendig for å ivareta særlige allmennyttige formål. Det er presisert i bestemmelsen at særlige allmennyttige formål også omfatter allmennkringkasting. Dette er også ment som en synliggjøring av at ikke enhver tillatelse til kringkasting kan direktetildeles. Reglene om at de ordinære prosedyrekravene om høring og utlysning ikke gjelder, videreføres.
Departementet foreslår imidlertid en endring i adgangen til overdragelse av slike tillatelser slik at myndigheten etter en nærmere vurdering skal kunne tillate salg eller utleie av en direktetildelt tillatelse dersom vilkårene for direktetildeling også vil være oppfylt etter overdragelsen. Dette er foreslått inntatt i § 11-10 femte ledd.
Annet ledd viderefører gjeldende rett om at frekvenstillatelse til allmenkringkastere kun kan utstedes til virksomheter som har fått nødvendige tillatelser til å opprette og drifte

kringkastingsanlegg i henhold til kringkastingsloven §§ 2-1 og 2-2 (henholdsvis kringkastingskonsesjon og senderanleggskonsesjon).
Departementet viderefører gjeldende rett om at myndigheten kan kalle en tillatelse tilbake dersom det ikke lenger er grunnlag for direktetildeling. Denne bestemmelsen foreslås inntatt i ny § 11-12.
I *tredje ledd* foreslås en forskriftshjemmel for å kunne gi nærmere bestemmelser om tildeling til særskilte allmennyttige formål.

Til § 11-5 Vilkår for frekvenstillatelse

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører i all hovedsak dagens § 6-3, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 47, jf. artikkel 13 og vedlegg 1.
Første ledd nummer 1 er en ren videreføring av gjeldende rett. Begrepet «nettype» tas ut, fordi det ansees konsumert av alternativene «tjeneste og teknologi», og ikke har blitt benyttet som et selvstendig vilkår i frekvenstillatelser og.
Det foreslås å synliggjøre et nytt vilkår i *første ledd nummer 2* om at det kan fastsettes krav for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn. Det er viktig at den digitale infrastrukturen er tilstrekkelig sikret ved tekniske, organisatoriske og rettslige tiltak for å ivareta sikkerhet, integritet, tilgjengelighet og konfidensialitet, for slik å kunne trygge norske ekomnett og -tjenester. I denne forbindelsen kan myndighetene blant annet ha behov for å stille krav til hvilket utstyr, herunder produksjonssted og opprinnelsesland, som kan benyttes for å kunne ta i bruk frekvensene. Slike vilkår vil kunne være viktige for å unngå risiko for skade på norsk kritisk infrastruktur ved implementering av ny teknologi for elektronisk kommunikasjon. Myndigheten vil også raskt kunne pålegge retting eller kalle tilbake en tillatelse etter kapittel 15, dersom slike vilkår brytes. Hvilke sikkerhetsinteresser som omfattes må for øvrig vurderes i lys av annen lovgivning som regulerer sikkerhet, slik som lov om nasjonal sikkerhet. Før myndigheten fastsetter vilkår for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn, bør det innhentes uttalelse fra relevante sikkerhetsmyndigheter.
Det er i *første ledd nummer 3* tatt inn en presisering av at vilkår til faktisk og effektiv bruk av frekvensene også innebærer at det kan stilles vilkår til delt bruk av frekvenser. Ekomdirektivet artikkel 46 nummer 2 fremhever at vilkårene for delt bruk av frekvenser skal være klart fastsatt, når det legges til rette for dette.
Vilkår som gjelder delt bruk av frekvenser omfatter blant annet vilkår som på ulikt vis stimulerer til delt bruk av frekvensene, som for eksempel vilkår som legger til rette for sameksistens for flere tjenester i et frekvensbånd, eller vilkår som stilles i forskrift for at flere brukere kan benytte utstyr som sender på de samme frekvensene.
Individuelle frekvenstillatelser gir som hovedregel ikke en eksklusiv rett for innehaver til å bruke frekvenser og det må derfor påregnes at ressursen må deles med andre på nærmere vilkår. Men om delt bruk av frekvensene skal tillates avhenger likevel blant annet av hvilke teknologier som benyttes i frekvensbåndet og hvilke krav som stilles til tjenestekvalitet. Delt bruk for å sikre effektiv utnyttelse av ressursene kan være aktuelt blant annet der behovet for frekvensene er begrenset i tid eller til et avgrenset sted. I slike tilfeller kan flere frekvensbrukere få tillatelser til å benytte samme frekvenser på delt basis og på like vilkår, men det kan være aktuelt å stille vilkår til nødvendig koordinering mellom frekvensbrukere. Eksempler på tjenester det er aktuelt å gi tillatelser til på delt basis på like vilkår, er tillatelser til bruk av mobil videolink ved arrangementer eller for kringkasting ute i felt eller der det er behov for flyttbare basestasjoner for brukere av PMR. I mange tilfeller legges det også til

rette for flere brukere i samme frekvensbånd ved at det skilles mellom frekvenstillatelser til primær bruk med rett på beskyttelse fra annen frekvensbruk, og sekundær bruk som ikke har krav på slik beskyttelse.
Myndigheten kan også stille vilkår som uttrykkelig pålegger innehavere av frekvenstillatelser å gi andre tilgang og dermed dele bruken av frekvenser for å sikre effektiv utnyttelse av ressursene. Dette kan gjelde selv om behovet for ressursene ikke er tidsmessig eller geografisk adskilt. Det kan for eksempel være aktuelt å stille vilkår som legger til rette for deling der noen brukere har behov for en landsdekkende frekvenstillatelse til en type bruk, mens andre brukere har behov for tilgang til de samme frekvensene i et avgrenset område og til en annen type bruk. Jo mer bruk og flere brukere som kan ivaretas samtidig ved utnyttelse av samme frekvensressurser, jo mer effektivt kan utnyttelsen være. Det kan også være aktuelt å stille krav om at den som får tildelt tillatelse i ett eller flere frekvensbånd må tilby andre tilgang til frekvensene på nærmere vilkår. Eksempelvis kan det stilles vilkår om at innehaver skal dele bruken av frekvensene ved å gi andre tilgang gjennom å gi tilgang til nett og tjenester de tilbyr ved bruk av frekvensene eller ved utleie av frekvensene på nærmere vilkår. Slike vilkår kan blant annet være å gi andre tilgang til å bruke frekvensene i visse avgrensede geografiske områder eller til bestemte tider. Vilkår for å sikre effektiv bruk ved delt bruk av frekvenser ved å stille krav om å gi andre tilgang, ble stilt ved tildeling av 3,6 GHz-båndet i 2021.
I ekomdirektivet vedlegg 1 bokstav D nummer 8 er det fremhevet at myndigheten også kan stille vilkår som innebærer forpliktelser for innehavere til å samle eller dele frekvenser, gjerne omtalt som «pooling or sharing». Dette innebærer at tilbyderne må samarbeide om ulike former for felles bruk av frekvenser, eller gi andre brukere tilgang til frekvenser i bestemte regioner eller på nasjonalt plan. Særlig for frekvenser som er harmonisert til trådløse bredbåndstjenester kan slik felles frekvensbruk bidra til bedre dekning og tjenestetilbud ved at sluttbrukere kan få dekning i områder de ellers ikke hadde dekning i, og tilgang til større kapasitet enn om de bare hadde tilgang til frekvensressursene til én tilbyder. Slik delt bruk av spektrum kan blant annet få betydning for rask utrulling av nye tjenester, forbedret dekning og for innovasjon og utvikling av tjenester. Dersom det skal stilles krav om og til slik deling må vilkårene, som for andre vilkår som stilles til frekvenstillatelser, være forholdsmessige.
Etter *første ledd nummer 4* kan det også stilles vilkår til dekning og kvaliteten tjenesten skal levere. Begrepsbruken er endret sammenlignet med ekomloven § 6-3 der det sto «geografisk og befolkningsmessig dekning». Endringen er ment å synliggjøre at det kan stilles krav til kvalitet og andre mer spesifikke former for dekningsforpliktelser enn prosentvis befolknings- eller arealdekning. Dette er i tråd med praktiseringen av gjeldende rett og innebærer ingen endring av rettstilstanden.
Første *ledd nummer 5* viderefører gjeldende § 6-3 nummer 4. Dette innebærer at det i tillegg til å sette vilkår for å unngå skadelig interferens nasjonalt, også kan stilles vilkår for å unngå grenseoverskridende skadelig interferens, for å ivareta myndighetens forpliktelser til å sørge for at andre EØS-stater ikke forhindres fra å bruke harmonisert spektrum.
I *første ledd nummer 6* kan det stilles vilkår om varighet for frekvenstillatelser. Bestemmelsen viderefører gjeldende § 6-3 nummer 5, men «under hensyntagen til tilstrekkelig tilbakebetalingstid for den aktuelle tjeneste» tas ut. Bakgrunnen for endringen er at det foreslås egne bestemmelser om varighet i ny § 9-7 og § 9-8 hvor dette er ivaretatt.

Første ledd nummer 7 viderefører gjeldende § 6-3 nummer 6, men ordlyden er endret i tråd med endringen i § 11-10, hvor «overdragelse» er erstattet med «salg, utleie og annen overføring av tillatelse».
Første ledd nummer 8 til 11 viderefører gjeldende rett § 6-7 nummer 7 til 10.
I *annet ledd* presiseres det at myndigheten, særlig for oppnå effektiv bruk av frekvenser eller for å fremme dekning etter første ledd, kan stille vilkår som tillater at innehavere av frekvenstillatelser kan inngå avtaler med andre om delt bruk av frekvenser eller passiv eller aktiv infrastruktur, gjesting i nett eller felles utbygging av infrastruktur. Bestemmelsen gjennomfører ekomdirektivet artikkel 47 nummer 2. Det er ikke nytt i norsk rett at tillatelsesinnehaver kan inngå slike avtaler, men bestemmelsen foreslås å synliggjøre at myndigheten skal angi det i tillatelsene dersom dette tillates. Selv om delt bruk av ressurser tillates etter annet ledd, er denne formen for samarbeid underlagt den alminnelige konkurranseretten og de begrensninger som følger av konkurranseregelverket.
Bestemmelsen i *tredje ledd* må ses i sammenheng med § 10-4 om tilgang til infrastruktur for mobile tjenester. Etter denne bestemmelsen vil myndigheten, på nærmere vilkår, kunne pålegge tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett plikt til felles utnyttelse av passiv infrastruktur eller inngå kommersielle avtaler om tilgang til lokale nettgjestingstjenester. For at myndigheten skal kunne pålegge dette overfor innehavere av frekvenstillatelser, må pålegget fremgå av de aktuelle frekvenstillatelsene eller det må fremgå at det kan være aktuelt å pålegge forpliktelser i medhold av til enhver tid gjeldende rett også etter tildelingen.

Til § 11-6 Krav til teknologi og tjeneste

Forslag til bestemmelse samler gjeldende ekomlov § 6-2 tredje til femte ledd og ekomloven § 6-3 annet ledd i en egen bestemmelse, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 45 nummer 4 og nummer 5. Forslaget innebærer ingen endringer i det materielle innholdet og viderefører gjeldende rett på området. Prinsippet om teknologi- og tjenestenøytralitet gjelder, og § 11-6 angir således unntaksbestemmelser fra dette prinsippet.
Bestemmelsens *første ledd* viderefører ekomloven § 6-2 tredje ledd og gjelder myndighetens mulighet til å stille krav til valg av teknologi. I forslaget er det tatt inn en presisering av at det kan tas hensyn til delt bruk av frekvenser i vurderingen av om det skal stilles krav til valg av teknologi. Myndigheten gis hjemmel til å stille krav til valg av teknologi for oppnå nærmere angitte formål. Dersom myndigheten i frekvenstillatelse setter begrensninger i hva slags teknologi som kan anvendes i forbindelse med tilbud av elektroniske kommunikasjonstjenester, skal dette begrunnes med ett eller flere av de hensyn som fremgår av leddet, eksempelvis at visse typer teknologi ikke kan anvendes fordi det vil føre til skadelig interferens eller for dårlig tjenestekvalitet. Opplistingen av hensynene i første ledd anses for å være uttømmende. Dersom myndigheten fastsetter krav for å sikre effektiv bruk av frekvenser, kan dette også omfatte krav knyttet til best mulig deling av frekvenser der ulike tjenester og/eller teknologier anvender samme frekvensbånd.
Annet ledd er en videreføring av ekomloven § 6-2 fjerde ledd. Etter bestemmelsen kan myndigheten stille krav til hva slags tjeneste som kan tilbys. Myndigheten kan på generelt grunnlag sette forholdsmessige og ikke-diskriminerende krav til hva slags ekomtjeneste som kan tilbys på basis av de frekvensressurser som gjøres tilgjengelig og tildeles.
I tredje og fjerde ledd foreslås en videreføring og oppdeling av ekomloven § 6-2 femte ledd. Bestemmelsene omfatter to spesifikke særtilfeller der myndighetene kan fastsette enda sterkere begrensninger knyttet til tjenesteanvendelse.

I *tredje ledd* gis myndigheten adgang til å kreve, med begrunnelse i ett eller flere av de opplistede hensyn (opplistingen er ikke uttømmende), at et eller flere bestemte frekvensbånd skal brukes til å tilby en angitt tjeneste. Tjenestetilbyder får ikke nødvendigvis anledning til å bruke det bestemte frekvensbåndet eksklusivt, og det vil kunne være aktuelt å dele båndet også med andre tjenester. Tredje ledd gir med andre ord myndigheten adgang til å kreve at én bestemt tjeneste skal anvende et spesifikt frekvensbånd blant de båndene som er allokert for elektroniske kommunikasjonstjenester, når dette begrunnes ut de hensyn som er angitt i leddet. Terskelen er å anse som høy, og det skal særlig gode grunner til for å reservere et frekvensbånd, som er allokert til elektroniske kommunikasjonstjenester, til bruk for kun én bestemt tjeneste.
Fjerde ledd gir myndigheten adgang til å nekte at et særskilt bånd brukes til annet enn én bestemt tjeneste. Her har myndigheten, først og fremst ut fra nød- og sikkerhetsrelaterte hensyn, adgang til å bestemme at et gitt frekvensbånd er eksklusivt allokert til en særskilt ekomtjeneste.
Bestemmelsens *femte ledd* viderefører ekomloven § 6-3 annet ledd, og gir myndigheten mulighet til etter søknad å vurdere restriksjoner som er fastsatt i en eksisterende tillatelse, med henblikk på eventuelt å fjerne slike restriksjoner som i ettertid anses for å være unødvendige. Slike restriksjoner kan være knyttet til begrensninger i hvilken teknologi som kan anvendes eller hvilke tjenester som kan tilbys. En slik revurdering av vilkår i tillatelsen og eventuell endring av denne betraktes ikke som tildeling av en ny tillatelse.
I *sjette ledd* foreslås en forskriftshjemmel som gir myndigheten adgang til å stille krav til teknologi og tjenester. Til § 11-7 Varighet for frekvenstillatelser
Den foreslåtte bestemmelsen er ny og gjennomfører Norges forpliktelser etter ekomdirektivet artikkel 49 nummer 1. Bestemmelsen regulerer hvilke momenter myndigheten skal ta hensyn til ved fastsettelse av tillatelsens varighet.
Første ledd gjelder alle individuelle frekvenstillatelser hvor myndigheten skal stille vilkår om varighet etter § 11-5. Det følger av bestemmelsen at myndigheten plikter å foreta en helhetsvurdering, slik at tillatelsens varighet fastsettes slik at den bidrar til målet om å oppnå forbedret dekning, nødvending tjenestekvalitet, effektiv frekvensutnyttelse, innovasjon og næringslivets utvikling. Det skal også tas hensyn til behovet for å sikre konkurranse og effektive investeringer, blant annet gjennom å sikre tilstrekkelig avskrivningstid for investeringer relatert til utnyttelse av tillatelsen.
Kodifiseringen av hvilke hensyn som skal ivaretas, utover avskrivningstid for investeringer som følger av ekomloven § 6-2 første ledd nummer 5, er ny, men innebærer en videreføring av gjeldende forvaltningspraksis. Ved fastsettelse av varighet foretar myndigheten en helhetsvurdering av de hensynene som angis i § 11-7 nummer 1 til 6 a-f. Dette er hensyn som det kan være særlig relevant å vurdere når varigheten skal fastsettes, men opplistingen er ikke uttømmende. Det vil derfor også kunne være aktuelt å vektlegge andre hensyn ved fastsettelse av varigheten.
I tillegg gis myndigheten anledning til å vektlegge hensynet til å sikre likt utløpstidspunkt av tillatelser i ett eller flere bånd. Dette *gjennomfører* ekomdirektivet artikkel 49 nummer 4.
I *annet ledd* foreslås å gi myndigheten kompetanse til å fastsette nærmere forskrifter om varighet for frekvenstillatelser.

Til § 11-8 Varighet for tillatelser til trådløse bredbåndstjenester

Den foreslåtte bestemmelsen er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 49 nummer 2. I motsetning til § 11-7 som gir generelle regler om varighet, inneholder denne bestemmelsen en særlig regulering av varigheten for individuelle tillatelser som gir rett til å bruke frekvenser som er harmonisert innenfor EØS til trådløse bredbåndstjenester.

Bestemmelsens *første ledd* er ment å gjelde spektrumstillatelser hvor det gis rett til bruk av til frekvenser som er harmonisert innenfor EØS (Det europeiske samarbeidsområdet) til bruk for trådløse bredbåndstjenester. Med harmonisert innenfor EØS menes at vilkår for bruken av frekvensene er fastsatt etter prosedyren som fremgår av vedtak 676/2002/EF av 7. mars 2002. For slike tillatelser er det behov for å gi lang varighet for å legge til rette for investeringer i infrastruktur og økt bredbåndsutbygging, og varigheten skal derfor normalt være minst 15 år. Det kan imidlertid gjøres unntak fra denne varigheten etter fjerde og femte ledd.

Det følger av første ledd annet punktum at alle tillatelser med mindre enn 20 års varighet skal vurderes forlenget. Bestemmelsen gjennomfører ekomdirektivet artikkel 49 nummer 2. Det er departementets oppfatning at denne forpliktelsen tilfredsstilles ved at tillatelsen normalt vil ha 15 års varighet, med adgang til forlengelse til minst 20 år. Etter ekomdirektivet artikkel 49 nummer 2 tredje ledd skal myndigheten i forkant av tildelingen informere om generelle kriterier for en slik forlengelse.

I utgangspunktet står myndigheten fritt til både å fastsette varighet ut over 15 år ved tildeling, samt forlenge varigheten ut over 20 år, men beslutningen må forankres i en helhetsvurdering etter § 11-7 første ledd. Implementeringen av bestemmelsen om minste varighet medfører ikke en endring i rettstilstanden, da myndigheten allerede ved tildeling av tillatelser til trådløse bredbåndstjenester i hovedsak fastsetter varighet på 15 år eller mer.

Det skal legges vekt på forutsigbare investeringsvilkår og rammer for avskrivning av investeringer til trådløs bredbåndsteknologi ved tildeling av frekvenstillatelser for trådløse bredbåndstjenester. Bakgrunnen for dette er at overgangen til nye generasjoner av mobilteknologi medfører økte kapitalkostnader, og det er ingen grunn til å tro at nye teknologiske steg vil bli mindre kapitalkrevende.

Etter bestemmelsens *annet ledd* skal det ved vurderingen av forlengelse legges vekt på momentene i § 11-7 første ledd og mål av allmenn interesse. Hensynene er veiledende for helhetsvurderingen, og de er verken kumulative eller uttømmende. Ekomdirektivet artikkel 49 nummer 2 viser til at det skal være forutsigbar regulering over et tidsrom på minst 20 år med hensyn til investeringer, noe som i utgangspunktet tilsier at tillatelser som gis med varighet under 20 år bør forlenges.

Bestemmelsens *annet ledd, annet punktum* presiserer myndighetens kompetanse til å nekte å forlenge tillatelsen ved vilkårsbrudd eller lovbrudd. Hvorvidt slike brudd skal føre til at tillatelsen ikke forlenges avhenger av bruddets art, alvorlighetsgrad og omfang. Det må også foreligge bevis for manglende overholdelse av vilkår i tillatelsen eller regelverket for at myndigheten kan nekte forlengelse.

Det følger av *tredje ledd* at myndigheten kan gjøre unntak for kravet til minste varighet for tillatelser til trådløse bredbåndstjenester i de opplistede tilfeller i nummer 1 til 5. Listen er uttømmende og implementerer ekomdirektivet artikkel 49 nummer 3.

Tredje ledd nummer 1 må ses i sammenheng med det økte behovet for insentiver til utrulling av tilgang til bredbånd/høyhastighetsnett i befolkningen, og gjelder kun når det er nødvendig for å imøtekomme harmoniseringsforpliktelser. Myndigheten vil ta stilling til hva som ansees

å være alvorlig mangelfull i det enkelte tilfellet, blant annet basert på dekningen på andre områder det er naturlig å sammenligne med på det aktuelle tidspunkt.
Tredje ledd nummer 2 og 3 gjelder bruk som normalt er ment å være av kortere varighet. Det antas at slike tillatelser i stor grad vil kunne eksistere ved siden av, og ikke komme i konflikt med tildelinger av nye tillatelser til trådløse bredbåndstjenester.
Tredje ledd nummer 4 gjelder tillatelser til alternativ bruk som kan sameksistere med tillatelser til trådløse bredbåndstjenester. Dette reflekterer at man kan åpne for frekvensdeling også i frekvensbåndene for trådløse bredbåndstjenester.
Tredje ledd nummer 5 gjør unntak for bruk av frekvenser som i utgangspunktet er harmonisert innenfor EØS, men hvor manglende etterspørsel tilsier at frekvensene kan tas i bruk til andre tjenester. Det følger av § 11-2 fjerde ledd at manglende etterspørsel først kan konstateres etter offentlig høring. Alternativ bruk kan ikke forstyrre frekvensbruk i naboland som er i tråd med harmoniseringsbeslutningen.
Fjerde ledd hjemler myndighetens adgang til å fastsette varighet uten å ta hensyn til minstekravet i første ledd, og gjelder bare dersom det er nødvendig for å sikre likt utløp av tillatelser i ett eller flere bånd. Bestemmelsen er en presisering av gjeldende praksis, og tar særlig sikte på tilfeller hvor det av hensyn til frekvensplanlegging og fremtidige tildelinger er nødvendig å gjøre større frekvensområder eller flere frekvensbånd med lignende egenskaper tilgjengelig på samme tidspunkt. Unntaket sikrer også en viktig adgang til effektiv frekvensplanlegging og -utnyttelse når tillatelser leveres tilbake før deres utløp. Det skal vurderes konkret om samtidig utløp av tillatelser i ett eller flere bånd skal sikres ved å sette kortere varighet enn 15 år for nye tillatelser, eller om eksisterende tillatelser i stedet bør forlenges.

Til § 11-9 Fornyelse av tillatelser

Den foreslåtte bestemmelsen er ny i norsk rett og implementerer ekomdirektivet artikkel 50. Artikkel 50 inneholder vilkår og prosessregler for fornyelse av tillatelser til bruk av frekvenser. Tidligere direktivpakke inneholdt ikke tilsvarende regler.
Departementet understreker at auksjoner fortsatt vil være en vanlig tildelingsform ved overskuddsetterspørsel etter frekvensressursene. Men av hensyn til blant annet fleksibiliteten i frekvensforvaltningen, for å nå særlige politiske målsetninger eller sikre europeiske harmoniseringsforpliktelser, vil det kunne være behov for å fornye tillatelser.
Første ledd slår fast at myndigheten er forpliktet til å vurdere fornyelse av tillatelser innen rimelig tid før tillatelsens utløp. Reguleringen gjelder kun for tillatelser på frekvensområder som er harmonisert innenfor EØS. Med harmonisert innenfor EØS menes at vilkår for bruken av frekvensene er planlagt etter prosedyren som fremgår av vedtak 676/2002/EF av 7. mars 2002[8] eller etterfølgende tilsvarende rettsakter som er inntatt i EØS-avtalen.
Med fornyelse menes at tillatelsesinnehaverens rett til å bruke frekvenser videreføres på samme, eller tilnærmet samme, vilkår som opprinnelig tillatelse, og at det utstedes ny tillatelse, etter tillatelsens opprinnelige utløpstidspunkt endres, uten at andre aktører får adgang til å konkurrere om, det vil si søke om, eller erverve, tillatelsen.
Tillatelsesinnehaver kan selv be om at myndigheten vurderer fornyelse. Myndigheten trenger ikke vurdere forlengelse hvis adgangen til fornyelse er eksplisitt er utelukket i selve

[8] Innlemmet i EØS-avtalen, jf. samtykkeprop. St. prop. Nr. 59 (2003-2004)

tillatelsen. I slike tilfeller kan heller ikke tillatelsesinnehaver kreve at myndigheten vurderer forlengelse.
Beslutning om fornyelse skal fattes innen rimelig tid slik at tillatelsesinnehaver får tilstrekkelig avklaring før tillatelsens utløp. I motsetning til § 11-8 gjelder fornyelsesadgangen alle tillatelser harmoniserte frekvensbånd, og er ikke begrenset til trådløse bredbåndstjenester. Vurderingen av hva som er rimelig tid vil variere mellom hvilke tjenester tillatelsen gjelder. Et utgangspunkt kan være at vurderingen bør gjøres så tidlig at tillatelsesinnehaver ikke risikerer å lide økonomisk tap som følge av at myndigheten ikke har tatt stilling til fornyelse. Ved fornyelse av eksisterende bruksrettigheter for harmonisert radiospektrum, bør myndigheten, sammen med vurderingen av behovet for å fornye retten, vurdere vederlag knyttet til tillatelsen, jf. § 17-2, for å sikre at vederlaget fortsatt bidrar til effektiv bruk av ressursene, under hensyntagen til blant annet markedsutviklingen og teknologisk utvikling. Av hensyn ledd nummer til blant annet likebehandling er det hensiktsmessig at eventuelle justeringer av vederlag baseres på de samme prinsippene som gjelder for tildeling av nye bruksrettigheter.
Bestemmelsens *annet ledd* slår fast hvilke hensyn som myndigheten skal legge særlig vekt på ved vurderingen av fornyelse. Opplistingen er ikke uttømmende. Myndigheten kan i tillegg vektlegge andre relevante momenter innenfor rammen av lovgivningen. Prosessen skal være åpen, transparent og ikke-diskriminerende, og ellers underlagt alminnelige forvaltningsrettslige saksbehandlingsprinsipper. Med harmoniseringsforpliktelser på europeisk nivå i annet ledd nummer 3 menes teknisk harmonisering vedtatt etter samarbeidsprosedyren i EØS-avtalen. I henhold til annet nummer 4 vil det vektlegges i hvilken grad og hvordan vilkårene i den aktuelle tillatelsen er oppfylt.
Når myndigheten vurderer behovet for å fornye bruksrettigheter, må myndigheten mer overordnet sikre at eventuelle hensyn som ivaretas ved en videreføring av tillatelsen avveies mot eventuelle hensyn som ivaretas om tillatelsen utløper. Blant annet bør det undersøkes om det er etterspørsel i markedet etter frekvensressursene, og konkurransevirkningen av å fornye tildelte rettigheter vurderes nøye. Det vil også være viktig å vurdere om frekvensene kan bli utnyttet mer effektivt eller nyskapende dersom frekvensbåndet tildeles nye brukere.
I *tredje ledd* har departementet foreslått en særlig regulering av fornyelse av tillatelser som er utstedt etter § 11-3. Prosedyren skiller seg fra den generelle regelen i første ledd ved at myndigheten plikter å varsle interessenter i forkant av avgjørelsen, ved offentlig høring etter § 14-2. Dersom det viser seg å være etterspørselen fra andre aktører må myndigheten ta hensyn til dette når den skal beslutte om tillatelsen skal fornyes eller om det skal gjennomføres en ny tildeling.

Til § 11-10 Salg, utleie og annen overføring av tillatelse til bruk av frekvenser

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører i stor grad ekomloven § 6-5. I tillegg er reguleringen knyttet til overdragelse av direktetildelte tillatelser, som i dag følger av §§ 6-4 tredje ledd og 6-4a annet ledd, og adgangen til å fjerne begrensninger i retten til å overdra tillatelse i § 6-3 annet ledd, foreslått tatt inn. Forslaget til bestemmelse gjennomfører ekomdirektivet artikkel 51.
Bestemmelsen slår fast at innehaver som utgangspunkt har rett til å overføre en frekvenstillatelse så lenge vilkårene i tillatelsen overholdes og overdragelse ikke fører til konkurransevridning. Utrykket «overdragelse ved salg og utleie» i gjeldende rett foreslås endret til «salg, utleie og annen overføring» for å tydeliggjøre at alle former for overføring av

frekvenstillatelse omfattes av bestemmelsen. Salg og utleie vil være de mest praktiske formene for overføring, men departementet mener bestemmelsens ordlyd bør gjenspeile at også andre former for overføring omfattes. Det bemerkes her at en overføring av tillatelsen omfattes av bestemmelsen uavhengig av om det ytes vederlag eller ikke. I tillegg omfattes overdragelse i form av endringer i eiersammensetning eller eierstruktur.

Første ledd slår fast utgangspunktet om at alle innehavere av frekvenstillatelse har rett til å selge, leie ut eller på annen måte overføre tillatelsen. Myndigheten trenger ikke å fatte enkeltvedtak om at overføring av tillatelse kan skje, men kan fatte slikt vedtak dersom det følger av tillatelsen at den ikke skal kunne overføres. Adgangen til salg, utleie eller annen overføring kan også være begrenset i tillatelsen. Det vil bare være aktuelt å begrense adgangen til å selge, leie eller på annen måte overføre frekvenstillatelser i tilfeller der myndigheten vurderer at det er nødvendig. Direktetildelte tillatelser etter § 11-4 kan derimot som hovedregel ikke overføres.

Annet ledd viderefører ekomloven § 6-5 annet ledd første punktum, og innebærer ingen endring av rettstilstanden. Bestemmelsens ordlyd er justert for å tydeliggjøre at også andre former for varig overføring enn salg omfattes. Innehaver plikter å informere myndigheten før salg eller annen varig overføring av frekvenstillatelse kan skje.

Tredje ledd viderefører ekomloven § 6-5 annet ledd fjerde punktum, og innebærer ingen endring av rettstilstanden. Bestemmelsen er skilt ut i eget ledd for å markere skillet mellom varige og midlertidige overføringer av frekvenstillatelser. Ordlyden er justert for å tydeliggjøre at også andre former for midlertidig overføring omfattes. Innehaver plikter å informere myndigheten før utleie eller annen midlertidig overføring finner sted dersom overføringen kan ha konkurranseskadelig virkning.

Fjerde ledd slår fast at innehaver skal informere myndigheten om endringer i eiersammensetning eller eierstruktur som kan ha konkurranseskadelig virkning. Dette er en videreføring av ekomloven § 6-5 første ledd annet punktum. Dersom myndigheten vurderer at endringen kan ha konkurranseskadelig virkning, kan myndigheten gi pålegg om utleie eller salg av frekvenser etter § 9-11 annet ledd eller kalle tillatelsen tilbake etter forslag til § 11-12 første ledd nummer 3.

Etter *femte ledd* første punktum kan myndigheten gi pålegg om at salg, utleie eller annen overføring skal skje etter bestemteprosedyrer og på en måte som bidrar til å sikre konkurranse og harmonisert bruk av frekvensene i tråd med nasjonal frekvensplan. . Bestemmelsen viderefører ekomloven § 6-5 annet ledd tredje og fjerde punktum, og det foreslås ingen endring i rettstilstanden.

Femte ledd annet punktum slår fast når myndigheten kan nekte salg, utleie eller annen overføring av frekvenstillatelse. Det tydeliggjøres at mulighetsrommet for når myndigheten kan nekte overføring av frekvenstillatelse utvides fra bare å gjelde «for å hindre konkurranseskadelig virkning» til også å omfatte alle hensyn som angitt i § 11-2femte ledd. Endringer innebærer at også andre hensyn enn konkurransehensyn skal kunne begrunne at myndigheten kan nekte overføring av frekvenser. De muligheter myndigheten har til å nekte salg, utleie eller annen overføring er nå likestilt med de muligheter myndigheten har til å nekte å utstede en frekvenstillatelse etter § 112 femte ledd. For nærmere informasjon om hva som ligger i nektingsadgangen vises det til merknad til § 11-2 femte ledd ovenfor.

I *sjette ledd* åpnes det for at myndigheten kan tillate at direktetildelte tillatelser selges, leies ut eller på annen måte overføres. Innehaver av en direktetildelt tillatelse må søke i forkant om å få overføre, herunder selge eller leie ut, tillatelsen. Myndigheten har en skjønnsmessig

adgang til å tillate overføring av direktetildelte tillatelser i konkrete tilfeller. Adgangen til samtykke er ment å være en snever unntaksbestemmelse. Samtykke til overdragelse kan bare gis dersom vilkårene for direktetildeling fortsatt er oppfylt for ny innehaver eller for den som leier frekvenstillatelsen. Det kan eksempelvis være aktuelt for myndigheten å tillate overføring av direktetildelt frekvenstillatelse for at en innehaver skal kunne leie ut sine direktetildelte ressurser til andre samfunnsviktige aktører, eller i tilfeller hvor en tilhørende anleggskonsesjon er overdratt etter kringkastingsregelverket. Frekvenstillatelse og anleggskonsesjon utgjør et integrert hele, og innehaver er avhengig av både frekvenstillatelse og anleggskonsesjon for å kunne utøve sin virksomhet. Departementet ser ingen grunn til at de to tillatelsestypene skal behandles ulikt rettslig sett når det gjelder retten til overføring.
Myndigheten vil også kunne vurdere om en frekvenstillatelse som er direktetildelt til andre særskilte allmennyttige formål etter § 11-4 kan selges, leies eller ut eller på annen måte overføres. Dette kan for eksempel være aktuelt for å sikre effektiv bruk av ressursene, herunder også delt bruk.
Direktetildelte tillatelser tildeles vanligvis vederlagsfritt, men innehaver skal betale årlig sektoravgift til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, jf. § 17-1 med forskrifter. At tillatelsen er tildelt vederlagsfritt og uten konkurranse fra andre aktører taler mot at en aktør skal kunne selge eller leie ut ressursene mot vederlag. Det fremgår av ekomdirektivet artikkel 51 nummer 1 at myndigheten kan bestemme at en tillatelse ikke skal kunne overdras dersom tillatelsen ble tildelt vederlagsfritt eller for kringkasting. Bestemmelsen er ikke til hinder for at slike tillatelser tillates overdratt.
Det kan være gode grunner til at en innehaver av direktetildelt tillatelse som får leie ut frekvenser, får anledning til å kreve leie som står i forhold til aktørens faktiske kostnader med å inneha tillatelsen. Myndigheten vil kunne tillate utleie etter sjette ledd og samtidig sette vilkår.
Sjuende og åttende ledd viderefører henholdsvis ekomloven § 6-5 tredje og femte ledd og innebærer ingen endring i rettstilstanden.

Til § 11-11 Tiltak for å fremme konkurranse

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører innholdet i ekomloven § 6-5a og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 51 og deler av artikkel 52. Ny bestemmelse er utformet noe bredere enn ekomloven § 6-5a, for å være i tråd med ekomdirektivet artikkel 51 og artikkel 52. Bestemmelsen gjelder både tiltak for å fremme effektiv konkurranse og hindre konkurranseskadelig virkning, og lovregulerer sentrale regulatoriske virkemidlene for å fremme konkurranse ved tildeling av frekvenstillatelser, slik som frekvenstak, reservasjon av frekvenser og tilgangsforpliktelser. Myndigheten gis kompetanse til å benytte disse virkemidlene etter en nærmere vurdering. Opplistingen er ikke ment å være uttømmende.
Første og annet ledd viderefører, sammen med forslag til ny § 11-12 tredje ledd, ekomloven § 6-5a første og annet ledd, og innebærer ingen rettsendring. Hjemmelen for å trekke tilbake frekvenstillatelse for å hindre konkurranseskadelig virkning etter ekomloven § 6-2a annet ledd er tatt inn i forslaget til ny § 11-12.
Etter *tredje ledd* kan myndigheten beslutte ulike tiltak i forbindelse med tildeling, endring eller fornyelse av frekvenstillatelser for å fremme konkurranse eller hindre konkurranseskadelig virkninger. Myndigheten plikter både å ta hensyn til og legge til rette for bærekraftig konkurranse ved tildelinger, og kan derfor også treffe beslutninger som er nødvendige for å

ivareta konkurransen. Myndigheten kan også gripe inn med tiltak dersom tildelte ressurser ikke utnyttes effektivt og på en konkurranseskadelig måte.
Tredje ledd nummer 1 tydeliggjør hjemmelen for myndigheten til å sette begrensninger for hvor stor frekvensbeholdning én aktør kan ha i ett eller flere frekvensbånd, såkalte frekvenstak. Eksempelvis kan dette innebære at det i en tildeling der det skal fordeles ti likeverdige frekvensblokker, fastsettes en begrensning som innebærer at ingen kan kjøpe mer enn fire blokker, slik at minst tre markedsaktører sikres tilgang til de aktuelle frekvensressursene.
Å begrense muligheten for å få tilgang til ressurser som blant annet kan være avgjørende for tjenesteproduksjon, kan være inngripende og må derfor kun benyttes dersom det er nødvendig av hensyn til konkurransesituasjonen. Når myndigheten skal settes en øvre grense for mengden spektrum en aktør kan ha, skal dette skje etter en samlet vurdering hvor blant annet hensynet til effektiv bruk av frekvensene, reelle frekvensbehov, tilgang til sammenlignbart spektrum og markedssituasjonen tillegges vekt.
Etter *tredje ledd nummer 2* har myndigheten adgang til å avsette spektrum til én eller flere aktører og dermed skjerme den eller disse fra eventuell konkurranse fra andre om ressursene. Dette innebærer blant annet at myndigheten kan unnlate å åpne for alminnelig interesseanmeldelse dersom det er nødvendig at spektrum gjøres tilgjengelig kun for en eller flere bestemte aktører. Bestemmelsen gir en skjønnsmessig adgang for myndigheten til å vurdere hvilke aktører som det av konkurransehensyn vil være nødvendig å reservere ressurser for. Bestemmelsen er ikke begrenset til «nye» aktører, som er de aktørene ekomdirektivet artikkel 52 nummer 2 bokstav b omtaler. Det kan være behov for å avsette spektrum både til nye aktører, mindre aktører og aktører i en etableringsfase eller i andre tilfeller hvor det vil være konkurransefremmende å sikre noen aktører frekvenser.
Tredje ledd nummer 3 gir myndigheten adgang til å pålegge tilgangsforpliktelser ved tildeling, endring eller fornyelse av frekvenstillatelser, for å fremme bærekraftig konkurranse eller hindre konkurranseskadelig virkning. Bestemmelsen gjennomfører ekomdirektivet artikkel 52 nummer 2 bokstav a. Dette kan for eksempel være forpliktelser til å tilby avtaler om grossisttilgang for MVNO-er eller tjenesteleverandører, eller nasjonal eller regional gjesting i elektroniske kommunikasjonsnett. . Forpliktelsene kan gjelde bestemte frekvensbånd eller flere frekvensbånd som for eksempel har lignende egenskaper eller brukes til samme teknologi eller tjeneste. Det er nytt i ekomloven at det kan innføres slike forpliktelser i forbindelse med tildeling, endring eller fornyelse av frekvenstillatelser. Adgangen til å stille vilkår etter tredje ledd nummer tre er ikke begrenset til tilbydere med sterk markedsstilling. Plikt for tilbyder med sterk markedsstilling til å tilby grossisttilgang til virtuelle mobiloperatører (MVNOer), tjenesteleverandører og nasjonal eller regional gjesting er virkemidler etter loven for å avhjelpe konkurranseproblemer. Den sektorspesifikke markedsreguleringen vil imidlertid over tid kunne avvikles når markedene tenderer mot bærekraftig konkurranse. Dersom det på sikt ikke er behov for sektorspesifikk markedsregulering, kan det fortsatt være behov for til en viss grad å understøtte konkurransen i markedet. Bestemmelsen tredje ledd nummer 3 kan blant annet være et aktuelt virkemiddel å ta i bruk ved eventuell utfasing av særskilt regulering i markedet for tilgang til og originering i offentlige mobilkommunikasjonsnett (såkalt marked 15). Bestemmelsen vil både kunne få betydning ved tildeling av nye frekvenstillatelser, og det kan også være aktuelt å innføre slike forpliktelser som vilkår i allerede tildelte frekvenstillatelser for å fremme bærekraftig konkurranse.

Når myndigheten innfører tiltak som angitt i tredje ledd nummer 1 til 3, skal dette baseres på objektive og fremtidsrettede vurderinger av konkurransesituasjonen i markedet og av hva som er nødvendige tiltak for å oppnå bærekraftig konkurranse. I vurderingen er det relevant å legge vekt på de sammen momentene som legges til grunn i en markedsanalyse etter § 6-3.
Myndigheten vil normalt sette slike rammer som angis i nummer 1 til 3 forut for selve tildelingen. Som hovedregel vil rammene som settes for utlysningen forut for tildelingen være en prosessledende beslutning. Dette gjelder for eksempel når det settes frekvenstak eller tilgangsforpliktelser som retter seg mot alle deltakere i en frekvensauksjon. Dette kan likevel etter omstendighetene utgjøre et enkeltvedtak hvis det for eksempel settes et frekvenstak som kun retter seg mor en aktør. Dette må vurderes konkret med utgangspunkt i forvaltningsloven.
Fjerde ledd slår fast at dersom myndigheten tar i bruk tiltak etter tredje ledd skal imidlertid høres dette høres, jf. § 14-2, i tråd med ekomdirektivet artikkel 23.
I *femte ledd* foreslås at myndigheten gis forskriftskompetanse til å gi nærmere regler om tildeling, endring eller fornyelse av frekvenstillatelser.

Til § 11-12 Tilbakekall og endring av frekvenstillatelse

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører delvis ekomloven § 6-5a og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 19. Forslaget regulerer tilfeller hvor myndigheten kan tilbakekalle eller endre en tillatelse utenom tilfeller hvor tilbakekall skjer i sanksjonsøyemed etter ny § 15-6. Adgangen til tilbakekall og endring må sees i sammenheng med den alminnelige omgjøringsadgangen etter forvaltningsloven. Kompetansen er basert på et nødvendighetskriterium. I vurderingen av om endring eller tilbakekall er nødvendig, må det ses hen til hvilke skadevirkninger det vil få dersom tillatelsen ikke endres eller kalles tilbake.
Etter *første ledd nummer 1* kan en tillatelse tilbakekalles eller endres dersom det er nødvendig for å sikre faktisk og effektiv bruk av frekvensene. Dette kan blant annet være som følge av tekniske gjennomføringstiltak i henhold til vedtak 676/2002/EF for å sikre harmonisert bruk av frekvenser. I tråd med ekomdirektivet artikkel 19 nummer 3 vil ikke enhver endring av bruk av spektrum til ny eller annen teknologi eller tjeneste begrunne endring eller tilbakekall etter første ledd nummer 1. Tilbakekall eller endring kan imidlertid være nødvendig etter første ledd nummer 2. Hensynet til å oppnå mest mulig effektiv utnyttelse av ressursene kan blant annet begrunne at tildelte tillatelser endres for å muliggjøre at alle innehavere i ett bånd får en sammenhengende spektrumsbeholdning.
Første ledd nummer 2 hjemler tilbakekall eller endring dersom det er nødvendig for å overholde harmoniseringsforpliktelser som følger av EØS-avtalen eller andre folkerettslige forpliktelser. Nærmere bestemt omfatter dette tekniske gjennomføringstiltak som er fastsatt i medhold av vedtak 676/2002/EF. I enkelte tilfeller har det blitt truffet gjennomføringstiltak som innebærer frister for når nasjonale myndigheter skal sørge for å gjøre tilgjengelig et bestemt frekvensområde til en bestemt bruk. Dersom det settes frister som inntreffer før eksisterende frekvenstillatelser til annen bruk av frekvensområdet utløper, kan myndigheten ha behov for å trekke tilbake eksisterende tillatelser. Eksempelvis kan tilbakekall særlig være aktuelt dersom også viktige samfunnshensyn taler for tidlig innføring av ny teknologi i ett eller flere bånd og det er kort tid til eksisterende tillatelser utløper. Bestemmelsen gir også myndigheten rett til å kalle tilbake eller endre tillatelse for å oppfylle myndighetens

forpliktelse til å unngå grenseoverskridende skadelig interferens. Det understrekes at også for slik tilbakekall gjelder nødvendighetskriteriet.
Første ledd nummer 3 gir myndigheten mulighet til å tilbakekalle eller endre en tillatelse dersom det er nødvendig for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn og andre viktige samfunnshensyn. Bestemmelsen supplerer § 11-2 femte ledd nummer 2 og § 11-5 første ledd nummer 2 om retten til å nekte tillatelse og retten til å stille vilkår i tillatelse for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn. Myndigheten vil også dersom noen nektes markedsadgang av § 3-10 ha kompetanse til å tilbakekalle eventuelle frekvenstillatelser som er gitt. Tilbakekall kan eksempelvis være aktuelt dersom et selskap hjemmehørende innenfor EØS som innehar frekvenstillatelse, i løpet av tildelingsperioden får eiere hjemmehørende i stater som Norge ikke har et sikkerhetssamarbeid med. Det vil også kunne være aktuelt å endre en tillatelse ved å stille vilkår som anses nødvendig for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn, eksempelvis ved at det oppstilles krav til hvilket utstyr, herunder til produksjonssted og opprinnelsesland, som kan benyttes for å kunne ta i bruk frekvensene. Hvilke sikkerhetsinteresser som omfattes må for øvrig vurderes i lys av generell lovregulering som gjelder sikkerhet slik som lov om nasjonal sikkerhet. Før ekommyndigheten tilbakekaller eller endrer en tillatelse for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn, skal det innhentes uttalelse fra relevante sikkerhetsmyndigheter.
Når det gjelder andre viktige samfunnshensyn kodifiserer dette en endringsadgang myndigheten har etter faste vilkår i frekvenstillatelser. Slike samfunnshensyn omfatter blant annet hensynet til fremveksten av et tredje landsdekkende mobilnettet i Norge og bærekraftig konkurranse i mobilmarkedet. Eksempelvis har myndigheten endret tillatelser tildelt innehaver av det tredje mobilnettet, ved å endre vilkår om betaling av vederlag for frekvensressursene.
Første ledd nummer 4 og nummer 5 hjemler tilbakekall og endring basert på to grunnlag overordnet knyttet til konkurranseforhold. Kompetansen vil gjelde der det er nødvendig for å sikre mål om bærekraftig konkurranse eller fordi myndigheten vurderer at det vil oppstå konkurranseskadelig virkning av overføringer eller angitte selskapsendringer. Innehaver av en frekvenstillatelse plikter, etter forslag til § 11-10 tredje ledd, å informere myndigheten om endringer i eiersammensetning eller eierstruktur som kan ha konkurranseskadelig virkning. I tilfeller hvor myndigheten vurderer det slik at en endring i eiersammensetning eller eierstruktur kan ha konkurranseskadelig virkning, oppstiller forslag til første ledd *nummer 5* en rett for myndigheten til å kalle tilbake frekvenstillatelsen.
Første ledd nummer 6 kodifiserer en endringsadgang myndigheten har etter frekvenstillatelsene, om endring som følge av endret nasjonal lovgivning. Tillatelsene myndigheten har tildelt må være i samsvar med øvrig nasjonal lovgivning, og dersom det skulle oppstå motstrid bør myndigheten ha mulighet til å sørge for at tillatelser ikke er i strid med gjeldende rett ved å endre de aktuelle frekvenstillatelsene på de aktuelle punktene, eller om det er nødvendig, kalle dem tilbake. Tilbakekall vil bare kunne skje i tråd med beskrivelsen nedenfor.
Annet ledd innebærer at en tillatelse kan kalles tilbake eller endres dersom det er nødvendig for å sikre at tildelte frekvensressurser utnyttes slik § 11-11 første ledd forutsetter, altså effektivt og uten skade for konkurransen. Bestemmelsen kommer til anvendelse i situasjoner der en tildelt frekvensressurs, eller kun i liten grad, anvendes av innehaveren, og der denne frekvensressursen er etterspurt av andre i markedet og der innehaveren ikke ønsker å

overdra frekvensene helt eller delvis for å etterkomme den faktiske etterspørselen fra andre. Bestemmelsen er materielt sett en videreføring av gjeldene § 6-5a annet ledd.
Annet ledd gir også hjemmel for å kalle tilbake en direktetildelt tillatelse dersom vilkårene for direktetildeling etter jf. § 11-4 bortfaller. Dette vil eksempelvis være tilfelle dersom innehaver ikke lenger har behov for å benytte de aktuelle frekvensene for å ivareta det særskilt allmennyttige formålet som lå til grunn for direktetildelingen. Som eksempel kan også nevnes tilfelle hvor en allmennkringkaster mister sin tillatelse etter kringkastings-loven §§ 2-1 og 2-2. Dette viderefører ekomloven § 6-4 tredje ledd siste punktum og § 6-4a siste ledd.
Før myndigheten vurderer å tilbakekalle en tillatelse etter denne bestemmelsen skal det vurderes om de hensynene som taler for tilbakekall i stedet kan ivaretas i tilstrekkelig grad ved at vilkårene i tillatelsen endres. En eventuell endring av tillatelsen skal skje innenfor rammene av §§ 11-5 og 11-6. Ved vurdering av om en tillatelse skal kalles tilbake etter bestemmelsens annet ledd, skal det først vurderes om myndigheten heller bør fatte en beslutning etter § 11-11 annet ledd, herunder pålegg om salg eller utleie av frekvensressursen.

Til § 11-13 Rett til bruk av frekvenser

Den foreslåtte bestemmelsen er i all hovedsak en videreføring av ekomloven § 6-2a første og annet ledd, men det innføres ny hjemmel for politiet til å ta i bruk frekvenser for å uskadeliggjøre droner og annet utstyr i første ledd, og for Forsvarets og politiets redningshelikoptertjenester i fjerde ledd. Gjeldene ekomlov § 6-2a gjelder utelukkende bruk av frekvenser som er tildelt andre til bruk i offentlige mobilkommunikasjonsnett. Ny § 9-13 viderefører i hovedsak dette, idet det gis tillatelse til å bruke frekvenser som inngår i de offentlige mobilkommunikasjonsnettene, med unntak av politiets hjemmel etter første ledd siste punktum og NSMs rett til sikring av konferanserom i tredje ledd, som også omfatter andre frekvenser.
Politiet har, etter bestemmelsens *første ledd, første punktum*, rett til å ta i bruk frekvenser som er tildelt andre uten tillatelse fra myndigheten, dersom vilkårene i straffeprosessloven § 216 a tredje ledd annet punktum, § 216 b annet ledd bokstav c eller § 222 d er oppfylt, eller vilkårene for bruk av tvangsmidler i forebyggende øyemed etter politiloven § 17 d foreligger (kommunikasjonskontroll). Dersom vilkårene for å ta i bruk frekvenser som er tildelt andre foreligger, gir bestemmelsen politiet også en rett til å bruke utstyr som ikke oppfyller kravene i forskrifter gitt med hjemmel i ekomloven § 13-1 tredje ledd. Med dette menes at politiet får en tillatelse til å bruke utstyr som ikke kan CE-merkes.
Første ledd siste punktum gir politiet rett til å ta i bruk frekvenser, og utstyr som ikke kan CE-merkes, for å uskadeliggjøre droner og andre gjenstander når det er nødvendig av hensyn til liv, helse eller sikkerhet. Dette er nytt i loven og gir politiet hjemmel til å ta i bruk frekvenser for å uskadeliggjøre gjenstander i viktige oppdrag når det er nødvendig, i tilfeller hvor dette tidligere har vært nødvendig å benytte nødrett. Med å «uskadeliggjøre» droner og andre gjenstander menes å sikre at gjenstandene ikke kan gjøre noen skade. Andre gjenstander vil for eksempel være gjenstander der det foreligger mistanke om at de bærer eksplosive stoffer eller kan benyttes til å utløse eksplosiver.
Det er tilstrekkelig at ett av vilkårene fare for liv, helse eller sikkerhet foreligger. Situasjoner som truer liv og helse kan for eksempel være droner og andre gjenstander som kan utgjøre en fare ved flyplasser, trafikknutepunkter, offentlige bygg, folkeansamlinger mv. Begrepet «sikkerhet» er ment å tolkes vidt. Politiet kan bruke frekvenser tildelt andre som et operativt

tiltak i alle situasjoner når dette er et nødvendig tiltak for å ivareta liv, helse eller sikkerhet. Begrepet inkluderer blant annet nasjonal sikkerhet og hendelser i eller ved sikkerhetssoner mv.

Annet ledd viderefører endringer i ekomloven som trådte i kraft 1.1.2021 i forbindelse med ny lov om Etterretningstjenesten. Det gis her kompetanse til Etterretningstjenesten slik at de i særskiltetilfeller og i korte tidsrom kan ta i bruk frekvenser til identitetsfanging. Se nærmere om dette i Prop. 80 L (2019-2020) side 233.

Tredje ledd gir Nasjonal sikkerhetsmyndighets rett til å ta i bruk frekvenser som er tildelt andre, dersom dette er et nødvendig tiltak for sikring av konferanserom, jf. sikkerhetsloven § 5-5. Bestemmelsen gir Nasjonal sikkerhetsmyndighet rett til å ta i bruk utstyr som ikke kan CE-merkes når dette er et nødvendig tiltak for forsvarlig sikring av konferanserom.

Fjerde ledd gir redningshelikoptrene og Forsvarets og politiets helikoptre rett til å ta i bruk frekvenser som er tildelt andre og utstyr som ikke kan CE-merkes, til identitetsfanging, når det er nødvendig for gjennomføring av søk- og redningsoppdrag. Denne rettigheten er ny i loven og foreslås for å gi redningshelikoptertjenestene hjemmel til å ta i bruk et nødvendig og viktig hjelpemiddel for å redde liv og finne savnede personer. Hjemmelen avgrenses til virksomheten redningshelikoptrene og Forsvarets og politiets helikoptre utfører som del av redningstjenesten. Redningstjeneste, også kalt søk og redning, innebærer søk etter og bistand til personer som er i nød eller overhengende fare.

Redningshelikoptrene og Forsvarets og politiets helikoptre er i dag ofte utrustet med utstyr som brukes til identitetsfanging. Utstyret detekterer radiosignaler og mobiltelefonen til savnede personer eller personer som er utsatt for ulykker eller er i fare, kan identifiseres. Dette gjøres ved bruk av identitetsfanging (bruk av «IMSI-catchere»). Per i dag mangler redningshelikoptertjenestene hjemmel til å bruke slikt utstyr i søk- og redningsoppdrag, og bruken av utstyret besluttes derfor etter nødrettsbetraktninger. Identitetsfanging kan potensielt tilføre stor verdi i søk- og redningsoperasjoner, ved at utstyret kan lokalisere mobiltelefoner, og dermed ofte også forulykkede eller savnede personene.

Departementet mener at Forsvarets og politiets redningstjenester bør ha rett til, og klar lovhjemmel for, å benytte identitetsfanging for å redde menneskeliv i akutte ulykkes- eller faresituasjoner og skjerme redningsmannskaper fra å gjennomføre alternative og potensielt farefulle aktiviteter i redningsoppdrag. En klar lovhjemmel til identitetsfanging i søk- og redningsoppdrag vil også kunne skape større forutberegnelighet i beslutningsprosesser, og være tidsbesparende i tidssensitive oppdrag.

Identitetsfanging har potensiale til å påføre rettighetshavere og brukere ulemper i form av interferens. All bruk av frekvenser og utstyr til identitetsfanging bør derfor innrettes slik at det i minst mulig grad skaper merkbare forstyrrelser. Sammen med retten til bruk, ilegges redningshelikoptrene og Forsvarets og politiets helikoptrei fjerde ledd en varslingsplikt ved bruk av identitetsfanging i slike oppdrag. En varslingsplikt vil avdekke om frekvensbruken fører til forstyrrelser i mobilnettene og bidra til at tilbyderne kan unngå å måtte iverksette tiltak basert på eventuell klager fra brukere. Når redningshelikoptrene og Forsvarets og politiets helikoptre får en plikt til å varsle myndigheten om frekvensbruken, får også myndigheten bedre oversikt over frekvensbruken og kan underrette tillatelsesinnehaverne om dette. Ved å formalisere bruken med en særskilt lovregulering vil myndigheten og innehavere dermed kunne få større oversikt og kontroll over bruken.

Femte ledd viderefører plikten til å ta i bruk frekvensene på måter som i minst mulig grad griper inn i andres rettigheter til bruk av frekvensene.

I *sjette ledd* videreføres varslingsplikten fra ekomloven § 6-2a.
I *siste ledd* er det foreslått en hjemmel for myndigheten til å gi forskrift med nærmere regler i situasjoner som er omhandlet av bestemmelsen.

Til § 11-14 Særskilt tillatelse for øvingsformål

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører i stor grad innholdet i ekomloven § 6-2a tredje ledd, men ny § 11-14 er ikke, i motsetning til § 6-2a tredje ledd, begrenset til bruk av frekvenser avsatt til offentlig mobilkommunikasjon.
Tidligere måtte søknader om tillatelse til øvelser som gjaldt frekvenser avsatt til mobilkommunikasjon vurderes etter § 6-2a, mens søknader om tillatelse til øvelser som gjaldt på frekvenser avsatt til andre formål måtte vurderes etter ekomloven § 6-2. Ved å samle regler om øvelse i én bestemmelse, vil samme krav til geografisk og tidsmessig avgrensning av frekvensbruken og varsling av rettighetshavere, gjelde uavhengig av hvilke frekvenser som brukes.
Første ledd angir myndighetens hjemmel for å gi frekvenstillatelse til Forsvaret, Etterretningstjenesten og politiet og rett til å bruke utstyr som ikke oppfyller kravene i forskrifter gitt med hjemmel i ekomloven § 13-1 tredje ledd, for øvingsformål. Med dette får politiet, Etterretningstjenesten og Forsvaret tillatelse til å ta i bruk utstyr som ikke kan CE-merkes. Bestemmelsen gjelder også for øvelser som gjennomføres av Forsvarets og politiets redningshelikoptertjenester. Vilkåret om at tillatelse skal gis på egnet område, sto tidligere i ekomforskriften. I vurderingen av egnet område skal det foretas en vurdering av hvilke ulemper dette vil medføre for andre brukere i det aktuelle området. Dersom øvelsen innebærer bruk av frekvenser som inngår i de offentlige mobilkommunikasjonsnettene, og øvelsen kan forårsake vesentlige ulemper for vanlige brukere i mobilnettene, kan det være aktuelt å avslå søknaden. Dette vil særlig gjelde dersom frekvensbruken kan ramme et stort antall brukere.
Annet ledd første punktum slår fast at en tillatelse skal være geografisk og tidsmessig avgrenset. For øvelser som omhandler frekvenser avsatt til mobilkommunikasjon, skal Forsvarets øvelser som hovedregel skje ved Forsvarets permanente øvingsområder, jf. *annet ledd annet punktum*. Dette gjelder ikke for Etterretningstjenesten. I *annet ledd tredje punktum* gis det imidlertid en snever unntaksregel hvor myndigheten, i særskilte tilfeller, kan tillate at Forsvaret gjennomfører øvelser med bruk på frekvenser avsatt til offentlig mobilkommunikasjon utenfor Forsvarets permanente øvingsområder. Bakgrunnen for dette er at Forsvaret i noen tilfeller har behov for å kunne gjennomføre øvelser utenfor øvingsområdene for at øvelsen skal være som er mest mulig lik reelle situasjoner, herunder også behov for å gjøre øvelser med redningshelikopter. Bestemmelsen vil også kunne sikre at Forsvaret og politiet kan gjennomføre felles øvelser.
Etter *tredje ledd* skal myndigheten varsle parter og rettighetshavere om at det er gitt tillatelse, i god tid før øvelsen skal finne sted. Bestemmelsen er utvidet sammenlignet med ekomloven § 6-2a som bare gjaldt underretning til «rettighetshavere». Det at andre berørte parter også skal varsles før frekvensene tas i bruk innebærer ikke en varslingsplikt overfor alle som kan bli berørt. Varslingsplikten er ment avgrenset til aktører som ivaretar samfunnskritiske funksjoner. Hvem som kan anses berørt må vurderes konkret avhengig av hvilket frekvensområde søknaden omfatter. I noen tilfeller, og særlig når det gjelder øvelser som omfatter jamming, kan det være aktuelt å involvere rettighetshavere og andre aktører som for eksempel Luftfartstilsynet, Avinor Flysikring, Kystverket, BaneNOR og Meteorologisk institutt,

allerede ved behandling av søknaden. Myndigheten kan også stille krav til den som får tillatelse til å bruke frekvenser til jamming i forbindelse med øvelser. Slike krav kan blant annet være at det skal sendes NOTAM, og opprettes kontaktpunkt hos berørte aktører slik at øvelsen kan avsluttes dersom det oppstår forstyrrelser på kritisk infrastruktur.
Fjerde ledd viderefører § 6-2a femte ledd om plikten til å ta i bruk frekvensene på måter som i minst mulig grad griper inn i andres rettigheter til bruk. I tillegg inneholder femte ledd annet punktum en lignende bestemmelse som den som per i dag følger av ekomforskriften § 9a-1 tredje ledd. Bestemmelsen innebærer at bruken av frekvensene som det gis tillatelse til å benytte til øving skal begrenses så mye som mulig, også innenfor de tidsrommene hvor det er gitt tillatelse, slik at frekvensene bare brukes når øvelsen rent faktisk foregår. Dette henger sammen med at frekvensbruken i minst mulig grad skal føre til forstyrrelser for rettighetshavere og andre brukere.
I *femte ledd* er det foreslått en hjemmel for myndigheten til å gi forskrift om bruk av frekvenser for å hindre, påvirke eller manipulere elektronisk kommunikasjon til øvingsformål når det involverer bruk av frekvenser som er tildelt andre eller brukes til mottak fra satellitt.

Til § 11-15 Særskilt tillatelse til Kriminalomsorgen

Bestemmelsen viderefører Kriminalomsorgens rett til å bruke frekvenser som er tildelt andre etter § 6-2a fjerde ledd. Frekvensbruken er begrenset til å omfatte frekvenser avsatt til offentlig mobilkommunikasjon eller som brukes til mottak fra satellitt. Frekvensbruken skje slik at den i minst mulig grad griper inn i rettigheter som allerede er tildelt, jf. *annet ledd*. Myndighetens kompetanse til å gi nærmere regler i forskrift foreslås videreført i *tredje ledd*.

Til § 11-16 Tillatelse for å ivareta særskilte allmennyttige formål

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører langt på vei §11-14, men kretsen av rettighetssubjekt foreslås utvidet.
I henhold til *første ledd* kan myndigheten etter en nærmere vurdering tillate at andre enn politiet, Forsvaret og Kriminalomsorgen, gis tillatelse til å bruke frekvenser som er tildelt andre eller brukes til mottak fra satellitt, og tillatelse til å bruke utstyr for å hindre, påvirke eller manipulere elektronisk kommunikasjon. Frekvensbruken skal kun gis for øvings-, eller beredskapsformål, og hensikten med øvelsen må være å ivareta særskilte allmennyttige formål.
Bestemmelsen er en særbestemmelse hvor det kun unntaksvis, og etter en streng vurdering, kan gis tillatelse. Det skal særlig vektlegges hvem som søker, formålet med øvelsen, hvilke beredskapsformål eller allmennyttige formål øvelsen skal ivareta, hvordan øvelsen skal gjennomføres, risikoen for forstyrrelser og hvilke konsekvenser forstyrrelsene eventuelt kan føre til for rettighetshaver og andre berørte parter. Myndigheten bør som hovedregel også forelegge søknaden for rettighetshaverne til uttalelse før det gis tillatelse når dette er mulig av tids- eller sikkerhetshensyn. Myndigheten kan vurdere å gi tillatelser til øvelser etter denne bestemmelsen dersom behovet for å få gjennomført øvelsen vurderes så viktig at innehaverens vern mot at andre gis rett til deres ressurser må vike. Myndigheten kan også vurdere å gi tillatelser til øvelser etter denne bestemmelsen dersom myndigheten er sikker på at den som søker har slik kompetanse at en øvelse kan gjennomføres uten fare for uheldige konsekvenser for andre brukere av frekvensområdet som omfattes av søknaden.

Hva som kan være særskilte allmennyttige formål må vurderes konkret, men kan for eksempel være behov for å teste anti-spoofing system eller behov for å få testet kraftstasjoners robusthet mot påvirkning eller ulike angrep ved bruk av radiokommunikasjon.
Bestemmelsens *annet ledd* stiller krav om varsling, og det er helt nødvendig at rettighetshavere og andre berørte parter varsles om tillatelsen. Hvem som anses som berørte parter er avhengig av hvilke frekvensområder søknaden omfatter. Avhengig av hvilket frekvensområde søknaden omfatter, kan rettighetshaverne være innehavere av frekvenstillatelser til offentlig mobilkommunikasjon, eller andre som bruker frekvenser i sine tjenester. Det kan også være aktuelt å kontakte aktører som ivaretar samfunnskritiske funksjoner, for eksempel Luftfartsmyndighetene, Forsvaret, Kystverket, Bane NOR og Meteorologisk Institutt.
Tredje ledd inneholder tilsvarende regulering som forslag til § 11-14 femte ledd, og departementet viser til særmerknaden til forslag til§ 11-14.
I *fjerde ledd* er det foreslått en hjemmel for myndigheten til å gi forskrift om bruk av frekvenser som er tildelt andre, for å ivareta særskilte allmennyttige formål.

Til § 11-17 Satellittsystem

Forslag til bestemmelse viderefører i hovedsak § 6-6, men tittelen endres fra satellittnettverk til den mer treffende betegnelsen satellittsystem. Begrepet satellittsystem er ment å dekke system for radiokommunikasjon mellom en eller flere satellitter og tilhørende jordstasjoner, og er videre enn satellittnettverk.
Bruk av satellittbaneposisjoner utelukker andres bruk av samme posisjon og må koordineres på internasjonalt nivå. Etter *første ledd* kan myndigheten melde inn satellittsystem til internasjonalt register som føres av Den internasjonale teleunion (ITU) og som er opprettet i medhold av folkerettslig avtale Norge har sluttet seg til.
I forskrift 12. desember 2017 nummer 1989 om koordinering og bruk av satellittinnmelding (satellittinnmeldingsforskriften) § 5 er det stilt kvalifikasjonskrav til søker. Ordlyden i lovbestemmelsen foreslås endres fra «skal» til «kan» for å tydeliggjøre adgangen til å avslå anmodninger om innmelding av satellittsystemer til ITU fra en aktør som ikke oppfyller kravene. Det vil da komme klarere frem at myndigheten kan avslå anmodning om å gjennomføre innmelding av satellittnettverk. Det kan knyttes vilkår til innmeldingen, herunder vilkår om at aktøren som søker om innmelding skal bistå med nødvendige opplysninger for at myndigheten skal kunne utføres sine oppgaver overfor ITU.
Det følger av *annet ledd* at myndigheten kan gi forskrifter om krav til anmodningen og innmeldingsprosessen. Det foreslås også en presisering av at myndigheten kan fastsette i forskrift at aktører som søker om innmelding skal betale sektoravgift, og eventuelle vederlag og andre kostnader. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet krever inn årlig sektoravgift fra satellittoperatører etter satellittinnmeldingsforskrifta § 13. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet pådrar seg kostnader overfor ITU i forbindelse med innmelding av satellittsystem, og etter satellittinnmeldingsforskrifta § 5 kan Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kreve at aktøren som søker om innmelding dekker disse kostnadene. Per i dag har ikke myndigheten forskriftsfestet rett til å kreve vederlag i forbindelse med satellittinnmelding, men dette kan bli aktuelt på samme måte som for andre rettigheter som frekvens- eller nummerressurser for å fremme bruk av satellittinnmeldinger.

Til § 11-18 Regressansvar for skade voldt av romgjenstand

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende ekomlov § 6-7 uten endringer.
Etter *første ledd* har myndigheten adgang til å kreve regress fra ansvarlig virksomhet dersom Norge blir erstatningspliktig i henhold til folkerettslige forpliktelser. Den praktiske gjennomføringen av å pålegge private rettssubjekter ansvar for det potensielle regressansvaret, gjennomføres ved at det skal stilles garanti eller tegnes forsikring. Etter *annet ledd* kan myndigheten fatte beslutning om at garanti eller forsikring skal kreves.
Norge vil kunne stilles ansvarlig for skade voldt av romgjenstand dersom Norge defineres som «launching state». Dette innebærer at Norge må ha gått direkte til innkjøp av en oppskyting, at oppskytingen har blitt utført fra norsk jord eller på et norsk anlegg, eller at det avtales at Norge skal være «launching state» ved en felles oppskyting for flere stater. At et satellittsystem er innmeldt til ITU via norske myndigheter fører ikke til at Norge regnes som «lauching state».
Det kan bli aktuelt å oppheve denne bestemmelsen i ekomloven ved vedtakelse av ny romlov.

Til kapittel 12 Nummer, navn, domenenavn og adresser

Til § 12-1 Planer for nummer, navn og adresser

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende § 7-1 første ledd, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 93 nummer 7, jf. nummer 1 om at myndigheten fastsetter nummerplaner og planer for navn og adresser for elektronisk kommunikasjonsnett og –tjeneste.
Forslag til §§ 12-1 og 12-2 er i gjeldende rett én bestemmelse, men er nå delt i to bestemmelser for å tydeliggjøre forskjellen mellom fastsettelse av planer (§ 12-1) og tildeling av tillatelser (§ 12-2).
Det følger av forslag til f*ørste ledd* at myndigheten fastsetter nummerplaner og planer for navn og adresser for elektronisk kommunikasjonsnett og -tjeneste. Dette er en videreføring av gjeldende ekomlov § 7-1 første ledd. En nummerplan eller en plan for navn og adresser spesifiserer formatet og strukturen på de nummer, navn eller adresser som anvendes i planen. For eksempel vil både obligatoriske og frivillige nummerplaner omfattes av loven. En adresse identifiserer et nettilknytningspunkt og brukes til dirigering i elektroniske kommunikasjonsnett. En IP-adresse er et eksempel på en adresse. Et navn er en unik kombinasjon av tegn som brukes til å identifisere for eksempel en person, en organisasjon, en applikasjon eller en tjeneste. Nummer er et spesialtilfelle av et navn eller en adresse som består av tall. For eksempel vil et nummer i nasjonal nummerplan for telefoni, ISDN og landmobile tjenester m.m. (E.164) eller et SMS (Short Message Service)-aksessnummer være nummer i lovens forstand. Alle typer nummer, navn og adresser er omfattet av loven, uavhengig om de er nasjonale eller internasjonale
I henhold til forslag til *annet ledd* skal nasjonale nummerplaner være offentlig tilgjengelig. Eventuelle endringer skal også offentliggjøres. Det kan gjøres unntak fra offentliggjøring av hensyn til nasjonal sikkerhet.
Det foreslås i *tredje ledd* at myndigheten kan gi forskrift om fastsettelse av planer for nummer, navn og adresser og om internasjonale anrop. Bestemmelsen er delvis en videreføring av forskriftshjemmelen i gjeldende ekomlov § 7-1 fjerde ledd.

Forskriftshjemmelen foreslås utvidet til å også omfatte forskriftskompetanse knyttet til internasjonale anrop, herunder om anrop i grenseområder. Dette vil for eksempel kunne være aktuelt for å fastsette spesielle ordninger for bruk av nummerbaserte elektroniske kommunikasjonstjenester i grenseområder, samt mulighet til å dele nummerplan med andre land. ekomdirektivet artikkel 93 nummer 5 åpner for at myndigheten kan fastsette slike regler. For øvrig vises det til § 12-4 om formidlingsplikt til alle nummer, både internasjonalt og nasjonalt.

Til § 12-2 Tillatelse til bruk

Forslag til bestemmelse er en videreføring av gjeldende § 7-1 med unntak av første ledd, og gjennomfører av ekomdirektivet artikkel 93 og 94.
Første ledd er en videreføring av gjeldende § 7-1 annet ledd annet punktum og femte ledd, og fastsetter at nummer, nummerserier, navn og adresser ikke skal tas i bruk uten tillatelse fra myndigheten. Tillatelsen som gis er en bruksrettighet, som kan trekkes tilbake blant annet i henhold til § 15-6 om tilbakekall av tillatelser. Første ledd annet komma synliggjør at bestemmelsen i utgangspunktet også gjelder private ressurser, slik at myndighetene har mulighet for å forvalte disse. Dette gjelder blant annet SMS-nummer som er en privat nummerressurs, og som i dag koordineres mellom de mobile nettverkseierne.
Annet ledd første punktum viderefører gjeldende § 7-1 annet ledd første punktum, og gir myndighetene kompetanse til å tildele ressursene når nærmere vilkår er oppfylt. Nærmere vilkår vil blant annet følge av forskrift. I tillegg må det være tilgjengelige ressurser dersom tildeling skal skje. Annet ledd *annet punktum* synliggjør at lovens prinsipper og kompetansehjemler for nummertildeling også gjelder for tildelinger til andre enn tilbydere av elektronisk kommunikasjonsnett og –tjeneste, jf. ekomdirektivet artikkel 94 nummer 7 som viser til opsjonen i artikkel 93 nummer 2. Det er ikke en plikt for myndigheten til å åpne opp for tildeling til andre enn tilbydere.
Det presiseres i forslag til *tredje ledd* at tildeling av nummerressurser skal skje gjennom åpne, objektive, transparente, ikke-diskriminerende og forholdsmessige prosedyrer. Forslaget medfører ingen realitetsendring i forhold til gjeldende rett og praksis. Forslaget er ment å øke transparens rundt kravene, og gjennomfører prinsippene fra ekomdirektivet artikkel 93 nummer 1.
Departementet foreslår videre i tredje ledd annet punktum at myndigheten ikke kan begrense antallet nummertildelinger med mindre dette er nødvendig for en effektiv nummerforvaltning, jf. ekomdirektivet artikkel 94 nummer 5. De vil være myndigheten som på bakgrunn av ressurssituasjonen avgjør hva som utgjør en effektiv nummerforvaltning. Bestemmelsen ivaretar prinsippet om at nummerressursene skal brukes på en effektiv og ressursbesparende måte.
Myndigheten kan sette vilkår for bruk, blant annet tidsbegrensing, krav til tjeneste, taskstprinsipper mv.
Fjerde ledd viderefører forskriftshjemmelen i gjeldende § 7-1 fjerde ledd.
Forslag til *femte ledd* regulerer ressurstildelinger og forskriftskompetanse ved bruk av nummerressurser over landegrensene i EØS. Slik bruk av nummerressurser vil være særlig aktuelt ved bruk av nummer til maskin-til-maskin og tingenes internett. Dette kan være praktisk for gjenstander som benytter norske nummerressurser, og brukes i flere land, for eksempel kontainere som benyttes for transportformål. Forslaget gjennomfører ekomdirektivet artikkel 93 nummer 4 og artikkel 94 nummer 6 for ressurser som etter

nummerforskriften § 16 vil kunne brukes over landegrensene i EØS. Ved bruk av nummerressurser over landegrensene kan myndigheten stille krav om at ressursene skal brukes i henhold til regler om forbrukerbeskyttelse og nummerrelaterte regler i vertsland. Bruk av norske nummerressurser i utlandet må også oppfylle norsk regelverk. Slike krav kan fastsettes ved tildeling eller i forskrift.

Til § 12-3 Pålegg om bruk av nummer, navn og adresser

Den foreslåtte bestemmelsen er en videreføring av gjeldende § 7-2, og gir myndigheten rett til å gi pålegg om å ta i bruk og overta nummer, nummerserier, navn og adresser, samt ta i bruk planer for nummer, navn og adresser.
Videre presiserer bestemmelsen at tilbydere også kan pålegges å overta bestemte ressurser. Dette er nødvendig for eksempel hvor en virksomhet nedlegges og denne virksomheten disponerer nummerserier hvor enkeltnummer er portert ut fra serien. På denne måten kan myndigheten unngå å måtte trekke inn en serie med mange utporterte nummer.
Annet ledd gir hjemmel til å fastsette nærmere forskrifter om pålegg til å ta i bruk og overta nummer, nummerserier, navn og adresser, samt å følge planer for nummer, navn og adresser. Denne forskriftsadgangen viderefører tilsvarende bestemmelse i gjeldende ekomlov og gir per i dag hjemmelsgrunnlag for nummerforskriften § 24.

Til § 12-4 Formidlingsplikt til nummer og prefiks

Forslag til *første ledd* er en videreføring av gjeldende lov § 2-4 a første ledd, med unntak av at pliktsubjektene foreslås endret til «tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett» og «tilbyder av offentlig nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjeneste».
Første ledd innebærer at tilbyder skal sikre at sluttbruker kan få forbindelse med alle nummer som er regnet opp i bestemmelsen, med mindre B-abonnent har valgt å begrense tilgang fra A-abonnenter lokalisert i særskilte geografiske områder. Anropende sluttbrukers er A-abonnenten, og mottakende sluttbruker er B-abonnenten. Pliktsubjektet foreslås endret til tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett eller tilbyder av offentlig nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjeneste.
Plikten til å formidle anrop til i den europeiske nummerserien +3883 (European Telephony Numbering Space (ETNS) som fremgår av gjeldene rett foreslås opphevet fordi serien er tilbaketrukket av ITU. Begrensning i formidlingsplikten gjelder kun dersom den av økonomiske grunner ikke lar seg gjennomføre.
Annet ledd er en videreføring av ekomloven § 2-4 a første ledd siste punktum, men foreslås her å bli et nytt eget ledd. Bestemmelsen innebærer en innskrenkning av tilbyders formidlingsplikt etter annet ledd dersom det ikke er teknisk eller økonomisk mulig for tilbyder å gjennomføre formidlingsplikten.
Det foreslås i *tredje ledd* at ekommyndigheten kan pålegge sperring ved svindel eller misbruk. Vurderingen av om svindel eller misbruk foreligger kan foretas av myndigheten selv eller i samarbeid med forbrukermyndighetene. Bakgrunnen for bestemmelsen er et økt omfang av svindel og misbruk ved bruk av nummerressurser og behovet for å ha tilstrekkelige hjemler for å pålegge sperring. Bestemmelsen er blant annet en gjennomføring av ekomdirektivet artikkel 97.
Tilbyder vil fortsatt ha rett og plikt til på selvstendig grunnlag fortløpende sperre nummer for å beskytte kunder mot tap ved svindel og misbruk. Tilbydernes egne initiativ vil utgjøre hovedvekten av antall sperringer.

Fjerde ledd er en videreføring av ekomloven § 2-4 a tredje ledd om myndighetens kompetanse til å forskrifter om formidlingsplikt, om sperring og sanksjoner.

Til § 12-5 Informasjon til nummeropplysningstjenester

Forslaget til bestemmelse gjennomfører ekomdirektivet artikkel 112 som omhandler nummeropplysningstjenester. Artikkel 112 fastslår at nasjonale myndigheter skal ha kompetanse til å pålegge tilbydere forpliktelser til å imøtekomme rimelige anmodninger om å stille relevante opplysninger til rådighet på objektive, like/sammenlignbare, ikke-diskriminerende og transparente vilkår.
I forslag til *første ledd* presiseres det at tilbydere av nummerbaserte person-til-person kommunikasjonstjenestene har plikt til å melde opplysninger om bruk av nummer, navn og adresser og tilknyttede sluttbrukere til tilbydere av nummeropplysningstjenester. I dette ligger at anmodninger fra slike virksomheter normalt vil ansees som rimelige. Tilbyder har ingen plikt til å stille informasjon til rådighet til andre enn nummeropplysnings-virksomheter.
Grensene for nummeropplysningsvirksomhet foreslås presisert i første ledd. Departementet mener det er hensiktsmessig at det framgår i lov at opplysninger som gis nummeropplysningstjenester, ikke skal benyttes i egen eller andres salgs- og markedsføringsvirksomhet. Dette er en videreføring av gjeldende ekomforskrift § 6-3 første ledd siste punktum.
Annet ledd presiserer hvilke priser og vilkår informasjonen skal stilles til rådighet på. I den grad informasjonen brukes utenfor nummeropplysningsvirksomhet , vil utleveringsplikt og kostnadsorientering mv. ikke gjelde. For bruk utenfor nummeropplysningstjenester kreves for øvrig særskilt rettslig grunnlag eller samtykke. Tilbyder er altså ikke *pålagt* å levere ut informasjon til andre enn nummeropplysningsvirksomheter og utlevering skal skje innenfor de rammer som følger av lov og forskrift.
Det foreslås en utvidet forskriftshjemmel i *tredje ledd* slik at myndighetene ved behov kan stille spesifiserte krav til nummeropplysningsvirksomheter som mottar informasjon fra tilbydere av nummerbasert person-til-person kommunikasjonstjeneste. Dette kan blant annet gjelde innhenting av informasjon, bruk av informasjon, oppdateringssyklus, format for utveksling av informasjon og sanksjoner. Det foreslås også at myndigheten gis kompetanse til å gi forskrifter om nærmere krav til tilbydere og sluttbrukeres rettigheter når det gjelder nummeropplysningstjenester.
Forslaget innebærer en videreføring av gjeldende rett, slik at tidligere presiseringer fra myndighetene fortsatt er av interesse.
Bestemmelsen gir en utvidet hjemmel for regulering av nummeropplysningsaktører i forskrift.

Til § 12-6 Database

Den foreslåtte bestemmelsen er en videreføring av gjeldende ekomlov § 7-5, jf. Ot.prp. nr. 58 (2002-2003).
Eksempler på databaser er databaser for nummerportering, nummeropplysnings-informasjon, databaser for oversettelse fra telefonnummer til andre nummer, navn, adresser, herunder ENUM-database. Regulering av databaser kan være nødvendig for å bidra til en effektiv konkurranse, sikre brukerne gode og rimelig elektroniske kommunikasjonstjenester, sikre alle-til-alle kommunikasjon eller å vareta personvern mv.
Bestemmelsen kan også være relevant for proprietære adresseringsressurser, for å forhindre adressekonflikter eller innelåsing, eller for å sikre optimal ruting.

Det fremgår av *annet ledd* at organisasjon som utpekes kan være statlig eller privat.
I *tredje ledd* foreslås gjeldende forskriftshjemmel videreført.

Til § 12-7 Forvaltning av domenenavn

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører og utdyper deler av gjeldende ekomlov § 7-1. Gjeldende § 7-1 er en fellesbestemmelse med likelydende overordnede krav til forvaltning av nummer, navn og adresser for elektronisk kommunikasjon, herunder domenenavn, og gir blant annet hjemmel for gjeldende domeneforskrift (1. august 2003 nummer 990).
Det foreligger ingen særskilt regulering av nasjonale domenenavn i ekomdirektivet. NIS-direktivet 2016/1148 om tiltak som skal sikre et høyt felles sikkerhetsnivå i nettverks- og informasjonssystemer i EU, vedlegg II, viser til at nasjonal registerenhet og domenenavn forhandlerne tilbyr samfunnsviktige tjenester. Nasjonalt har domenenavn-reguleringen stor betydning for sikkerhet og et stabilt internett.
Departementet foreslår å ta inn en ny bestemmelse i ekomloven om forvaltningen av domenenavn slik at reguleringen av domeneområdet løftes frem og tydeliggjøres. Forslag til bestemmelse setter overordnede rammer og betingelser for nasjonal domenenavns-forvaltning og leveranser av domenenavnstjenester, og gir nytt hjemmelsgrunnlag for domeneforskriften.
I *første ledd* synliggjøres det at myndighetene har ansvaret for forvaltningen av nasjonale domenenavn og fastsetter rammevilkår for disse. Videre må myndigheten gi tillatelse til bruk av norske landkodetoppdomener og toppdomener av nasjonal betydning. Begrepet «forvaltning» vil innebefatter også «passiv forvaltning» - altså «ikke-bruk». Per i dag har Norge tre landkodetoppdomener; .no, .sj. og .bv. Av disse er kun .no i bruk. Myndigheten har ikke gitt tillatelse til bruk av .sj (Svalbard) og .bv (Bouvetøya).
De siste årene er konkurransen på domenemarkedet blitt skjerpet som følge av at det er åpnet for etablering av nye internasjonale generiske toppdomener, herunder toppdomener med stedsnavn som kan være av nasjonal betydning for enkeltnasjoner. Dette medfører at det er behov for en utvidelse av gjeldende bestemmelse slik at det nå også omfatter forvaltningen av internasjonale toppdomener av nasjonal betydning (slik som .oslo) dersom slike tas i bruk. Den internasjonale domeneforvalteren ICANN ber nasjonale myndigheter om uttalelse i spørsmål som angår nasjonale interesser. Ekommyndigheten håndterer dette, og ivaretar nasjonale hensyn i det internasjonale arbeidet med domeneforvaltning.
I *annet ledd* synliggjøres det at hvert norsk landkodetoppdomene eller toppdomene av nasjonal betydning kun skal administreres av en registerenhet. En registerenhet er ethvert foretak som i henhold til overenskomst med den internasjonale forvalter av toppdomener, har rett til å fordele domenenavn under et toppdomene. Registerenheten har ansvar for registreringstjenesten og navnetjenesten for toppdomenet. Registerenheter som forvalter norske landkodetoppdomener eller domenenavn av nasjonal betydning skal offentliggjøre sine tildelingsregler og gjøre disse oppdaterte og tilgjengelige. Norid driver registeret for det norske landkodetoppdomenet .no.
I *tredje ledd* foreslås det presisert at tildeling av domenenavn ikke reguleres av forvaltningsloven, fordi slik tildeling ikke innebærer utøvelse av offentlig myndighet. Myndighetens forvaltning av domenenavn reguleres imidlertid av forvaltningsloven. Det foreslås videre presisert at det er domeneabonnenten som er ansvarlig for hva et domene benyttes til og at registrering av et domenenavn kun gir abonnenten en bruksrett til domenenavnet så lenge kontraktsforholdet løper.

I *fjerde ledd* presiseres det at registerenhet for norske landkodetoppdomene eller toppdomene av nasjonal betydning skal benytte «domeneforhandlere» til deler av registreringsprosessen. Dette er den delen av prosessen som innebærer registrering inn i registerenhetens datasystemer. For å unngå at det oppstår tvil om meningsinnholdet, foreslås det at det tidligere benyttede begrepet «registrar» endres til «domeneforhandler». Ved en endring til «domeneforhandler» blir det tydeligere at en slik aktør er bindelendet mellom registerenheten for domenet og domeneabonnenten. Videre unngår man en uheldig sammenblanding av «registerenhet» og «registrar».
I *femte ledd* slås det fast at alle registerenheter skal etablere en domeneklagenemnd og er videre forpliktet til å rette seg etter klagenemndas avgjørelser.
I *sjette ledd* er det tatt inn hjemmel til å gi forskrifter om forvaltning av norske landkodetoppdomener og andre toppdomener av nasjonal betydning.
Forskriften skal fastlegge offentligrettslige rammebetingelser for forvaltningen av de norske toppdomenene .no, .sj og .bv. og for virksomheten som forvalter disse ressursene. Domeneforskriften skal blant annet fastsette krav om teknisk kvalitet, kostnadseffektivitet, åpenhet, forutberegnelighet, ivaretakelse av internettbrukernes interesser, nasjonale interesser og internasjonal utvikling på internettområdet. Leveranse av DNS-tjenester eller infrastrukturtjenester som ledd i DNS (Domain Name System) er ment å vise til domeneforhandlere og andre salgsledd eller nye aktører (tekniske og/eller juridiske) som kan komme inn i verdikjeden ved markedsmessig og teknologisk utvikling. Myndigheten kan også fastsette sikkerhetskrav til de ulike aktørene på domene-området i forskrift eller ved enkeltvedtak.

Til § 12-8 Gjennomføring av forordning om domenenavn

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører deler av gjeldende lov § 7-1 fjerde ledd, og tydeliggjør forskriftshjemmel til å gjennomføre forordninger om toppnivådomener innenfor EØS.
Forskriftshjemmelen er blant annet ment å gi hjemmel til å videreføre gjennomføringen av .eu-forordningene i norsk rett. Norske innbyggere og selskaper får ved innlemmingen av rettsaktene i EØS-avtalen og gjennomføringen i norsk rett, like rettigheter som EU borgere og selskaper til å registrere domenenavn under .eu.

Til kapittel 13 Om tillatt utstyr, innførsel, omsetning og bruk

Til § 13-1 Omsetning av utstyr

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende § 8-1. Virkeområdet til bestemmelsen foreslås utvidet slik at den skal gjelde annet utstyr i tillegg til radioutstyr og terminalutstyr. Dette innebærer at bestemmelsen i tillegg til å omfatte utstyr til bruk til elektronisk kommunikasjon og også omfatter annet utstyr som kan forstyrre elektronisk kommunikasjon. Bestemmelsens *første ledd* fastsetter etter dette krav for å bringe slikt utstyr i omsetning. I tillegg til å bringe utstyret i omsetning, omfatter første ledd også å gjøre utstyret tilgjengelig på markedet og sette det i drift. Slikt utstyr omfattes av internasjonale overenskomster som Norge har sluttet seg til. Aktuelle internasjonale overenskomster er EØS-avtalen, inkludert direktivene; radioutstyrsdirektivet (2014/53/EU), EMC-direktivet (2014/30/EU), lavspenningsdirektivet (2014/35/EU), skipsutstyrsdirektivet (2014/90/EU) og tilgjengelighetsdirektivet (2019/882/EU.

Ordlyden «sette i drift» er hentet fra radioutstyrsdirektivet og EMC-direktivet. Utstyret settes i drift første gang det tas i bruk av sluttbrukeren innen EØS. «Bringes i omsetning» er å gjøre et produkt tilgjengelig på fellesskapsmarkedet for første gang. Med «gjøre tilgjengelig på markedet» menes enhver levering av et produkt for distribusjon, forbruk eller bruk på fellesskapsmarkedet i forbindelse med kommersiell virksomhet, mot betaling eller vederlagsfritt. Begrepene «bringe i omsetning og «gjøre tilgjengelig på markedet» er hentet fra lov om det frie varebytte i EØS (EØS-vareloven) som gir de generelle reglene for utstyr. Begrepene som nevnes her vil til enhver tid ha det innhold som følger av denne loven eller eventuelt etterfølgende lover.
Kravene etter *første ledd* kan omfatte sikkerhet, elektromagnetisk kompatibilitet, effektiv bruk av det elektromagnetiske frekvensspekteret, krav til prosedyrer og merking, og andre krav fastsatt i forskrifter med hjemmel i femte ledd. Kravene til sikkerhet kan blant annet omfatte krav for å unngå brann, elektrisk sjokk, stråling, datasikkerhet, personvern, svindel mv. Elektromagnetisk kompatibilitet innebærer at utstyret ikke forårsaker kraftigere elektromagnetiske forstyrrelser enn at radio- og terminalutstyr og annet utstyr kan virke som tilsiktet og har tilstrekkelig immunitet mot elektromagnetisk forstyrrelser som kan forventes i forbindelse med tilsiktet bruk, slik at utstyret fungerer uten at den tilsiktede yteevnen reduseres i uakseptabel grad. For nærmere om hensiktsmessig og effektiv bruk av frekvensspekteret, se kapittel 11. Når det gjelder krav til prosedyrer og merking menes for eksempel samsvarsvurderinger for å kunne CE-merke ett utstyr, jf. EØS-vareloven.
Nytt *annet ledd* viderefører kravet om utstyrstillatelse knyttet til radioutstyr som ikke omfattes av internasjonal overenskomst som Norge har sluttet seg til, og vil gjelde for innførsel og overlevering. Annet relevant utstyr enn radioutstyr vil normalt være dekket av EMC-direktivet og lavspenningsdirektivet (LVD) og på den måten være omfattet av internasjonal overenskomst som Norge har sluttet seg til, jf. første ledd. Det er ikke tilsvarende unntak i EMC-direktivet og LVD som i radioutstyrsdirektivet, og derfor er det ikke relevant å vise til terminalutstyr eller annet utstyr i annet ledd.
Utstyr som ikke er omfattet av internasjonal overenskomst vil kunne være utstyr som er unntatt fra virkeområdet til radioutstyrsdirektivet, som for eksempel utstyr som kun skal brukes av Forsvaret, i forbindelse med privat sikkerhet, nasjonal sikkerhet, for kriminalvern og en del utstyr og systemer for avvikling av lufttrafikken. Det fremgår av artikkel 1 punkt 2 og 3 samt anneks 1 i radioutstyrsdirektivet hvilket utstyr som er unntatt fra virkeområdet til direktivet.
Nytt tredje ledd gir myndighetene mulighet til å gi tillatelse til innførsel og overlevering av radioutstyr og annet utstyr som ikke tilfredsstiller krav i forskrift som vist til i første ledd. Med begrepet innførsel menes at utstyret innføres i tollområdet, jf. tolloven. Med overlevering menes at produktet skifter eier/bruker fra den som har innført produktet til sluttbruker. Dette vil gjelde utstyr som omfattes av virkeområdet til internasjonale overenskomster som Norge har sluttet seg til, for eksempel relevante direktiver som radioutstyrsdirektivet, EMC-direktivet, lavspenningsdirektivet og skipsutstyrsdirektivet. Det kan være aktuelt å bruke radioutstyr og annet utstyr som ikke tilfredsstiller kravene, blant annet når politiet, Etterretningstjenesten, forsvaret og NSM gis tillatelse etter § 11-14 eller § 11-15 til å bruke frekvenser som er tildelt andre og tillatelse til å bruke utstyr for å hindre, påvirke eller manipulere elektronisk kommunikasjon. Tillatelse til bruken av utstyr som ikke oppfyller kravene gis med hjemmel i § 11-14 eller § 11-15, mens tredje ledd i bestemmelsen her gir myndigheten anledning til å gi tillatelse om innførsel av utstyret til Norge og overlevering av

utstyret til den som har fått frekvens- og brukstillatelse. Tilsvarende vil tredje ledd gi hjemmel for myndigheten til å gi tillatelse til innførsel og overlevering av radioutstyr og annet utstyr for bruk i de tilfeller som er regulert av § 11-16 om særskilt tillatelse til bruk av frekvenser for å ivareta særskilte allmennyttige formål. Det er etter første ledd ikke anledning til å innføre eller overlevere utstyr som ikke oppfyller krav fastsatt i eller i medhold av loven. Tredje ledd sikrer dermed at den som får tillatelse til bruk av frekvenser og utstyr etter §§ 11-14,11-15 og 11-16 kan få tilgang til nødvendig utstyr selv om disse ikke oppfyller kravene etter første ledd. Myndigheten kan i slike tilfeller stille vilkår direkte i tillatelsen blant annet for å unngå at utstyret ikke forstyrrer mer enn strengt nødvendig. Bestemmelsen kommer kun til anvendelse når det etter en konkret vurdering gis frekvenstillatelse og tillatelse til bruk etter §§ 11-14, 11-15 eller 11-16.

Det åpnes i *nytt fjerde ledd* opp for at et utstyr kan innføres etter § 11-13 selv om det ikke oppfyller krav fastsatt i eller i medhold av loven og derfor i utgangspunktet ikke vil være tillatt å innføre til Norge. Formålet med dette er å sikre at Politiet, Etterretningstjenesten og Nasjonal sikkerhetsmyndighet kan få tilgang til utstyr for formålet som er beskrevet i § 11-13. En importør eller leverandør vil imidlertid kun ha anledning til å innføre og overlevere utstyret når det er inngått en skriftlig avtale med om at anskaffelsen gjelder for formålene som er angitt i § 11-13 første eller annet ledd. Et slikt krav om avtale er også ment å redusere faren for at det innføres og overleveres utstyr for annen bruk. Det er ikke krav om tillatelse fra ekommyndigheten for å kunne innføre og overlevere utstyr for formålene som er beskrevet i § 11-13 utover kravet om avtalen med politiet eller Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Dette er i tråd med at det i tilfeller av bruk som er omfattet av § 11-13 første og annet ledd heller ikke kreves tillatelse fra ekommyndigheten dersom vilkårene i loven er oppfylt. Etter § 11-13 skal imidlertid ekommyndigheten varsles om frekvensbruken og ekommyndighetens kontrollbehov oppfylles med dette. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan følge opp med tilsyn overfor aktuell aktør etter behov og i forbindelse med varsling om frekvensbruk etter § 11-13. Dersom en aktør skal innføre og overlevere radioutstyr og annet utstyr som ikke oppfyller kravene i første ledd for andre formål enn bruk i henhold til § 11-13 må det søkes om tillatelse til innførsel etter *tredje ledd.*

Femte ledd gir hjemmel for myndighetene til å gi forskrift om å bringe radioutstyr og annet utstyr i omsetning, gjøre det tilgjengelig på markedet og sette det i drift i henhold til begrepenes innhold i EØS-vareloven og radioutstyrsdirektivet og EMC-direktivet. Aktuelle krav i den forbindelse er kravene som det vises til i første ledd.

I tillegg vil det med hjemmel i bestemmelsen kunne settes krav til samvirkningsevnen for digitale fjernsynsapparater og bilradiomottakere som markedsføres for salg eller utleie. Blant annet kan det i ekomforskriften settes krav til at bilradiomottakere som er integrert i nye kjøretøy gruppe M skal ha mottaker som kan motta og gjengi minst radiotjenester som tilbys via digitalt bakkenett. Dette vil innebære at bilradiomottakerne på det norske markedet skal kunne anvendes til å ta imot radiosendinger som sendes på DAB+. Kjøretøyforskriften som faller utenfor forskriftshjemmelen, gir informasjon om hvilke kjøretøy som faller inn under gruppe M.

Det kan også settes krav i forskrift som følger av krav til terminalutstyr i tilgjengelighetsdirektivet til «Forbrukerterminalutstyr med kapasitet for interaktiv databehandling som brukes til levering av elektroniske kommunikasjonstjenester». Kravene i tilgjengelighetsdirektivet retter seg mot de samme aktørene som for eksempel RED. Femte ledd gir også hjemmel til at myndigheten kan gi forskrifter om registrering av forhandlere av

radioutstyr og annet utstyr. Krav til registering av forhandlere er gitt i gjeldende registreringsforskrift.

Til § 13-2 Utstyr som er beregnet på å forstyrre elektronisk kommunikasjon

Den foreslåtte bestemmelsen er ny og regulerer radioutstyr og annet utstyr som er beregnet på å forstyrre eller hindre lovlig elektronisk kommunikasjon. Jammere er eksempel på slikt utstyr. Kravene i bestemmelsen innebærer at det ikke er tillatt å innføre, besitte, bringe i omsetning, gjøre tilgjengelig på markedet, sette i drift og bruke denne typen utstyr. I tråd med gjeldende rett foreslås det å beholde mulighetene for innførsel, overlevering og bruk av jammere i tilfeller som er dekket av § 11-13, og der det gis tillatelse etter §§ 11-14 første ledd, 11-15 første ledd, § 11-16 første ledd, 13-1 annet eller tredje ledd. Uavhengig av kravene i § 13-2 vil utstyr som er beregnet på å forstyrre eller hindre lovlig elektronisk kommunikasjon også være underlagt kravene i § 13-1.

Til § 13-3 Teknisk kontrollorgan

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende ekomlov § 8-2 i sin helhet uten endringer. Lov 16. juni 1994 nummer 20 om tekniske kontrollorgan gjelder utpeking av og virksomheten til tekniske kontrollorgan som driver samsvarsvurderinger etter regler som er gitt til gjennomføring av EØS-avtalen. I loven er det inntatt en forskriftshjemmel som gir departementet forskriftskompetanse til å gi nærmere regler til gjennomføring og utfylling av loven. Ekommyndigheten håndhever regelverk som setter administrative og materielle krav til tekniske kontrollorgan i ekomsektoren. Slike krav er gitt i forskrifter med hjemmel i ekomloven, for eksempel forskrift 15. april 2016 nummer 377 om EØS-krav til radioutstyr. Det foreslås å videreføre en egen forskriftshjemmel i ekomloven slik at det også fremover kan settes krav til teknisk kontrollorgan for å oppfylle ekomsektorens behov.

Til kapittel 14 Saksbehandlingsregler

Til § 14-1 Forholdet til forvaltningsloven

Den foreslåtte bestemmelsen er en videreføring av gjeldende ekomlov § 9-1, og fastslår at om ikke annet er bestemt i loven eller i forskriftene gitt i medhold av loven, så gjelder forvaltningsloven for behandlingen av saker etter denne lov.
Det kan også følge av annen lov at disse bestemmelsene går foran forvaltningsloven. For eksempel at oreigningslovens bestemmelser går foran forvaltningsloven, noe som får betydning for ekspropriasjonsbestemmelse i § 10-1.

Til § 14-2 Høring av enkeltvedtak

Den foreslåtte bestemmelsen gjennomfører ekomdirektivet artikkel 24 og viderefører gjeldende ekomlov § 9-2 med enkelte oppdateringer.
Etter *første ledd* gis alle interesserte aktører rett til å uttale seg. Formålet med bestemmelsen er å gi alle interesserte aktører rett til å uttale seg om forslag til enkeltvedtak som kan ha betydelig innvirkning på markedet. Gruppen som gis anledning til å høres er en utvidelse av høringen av partene etter forvaltningsloven. Interesserte aktører kan blant annet være produsenter, tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett eller –tjenester,

interesseorganisasjoner og sluttbrukere som forbrukere og andre sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne mv.
Bestemmelsen søker å sikre offentlighet i prosessen rundt viktige vedtak før de treffes, og at alle interesserte aktører får anledning til å hevde sine synspunkter. Dette vil føre til at saken blir så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. For å oppnå formålet med bestemmelsen er det hensiktsmessig at alle som er interessert og som har en rimelig grunn til å være det, skal gis anledning til å bli hørt. Hva som er rimelig grunn kan myndigheten ta stilling til i det enkelte tilfellet. Hva som ligger i begrepet må vurderes på bakgrunn av hvilke interesser bestemmelsen søker å ivareta og hva som er praktisk gjennomførbart. Avslag på forespørsel om å få delta i høringen er en prosessuell avgjørelse og ikke et enkeltvedtak som gir klagerett.
Begrepet «kan ha», følger av at det kan være vanskelig å vurdere hva som har betydelig innvirkning på markedet i forkant.
I begrepet «betydelig innvirkning» ligger et krav til at enkeltvedtaket må være viktig for markedet. Det er ikke et hvert enkeltvedtak som skal høres på denne måten.
Myndigheten skal gjøre informasjonsordningen så hensiktsmessig som mulig, og skal sikre at informasjon om forslag til vedtak offentliggjøres og kan nås gjennom et «informasjonspunkt». Det legges opp til at informasjonspunktet skal være nettbasert og administreres av tilsynsmyndigheten.
Myndigheten skal vurdere høringsinnspillene før vedtak fattes.
De interesserte aktører skal gis en rimelig tidsfrist til å gi tilbakemeldinger på forslag til vedtak. Hva som må anses for å være en rimelig frist må avgjøres i den enkelte sak sett opp mot sakens kompleksitet og omfang mv. I tvilstilfeller vil det anses rimelig om fristen er i samsvar med praksis etter forvaltningsloven § 16.
Den samme gruppen interessenter skal også høres i forbindelse med enkeltvedtak etter § 6-4 jf. første ledd annet punktum. Høring etter § 6-4 er en utvidelse fra gjeldende ekomlov § 4-4 første til fjerde ledd om samlokalisering, men det er de samme hensynene til offentlighet som gjør seg gjeldende for hele den nye § 6-4. Det er derfor naturlig at enkeltvedtak etter denne bestemmelsen høres på tilsvarende måte. Prosedyre for å gjøre tilbud om tilgang og saminvestering bindende etter § 9-3 inkluderes også av samme hensyn. § 9-3 skal sikre at myndigheten tar i bruk enkelte virkemidler for å fremme konkurranse. Det foreslås i tillegg å ta inn regler om høring for beslutninger om fornyelse av tillatelser til bruk av frekvenser som er harmonisert innenfor EØS og som har blitt tildelt etter prosedyrer ved tildeling av et begrenset antall tillatelser. Bestemmelsen første ledd annet punktum foreslås endret for å gjenspeile disse reglene.
Behovet for høring gjør seg ikke gjeldende for enkeltvedtak som fattes med hjemmel i § 12-7, § 14-3 femte ledd, eller §§ 16-2 og 16-3. Disse er derfor unntatt den utvidede høringsadgangen. Bestemmelsen første ledd siste punktum er en videreføring av tidligere § 9-2 første ledd siste punktum med oppdaterte hjemmelshenvisninger med unntak av § 12-7 som er ny og som regulerer forvaltning av domenenavn
Opplysninger som er undergitt lovbestemt taushetsplikt unntas fra offentliggjøring jf. bestemmelsen annet ledd. Dersom deler av forslag til vedtak er underlagt lovbestemt taushetsplikt, vil disse delene følge offentleglova slik at det kan føre til at enkelte avsnitt i vedtaket ikke blir offentliggjort, eventuelt at hele forslag til vedtak ikke offentliggjøres dersom unntaket medfører at det som kan offentliggjøres vil gi et misvisende bilde av saken, jf. offentleglova § 12 første ledd bokstav a).

I bestemmelsens *tredje ledd* fremgår det at bestemmelsen om høring kommer i tillegg til forvaltningslovens alminnelige bestemmelse om forhåndsvarsling jf. § 16. Partene vil dermed ha krav på alminnelig forhåndsvarsel også etter forvaltningsloven.

Til § 14-3 Konsultasjonsprosedyre

Formålet med konsultasjonsprosedyren er å harmonisere myndighetenes praksis og virkemiddelbruk innenfor EØS. Den foreslåtte bestemmelsen er en videreføring og videreutvikling av gjeldende ekomlov § 9-3, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 32, 33 og 68 nummer 3 annet, tredje og fjerde ledd og nummer 5. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal (etter at BEREC- forordningen og ekomdirektivet er innlemmet i EØS-avtalen) bidra til utvikling av det indre marked på området for elektronisk kommunikasjon gjennom et samarbeid med sine søsterorganisasjoner innenfor EØS, BEREC og EFTAs overvåkingsorgan. Samarbeidet skal blant annet legge til rette for en ensartet anvendelse av virkemidler og løsninger som til enhver tid er best eget til å håndtere de enkelte typer markedsituasjoner. Som ledd i dette samarbeidet skal utkast til enkeltvedtak som gjelder avgjørelser etter kapittel 6 og nærmere angitte

Plikten til å konsultere BEREC (Body of European Regulators for Electronic Communications) er ny i bestemmelsen. Tilsvarende presiseres at andre berørte myndigheter innenfor EØS også skal motta utkast til vedtak. Utsendingen av utkast til vedtak blir i gjeldende ordning håndtert av ETFA overvåkingsorgan.

For Norge medfører konsultasjonsprosedyren at en engelskspråklig versjon av hele eller deler av forslag til vedtak, blir sendt til EFTAs overvåkingsorgan.

Første ledd omfatter forslag til vedtak som definerer andre markeder enn de markedene som er forhåndsdefinerte i Kommisjonens/EFTAs overvåkingsorgans anbefaling, jf. § 6-2 fjerde, som utpeker, endrer eller trekker tilbake vedtak om at tilbyder har sterk markedsstilling, jf. § 6-4 første, annet ledd, tredje, sjuende, åttende og niende ledd. Henvisningen til § 6-4 dekker virkemiddel som kan pålegges etter bestemmelsen, inkludert for eksempel vedtak om prisregulering mv. av sluttbrukertjenester i henhold til § 7-11. Vedtak med hjemmel i den nye bestemmelsen om saminvestering i nye nett med svært høy kapasitet § 9-1 skal også konsulteres for å sikre harmoniserte fremgangsmåter innenfor EØS. Det samme gjelder vedtak etter § 10-3 om tilgang til nett og fasiliteter i og utenfor bygninger, og § 10-5 om tilgang til infrastruktur for mobile tjenester. Identifisering av markeder over landegrensene vil også følge konsultasjonsprosedyren, jf. § 6-5.

Konsultasjonsprosedyren angir tre alternative prosedyrer i første, annet og fjerde ledd som avviker noe fra hverandre. Hvilken av prosedyrene som skal følges er avhengig av hvilken type vedtak det er som skal fattes.

EFTAs overvåkingsorgan og andre relevante EØS-myndigheter (myndigheter for elektronisk kommunikasjon i de andre EFTA/EØS-landene, tilsvarende myndigheter i EU-landene) kan i henhold til det første alternativet, inngi kommentarer til forslag til vedtak innen én måned etter at konsultasjonsprosedyren er igangsatt. Skjæringspunktet for månedsfristen vil være det tidspunkt myndigheten sender forslag til vedtak inn til EFTAs overvåkingsorgan. Fristen kan ikke forlenges.

Forslag til vedtak skal konsulteres bare dersom forslagene kan påvirke handelen mellom EØS-landene. I vurderingen av om vedtaket kan påvirke handelen mellom EØS-landene må det tas hensyn til den praksis som har utviklet seg i EØS-konkurranserett i forhold til tilsvarende begrep. Det føler av denne praksisen at vedtaket vil kunne påvirke handelen

mellom EØS-landene når det kan influere, direkte eller indirekte, reelt eller potensielt, på handelsmønsteret mellom statene på en måte som kan medføre en handelsbarriere i fellesskapets marked.
Myndigheten skal så langt som mulig ta hensyn til innsendte kommentarer når vedtak fattes. Myndigheten skal notifisere EFTAs overvåkingsorgan om vedtaket når dette er fattet.
Annet ledd angir den andre alternative prosedyren og gjelder forslag til vedtak om relevante markeder og markedsanalyser som anses for å være av særlig viktighet for fellesskapet, det vil si forslag som inneholder nasjonale avvik fra fellesskapets anbefalte produkt- og tjenestemarked, eller som pålegger eller trekker tilbake utpeking av vedtak om at en tilbyder alene eller sammen med andre har sterk markedsstilling. Forslag til vedtak sendes også her til konsultasjonsprosedyre, forutsatt at de vil påvirke handelen mellom EØS-landene, jf. ovenfor. Dersom EFTAs overvåkingsorgan kommer til at et vedtak i tråd med utkastet kan være en hindring for det indre marked, eller EFTAs overvåkingsorgan er alvorlig i tvil om vedtaket er i samsvar med EØS-retten utvides fristen for å gi tilbakemelding med to måneder, det vil si til sammen tre måneder etter konsultasjonsprosedyrens start. Endelig vedtak kan ikke fattes før etter fristen har gått ut. Fristen kan ikke forlenges.
EFTAs overvåkingsorgan kan i henhold til *tredje ledd* i løpet av denne fristen kreve at myndigheten trekker tilbake utkast til vedtak, i henhold til nærmere fastsatt prosedyre. En slik avgjørelse skal begrunnes og følges av konkrete forslag til endring i forslag til vedtak. Myndigheten skal notifisere EFTAs overvåkingsorgan om vedtaket når dette er fattet.
I *fjerde ledd* synliggjøres en ny prosedyre for å bidra til ytterligere harmonisering. Det legges opp til at EFTAs overvåkingsorgan og BEREC skal arbeide sammen med den nasjonale myndigheten dersom EFTAs overvåkingsorgans og BEREC er i alvorlig tvil om myndighetens utkast til vedtak utgjør en handelshindring i strid med EØS-avtalen eller om forslaget er i samsvar med EØS-retten. Hvis underretning om slik tvil gis av EFTAs overvåkingsorgan til den nasjonale myndigheten og BEREC i løpet av tidsfristen etter første ledd, utvides tidsfristen med tre nye måneder. Dersom slik underretning ikke gis, kan myndigheten fatte vedtaket.
I løpet av tre måneders perioden skal Kommisjonen, BEREC og den nasjonale reguleringsmyndigheten samarbeide tett for å identifisere det mest hensiktsmessige og effektive tiltaket, samtidig som det tas behørig hensyn til synspunktene til markedsdeltakerne og behovet for å sikre utvikling av en ensartet reguleringspraksis: Innen seks uker fra begynnelsen av tidsrommet på tre måneder skal BEREC avgi en uttalelse om EFTAs overvåkingsorgans underretning om hvorvidt BEREC anser at utkastet til tiltak bør endres eller trekkes tilbake og eventuelt gi konkrete forslag for dette formål. Uttalelsen skal gi en begrunnelse og offentliggjøres. Dersom BEREC i sin uttalelse deler Kommisjonens alvorlige tvil, skal den samarbeide tett med den aktuelle nasjonale reguleringsmyndigheten om å identifisere hvilket tiltak som er mest hensiktsmessig og effektivt. Innen utløpet av tidsrommet på tre måneder kan den nasjonale reguleringsmyndigheten enten

a. endre eller trekke tilbake sitt utkast til tiltak, idet det tas størst mulig hensyn til Kommisjonens underretning nevnt i nummer 1 og BERECs uttalelse, eller
b. opprettholde sitt utkast til tiltak.

I henhold til fjerde ledd har ikke EFTAs overvåkingsorgan kompetanse til annet enn å påvirke den nasjonale myndigheten.
I henhold til *femte ledd* har nasjonale myndigheter seks måneder på seg til å trekke tilbake utkast til vedtak når EFTAs overvåkingsorgan har motsatt seg at myndigheten fastsetter

vedtaket. Eventuelt nytt utkast til markedsvedtak med større endringer som følge av EFTAs overvåkingsorgans innspill, må høres på nytt nasjonalt etter § 14-2 og konsulteres igjen hos EFTAs overvåkingsorgan.
I *sjette ledd* synliggjøres at EFTAs overvåkingsorgan kan utstede en anbefaling om at myndigheten skal endre eller trekke tilbake utkastet til vedtak, eller EFTAs overvåkingsorgan kan treffe en beslutning om å trekke tilbake sine forbehold. Dersom de anbefaler en endring skal de inkludere konkrete endringsforslag. Anbefalingen om endring eller tilbakekall skal inneholde en begrunnelse, særlig dersom BEREC ikke deler EFTAs overvåkingsorgans alvorlige tvil. Videre presiseres det i femte ledd at myndigheten har en måned på seg etter at EFTAs overvåkingorgan har kommet med en anbefaling eller en beslutning, jf. ovenfor, å fatte endelig vedtak og notifisere dette til EFTAs overvåkingsorgan og BEREC. Denne én måneders fristen kan forlenges dersom vedtaket har slike endringer at det må høres igjen etter § 14-2.
Hvis EFTAs overvåkingsorgan etter *sjuende ledd* mener at utkast til vedtak er uforenlig med EØS-retten, skal EFTAs overvåkingsorgan i løpet av en måned varsle den nasjonale myndigheten og BEREC om at de er i alvorlig tvil om utkastet utgjør en handelshindring i strid med EØS-avtalen eller om forslaget er i samsvar med EØS-retten. I slike tilfeller skal vedtakelsen av utkastet til tiltak utsettes i ytterligere tre måneder. Den totale fristen blir dermed fire måneder. Hvis BEREC er enig med EFTAs overvåkingsorgan i at utkastet til vedtak etter §§ 9-1 eller 10-3 er uforenlig med EØS-retten, kan EFTAs overvåkingsorgan motsette seg at forslag til vedtak fattes, og myndigheten blir forpliktet til at trekke utkastet tilbake. Dette er det såkalte «dobbel-lock-vetoet».
I henhold til *åttende ledd* kan myndigheten når som helst trekke forslag til vedtak. Dersom vedtak fattes skal det likevel tas hensyn til merknader fra EFTAs overvåkingsorgan.
I tilfeller der det er behov for en rask løsning av hensyn til brukernes interesser eller for å sikre konkurransen, kan myndigheten i henhold til *niende ledd*, fatte vedtak uten å følge konsultasjonsprosedyren. Myndigheten skal da notifisere EFTAs overvåkingorgan om vedtaket når dette er fattet. Slike vedtak skal etter at de er truffet, følge prosedyren i første og annet ledd. Vedtakene kan omgjøres eller trekkes tilbake dersom resultatene fra konsultasjonen tilsier det. Forvaltningsloven (fvl.) § 35 om omgjøring av vedtak uten klage kommer ikke til anvendelse, jf. fvl. § 35, siste ledd.
Konsultasjonsprosedyren kommer i tillegg til den nasjonale høringen av enkeltvedtak, jf. § 14-2, og skal i utgangspunktet starte samtidig med denne. Her vil imidlertid myndigheten stå fritt til å finne andre praktiske løsninger som er hensiktsmessige av hensyn til å oppnå formålet med §§ 14-2 og 14-3.
Bestemmelsens *tiende ledd* gir blant annet hjemmel til å inkorporere BEREC-forordningen i norsk rett.

Til § 14-4 Instruksjonsadgang

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører og oppdaterer gjeldende lov § 10-2, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 8. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal ikke instrueres i den enkelte sak i vedtak som fattes etter de angitte bestemmelser. Dette gjelder særlig i saker om den sektorspesifikke markedsreguleringen og relaterte områder. Departementet presiserer for orden skyld at de politiske myndigheter for eksempel i Stortingsmeldinger, kan angi den politiske retningen som Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal styre etter.

Departementet kan blant annet instruere Nasjonal kommunikasjonsmyndighet i forvaltningen av begrensede ressurser, som frekvenser, nummer, navn og adresser. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan også instrueres i andre spørsmål som ikke er unntatt etter bestemmelsen, selv om dette ikke aktualiseres særlig ofte.

Til § 14-5 Saksbehandlingstid ved søknad om frekvenstillatelse

Forslag til bestemmelse viderefører § 9-4 i gjeldende ekomlov, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 48 nummer 6. Ordlyden i første ledd første punktum er ment å gjenspeile unntakene fra seks ukers fristen som fremkommer i artikkel 48 nummer 6 slik at saksbehandlingstiden ved tildeling ved auksjoner, tildelinger som berører internasjonale avtaler og satellittbaneposisjoner kan utvides til åtte måneder. Når det gjelder internasjonale avtaler kan utvidelsen for eksempel være aktuell ved behov for frekvenskoordinering med andre land.

I henhold til *annet ledd* om internasjonal koordinering av frekvenstillatelser løper fristen fra det tidspunkt Nasjonal kommunikasjonsmyndighet mottar svar fra det aktuelle landet. Dette kan derfor i noen tilfeller ta noe lengre tid enn behandling av frekvenssøknader etter første ledd.

Det foreslås et nytt *tredje ledd* som bedre gjenspeiler det som fremgår av merknadene til gjeldende annet ledd. Bestemmelsens tredje ledd er det derfor inntatt et forbehold om at behandlingstiden etter første ledd likevel ikke gjelder dersom internasjonale overenskomster som Norge har sluttet seg til om bruk av radiofrekvenser og satellittbaneposisjoner medfører at behandlingstiden ikke kan overholdes. Dette er også i tråd med ekomdirektivet artikkel 48 nummer 6 og artikkel 55 nummer 7.

Til § 14-6 Saksbehandlingstid ved søknad om bruk av nummer

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører § 9-5 i gjeldende ekomlov, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 94 nummer 3 og 4. Søkes det om tillatelse til bruk av nummer har myndigheten maksimalt tre uker på å behandle søknaden. Tidsfristene løper fra det tidspunktet myndigheten har mottatt tilstrekkelig korrekt og fullstendig informasjon for å behandle søknad om tillatelse.

Det følger videre av bestemmelsen at saksbehandlingstiden for tildelinger av nummer i særlige tilfeller kan forlenges med inntil tre uker. Særlige tilfeller kan være der myndigheten har besluttet at nummerressurser skal tildeles etter auksjon. Saksbehandlingstiden kan da være maksimalt seks uker.

Til § 14-7 Utveksling av informasjon mellom nasjonale myndigheter

Den foreslåtte bestemmelsen gjennomfører ekomdirektivet artikkel 20 nummer 2 og 3. Bestemmelsen er delvis en videreføring av gjeldende lov § 9-6 om utveksling av taushetsbelagt informasjon mellom myndigheten og konkurransemyndigheten. Departementet foreslår at bestemmelsen utvides til å gjelde informasjonsutveksling også med andre nasjonale myndigheter.

Bestemmelsens *første ledd* gir myndigheten og konkurransemyndighetene mulighet til å utveksle informasjon uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Det kreves at informasjonen er nødvendig for den mottakende myndighet. Myndigheten kan også utveksle slik taushetsbelagt informasjon med andre nasjonale myndigheter, men kun så langt det er nødvendig for å oppfylle lovbestemte krav i ekomlov eller sikkerhetslov.

Annet ledd innfører restriksjoner på myndigheten som mottar informasjonen etter første ledd. Annet ledd krever at mottakende myndighet etter første ledd skal innhente skriftlig samtykke fra avgivende myndighet før innsyn i oversendt informasjon innvilges. Det er informasjon som på tidspunktet for oversendelse var unntatt offentlighet av avsenderorganet etter nærmere definerte bestemmelser i offentleglova. Mottakende myndighet skal også få avgivende myndighets samtykke før det gis innsyn i opplysninger som er omfattet av konkurranseloven §§ 26 og 27.

Til § 14-8 Utlevering av informasjon for å oppfylle EØS-avtalen og andre internasjonale avtaler

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende lov § 9-7 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 20 nummer 2 og 3.

Det fremgår av *første ledd* at taushetsbelagt informasjon kan utleveres på grunnlag av begrunnet anmodning fra EFTAs overvåkingsorgan. Begrunnelsen skal ivareta hensynet til de oppgaver EFTAs overvåkingsorgan gjennom EØS-avtalen er pålagt å utføre. Det følger av ODA-avtalen artikkel 6 at EFTAs overvåkingsorgan kan anmode om alle nødvendige opplysninger for å kunne utføre de oppgaver de er pålagt, fra myndighetene i EFTA statene. Taushetsbelagt informasjon som EFTAs overvåkingsorgan får tilgang til i medhold av denne bestemmelsen kan videreformidles til Kommisjonen, jf. EØS-avtalen artikkel 109 nummer 2. Kommisjonen kan igjen videreformidle informasjon til sektormyndighetene i EU-land. Bestemmelsen foreslås utvidet til å gjelde informasjonsutveksling med BEREC og andre EØS-staters myndigheter, blant annet av hensyn til konsultasjonsprosedyren i § 14-3. Opplysningene kan dermed utleveres til EFTAs overvåkingsorgan og BEREC som kan anmode om de nødvendige opplysningene for å gjennomføre sine oppgaver i henhold til EØS-avtalen. Tilsvarende kan myndigheter i andre land få tilgang til opplysningene gjennom arbeidet i BEREC eller ved behov der det er aktuelt for å ta stilling til eventuelle markeder som strekker seg over flere land.

Opplysningene som det anmodes om, skal stå i forhold til det gjennomføringen av disse oppgavene krever. Adgangen til å utlevere taushetsbelagt informasjon er avgrenset til å gjelde de tilfeller hvor utlevering av taushetsbelagt informasjon er et forholdsmessig tiltak. I forholdsmessighetsvurderingen vil avsenderorganet måtte avveie utlevering av taushetsbelagt informasjon i forhold til de hensyn slik utlevering etter loven og EØS-avtalens regler om samarbeid skal ivareta og den anmodning som foreligger. Dersom utlevering er å anse som forholdsmessig skal den gjennomføres. Informasjon som utveksles i henhold til konsultasjonsprosedyren i § 14-3, vil for eksempel normalt være å anse som forholdsmessig av hensyn til den europeiske harmoniseringen.

Dersom de framlagte opplysningene omhandler opplysninger som tidligere er oversendt av foretak på anmodning fra myndigheten, skal disse foretakene underrettes om dette. I den grad det er nødvendig kan EFTAs overvåkingsorgan gjøre de framlagte opplysningene tilgjengelige for en annen slik myndighet i en annen medlemsstat, med mindre myndigheten, har anmodet uttrykkelig om det motsatte og begrunnet anmodningen.

Annet og tredje ledd er en videreføring av gjeldede rett som igjen viderefører telelovens tilsvarende bestemmelser, og gjelder informasjonsutveksling med annen stat og internasjonale organisasjoner, for eksempel den Internasjonale Teleunion, CEPT (European Conference of Postal and Telecommunications) mm.

Fjerde ledd viderefører forskriftsbestemmelsen om å kunne gi utfyllende regler i forskrift om utleveringen av opplysninger som nevnt i bestemmelsen.

Til § 14-9 Unntak fra taushetsplikt

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 9-8 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 20 nummer 4. Formålet er å gi myndigheten kompetanse til å sikre at opplysninger som bidrar til å skape et åpent konkurransemarked offentliggjøres.
Myndighetene skal offentliggjøre opplysninger som nevnt i *første ledd*. Første ledd innskrenker taushetsplikten etter forvaltningsloven § 13 første ledd nummer 2. Det foreslås også presisert at heller ikke avtalebestemt taushetsplikt skal være til hinder for offentliggjøring. Det er videre tatt inn et nødvendighetskrav for å markere at den utvidete adgang til offentliggjøring som innskrenkning av taushetsplikt gir myndigheten, følges av et skjerpet relevanskrav, ikke bare krav om saklig grunn.
Annet ledd fastsetter et særskilt vilkår om at opplysninger innhentet med hjemmel i opplysningsplikten i § 15-2 kan utleveres selv om disse i utgangspunktet er taushetsbelagt hos avgivende part, dersom offentliggjøringen vil kunne bidra til å fremme bærekraftig konkurranse.
Tredje ledd fastsetter plikt til på forhånd å underrette den som har gitt opplysningene til myndigheten uten at det dermed knyttes til noen frist for uttalelse forut for offentliggjøring. Dette er ment å imøtekomme en interesse om at informasjonen er aktuell for offentliggjøring. I dette ligger det ikke noe krav om samtykke, men utelukkende et informasjonskrav.
Offentliggjøring skal veies mot det berettigete behov virksomheten har for å beskytte forretningshemmeligheter. Det foreligger således en diskresjonær adgang til innskrenkning av forvaltningslovens taushetsplikt.
Fjerde ledd er på dette punkt sammenfallende med taushetsplikten etter forvaltningsloven § 13, første ledd nummer 2, med det unntak at «fremgangsmåte» er erstattet med løsninger.

Til kapittel 15 Tilsyn

Til § 15-1 Tilsyn

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende § 10-1. Bestemmelsen er også i tråd med ekomdirektivet artikkel 5.
Det følger av *første ledd* at myndigheten skal føre tilsyn med at krav fastsatt i eller i medhold av loven er oppfylt. Dette medfører at myndigheten kan føre tilsyn etter eget tiltak, eller fordi en part eller en med rettslig interesse har bragt spørsmålet inn for tilsynsmyndigheten. Alle saker som faller inn under første ledd er innenfor myndighetens kompetanse, men saker som faller inn under § 16-5 om Brukerklagenemnda for elektronisk kommunikasjon vil bli forsøkt løst der.
Kontroll er en form for tilsyn. Tilsyn vil kunne omfatte kontroll i form av stikkprøver og måling, men er ikke begrenset til dette. Myndigheten kan nytte bistand fra andre til å utføre tilsynet, for eksempel vil det kunne være aktuelt for myndigheten å nytte teknisk bistand fra et laboratorium eller bistand fra uavhengig, ekstern fagspesialist i forbindelse med tilsynet.
Tilsynet skal ikke bare omfatte tekniske forhold men vil også kunne omfatte tilsyn med avtaler mellom tilbydere og mellom tilbyder og bruker. Det kan derfor også være aktuelt å nytte bistand for å gå inn i regnskapstall og økonomiske beregninger som må gjennomgås og vurderes som ledd i tilsynet.

Forskriftshjemmelen i *annet ledd* foreslås videreført.

Til § 15-2 Opplysningsplikt

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører, utvider og presiserer gjeldende rett § 10-3, og gjennomfører ekomdirektivet artiklene 20 og 21.

I bestemmelsens *første ledd* presiserer at myndigheten kan kreve opplysninger fra enhver når det er nødvendig for å sikre effektiv gjennomføringen forskrifter og enkeltvedtak. Når opplysninger fra tilbydere, leverandører eller andre rettssubjekter som faller inn under loven ikke er tilstrekkelig til å føre tilsyn eller oppfylle forpliktelser etter loven, så kan det med andre ord hentes opplysninger fra andre relevante foretak som driver virksomhet i sektoren for elektronisk kommunikasjon eller beslektede sektorer. Opplysninger kan også innhentes for gjennomføring av internasjonale forpliktelser og på vegne av EFTAs overvåkingsorgan, BEREC og tilsvarende myndighet i henhold til internasjonale forpliktelser som Norge har sluttet seg til, jf. § 14-8.

Bestemmelsen setter ingen eksplisitt begrensning på hvilke type opplysninger som kan kreves inn når det gjelder opplysningenes innhold. Det er likevel en forutsetning at det er grunn til å anse at opplysningene er relevant for gjennomføringen av regelverket. Dette gjelder blant annet informasjon om tjenester, infrastruktur i kommunikasjonsnettene, så vel som infrastruktur knyttet til drifts- og styringssystemene. Særlig må det være klart at opplysninger om finansielle forhold kan kreves inn. Herunder kan tilbyder med sterk markedsstilling pålegges å sende inn regnskapsdata fra sluttbrukermarkedene som er knyttet til de regulerte grossist-markedene. Praktiseringen av gjeldende bestemmelse har vist at det også er grunn til å presisere at opplysninger til statistikkformål, rapporter eller undersøkelser kan innhentes. Myndigheten kan i medhold av bestemmelsen også kreve utlevering av dokumenter forutsatt av vilkårene for opplysningsplikt er oppfylt.

Dette er en videreføring av gjeldende rett. Ekomloven gjennomfører en rekke rettsakter fra EU (ekomdirektivet, radioutstyrsdirektivet, EMC, LVD og en rekke andre forordninger, vedtak og direktiver) i tillegg til at den inneholder enkelte nasjonale regler. I tillegg presiseres det at myndigheten kan innhente opplysninger fra de sentrale informasjonspunktene som opprettes i henhold til bredbåndsutbyggingsloven.

Opplysningsplikten favner med andre ord vidt. Opplysningene kan kreves fra privatpersoner, bedrifter og andre som det er relevant å innhente opplysninger fra for å gjennomføre loven med mer. Det er imidlertid et krav til at opplysningene skal være nødvendige. Det medfører at anmodningen om opplysningene skal stå i forhold til gjennomføringen av oppgaven, og den skal begrunnes. Det er i første omgang myndigheten som må avgjøre hva som er nødvendig. I *nytt annet ledd* videreføres gjeldende rett om at opplysningene kan kreves skriftlig eller muntlig Foretakene skal raskt framlegge de etterspurte opplysningene i samsvar med fristene og det detaljeringsnivået som kreves. Myndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis, og det skal informeres om hva opplysningene skal brukes til. Plikten til å begrunne informasjonsbehovet er en utvidelse av dagens regel.

Pålegg om å inngi opplysninger kan påklages etter forvaltningsloven § 14 av den som blir pålagt å utlevere opplysningene dersom de mener med at det ikke foreligger noen plikt eller lovlig adgang til å pålegge å gi opplysninger. Det vil i så fall være en klagefrist på tre dager regnet fra det tidspunkt vedkommende får underretning om pålegget. Dersom det er akutt nødvendig å innhente opplysningene for å gjennomføre nødvendige oppgaver etter loven, kan myndigheten i tråd med forvaltningsloven kreve opplysningene fremlagt før klagesaken er avgjort.

I *nytt tredje ledd* foreslås å videreføre gjeldende rett om at pålegget om å gi opplysninger gjelder uhindret av taushetspliktbestemmelser som måtte følge av ekomloven § 2-9, annen lovgivning, pålegg eller avtale. Tredje ledd dels viderefører, dels utvider gjeldende § 10-3 annet ledd. Det er en videreføring at opplysningsplikten også omfatter sikkerhetsgraderte opplysninger om elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester, tilhørende fasiliteter og om infrastruktur knyttet til drifts- og styringssystemene. Et viktig moment i denne sammenhengen er at en rekke sikringstiltak ofte vil falle betydelig rimeligere ut for samfunnet dersom disse kan tas med som en del av den opprinnelige planlegging av nett og tjenester, og ikke etter at dette er ferdigstilt. Det er en utvidelse at opplysningsplikten omfatter fremtidige endringer generelt i elektroniske kommunikasjonsnett og –tjenester, og ikke er avgrenset til fremtidige endringer i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester som kan ha betydning for tjenester som tilbys konkurrenter.
Gjeldende forskriftskompetanse videreføres i nytt *fjerde ledd.*

Til § 15-3 Medvirkning ved tilsyn

Forslag til bestemmelse viderefører medvirkningsplikt ved tilsyn og presiserer gjeldende § 10-4. i er avhengig av samarbeid fra den det skal føres tilsyn med for å kunne gjennomføre sine oppgaver etter loven. Medvirkningsplikten gjelder også tilgang til skjermingsverdige objekter. Sikkerhetsloven omfatter imidlertid skjermingsverdige objekter, infrastruktur og informasjonssystemer, jf. sikkerhetsloven kapittel 6 og 7. Sikkerhetsloven inneholder også egne bestemmelser for tilsyn i kapittel 3.
Etter gjeldende § 10-4 skal nødvendig dokumentasjon gjøres tilgjengelig for myndigheten, og innehaver eller dennes representant kan pålegges å være til stede under tilsynet.
Etter *første punktum* har den som er gjenstand for tilsyn en plikt til å sørge for at myndigheten har uhindret adgang til informasjon, dokumentasjon, informasjonssystemer, lokaler med utstyr for elektronisk kommunikasjon, områder og infrastruktur. Dette omfatter adgang til de områder og lokaler som eies, brukes eller på annen måte kontrolleres av virksomheten. Presiseringen er gjort for å klargjøre at myndigheten kan føre tilsyn med både fysiske og logiske objekter, infrastruktur og informasjonssystemer, og innebærer således ingen endring av gjeldende rett.
Etter forslaget i *andre punktum* kan myndigheten kreve at nødvendig dokumentasjon og informasjon skal gjøres tilgjengelig. Myndigheten klargjør i den enkelte sak hvilken dokumentasjon og informasjon dette er. Den det føres tilsyn med skal bidra til å klargjøre hvilken dokumentasjon og informasjon som kan være relevant for tilsynet.
Etter forslaget i *tredje punktum* skal virksomheten stille med relevant personell under tilsynet. Dette er en språklig endring som viderefører gjeldende § 10-4 *siste punktum*. Tilsynsmyndigheten kan stille krav til hvem som skal delta under tilsynet. Hvilke personer som er relevant å stille med under tilsyn må vurderes konkret, og kan for eksempel omfatte egne ansatte eller innleid personell, personell med en særskilt kompetanse eller erfaring fra virksomheten, personer med bestemte fullmakter osv.
Annet ledd presiserer aktørenes plikter når Nasjonal kommunikasjonsmyndighet utfører markedstilsyn med radioutstyr, terminalutstyr og annet utstyr. Den som er gjenstand for tilsyn plikter å skaffe til veie utstyr som Nasjonal kommunikasjonsmyndighet ber om å få tilsendt eller utlevert for kontroll, selv om utstyret ikke er tilgjengelig på lager. Dette innebærer at den som tilsynet er rettet mot, typisk en distributør, må skaffe utstyret fra produsent eller importør hvis de ikke selv har varen på lager. I tillegg skal utstyret sendes til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet uten kostnad. Dette innebærer ikke en materiell endring for aktørene i markedet. Plikten til å medvirke til tilsyn ved å stille utstyr til rådighet følger allerede av forskriftene som gjennomfører radioutstyrsdirektivet, lavspenningsdirektivet, EMC-direktivet og skipsutstyrsdirektivet.

Bestemmelsen angir ingen formkrav, og reglene i forvaltningsloven vil ligge til grunn, jf. ekomloven § 9-1, slik at stedlige tilsyn som hovedregel skal varsles skriftlig, men kan gjennomføres uten forhåndsvarsel på visse vilkår, jf. fvl. § 16.
Myndigheten kan gjøre bruk av sanksjonsmidler i ekomloven ved manglende medvirkning. Dette er en videreføring av gjeldende rett og er også i tråd med ekomdirektivet artikkel 30 nummer 4.

Til § 15-4 Internkontroll

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende rett § 10-5, og er i tråd med ekomdirektivet artikkel 29.
Internkontroll er egnet til å øke tilbydernes oppmerksomhet om at viktige hensyn ivaretas, herunder kommunikasjonsvern, og sikkerhet og beredskap. I tillegg kan internkontroll bidra til å effektivisere myndighetens tilsyn.
Etter *første ledd* kan myndigheten pålegge både etablering og senere endring av interne kontrollsystemer. Kontrollsystemene det er snakk om skal sikre at krav fastsatt i eller i medhold av loven oppfylles. Oppfyllelse av pålegg om internkontroll skal dokumenteres og oversendes myndigheten på forespørsel.
Myndigheten kan etter *annet ledd* gi utdypende forskrifter om internkontroll og om kravene til dokumentasjon.

Til § 15-5 Pålegg om retting og opphør av ulovlige forhold

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende § 10-6, og gjennomfører blant annet ekomdirektivet artikkel 30 nummer 2 og nummer 3. Første ledd foreslås endret for å sikre konsistens i regelverket, men innebærer ingen endring av rettstilstanden. Bestemmelsen regulerer myndighetens adgang til å gi pålegg om retting eller opphør av forhold som ikke er i tråd med krav fastsatt i eller i medhold i ekomloven, herunder også brudd på tillatelse gitt med hjemmel i loven. Ved pålegg om retting av avvik kan myndigheten gi pålegg om at de bakenforliggende årsakene fjernes og tilsvarende avvik lukkes.
Annet ledd viderefører gjeldende rett, og gir myndigheten hjemmel til å iverksette særskilte tiltak ved brudd på vilkår i tillatelse eller forpliktelse for tilbyder med sterk markedsstilling, tilbyder av leveringspliktige tjenester og spesielle samfunnspålagte oppgaver.
Endringen i *tredje ledd* er ment å klargjøre gjeldende rett ved presisering av at det aktuelle virkemidlet for å hindre utstråling er pålegg fra myndighetens side. Videre foreslås at det presisert at det kan gis pålegg for å hindre utstråling fra ethvert utstyr som medfører eller kan medføre forstyrrelse av elektronisk kommunikasjon. Med «ethvert utstyr» menes alle typer utstyr og installasjoner. Slike tiltak kan for eksempel bestå i å pålegge produsent, importør eller forhandler å stanse tilbudet og omsetningen av utstyret, samt å gjennomføre tiltak for å trekke utstyret tilbake fra markedet.
Tiltakene som pålegges skal være forholdsmessige basert på en vurdering av partenes og samfunnets interesser.
Gjeldende *fjerde ledd* foreslås i hovedsak videreført, men med en presisering tydeliggjør pliktsubjektet, i relasjon til tidspunktet et pålegg kan iverksettes.
Det er et krav om at retting eller opphør av ulovlig forhold kan kreves iverksatt umiddelbart eller innen en rimelig tidsfrist. Dette gjelder for alle pålegget retter seg mot, og er ikke bare begrenset til å omfatte pålegg rettet mot rettighetshavere.

Til § 15-6 Tilbakekall

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende rett § 10-8 med noen presiseringer og justeringer, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 30 nummer 5. Artikkel 30 nummer 5 gjør unntak fra hovedregelen i artikkel 19 om at tillatelsene skal gjelde så lenge de varer om de ikke tilbakekalles etter reglene i artikkel 30 nummer 2, 3, og 4. Bestemmelsen angir en terskel for tilbakekall ved vilkårsbrudd og regulerer også tilbakekall når en innehaver ikke oppfyller bestemte økonomiske forpliktelser.

Departementet foreslår å samordne og tydeliggjøre når tillatelsene kan trekkes tilbake, slik at det tydelig framkommer at alle tillatelser gitt etter ekomloven kan trekkes tilbake ved alvorlige eller gjentatte brudd på tillatelsen. Forslag til *første ledd, første punktum* presiserer derfor at alle tillatelser etter ekomloven kan kalles tilbake ved alvorlige eller gjentatte brudd. Tillatelser som kan kalles tilbake er frekvenstillatelser, tildeling av nummerressurser, og tillatelser til å innføre og overlevere utstyr. Med «autorisasjoner» menes autorisasjoner for virksomhet som er ansvarlig installasjon og vedlikehold eller sammenkobling av elektronisk kommunikasjonsnett.

Tilbaketrekking av tillatelser til å innføre og overlevere utstyr gjelder for tillatelse gitt etter forslag til § 13-1 annet ledd der det er lagt opp til at det kan gis tillatelse for innførsel og overlevering av radioutstyr som ikke omfattes av internasjonal overenskomst (med andre ord utstyr som ikke dekkes av direktiver og som da heller ikke er relevant i tilknytning til EØS-vareloven som gjelder tilgjengeliggjøring av utstyr for salg på markedet i EØS). I tillegg er det i § 13-1 tredje ledd åpnet opp for at det kan gis tillatelse til innførsel og overlevering av radioutstyr og annet utstyr, som er omfattet av virkeområdet til direktivet, men som ikke oppfyller kravene. Slike tillatelser er beregnet for tilfeller etter §§ 11-14, 11-15 og 11-6. Tillatelse til å ta inn utstyr som ikke oppfyller kravene for formål etter §§ 11-14, 11-15 og 11-6 vil ikke innebære å gjøre utstyret tilgjengelig for salg, men typisk for test mm. En eventuell innvilgelse av tillatelse for formålene etter §§ 11-14, 11-15 og 11-6 kan derfor eventuelt tilbakekalles etter denne bestemmelsen.

Alle offentlige tillatelser gis under forutsetning av at vilkårene som er satt følges. Tilbakekall er likevel en inngripende reaksjon som først tas i bruk ved enten alvorlige eller gjentatte brudd der det i normaltilfellene vil være gitt pålegg om retting som parten eller innehaveren ikke har rettet seg etter, før virkemidlet tas i bruk. I tillegg skal det i normaltilfellene også være forsøkt tvangsmulkt for å få en oppfyllelse.

Det foreslås tydeliggjort i *første ledd, annet punktum* at myndigheten har adgang til å beslutte tilbakekall når det foreligger tilsvarende eller lignende brudd på vilkår, selv om innehaver har rettet seg etter tidligere ilagt pålegg. Når det har skjedd gjentatte brudd og innehaver utviser manglende evne eller vilje til å overholde tillatelsen, kan myndigheten i stedet for å gi nytt pålegg, beslutte å trekke tillatelsen tilbake. Det vil for eksempel foreligge tilsvarende eller lignende brudd når en innehaver av en frekvenstillatelse gjentatte ganger øker effekten utover tillatelsens tillatte nivå, eller fysisk flytter sender-utstyr for å oppnå samme virkning. Begrunnelsen for denne adgangen er de grunnleggende hensynene bak tillatelsesordningene. Tillatelser gis av det offentlige i tillit til at innehaver til enhver tid vil overholde vilkårene som er satt. Det skal ikke være nødvendig for myndigheten å gjentatte ganger måtte pålegge en innehaver å overholde vilkår i en tillatelse som er gitt. Dette er misbruk av offentlige ressurser og kan være til skade for markedet.

Forslaget innebærer at en innehaver, som tidligere har brutt tillatelsen og er ilagt pålegg, kan risikere å miste tillatelsen uten at han blir gitt nok en anledning til å rette nye vilkårsbrudd.

Det er tilstrekkelig at det gjøres oppmerksom på at om den aktuelle overtredelsen ikke rettes, eller innehaver gjennomfører en etterfølgende overtredelse av tillatelsen/autorisasjonen så vil tillatelsen eller autorisasjonen trekkes tilbake. Hensikten er å sikre at reaksjonene er virkningsfulle og avskrekkende. Dette er i samsvar med gjeldende rett som fastslår at tillatelsesinnehaver kan miste tillatelsen ved gjentatte brudd. Dersom innehaver alltid skulle gis anledning til å nok en gang å rette seg etter pålegg, før tilbakekall kan besluttes, ville det åpne for at en innehaver kunne bryte tillatelsen et ubegrenset antall ganger uten å risikere å miste tillatelsen, så lenge hvert vilkårsbrudd ble rettet etter at de er begått. Dette kan være uheldig for konkurrentene og det det vil føre til en uakseptabel bruk av felles ressurser hos myndigheten. Hvorvidt myndigheten skal gi et nytt pålegg eller trekke tillatelsen tilbake ved gjentatt overtredelse av tillatelsen må vurderes konkret. Det må også vurderes om det er hensiktsmessig å trekke tillatelsen tilbake helt eller midlertidig.
Annet ledd hjemler tilbakekall av alle tillatelser gitt i medhold av loven ved økonomisk mislighold av tillatelsen. Dette er en videreføring av gjeldende rett. I første ledd foreslås det videre vist til § 15-12 for å sikre at manglende betaling av overtredelsesgebyr også skal kunne sanksjoneres med tilbakekall av tillatelse. Mislighold av overtredelsesgebyret må foreligge før det kan fattes vedtak om tilbakekall. Det må også være en viss sammenheng mellom sanksjonen som straffes med overtredelsesgebyr og tillatelsen som trekkes tilbake. Det vil normalt være tilstrekkelig at tjenesten ikke kan leveres uten tillatelsen.
Tredje ledd viderefører bestemmelsen om tilbakekall av radioamatørlisens uendret, men bestemmelsen flyttes av lovtekniske grunner fra dagens annet ledd til nytt tredje ledd.
Det foreslås et *fjerde ledd* som presiserer at tillatelser til å bruke nummerressurser over landegrensene ved overtredelser gitt i medhold av § 12-2 femte ledd, også kan tilbakekalles. Dette gjennomfører ekomdirektivet artikkel 94 nummer 6. Dersom det kan dokumenteres alvorlige tilfeller av brudd på relevante forbrukervernregler eller nasjonal rett ved bruken av nummerressurser i en av statene der ressursen brukes, kan myndigheten som har gitt tillatelsen til bruk over landegrensene trekke tilbake denne rettigheten fra det aktuelle foretaket.
I *femte ledd* hjemles myndighetens adgang til å kalle en tillatelse tilbake umiddelbart og uten forhåndsvarsel. Inngangsvilkårene for et umiddelbart tilbakekall er at brudd på vilkår i tillatelsen innebærer alvorlig og umiddelbar fare for liv, helse eller sikkerhet. I slike situasjoner vil trolig andre sanksjonsmidler være aktuelle fremfor tilbakekall, og følgelig vil forhåndsvarsel bli gitt i de fleste tilfeller hvor tilbakekall er aktuelt.

Til § 15-7 Stenging

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende § 10-9 som gir hjemmel for på nærmere vilkår å stenge både elektroniske kommunikasjonsnett og-tjenester, og forby bruk av radioutstyr og ethvert annet terminalutstyr. Kompetansen i første ledd til å foreta stenging retter seg mot både brukerutstyr og utstyr som inngår i infrastruktur. Bestemmelsen gir adgang til å stenge elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste og stanse bruk av utstyr blant annet dersom nødvendig tillatelse ikke foreligger. Det kan kreves at radioutstyr demonteres og forsegles. Tillatelse som for eksempel kan mangle er utstyrstillatelse for visse typer utstyr, tillatelse til bruk av frekvenser og nummer.
Myndighetens valg av sanksjoner må være basert på den konkrete situasjonen. Tvangsmulkt skal normalt bli benyttet før adgangen til å stenge nettet eller den aktivitet det for øvrig gjelder, tas i bruk. Sanksjonen skal ikke være mer omfattende enn det som er nødvendig for

å fremtvinge oppfyllelse av den aktuelle plikt eller byrde for den som blir sanksjonert og må ikke være uforholdsmessig i forhold til det som oppnås ved oppfyllelse. I situasjon der det er viktig å handle straks, vil myndigheten kunne foreta øyeblikkelig stengning av virksomheten på grunn av manglende medvirkning. Det vil også kunne være aktuelt å gjenta/presisere et pålegg, slik at det er dokumentert gjentatte brudd på krav til å etterkomme pålegg før stenging tas i bruk som virkemiddel.
Annet ledd gir hjemmel til å stenge uten forhåndsvarsel. Hjemmelen vil bare kunne anvendes unntaksvis i situasjoner hvor det kan oppstå fare for liv og helse eller det skapes alvorlige forstyrrelser som indirekte kan ha lignende effekt. Det normale vil være at stenging forhåndsvarsles
Dersom det ikke foreligger nødvendig tillatelse etter loven, dersom pålegg om retting etter § 15-5 ikke er oppfylt eller vedtak om tvangsmulkt etter § 15-11 heller ikke har ført til at forholdet er rettet, eller dersom fortsatt drift eller bruk kan medføre alvorlig fare for liv, helse eller sikkerhet eller forårsake skadelig interferens. Manglende betaling av overtredelsesgebyr etter § 15-12 kan også føre til stenging.
Dersom det er alvorlig fare for liv, helse eller sikkerhet kan myndigheten stenge drift av elektronisk kommunikasjonsnett og -tjeneste og andre installasjoner og stanse bruk av all type utstyr. Begrepsbruken knyttet til slike situasjoner i første ledd og annet ledd samordnes, uten at det medfører endring av rettstilstanden.
Dersom drift eller bruk kan medføre alvorlig og umiddelbar fare for liv, helse eller sikkerhet, kan stenging og stans iverksettes umiddelbart uten forhåndsvarsel. Å pålegge stans uten forhåndsvarsel kan særlig være aktuelt der myndigheten på stedlige tilsyn oppdager utstyr i bruk som kan skape alvorlig og umiddelbar fare, eksempelvis GPS-jammere eller mobilforsterkere.

Til § 15-8 Pålegg om stans i omsetning og tilbakekall av radioutstyr og annet utstyr

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende lov § 10-10. Bestemmelsens *første ledd* gir hjemmel for myndigheten til å gi pålegg om stans i omsetning av radioutstyr, terminalutstyr og annet utstyr og pålegg om gjennomføring av tiltak for å kalle tilbake utstyr som er omsatt dersom bruk av utstyret kan medføre fare for liv, helse eller eiendom, medføre trusler mot sikkerhet eller elektromagnetisk kompatibilitet, medføre uhensiktsmessig bruk av det elektromagnetiske frekvensspektret eller strider mot andre krav i forskrifter fastsatt med hjemmel i § 13-1 femte ledd. Påleggene kan rettes mot alle markedsaktører slik de er definert i lov om det frie varebytte i EØS (EØS-vareloven). Med «annet utstyr» menes alle typer utstyr som potensielt kan forstyrre elektronisk kommunikasjon.
Det foreslås i *annet ledd* hjemmel til å forby innførsel av utstyr som ikke oppfyller krav i kapittel 13 eller krav i forskrifter som er gitt med hjemmel i kapittel 13 samt utstyr som er beregnet på å forstyrre elektronisk kommunikasjon. Utstyr som er beregnet for å forstyrre elektronisk kommunikasjon vil typisk kunne være jammere, men også annet utstyr er omfattet av bestemmelsen.

Til § 15-9 Inndragning og destruksjon av utstyr

Den foreslåtte bestemmelsen er i hovedsak en videreføring av gjeldende lov § 10-14, og kan anvendes i tilfeller ved alvorlige eller gjentatte brudd på vedtak fattet med hjemmel i §§ 15-5 og 15-7. Bestemmelsen foreslås utvidet til også å omfatte brudd på § 15-8.

For å klargjøre hjemmelen for destruksjon og sikre samsvar med lov om det frie varebytte i EØS (EØS-vareloven) foreslår departementet også å endre ordlyden i bestemmelsen fra tilintetgjøring til destruksjon. Dette innebærer imidlertid ingen materiell endring. Begrepet destruksjon anvendes også i tilknytning til bestemmelsen i forarbeidene til endringer i ekomloven i Prop. 69 L (2012-2013). Overskriften foreslås endret i forhold til gjeldende rett for å synliggjøre at destruksjon av utstyr omfattes.
Formålet med bestemmelsen er å stanse atferd som er skadelig eller farlig for enkeltpersoner eller samfunnet for øvrig. Bestemmelsen kan ikke anses som straffereaksjon etter Den europeiske menneskerettskonvensjonen, men som et administrativt verktøy som skal brukes for å sikre allmennheten mot for eksempel skadelig interferens, elektromagnetisk stråling eller liknende.
Bestemmelsens *første ledd* vil først og fremst vil være aktuell der et selskap eller person til tross for vedtak om retting, stenging, tvangsmulkt eller overtredelsesgebyr fortsetter eller gjenopptar den ulovlige handlingen. Inndragning vil da kunne være den eneste muligheten til effektivt å forhindre den ulovlige atferden. Forslag til utvidelse av hjemmelsområdet til også å omfatte vedtak om stans i omsetning eller tilbakekall av utstyr er begrunnet i de samme hensyn som etter gjeldende rett, å sikre allmennheten mot for eksempel skadelig interferens, elektromagnetisk stråling eller liknende. Slike konsekvenser kan også være knyttet til utstyr som utgjør en alvorlig sikkerhetsrisiko for brukere eller liknende.
Bestemmelsen er ment som en sikkerhetsventil. Pålegg om retting, tvangsmulkt eller overtredelsesgebyr skal normalt være forsøkt før det fattes vedtak om inndragning og destruksjon. Inndragning og destruksjon kan også varsles i forutgående vedtak om retting eller stenging.
Gjenstand for inndragning kan være utstyr som for eksempel radiosendere, kabler, antenner, forsterkere og annet utstyr som gjennom sin anvendelse skaper interferens, samt tekniske komponenter eller fysiske elementer som er nødvendige for å gjennomføre de lovstridige handlingene. Opplistingen av hva som kan være gjenstand for inndragning er ikke uttømmende. Når myndigheten vurderer hvilke komponenter som skal inndras vil forhold som utstyret eller komponentens viktighet for å utføre den lovstridige handlingen måtte tas med i betraktning. Myndigheten skal begrense mengden inndratt utstyr i henhold til hva som er nødvendig for å stanse den ulovlige aktiviteten. Inndragningens omfang må i vesentlig grad bero på tekniske vurderinger.
I *annet ledd* er foreslått tatt inn en særbestemmelse for de tilfeller hvor bruk av utstyr eller tilgjengeliggjøring på markedet utgjør en umiddelbar fare for liv, helse og sikkerhet. Eksempler på hvor ulovlig bruk kan sette vitale interesser i fare, er sendere som blokkerer nødanrop, eller sendere som påvirker flysikkerheten. I disse tilfellene kan inndragning skje uten forutgående varsel når myndigheten vurderer at andre sanksjoner i kapittel 15 ikke vil være tilstrekkelig til å stanse den skadelige aktiviteten. Hvorvidt andre sanksjoner er tilstrekkelige, vil bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. I denne vurderingen er det relevant å legge vekt på utstyrseiers eventuelle tidligere brudd på ekomregelverket og vedtak fattet med hjemmel i dette. Vurdering av hva som regnes for å gi umiddelbar fare for liv, helse og sikkerhet må foretas på bakgrunn av konkrete tekniske og samfunnsmessige hensyn. Dersom den ulovlige bruken kan påvirke funksjoner, innretninger eller lignende som er av vital betydning for hele eller deler av samfunnet, må dette tillegges vesentlig vekt i vurderingen.
Inndragning kan skje selv om den inndragningen retter seg mot ikke har utvist forsett eller uaktsomhet ved den ulovlige bruken. Inndragning etter både første og annet ledd skal foretas hos den eller de personene som rent faktisk utøver den ulovlige bruken.
Bestemmelsens *tredje ledd* angir de vurderinger som skal foretas før inndragning vedtas. Det skal særlig legges vekt på om inndragning er påkrevd av hensyn til en effektiv håndheving av regelverket,

og om den er forholdsmessig. Når forholdsmessigheten vurderes er lovbruddets alvorlighetsgrad et viktig moment. Hvorvidt den ulovlige handlingen har pågått over lang tid er også et relevant moment i forholdsmessighetsvurderingen. Videre kan det legges vekt på andre reaksjoner som eventuelt ilegges, samt konsekvensene for den som inndragningen retter seg mot.
Bestemmelsens *fjerde ledd* omhandler myndighetenes håndtering av det inndratte utstyret. Hvordan det inndratte utstyret skal forvaltes bør avgjøres av myndigheten i det enkelte tilfelle, og vurderingen vil bero på et teknisk/faglig skjønn. Destruering av utstyr vil ofte være hensiktsmessig. Bestemmelsen slår eksplisitt fast at utstyret kan destrueres tidligst seks måneder etter at vedtaket ikke lenger kan påklages etter reglene i forvaltningsloven eller ekomloven, eller tidligst seks måneder etter at vedtaket er truffet og det ikke har blitt gjenstand for omgjøring eller domstolskontroll. Etter dette tidspunktet vil eiendomsretten til det inndratte utstyret tilfalle myndigheten.
Vedtak om inndragning skal fattes som enkeltvedtak. Myndighetene må gi den inndragningen retter seg mot skriftlig dokumentasjon på hvilket utstyr inndragningen gjelder, faktisk og rettslig grunnlag for inndragningen, samt opplyse om klageadgang og klagefrist.

Til § 15-10 Tilbakebetaling mellom tilbydere

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende ekomlov § 10-12. Det følger av første ledd at tilbyder som har betalt for høy pris i forhold til en prisforpliktelse fastsatt i eller i medhold av ekomloven, kan kreve overprisen tilbakebetalt.
Bestemmelsen er objektiv og innebærer at den som har krevd og fått en ulovlig høy pris, ikke skal ha rett til å beholde den ulovlige inntekten av overprisen. Formålet med bestemmelsen er å bidra til å forhindre «trenering» som kan svekke utvikling av konkurranse i ekommarkedet, og at uenighet mellom tilbyderne om pris for tilgang til nett ikke skal ta unødig tid og ressurser å avgjøre.
Krav om ikke-diskriminering, både alene og i kombinasjon med krav til regnskapsmessig skille, setter visse grenser for hvilken pris en regulert tilbyder kan ta, og må anses som en mild form for prisregulering der tilbyder selv fastsetter prisen. De grunnleggende hensynene bak regelen om tilbakebetaling gjør seg gjeldende også ved vedtak om ikke-diskriminering. Tilbakebetaling av overpris kan dermed også følge av brudd på plikt til ikke-diskriminering når diskrimineringen gjelder pris. Krav til ikke-diskriminering kan også gjelde andre vilkår enn pris. Brudd på slike vilkår vil ikke føre til tilbakebetaling etter denne bestemmelsen.
Tilbakebetaling etter denne bestemmelsen er ment av være etter-oppgjør, og er ikke et erstatningsoppgjør i tradisjonell forstand. Regelen er objektiv, eventuelle skyldspørsmål vurderes derfor ikke i forbindelse med bestemmelsen.
Bestemmelsen ikke kommer til anvendelse der myndigheten har fastsatt en maksimalpris eller en LRIC-pris som overholdes. I slike tilfeller vil prisen måtte sees på som en forhåndsgodkjennelse av at de aktuelle priser er i samsvar med gjeldende prisforpliktelse. Dette gjelder også i tilfeller der maksimalprisen er fastsatt på basis av en kostnadsorientert pris. Tilbakebetaling vil ikke omfatte forhåndsfastsatte/forhåndsgodkjente priser.
Første ledd er for øvrig utformet som en generell rett for tilbyderne, og vil kunne påberopes mellom tilbyderne uavhengig av om myndigheten etter annet punktum har fattet vedtak om hvorvidt prisen er i henhold til fastsatt priskrav.
Myndigheten gis i *annet ledd* kompetanse til å fastsette hva prisen for det aktuelle produktet/ tjenesten skulle vært og fatte vedtak om tilbakebetaling. Myndighetens kompetanse kan bare benyttes ved klager fra tilbyder. Klage fra tilbyder medfører ikke en plikt for myndigheten til å fatte vedtak om tilbakebetalingsspørsmålet.

Myndighetens vedtak knytter seg til prisen på produktet/tjenesten i forhold til den enkelte kjøper. Krav om tilbakebetaling etter første ledd vil avhenge av at prisen er underlagt et prisreguleringskrav som ikke avklarer riktig pris på forhånd, jf. ovenfor; det kan for eksempel være et krav til kostnadsorientert pris.
Det forhold at saken er brakt inn for myndigheten avskjærer ikke partenes adgang til å bringe saken inn for de alminnelige domstoler.
I vurderingen av om tilbakebetaling skal finne sted, skal myndigheten ta hensyn til størrelsen på det innbetalte beløpet som er for høyt. Her vil forhold som eventuelle vanskeligheter ved å fastslå om det er betalt for høy pris, også spille inn. Departementet legger til grunn at de vanskeligheter som det ofte vil være ved prisfastsettelsen reelt sett vil innebære en terskel for når det kan fattes prisvedtak. Selv om det ikke er en formelle terskler i form av et minimumsbeløp, en prosentsats eller en minstepris for ulovlig overpris, legges det til grunn at myndigheten ikke vil fatte vedtak om prisfastsettelsen i saker hvor størrelsen på et eventuelt tilbakebetalingsbeløp vil være uten særlig finansiell betydning for partene, særlig sett i forhold til kostnadene ved å behandle saken, og øvrige vanskeligheter som oftest vil være til stede ved fastsettelsen av pris. Av annet ledd følger det videre at myndigheten også skal ta hensyn til om det i tidligere perioder har blitt tatt for lav pris for den aktuelle tjenesten. Dette vil være særlig aktuelt ved plutselige og markante underskudd ved volumfall m.m. Eventuelt kan dette tenkes ved behov for dekning av underskudd som er oppstått i tjenestens oppbyggingsfase, og som kan dekkes inn igjen når tjenesten senere er etablert og oppnår overskudd. Oppramsingen i annet ledd er ikke ment å være uttømmende.
Tredje ledd regulerer spørsmålet om renter. Tredje ledd første punktum fastslår at det skal beregnes renter på oppkrevd overpris. Etter forsinkelsesrenteloven § 2 løper renten, for de tilfeller hvor det ikke er fastsatt en forfallsdag, fra 30 dager etter at fordringshaveren har sendt skyldneren skriftlig påkrav med oppfordring om å betale. Tredje ledd annet punktum fastslår at forsinkelsesrentelovens regel gjelder tilsvarende for krav om tilbakebetaling som gjøres gjeldende etter lov om elektronisk kommunikasjon.
For tiden frem til forsinkelsesrentelovens regel kommer til anvendelse, gjelder det etter bestemmelsens tredje ledd tredje punktum en annen og lavere rentesats. For den tiden hvor det tas ulovlig overpris, bør renten være så høy at prisforpliktet tilbyder ikke gis en rentefordel. Samtidig bør ikke renten bli så høy at renten gis et element av sanksjon. På denne bakgrunnen er renten satt til Norges Banks pengemarkedsrente, med et påslag på fire prosent.

Til § 15-11 Tvangsmulkt

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende rett § 10-7, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 29 nummer 1 der det fremkommer at myndigheten har rett til å innføre sanksjoner ved brudd på bestemmelsene, herunder regler om tvangsmulkt. Reglene skal være passende, effektive, proporsjonale og avskrekkende.
I *første ledd* foreslås at myndigheten kan ilegge tvangsmulkt. Formålet med å ilegge tvangsmulkt er å sikre etterlevelse av ekomloven, forskrifter og enkeltvedtak. Bestemmelsen foreslås justert for å sikre større likhet i utforming av de ulike administrative reaksjonene i ekomloven og er i tråd med forvaltningslovens bestemmelse om tvangsmulkt. Forslaget endrer imidlertid ikke det materielle innholdet i gjeldende rett.
I *annet ledd* foreslås en videreføring av bestemmelsen om at tvangsmulkt kan fastsettes som en løpende tvangsmulkt og som i gjeldende bestemmelse følger av første ledd. I tillegg

presiseres muligheten for å ilegge tvangsmulkten som et beløp som forfaller ved hver overtredelse. Dette følger allerede av bestemmelsen om tvangsmulkt i forvaltningsloven, som også gjelder for tvangsmulkt ilagt etter ekomloven. Det fremgår av Prop. 62 L (2015-2016) at forvaltningen har mulighet til å velge mellom disse to formene for tvangsmulkt selv om dette ikke fremgår direkte av særloven. Forslaget er ment å tydeliggjøre mulighetene som følger av forvaltningsloven. Det følger videre av forvaltningslovens alminnelige regler at det er myndigheten som bestemmer når mulkten begynner å løpe.
Bestemmelsen i annet ledd om at tvangsmulkt ikke påløper dersom etterlevelse blir umulig, er ny i ekomloven. Bestemmelsen må forstås på samme måte som bestemmelsen om dette i forvaltningsloven.
Det foreslås i *tredje ledd* å videreføre bestemmelsen om at myndigheten i særskilte tilfeller kan redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt. Bestemmelsen er uendret, men foreslås flyttet fra annet til tredje ledd. I fjerde ledd er hjemmelen til å gi forskrift om tvangsmulkt videreført.

Til § 15-12 Overtredelsesgebyr

I forslag til bestemmelse videreføres bestemmelsen om overtredelsesgebyr i gjeldende ekomlov § 10-13, med enkelte endringer. Bestemmelsen gjennomføre ekomdirektivet artikkel 29.
Det er forskjeller mellom overtredelsesgebyr som er en sivilrettslige reaksjon og strafferettslige bøter. Reglene i straffeloven og straffeprosessloven kommer eksempelvis ikke til anvendelse ved vedtak om overtredelsesgebyr, som anses som en type forvaltningssanksjon. Vedtak om overtredelsesgebyr regnes imidlertid som straff i forhold til EMK artikkel 6 med de virkninger dette har.
Både foretak og fysiske person kan ilegges overtredelsesgebyr etter *første ledd*. Kravet om utvist forsett eller uaktsomhet foreslås videreført. Når det gjelder foretak, presiseres det at bestemmelsen også gjelder for overtredelser som er foretatt av noen som handler på vegne av foretaket. Dette innebærer at det ikke er nødvendig at en overtredelse er foretatt av et foretaks eiere eller øverste ledelse, men at foretaket også kan bli ansvarlig for atferden til andre personer som handler på vegne av foretaket. Dette er ikke begrenset til å gjelde ansatte i foretaket. Beviskravet ved ileggelse av overtredelsesbot er klar sannsynlighetsovervekt.
I *annet ledd* foreslås videreført at hva som skal vektlegges ved fastsettelse av overtredelsesgebyrets størrelse. I tillegg fastslås det at overtredelsesgebyret enten kan ilegges etter faste satser eller utmåles individuelt innenfor en øvre ramme.
Tredje ledd fastsetter at overtredelsesgebyret forfaller til betaling to måneder etter at vedtaket er fattet. Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Tvangskraften suspenderes imidlertid dersom den vedtaket rammer går til søksmål mot staten. Når en sak bringes inn for domstolene, har retten kompetanse til å prøve alle sider av saken og treffe realitetsavgjørelse. Rettens kompetanse tilsvarer dermed departementets kompetanse som klageorgan i forvaltningssaker. Dersom saken for domstolen bortfaller, gjenopprettes vedtakets tvangskraft.
.
I *fjerde ledd* er det gitt bestemmelser om foreldelse av adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr. Overtredelser foreldes etter fem år. Fristen avbrytes når myndigheten meddeler et foretak eller en fysisk person at det foreligger mistanke om overtredelse av

loven eller forskrift eller vedtak fattet i medhold av den. Fristreglene i straffeloven kapittel 15 anvendes tilsvarende så langt de passer.
F ledd omhandler myndighetens forskriftskompetanse til å fastsette bestemmelser om utmåling av overtredelsesgebyr. I tillegg kan det i forskrift fastsettes standardiserte overtredelsesgebyr med en øvre grense på 30 rettsgebyr. Momenter som skal vektlegges ved utmåling av overtredelsesgebyret fremgår således av ekomforskriften.

Til § 15-13 Straff

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende straffebestemmelse i gjeldende ekomlov § 12-4. Bestemmelsen skal brukes ved brudd på regler som verner viktige samfunnsinteresser. Kravet til uaktsom eller forsettlig overtredelse er en videreføring av dagens bestemmelse, jf. *første ledd*.
Strafferammen i første ledd på bøter eller fengsel er foreslått hevet fra seks måneder til ett år. Forslaget er begrunnet i flere forhold, herunder sammenhengen med den alminnelige straffelovs bestemmelse om brudd på taushetsplikten som er bot eller fengsel inntil ett år. Økt strafferamme signaliserer også betydningen av opprettholdelse av ekomtjenester på viktige samfunnsområder.
I bestemmelsens *annet ledd* foreslås bruk av straff i inntil tre år ved grovt brudd på taushetsplikten., Dette er en endring av gjeldende rett der tilsvarende skjerping av straffeutmålingen krever vinnings hensikt. Ved avgjørelsen av om taushetsbruddet er grovt skal det særlig legges vekt på om gjerningspersonen har hatt forsett om uberettiget vinning og om handlingen har ført til tap eller fare for tap for noen.

Til kapittel 16 Konfliktløsning og klage

Til § 16-1 Megling i konflikter mellom tilbydere

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 11-1. Ekomdirektivet artikkel 26 forutsetter at det kan nedfelles meglingsordninger.
Meglingsbestemmelsen omfatter alle typer konflikter som reguleres av loven. Dette innebærer at konflikter kan løses ved megling uavhengig av om de gjelder generelle forpliktelser i lov eller i medhold av lov, vedtak som er gitt med rettsgrunnlag i eller i medhold av lov eller andre konflikter knyttet til loven. Nærmere avgrensing av konflikttyper som faller inn under bestemmelsen vil måtte bero på konkrete vurderinger i forhold til definisjonen av elektronisk kommunikasjon sammenholdt med lovens formål.
Formålet med bestemmelsen er å sikre en tvisteløsningsmekanisme som kan bidra til å bilegge konflikter på en rask og hensiktsmessig måte. Det er i gjeldende rett et vilkår for megling at en av partene ber om megling. Departementet foreslår i *første ledd* å utvide meglingskompetansen slik at megling også kan skje på myndighetens initiativ. Slik megling bør kun imidlertid benyttes når det foreligger indikasjoner på at det vil være mulig å oppnå et positivt resultat.
Part som ønsker sikkerhet for at fristavskjæringstidspunktet beregnes nøyaktig, bør sørge for at anmodningen om megling foreligger skriftlig. Der myndigheten ikke finner at meglingen fører frem, kan meglingen avsluttes og eventuelt vedtak fattes jf. for eksempel § 16-2.

Til § 16-2 Konfliktløsning i tvister mellom tilbydere

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende lov § 11-2, og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 26.

Bestemmelsen gir myndigheten kompetanse til å fatte vedtak for å løse konflikter om rettigheter og plikter mellom partene som følger av enkeltvedtak. Konfliktløsningen innebærer ingen omgjøring av det opprinnelige vedtaket, men prøving av tvister som har oppstått i forbindelse med vedtaket.

I første ledd er subjektet for konfliktløsning foreslått utvidet slik at også konflikter mellom tilbydere av ekomnett- og tjenester og tilbydere av tilhørende fasiliteter kan bringes inn for myndigheten. I tillegg kan konflikter mellom tilbyder og rettssubjekt som får fordeler av tilgangs- og samtrafikk regulering i § 7-2 tas inn for myndigheten til konfliktløsning. Dette kan også gjelde tilbydere av nummeruavhengige tjenester. Første ledd presiserer at alle parter plikter å samarbeide med myndigheten for å finne gode løsninger.

Det er videre et vilkår etter første ledd at en av partene bringer saken inn for myndigheten. Myndigheten kan ikke gripe inn av eget tiltak etter denne bestemmelsen. Derimot kan tilsynsmyndigheten etter loven gripe inn av eget tiltak eller på oppfordring etter andre bestemmelser i loven.

Annet ledd fastslår at vedtak skal fattes så snart som mulig og som hovedregel innen fire måneder. Skjæringspunktet for fristberegningen vil være tidspunktet for når anmodningen foreligger hos myndigheten i sin endelige form, det vil si når alle relevante opplysninger er innhentet for å få saken så godt opplyst som mulig, jf. forvaltningsloven § 17. Særlig omfattende eller kompliserte saker kan ta lengre tid å behandle. I slike tilfeller er det hensiktsmessig at firemånedersfristen utvides. Det understrekes imidlertid at sakene av hensyn til markedet uansett skal avgjøres så snart som mulig.

Det er ikke krav om at meglingsprosedyren i § 16-1 om megling i konflikter mellom tilbydere skal være fulgt før vedtak kan treffes. Bestemmelsens *tredje ledd* gir imidlertid myndigheten kompetanse til å avgjøre at det ikke skal fattes vedtak dersom det er trolig at konflikten kan løses på bedre måter. Slik avgjørelse kan bero på en vurdering av sakens materielle karakter. Avgjørelsen kan også gjenspeile et behov for en rask avklaring som vil være bedre egnet til å få i stand med andre midler. Dersom det likevel viser seg at slik løsning ikke lar seg bringe i stand og det fremdeles er behov for tilsynsmyndighetenes assistanse, så skal myndigheten fatte vedtak innen fristene i annet ledd. I slike tilfeller legges ny fristberegning til grunn.

Det foreslås videre i tredje ledd at ordlyden justeres slik at myndigheten får plikt til å meddele partene om at tvisten bedre kan løses på andre måter enn vedtak uten ugrunnet opphold. Gjeldende rett krevde at det ble gjort straks. Uten ugrunnet opphold gir myndigheten mulighet til å avvente dersom det er en god grunn til å gjøre det.

I fjerde ledd gjennomføres artikkel 26 nummer 4 om offentliggjøring. Opplysninger som er underlagt taushetsplikt, skal ikke offentliggjøres. Forvaltningsloven gjelder. Artikkel 26 nummer 4 annet punktum om å begrunne vedtak antas å være tilstrekkelig gjennomført gjennom forvaltningsloven, jf. § 14-1.

Femte ledd viderefører gjeldende rett og gjennomfører artikkel 26 nummer 5. Konfliktløsningsmekanismen er ikke til hinder for at partene når som helst kan bringe saken inn for domstolen.

I sjette ledd presiseres at myndigheten kan fatte vedtak eller fastsette forskrifter om prosedyren for konfliktløsning.

Til § 16-3 Konflikter over landegrensene

Forslag til bestemmelse gjennomfører ekomdirektivet artikkel 27, og viderefører gjeldende lov § 11-3 i endret form.
Bestemmelsen om konfliktløsning over landegrensene tar sikte på å lage en konfliktløsningsmekanisme for konflikter som oppstår mellom tilbydere over landegrensene innenfor EØS. Bestemmelsen følger av fellesskapslovgivning og gjelder konflikter om elektronisk kommunikasjon knyttet til lovbestemmelser som følger av EUs regelverk.
Enhver tilbyder som kommer i en konflikt om elektronisk kommunikasjon med en annen tilbyder som hører inn under annet EØS-lands kompetanse kan bringe konflikten inn for nasjonale myndigheter som så vil koordinere seg med involverte lands myndigheter med sikte på å løse konflikten
Bestemmelsen tar i utgangspunktet ikke sikte på å utvide verken tilsynsmyndighetens jurisdiksjonskompetanse eller jurisdiksjonsutøvelse. Bestemmelsen forutsetter at hvert lands tilsynsmyndighet innehar en kompetanse som følger landegrensene, og at tilsynsmyndighetene i samarbeidet inntar en pragmatisk holdning der poenget må være å komme til en konkret praktisk løsning.
Første ledd angir hvilke tvister som kan bringes inn til konfliktløsning.
Annet ledd er endret for å synliggjøre at samarbeidet med andre EØS-staters myndigheter skal skje gjennom BEREC, jf. forordning 2018/1971. Samarbeidet skal skje innenfor rammen av BEREC. Det forutsetts at BERECs anbefaling skal komme så snart som mulig og innenfor fire måneder etter at konflikten er brakt inn for BEREC. Fristen kan utvides i særlige tilfeller. Myndigheten skal tilbørlig hensyn til BERECs innspill. Med tilbørlig hensyn menes at myndighetene sammen skal vurdere BERECs innspill og ta hensyn til det så langt det er mulig for å finne en god løsning.
Tredje ledd viderefører gjeldende rett og angir at myndigheten kan avgjøre at saken er bedre egnet til å bli løst uten inngripen. Slik avgjørelse kan bero på en vurdering av sakens materielle karakter. Avgjørelsen kan også gjenspeile på behov for en rask avklaring som vil være bedre egnet til å få i stand med andre midler. Dersom det likevel viser seg at slik løsning ikke lar seg bringe i stand og det fremdeles er behov for tilsynsmyndighetenes assistanse, så skal myndighetene i de involverte land søke å finne en løsning. Eventuelle vedtak må rettes mot tilbyder innenfor egen jurisdiksjon. Dette kan medføre at det vil kunne bli fattet harmoniserte eller eventuelt likelydende vedtak på begge sider av en landegrense

Fjerde ledd videreføres uendret.

Det følger av *femte ledd* at konfliktløsningsmekanismen ikke er til hinder for at partene når som helst kan bringe saken inn for en domstol i et av landene

Til § 16-4 Voldgift

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 11-4 og fastsetter at det, før konflikt oppstår, ikke kan avtales at tvister om tilgang til elektronisk kommunikasjon skal avgjøres ved voldgift. Dette gjøres for å unngå voldgiftsklausuler i situasjoner der det ikke foreligger reell enighet om å løse konflikter ved hjelp av voldgift.
Begrunnelsen for å innføre slik begrensning på voldgiftsadgangen er at det fremstår som hensiktsmessig å beskytte mindre aktører fra å måtte inngå uønskede voldgiftsklausuler som betingelse for å få i stand avtale om tilgang som forretningsdriften til vedkommende aktør er avhengig av. I markedet for elektronisk kommunikasjon, kan det ulike styrkeforholdet mellom kontraherende parter ellers medføre fare for at inngåelse av en voldgiftsklausul i en avtale

om tilgang mellom tilbydere av elektronisk kommunikasjon, ikke er utslag av en reell enighet om en slik klausul. Avtale om voldgift har ofte hatt preg av å være noe mindre aktører «tar med på kjøpet» for at avtale om tilgang i det hele tatt skal komme i stand.
Hvor egnet en aktuell tvist vil være for voldgiftsbehandling, vil videre variere og vil kunne være vanskelig å forutsi på forhånd. I tilfelle hvor en sterkere parts utnyttelse av et styrkeforhold fører til en tvist, vil den «svake» part kunne være tjent med en offentlig behandling av saken ved de ordinære domstoler, hvor det også kan være presedensvirkninger som kan gi økt forutberegnelighet for ettertiden.
Det følger av lov om voldgift at de privatrettslige virkningene av konkurranselovgivningen kan prøves i en voldgiftssak. Etter en nærmere vurdering foreslås det ikke innført ikke noe formelt skille mellom privatrettslige og offentligrettslige virkninger i lov om elektronisk kommunikasjon fordi mindre aktører på markedet for elektronisk kommunikasjon har behov for særlige beskyttelse utover det som følger av alminnelig konkurranseregler.
Styrkeforholdet mellom aktørene tilsier som nevnt ovenfor vist at det kan være behov for særlige begrensninger i adgangen til voldgiftsregulering. Det er videre et poeng i seg selv å få i stand en bestemmelse om voldgift som er så klar som mulig. Et skille mellom offentligrettslig og privatrettslige virkninger innenfor dette området vil trolig føre til uklare grensedragninger, jf. for eksempel bestemmelsene om tilgang og samtrafikk.
Fordelene som voldgiftsinstituttet representerer tas vare på ved at det fortsatt vil være adgang til å avtale voldgiftsbehandling med bindende virkning for partene etter at en aktuell tvist har oppstått. Det vil dermed fortsatt være mulig å få saken raskt avgjort av dommere som innehar spesialkompetanse.
Bestemmelsens presiserer at myndighetens adgang til å håndheve reguleringen ikke kan innskrenkes gjennom bruk av voldgiftsinstituttet. Dette er et utslag av at partene innenfor de områder som reguleres i loven, ikke har fri rådighet over sakens gjenstand. Myndigheten kan også kreve innsyn både i voldgiftsavgjørelser og i hvilke saker som er brakt inn til voldgift, jf. § 15-2. Det presiseres at om en sak er brakt inn for voldgift ikke er til hinder for at en tvist bringes inn for myndigheten etter §§ 16-2 og § 16-3.

Til § 16-5 Brukerklagenemnda for elektronisk kommunikasjon

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende § 11-5 med enkelte endringer og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 25.
I *første ledd* fastslås nemndas grunnleggende kompetanse og plikt til å behandle «tvister mellom tilbyder og sluttbruker av elektronisk kommunikasjonstjeneste». Med «tvister» forstås privatrettslige tvister mellom sluttbruker og tilbyder, hovedsakelig knyttet til sluttbrukers avtale med tilbyder av elektroniske kommunikasjonstjenester, for eksempel manglende oppfyllelse av vilkår i en slik avtale. Dette kan eksempelvis være tvister vedrørende fakturering eller tjenestekvalitet. Imidlertid kan det også være enkelte tilfeller der sluttbruker ikke har inngått en «avtale» om elektronisk kommunikasjonstjeneste, men der det likevel skal være mulig å klage til nemnda. Dette kan gjelde klager på enkelte leveringspliktige tjenester, som offentlige betalingstelefoner og nummeropplysningstjeneste. Nemnda er imidlertid ikke gitt kompetanse til å behandle grensene for leveringsplikten eller tvister mellom tilbydere. Slike tvister skal behandles av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet.
Endringene i ordlyden i første ledd sammenliknet med ordlyden i gjeldende rett, medfører ingen materielle endringer, men er en følge av endringene som foreslås i definisjonene. Det foreslås i første ledd at Brukerklagenemda skal behandle klager på fellesfakturerte tjenester.

Dette fremgår at gjeldende ekomforskriften § 5a-6. Begrepet «liten bedrift» endres til «mikroforetak». Mikroforetak er i § 1-5 nummer 29 definert som foretak med færre enn ti ansatte og der årlig omsetning eller årlig balanse ikke overstiger 20 millioner kroner. Begrepet må forstås på samme måte gjeldende rett, og er i tråd med dagens praksis som åpner for at virksomheter med inntil 10 ansatte kan bringe en tvist med tilbyder inn for Brukerklagenemnda.
Deler av gjeldende første ledd foreslås flyttes til nytt tredje ledd for å bedre systematikken i bestemmelsen.
I *annet ledd* fremkommer at tilbydere som omfattes av ordningen plikter å la nemnda behandle tvister med sluttbrukere. I plikten til å la nemnda behandle en tvist ligger også en forpliktelse til å følge de saksbehandlingsregler med videre som fastsettes for nemnda.
Fjerde og femte ledd foreslås videreført.

Til § 16-6 Klage over enkeltvedtak

Forslag til bestemmelse er ny og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 31.
Departementet foreslår en rammebestemmelse for den nye klagenemnda. Det legges opp til at klagenemnda får kompetanse til å prøve alle sider av det påklagde vedtaket, jf. forvaltningsloven § 34 annet ledd. Når det gjelder markedsvedtak så må imidlertid nemnda ta hensyn til pålegg gitt av ESA for å sikre harmoniseringen av markedsvedtak i EØS, jf. § 14-3. Nemnda må også ta hensyn til EFTAs overvåkingsorgans uttalelser slik det fremgår av § 14-3.
I annet ledd forslås det at det er nemnda som skal ta stilling og fatte beslutning om anmodninger om utsatt iverksetting etter forvaltningsloven § 42.
Klagenemndas status som uavhengig forvaltningsorgan fremgår av *tredje ledd*. Nemnda vil imidlertid administrativt være underlagt departementet. Det er departementet som er ansvarlig for nemnda og som vil sikre nemndas budsjett. Departementet kan imidlertid ikke gis instrukser til klagenemnda om behandlingen eller avgjørelser av enkeltsaker.
Klagenemndas vedtak kan ikke omgjøres, utover at nemnda selv kan rette egne vedtak på grunn av åpenbare skrive- eller regnefeil.
I henhold til fjerde ledd kan klagenemnda ikke gi Nasjonal kommunikasjonsmyndighet instrukser i enkeltsaker som tilsynet har til behandling. Nemnda kan heller ikke omgjøre Nasjonal kommunikasjonsmyndighets vedtak av eget tiltak. Det må med andre ord foreligge en klage fra en som er part i saken, eller som har rettslig klageinteresse for at nemnda skal kunne behandle saken.
Departementet foreslår at klagenemnda skal ha inntil åtte medlemmer. Medlemmene oppnevnes for fire år med adgang til gjenoppnevning for ytterligere fire år.
De øvrige reglene om nemnda, blant annet nemndas sammensetning, organisering, finansiering og saksbehandling fastsettes i forskrift. Når det gjelder nemndas sammensetning kan det fastsettes i forskrift hvor mange av medlemmene som skal til for å avgjøre en klagesak.
Departementet kommer tilbake med utkast til forskrift i en egen høring.

Til § 16 a Klage over enkeltvedtak

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende lov § 11-6 inntil ny ordning er operativ.

Til § 16-7 Ugyldighet

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldene rett § 10-11. *Første ledd* fastsetter hovedregelen om at en avtale er ugyldig mellom partene dersom den er i strid med lov eller vedtak etter loven. Loven legger opp til at ugyldighetsvurderingen kan gjøres av myndigheten eller av en domstol.

Etter *annet ledd* er det bare den del av avtalen som er i strid med lovens bestemmelser eller vedtak fastsatt i medhold av loven som vil rammes av ugyldighet. Resten av avtalen må som utgangspunkt være bindende, såfremt ikke en rimelighetsvurdering etter avtaleloven § 36 tilsier at også resten av avtalen vil være ugyldig.

Til § 16-8 Søksmålsfrister

Forslag til bestemmelse viderefører gjeldende §11-8.

Den forslåtte bestemmelsen oppstiller en seks måneders søksmålsfrist for enkeltvedtak fattet med hjemmel i eller i medhold av loven. Forvaltningsloven § 27 tredje ledd åpner for at det i sektorlovgivning kan fastsettes at søksmål må anlegges innen en nærmere fastsatt frist. Formålet med bestemmelsen er mest mulig regulatorisk stabilitet rundt de til enhver tid gjeldende rammevilkårene. En søksmålsfrist vil ivareta hensynet til at markedsaktørene kan innrette seg i tillit til vedtakene. Søksmålsfristen skal omfatte alle vedtak etter loven, inkludert vedtak om sanksjoner i kapittel 15.

Det foreslås i første ledd at søksmål om vedtak fattet med hjemmel i eller i medhold av ekomloven må reises innen seks måneder etter at vedtaket ble fattet. Bakgrunnen for at søksmålsfristen begynner å løpe fra vedtaket ble «fattet» fremfor når parten fikk underretning om vedtaket, er at søksmålsfristen også vil kunne gjelde for andre enn den parten (eller partene) vedtaket retter seg mot. Dette kan for eksempel være aktuelt i et tilfelle hvor en tilbyder med sterk markedsstilling er pålagt særskilte forpliktelser, som gir tilgangskjøpere tilsvarende rettigheter. Bestemmelsen er også ment å omfatte enkeltvedtak som er truffet i medhold av forskrift som er gitt med hjemmel i loven.

Spørsmål som er avgjort i et vedtak hvor det ikke er reist sak innen nevnte frist, må anses som endelig avgjort. Dersom det senere reises sak om nyere vedtak (for eksempel rettevedtak etter § 15-5 eller vedtak om tilbakebetaling etter § 15-10) innen søksmålsfristen for det nye vedtaket, vil rettens behandling av det nye vedtaket måtte avgrenses mot det som er endelig avgjort i tidligere vedtak.

Av hensyn til å gi tilbyderne tilstrekkelig tid og anledning til å vurdere om det bør tas ut søksmål, foreslås det at søksmålsfristen settes til seks måneder. Dette vil gi regulatorisk stabilitet og gjøre det mindre ressurskrevende å forberede saken til domstolsbehandling for alle involverte, fordi saken da fortsatt vil være relativt friskt i minne.

Det foreslås i annet ledd at søksmålsfristen avbrytes når vedtaket er påklaget til departementet. Dette innebærer at søksmålsfristen ikke løper så lenge klagebehandlingen pågår, noe som kan være praktisk viktig i større og komplekse klagesaker. Klager er ikke avskåret fra å bringe underinstansens vedtak inn for domstolen mens klagebehandlingen pågår. Det vil løpe en ny søksmålsfrist fra den dag klageinstansen har fattet sitt klagevedtak.

I forslag til tredje ledd legges det opp til at det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14. Det vises til Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) kapittel 29 spesialmerknader til lovforslaget fjerde del, hvor det redegjøres nærmere for vilkårene for dette.

I forslag til fjerde ledd fremgår det at når søksmålsfristen er utløpt uten at søksmål er reist, har enkeltvedtak samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.
Det følger av forvaltningsloven § 27 tredje ledd at parten skal informeres om søksmålsfristen i vedtaket når sektorlovgivningen gir slike særlige søksmålsfrister. Dersom det ikke informeres, kommer ikke søksmålsfristen til anvendelse overfor parten.

Til kapittel 17 Sektoravgift, gebyr og vederlag

Til § 17-1 Sektoravgift og gebyr

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører ekomlovens § 12-1 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 16.
Kostnader knyttet til utførelsen av Nasjonal kommunikasjonsmyndighets forvaltningsoppgaver finansieres i henhold til de årlige budsjettvedtakene fra Stortinget gjennom pålegg om sektoravgifter og gebyr. Blant forvaltningsoppgavene som kan finansieres på denne måten er kostnader knyttet til sektorspesifikt tilsyn med aktører i markeder for utstyr for elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester, aktørene i markeder for radio- og terminalutstyr og oppgaver knyttet til forvaltning av frekvens-, nummer-, navne- og adresseressurser. Denne listen er ikke uttømmende, og det foreslås i annet ledd å synliggjøre dette ved å vise til at også andre som reguleres i eller i medhold av loven kan ilegges sektoravgifter og gebyr.
Pålegg om sektoravgifter og gebyr skal i minst mulig grad virke konkurransevridende eller bidra til å skape etableringshindringer. Sektoravgifter og gebyr skal ilegges det enkelte foretak på en objektiv måte som sikrer innsyn og proporsjonalitet, og som tar sikte på at ytterligere administrasjonskostnader og tilhørende sektoravgifter og gebyr blir så lave som mulig. Modellen for innkreving av sektoravgift og gebyr skal være objektiv, transparent og proporsjonal. Dette innebærer fordeling av gebyr og sektoravgifter mellom aktørene skal fastsettes basert på objektive kriterier, for eksempel omsetning. Det kan være aktuelt å fordele sektoravgiften etter andre kriterier eller en kombinasjon av kriterier, dersom dette resulterer i en bedre forholdsmessig fordeling av sektoravgiften. Videre innebærer det at aktørene som pålegges sektoravgift eller gebyr skal ha tilgang til detaljert nok informasjon til å kunne kontrollere sammenhengen mellom det de betaler og utgifter til forvaltningsvirksomheten.
Summen av det som kreves inn av gebyr og sektoravgifter skal være i overensstemmelse med Nasjonal kommunikasjonsmyndighets utgifter. Disse varierer noe fra år til år, og er blant annet avhengig av den tekniske og markedsmessige utviklingen. Det er derfor behov for regelmessige justeringer av de detaljerte reglene om sektoravgifter og gebyr, noe som best gjøres i forskrift.
Bestemmelsens *første ledd* er en videreføring av gjeldene ekomlov § 12-1 første ledd, og gir hjemmel til å kreve sektoravgift og gebyr til dekning av kostnader til forvaltningsoppgaver etter denne lov. Inndelingen i sektoravgift og gebyr følger Finansdepartementets rundskriv R-112/15 om «bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering». Plikten til å betale gebyr gjelder den som mottar en tjeneste, og innebærer at mottakeren ikke skal betale mer enn kostnaden av å produsere og levere tjenesten. Sektoravgift blir benyttet til å finansiere fellestiltak for næring eller en sektor der sektoravgiften blir betalt av aktører som hører til eller

har tilknytning til sektoren, for blant annet å finansiere tilsynsorganet. Sektoravgiften skal heller ikke overstige kostnadene ved oppgaven som sektoravgiften skal finansiere. Sektoravgift og gebyr skal først og fremst betales for kostander som påløper hos Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, men det kan i noen tilfeller også være relevant å pålegge kostnadsdekning for andre som er tildelegert myndighet etter loven.
Av *annet ledd* fremgår hvilke subjekter som kan pålegges avgift. Det foreslås en endring i siste punktum ved at det tilføyes at også andre aktører som reguleres i eller i medhold av loven kan pålegges sektoravgift og gebyr. Tillegget er ment å presisere at opplistingen av pliktsubjekter i annet ledd ikke er uttømmende, men at også andre aktører som reguleres etter loven som Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har forvaltningsoppgaver knyttet til, kan måtte svare avgift så langt de ikke er unntaksberettiget etter nærmere regler i forskrift, jf. forslag til nytt siste ledd i bestemmelsen.
I *tredje ledd* fastsettes at det er Nasjonal kommunikasjonsmyndighets relevante kostnader som kan kreves dekket og at utgifts- og inntektssiden av Nasjonal kommunikasjonsmyndighets budsjett skal offentliggjøres årlig. Gjeldende rett foreslås videreført. Dersom det er en differanse mellom summen av sektoravgiftene og gebyrene og administrasjonskostnadene, skal det foretas passende justeringer. Dette har Nasjonal kommunikasjonsmyndighets reguleringsfond ivaretatt fram til i dag. Regjeringen har besluttet å avvikle reguleringsfondet fra 31.12.2021. Fullmaktene som er foreslått i Prop. 1 S for 2021 vil ivareta formålet med reguleringsfondsordningen. I tillegg vil det bli aktuelt med aktiv budsjettstyring i enkeltår med avvik.
Pålegg om sektoravgift og gebyr er, i henhold til bestemmelsens *fjerde ledd*, tvangsgrunnlag for utlegg. Dette er en videreføring av gjeldende rett.
Det foreslås et *nytt femte ledd* for å synliggjøre at private aktører kan kreve inn sektoravgift og gebyr etter delegering av slik myndighet fra Kongen, jf. §1-4. Dette kan blant annet gjelde gebyrer Telenor Kystradio krever inn for kostnader i forbindelse med administrasjon av skipsradiolisenser. Disse gebyrene kreves i dag inn med hjemmel i Forskrift om gebyrer og øvrige vederlag for forvaltningstjenester og tillatelser etter telegrafloven som angår konsesjon m.m. samt kontroll av aeromobilt utstyr og skipsradioutstyr, som i ekomloven er hjemlet i overgangsbestemmelsene.
De grunnleggende prinsippene for finansieringen gjennom sektoravgift og gebyr reguleres i denne loven, mens det forslås å gi hjemmel til å gi nærmere regler om slik finansiering og den praktiske gjennomføringen i forskrift, jf. sjette ledd som viderefører forskriftshjemmelen i gjeldende rett. Det foreslås videre å synliggjøre at det i forskrift kan gjøre unntak fra plikten til å betale gebyr og sektoravgift. Dette kan blant annet inkludere unntak for foretak som har omsetning under et visst nivå, unntak for foretak som har under en viss markedsandel, unntak for foretak som har et svært begrenset geografisk nedslagsfelt, samt mindre strenge krav eller unntak for foretak som tilbyr elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester på ideelt grunnlag.

Til § 17-2 Vederlag

Den foreslåtte bestemmelsen viderefører § 12-2 og gjennomfører ekomdirektivet artikkel 42 og artikkel 95.
Bestemmelsen gir grunnlag for å kreve betaling for frekvenstillatelser, nummertillatelser og for tillatelse til bruk av navn- og adresseressurser. Pålegg av vederlag innebærer at staten krever vederlag for en motytelse som består i at det gis tilgang til begrensede ressurser.

A*nnet ledd* er ment å presisere at myndigheten kan kreve vederlag i alle tilfeller hvor det gis tilgang til frekvensressurser. Dette innebærer eksempelvis at vederlag kan kreves både ved første gangs tildeling av en tillatelse og ved senere forlengelse eller fornyelse av samme tillatelse. Innholdet i annet ledd om fastsettelse av vederlaget størrelse nytt i loven, men innebærer ingen endring av rettstilstanden. Bestemmelsen gjennomfører ekomdirektivet artikkel 42 nummer 2. Størrelsen på vederlag for tilgang til frekvensressurser fastsettes enten administrativt som forvaltningsvedtak eller ved en konkurransebasert tildelingsform som for eksempel auksjon. Ved auksjon er det vanlig at myndigheten setter en minstepris. Enten vederlag fastsettes administrativt eller ved auksjon tar myndigheten hensyn til verdien av ressursene og kostnader knyttet til vilkår for bruk av ressursene, for eksempel kostnader knyttet til dekningskrav eller investeringsforpliktelser, ved fastsettelse av henholdsvis vederlag eller minstepriser.
Det følger videre av bestemmelsen at det skal tas hensyn til at vederlag for frekvensressursene først bør kreves inn når frekvensene kan tas i bruk. I mange tilfeller vil frekvensene kunne tas i bruk rett etter en auksjon eller en utlysningsprosess er avsluttet. Myndigheten har imidlertid et mål om å tildele spektrumstillatelser i god tid før eksisterende tillatelser løper ut. I slike tilfeller vil det som hovedregel kunne legges til rette for at betalingen først skal skje når de nye frekvenstillatelsene trer i kraft. Myndigheten vil kunne kreve sikkerhet i form av for eksempel bankgaranti, for hele eller deler av beløpet som betalingsplikten for vederlaget gjelder.
Det foreslås i *fjerde ledd* å videreføre forskriftskompetansen i gjeldende rett.

Til kapittel 18 Avsluttende bestemmelser

Til § 18-1 Endringer i andre lover

Departementet foreslår at gjeldende ekomlov oppheves, når ny ekomlov trer i kraft.
Det er behov for endringer i henvisningen til nettermineringspunkt i brebåndsutbyggingsloven § 13 første ledd, slik at henvisningen blir til samme begrep i ny lov. Dette foreslås derfor endret.

Til § 18-2 Ikrafttredelse

Departementet tar sikte på at ny ekomlov trer i kraft etter vedtakelse med enkelte unntak, blant annet § 16-6 om klage over enkeltvedtak som først tre i kraft når klagenemda er etablert.

Til § 18-3 Overgangsbestemmelser

Paragrafen gir overgangsbestemmelser ved overgangen fra gjeldende ekomlov til ny ekomlov. Herunder foreslås å videreføre enkeltvedtak og forskrifter som er gitt med rettsgrunnlag i gjeldende ekomlov eller eldre lover på området for elektronisk kommunikasjon. Med eldre lover menes blant annet teleloven, telegrafloven, lov om anlæg for Telegraf, Telefon og lignende Anlæg (anleggsloven) og lov om tillæg til og forandring i lov 29. april 1899 angaaende befordring av meddelelse ved hjælp av telegrafledninger og lignende anlæg og angaanede ophævelse av lov nr. 2 av 16. juli 1907 (tilleggsloven).